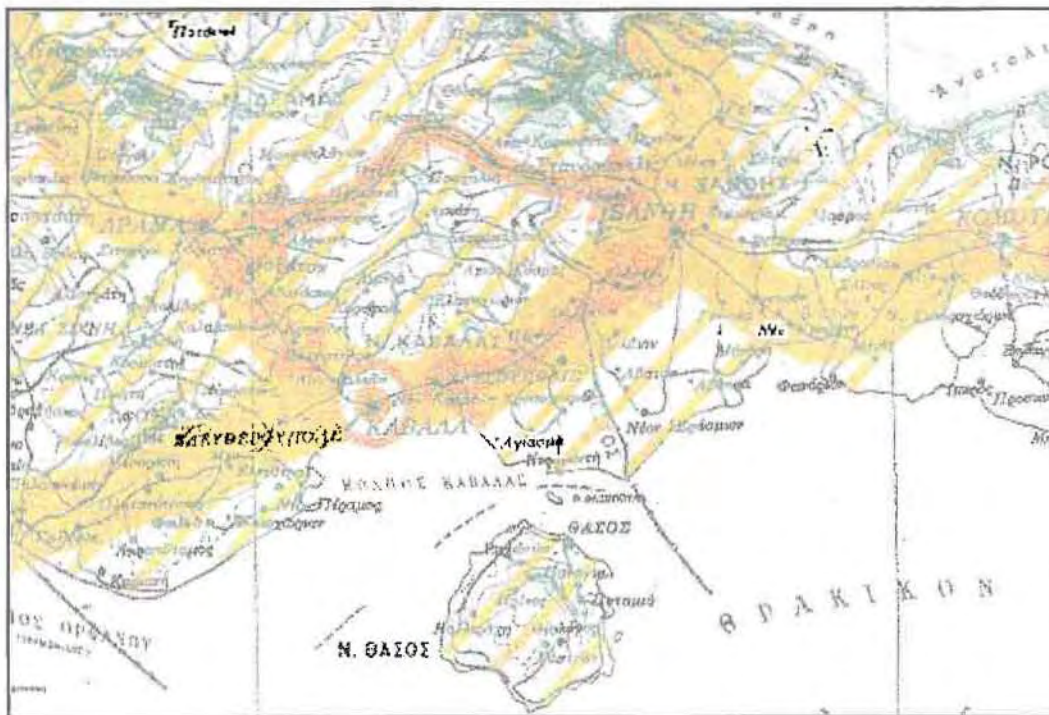

ΘΕΜΑ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
Ν. ΚΑΒΑΛΑΣ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΝΑΣΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΒΟΛΟΣ: ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1997

αρ. εισ. 58/Π.Α.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000055832

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 2052/1
Ημερ. Εισ.: 17-09-1997
Δωρεά: Συγγραφέας
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΜΧΠΠΑ
1997
ΝΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• Πρόλογος

	ΣΕΛ.
1. Θεωρίες για την Ανάπτυξη	
1.1. Γενικά.....	2
1.2. Πολική Ανάπτυξη.....	3
1.3. Ενδογενής Ανάπτυξη.....	5
1.4. Νέες Τάσεις στην Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη.....	8
2. Ο Ευρύτερος Διεθνής και Περιφερειακός Χώρος - Τάσεις και Εξελίξεις.....	9
3. Ο Νομός Καβάλας και ο Εθνικός Χώρος.....	17
4. Αναπτυξιακή Προσπάθεια	21
5. Ταυτότητα του Νομού	
5.1. Θέση - Γεωγραφικά Στοιχεία	31
5.2. Έκταση	31
5.3. Ιστορική Ανασκόπηση	33
5.4. Δημογραφικά Στοιχεία	34
5.5. Αγορά Εργασίας	39
5.6. Δείκτες Ευημερίας	46
5.7. Χαρακτηριστικά των Τομέων Παραγωγής	52
6. Πρωτογενής Τομέας	
6.1 Πρωτογενής Τομέας	54
6.2. Μηχανικός Εξοπλισμός της Γεωργίας	57
6.3. Κτηνοτροφία	57
6.4. Δάση	59
6.5. Αλιεία	60
6.6. Λιμνοθάλασσες	66
6.7. Ορυκτός Πλούτος	70
7. Δευτερογενής Τομέας	73
8. Τριτογενής Τομέας	77
8.1. Τουρισμός	77
8.2. Μεταφορές	82
8.3. Εμπόριο	82
8.4. Τηλεπικοινωνίες	85

8.5. Εκπαίδευση	85
8.6. Υγεία - Πρόνοια	86
8.7. Αθλητισμός - Αναψυχή	87
8.8. Πολιτιστικά	87

9. Τα Μεγάλα Έργα Υποδομής και ο Ρόλος τους στην Ανάπτυξη της Περιοχής

9.1. Γενικά	88
9.2. Περιγραφή Μεγάλων Έργων	89
9.2.1. Εγνατία Οδός	89
9.2.2. Νέο Μείζον Λιμάνι Καβάλας	94
9.2.3. Ο διεθνής ρόλος του νέου Λιμανιού	96
9.2.4. Νέα σιδηροδρομική γραμμή Θεσ/νίκης- Αμφίπολης- Τοξοτών- Ξάνθης	97
9.2.5. Κατασκευή Αγωγών Φυσικού Αερίου	99
9.3. Συμπεράσματα - Προοπτικές	102
9.4. Ανάπτυξη Διασυννοριακής Συνεργασίας	102

10. Επεξεργασία του Αναπτυξιακού Σχεδίου του Νομού Καβάλας

..... 112

11. Κατευθυντήριες Γραμμές του Αναπτυξιακού Σχεδίου 115

12. Συγκρότηση Αναπτυξιακού Σχεδίου 121

12.1. Οι Στόχοι του Σχεδίου 121

12.2. Η Εξειδίκευση της Αναπτυξιακής Στρατηγικής του Νομού 122

• **Επίλογος** 139

• **Βιβλιογραφία** 140

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε στο τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Αφορά μια ολοκληρωμένη παρουσίαση της κοινωνικοοικονομικής και αναπτυξιακής κατάστασης του νομού Καβάλας καθώς και ένα πλαίσιο μελλοντικού στρατηγικού αναπτυξιακού σχεδιασμού. Προσπάθειά μας ήταν η όσο το δυνατόν πληρέστερη κάλυψη όλων των παραγόντων και τομέων που επηρεάζουν την τοπική ανάπτυξη, με κύριο στόχο την - προώθηση μιας αναπτυξιακής διαδικασίας που να είναι **ενδογενής, ανθρωποκεντρική και περιβαλλοντικά ευαίσθητη**. Μεθοδολογικά η εργασία βασίσθηκε σε συλλογή και αξιολόγηση δημοσιευμένων και αδημοσίευτων στοιχείων από μια σειρά τοπικών φορέων, καθώς και σε συνεντεύξεις με σημαντικούς παράγοντες της κοινωνικής και οικονομικής ζωής του νομού Καβάλας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλουμε καταρχάς στον επίκουρο καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας Παντελή Σκάγιαννη, στον κύριο Μιχάλη Καπέτη της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Ανάπτυξης της Νομαρχίας Καβάλας, και σε όλους τους υπεύθυνους των τοπικών φορέων για την πολύτιμη συνεργασία τους, όσον αφορά στην εκτεταμένη διάθεση στοιχείων και στο γενικότερο ενδιαφέρον τους, δίχως το οποίο θα ήταν αδύνατη η εκπόνηση αυτής της πτυχιακής εργασίας.

1. Θεωρίες για την ανάπτυξη

1.1. Γενικά

Ο Στρατηγικός Σχεδιασμός ενός νομού προκύπτει μέσα από την αξιολόγηση των παραγωγικών του δυνάμεων και δυνατοτήτων, από την οικονομική και την κοινωνική διάρθρωση του πληθυσμού του και εν τέλει από το εξωτερικό περιβάλλον, που διαμορφώνει τον πολιτικοοικονομικό προσανατολισμό του, την διάρθρωση του παραγωγικού συστήματος και τον γεωγραφικό προσανατολισμό των εξαγωγών. Η άσκηση περιφερειακής ανάπτυξης μέσα από το πλαίσιο του στρατηγικού σχεδιασμού, οφείλει να μελετήσει τις διεθνείς εμπειρίες που έχουν καταγραφεί μέσα από την ύπαρξη θεωρητικών υποδειγμάτων, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και δυνατότητες της χωρικής ενότητας, που προκύπτουν κατά την φάση της ανάλυσης της υπάρχουσας κατάστασης. Κατά αυτόν τον τρόπο κατά την εκπόνηση του στρατηγικού σχεδίου του νομού Καβάλας θα πρέπει να εξεταστεί το υπόβαθρο και το ιστορικό των διαφόρων θεωριών ανάπτυξης και να μελετηθεί η δυνατότητα εφαρμογής κάποιων στοιχείων των θεωρητικών υποδειγμάτων στην καθαρά πρακτική μορφή του στρατηγικού σχεδίου, στην φάση της επεξεργασίας του αναπτυξιακού σχεδίου του νομού.

Στη διεθνή πρακτική έχουν επικρατήσει κυρίως δύο θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης. Η πρώτη θεωρία η λεγόμενη **Πολική (ή εκ των άνω) Ανάπτυξη** δέχεται ότι το καπιταλιστικό παραγωγικό σύστημα δημιουργεί τάσεις συγκέντρωσης της ανάπτυξης σε επιλεγμένα σημεία (πόλους). Η θεωρία αυτή προσπαθεί να αξιοποιήσει τις οικονομίες συγκέντρωσης και κλίμακας που αναπτύσσονται στους πόλους ανάπτυξης και με διάφορες πολιτικές (π.χ. κίνητρα) να διαχύσει την ανάπτυξη στην περιφέρεια.

Η δεύτερη θεωρία είναι η θεωρία της **Ενδογενούς (ή από την βάση) Ανάπτυξης**. Σύμφωνα με την θεωρία αυτή όλες οι τοπικές χωρικές ενότητες διαθέτουν ένα σύνολο πόρων που αποτελούν τον κινητήριο μοχλό της ανάπτυξής τους. Η Ενδογενής Ανάπτυξη προσπαθεί να αξιοποιήσει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής και να βελτιώσει το επίπεδο ζωής του τοπικού πληθυσμού.

Η τάση που επικρατεί σήμερα είναι η μείωση της αποδοχής του υποδείγματος της Πολικής Ανάπτυξης με ταυτόχρονη μεγάλη δημοτικότητα της θεωρίας της Ενδογενούς Ανάπτυξης. <<Στην ουσία όμως τα δύο πρότυπα εφαρμόζονται παράλληλα, σε διάφορους συνδυασμούς και εξαρτώνται από την αναπτυξιακή φάση που διέρχεται κάθε χώρα, από την διεθνή συγκυρία και από τις κοινωνικοοικονομικές επιλογές των κυβερνήσεων>> (Λουκάκης 1996).

1.2. Η Πολιτική Ανάπτυξη

Η θεωρία της πολιτικής ανάπτυξης, όπως αναπτύχθηκε από τον **Perroux**, προσδίδει στον <<πόλο ανάπτυξης>> μια κεντρική θέση σε ένα σύστημα εισροών - εκροών έτσι ώστε η κάθε επέκταση ή συρρίκνωση του πόλου προκαλεί πρόσθετη επέκταση ή συρρίκνωση της υπόλοιπης οικονομίας (περιφερειακής ή εθνικής), μέσω της διάχυσης των πολλαπλασιαστικών επιπτώσεων.

Ο πόλος ανάπτυξης χαρακτηρίζεται από την συγκέντρωση βιομηχανιών με υψηλό βαθμό μεγέθυνσης και από μεγάλο αριθμό <<προς τα πίσω>> διασυνδέσεων (άμεσων και έμμεσων) με μια σειρά από άλλους κλάδους. Αν και η γενική έννοια του πόλου ανάπτυξης δεν έχει απαραίτητα γεωγραφικό χαρακτήρα και μπορεί να λάβει μια μεγάλη ποικιλία χωρικών μορφών, ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την οικονομική γεωγραφία και την περιφερειακή ανάπτυξη έχει όταν το φαινόμενο παίρνει την μορφή του κέντρου ανάπτυξης, δηλαδή ενός πόλου εντοπισμένου στον χώρο, συνήθως αστικού κέντρου.

Η θεωρία αυτή από την μια πλευρά χρησιμοποιήθηκε για την δημιουργία **κανονιστικών μοντέλων περιφερειακού και χωροταξικού προγραμματισμού** και από την άλλη συνδέθηκε με τις **θεωρίες κέντρου - περιφέρειας** (Οικονόμου 1994).

Η γεωγραφική διάσταση στη θεωρία των <<πόλων ανάπτυξης>> επεκτάθηκε κυρίως από τον **Boudeville (1966)** και παράλληλα από τους Isard και Schooler, με την καθιέρωση της έννοιας του << **βιομηχανικού συγκροτήματος** >>. Κεντρική έννοια αποτελεί η κινητήρια/προωθητική/βασική/στρατηγική βιομηχανία ή συγκρότημα βιομηχανιών η οποία ταυτίζεται με τον πόλο ανάπτυξης ή τον πυρήνα του.

Η ανάπτυξη προωθείται με μια σειρά από διαδικασίες όπως η διαδικασία της μίμησης, ο μηχανισμός πόλωσης και η διαδικασία της αναπτυξιακής διάχυσης (Λαμπριανίδης 1992).

Μια ιδιαίτερα χρήσιμη διάκριση της θεωρίας των <<πόλων ανάπτυξης>> που φανερώνει το πολυδιάστατο του χαρακτήρα της είναι μεταξύ της μη ισόρροπης ανάπτυξης των διαφόρων κλάδων της οικονομίας, και της μη ισόρροπης ανάπτυξης του χώρου. Δηλαδή ότι τα αποτελέσματα της οικονομικής μεγέθυνσης δεν διαδίδονται εξίσου σ'όλους τους κλάδους αλλά κυρίως σ'αυτούς που προκαλούν τις αρχικές ωθήσεις, αλλά και ότι τα αποτελέσματα αυτά εντοπίζονται αρχικά στο χώρο που είναι γύρω από τις κινητήριες μονάδες.

Με βάση την έννοια του <<πόλου ανάπτυξης>> που χρησιμοποιεί ο Perroux αυτός δεν αποτελεί απλά ένα κέντρο έλξης δραστηριοτήτων που απομυζά ορισμένες περιοχές από τις δραστηριότητές τους για να τις συγκεντρώσει γύρω από τις κινητήριες μονάδες, αλλά ο **ίδιος ο πόλος μπορεί να είναι ένας μηχανισμός για την διάδοση της οικονομικής διεύρυνσης και μεγέθυνσης**. Ο Boudeville (1968) πρότεινε την διάκριση του πόλου ανάπτυξης από τον πόλο διεύρυνσης. Ο πρώτος πρέπει να θεωρείται, όπως υποστηρίζει, σαν η πηγή της διεύρυνσης η οποία όμως διαδίδεται ιεραρχικά. Έτσι ο πολωμένος χώρος δεν αποτελεί πλέον μια <<έρημο>> που αδειάζει από δραστηριότητες, αλλά έναν χώρο που αρθρώνεται από μια σειρά κέντρα δεύτερου επιπέδου, τους πόλους διεύρυνσης.

Στα πλαίσια της ίδιας συλλογιστικής έχει επίσης ενδιαφέρον η **διάκριση τριών τύπων επιπτώσεων μιας μεγάλης μονάδας στην ανάπτυξη και τον χώρο: οι άμεσες επιπτώσεις** (θέσεις εργασίας που δημιουργούνται, εισοδήματα που διανέμονται, συμμετοχή στο συνολικό προϊόν κ.λ.π.), **οι έμμεσες επιπτώσεις** (αύξηση της κατανάλωσης των τοπικών επιχειρήσεων, διεύρυνση του συνόλου της τοπικής οικονομίας) και **οι δευτερογενείς επιπτώσεις** (δημιουργία νέων επιχειρήσεων ή αύξηση της δραστηριότητας υπαρχόντων επιχειρήσεων σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο). Τέλος πρέπει να διακρίνουμε με περισσότερη σαφήνεια ορισμένες έννοιες που μπορούν να πάρουν στον χώρο παραπλήσιες μορφές που όμως συνήθως αποτελούν μηχανισμούς απλής έλξης δραστηριοτήτων που διαφοροποιούνται από αυτόν της πόλωσης όπως: της συγκέντρωσης στον χώρο, την έλξη και την συγκεντρικότητα (μηχανισμός που εξηγεί την ένταση των σχέσεων ανάμεσα σε δύο σημεία, κυρίως αλλά όχι αποκλειστικά με βάση την απόσταση που τα χωρίζει) (Αγγελίδης 1991).

Η θεωρία των <<πόλων ανάπτυξης>> όπως επεκτάθηκε από τον Boudeville καθώς επίσης και κάποιες ιδέες του Hirschman για την διαπεριφερειακή μεταβίβαση της ανάπτυξης, δεν μπορούν σύμφωνα με τον **Gore (1992)** να θεωρηθούν από μόνες τους ερμηνευτική θεωρία, εκτός αν εξεταστούν έξω από το πλαίσιο τους. Π.χ. με μια τέτοια εξέταση ο Hirschman είναι πεπεισμένος ότι μακροπρόθεσμα τα αποτελέσματα της γεωγραφικής <<διάδοσης προς τα κάτω>> θα επαρκούν για να μειώσουν τις περιφερειακές οικονομικές ανισότητες. Στην πραγματικότητα όμως η διάδοση αυτή γίνεται επειδή οι κρατικές αρχές παρακινούνται να αλλάξουν την χωρική κατανομή των δημοσίων επενδύσεων. Το βασικό συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουμε είναι ότι η ιδέα μιας στρατηγικής αστικού - βιομηχανικού πόλου μπορεί να πετύχει τον σκοπό της περιφερειακής ανάπτυξης αν βασίζεται σε κάποια ερμηνευτική θεωρία του τρόπου με τον οποίο << αναπτύσσονται>> οι πόλεις, οι περιφέρειες και οι αγροτικές περιοχές. Όπως χαρακτηριστικά τονίζει ο Gore (1992: 87) : << Στη σχετική βιβλιογραφία μπορούμε να βρούμε θεωρίες γι'αυτές τις διαδικασίες, οι οποίες στηρίζουν την προσδοκία ότι αναπτυσσόμενες βιομηχανίες σε αναπτυσσόμενα αστικά κέντρα προκαλούν, πράγματι, περιφερειακή ανάπτυξη. Αλλά οι θεωρίες αυτές δεν προέρχονται άμεσα από την ανάλυση της ανάπτυξης του Ρεγκουκ και, ανάλογα με τον ορισμό που δίνει καθένας, δεν αποτελούν κατ'ανάγκη μέρος της θεωρίας του πόλου ανάπτυξης>>.

Η δημιουργία πόλων ανάπτυξης υπήρξε βασική στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελλάδα για πάρα πολλά χρόνια, από την δεκαετία του '60 έως σχεδόν στις μέρες μας. Παρ'όλο που υπήρξε εκβιομηχάνιση, κάποια αύξηση των εξαγωγών και του κατά κεφαλήν εισοδήματος και η πολιτική αυτή εφαρμοζόταν για περισσότερο από δύο δεκαετίες, υπάρχουν λίγες ενδείξεις ότι οι βασικοί της στόχοι, δηλαδή η ενσωμάτωση παραδοσιακού και μοντέρνου και η ελαχιστοποίηση των περιφερειακών ανισοτήτων, εκπληρώθηκαν. **Και από την Ελληνική εμπειρία φαίνεται, ότι ενώ οι πόλοι ανάπτυξης προέκυψαν ως έννοια από την ιστορική ανάλυση της άνισης χωρικής ανάπτυξης του καπιταλισμού, στην συνέχεια, προτάθηκαν ως μια πολιτική για την άμβλυνση αυτής της ανισότητας, με αμφίβολα αποτελέσματα (Λαμπριανίδης 1992).**

1.3. Η Ενδογενής ανάπτυξη

Η θεωρία της ενδογενούς ανάπτυξης ή << από την βάση ανάπτυξη >>, ή τοπικής ανάπτυξης, χρησιμοποιήθηκε ιδιαίτερα κατά την τελευταία δεκαετία για τον σχεδιασμό εναλλακτικών στρατηγικών περιφερειακής ανάπτυξης. Ο βασικότερος λόγος που προκάλεσε την εξέλιξη αυτή ήταν η μείωση της αποδοχής του υποδείγματος της πολιτικής ανάπτυξης και διάχυσης η οποία είχε σαν αποτέλεσμα την αναζήτηση νέων στοιχείων που θα μπορούσαν να ερμηνεύσουν καλύτερα την πραγματικότητα του χώρου. Το κύριο χαρακτηριστικό δηλαδή που διαφοροποιεί την στρατηγική αυτή από τις άλλες είναι η ριζική αλλαγή όσον αφορά την έννοια του οικονομικού χώρου. Έτσι, ενώ οι θεωρίες της πολιτικής ανάπτυξης αντιλαμβάνονται τον χώρο σαν μια πραγματικότητα που χρησιμεύει στην υποστήριξη σκοπών, δραστηριοτήτων και οικονομικών διαδικασιών και οργανώνεται ανάλογα με τις κοινωνικές σχέσεις και τις τεχνικές της παραγωγής, η **θεωρία της ενδογενούς ανάπτυξης θεωρεί τον χώρο ως παράγοντα του κοινωνικού μετασχηματισμού δηλαδή ως λειτουργικού μέρους ιστορικών και κοινωνικών διαδικασιών διαφόρων γεωγραφικών ενοτήτων (Vazquez Barquero 1991).**

Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη επιδιώκει την προώθηση όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων στις οποίες η περιφέρεια παρουσιάζει τοπικά πλεονεκτήματα, στην προσπάθεια ολοκλήρωσης του παραγωγικού κυκλώματος και τόνωσης των ενδοπεριφερειακών ροών, στην ισόρροπη ανάπτυξη όλων των χωρικών μονάδων της περιφέρειας και στην διατήρηση του υπάρχοντος οικιστικού ιστού χωρίς υπερσυγκέντρωση του πληθυσμού και δραστηριοτήτων σε συγκεκριμένο αστικό κέντρο. Αυτού του είδους η στρατηγική ταυτίζεται με την <<από την βάση ανάπτυξη >> γιατί προϋποθέτει τον συμμετοχικό προγραμματισμό και την ενεργοποίηση των κατοίκων και των φορέων της περιφέρειας.

Οι βασικοί αντικειμενικοί σκοποί του προτύπου αυτού όπως αναφέρονται από τον Παπαδασκαλόπουλο (1992) είναι οι ακόλουθοι:

- **Η ενεργοποίηση πληθυσμού στην αναπτυξιακή προσπάθεια.** Μια τέτοια ενεργοποίηση και συμμετοχή λόγω της δημοκρατικότητάς της και της καλύτερης αξιοποίησης της τοπικής γνώσης προωθεί αποτελεσματικότερα την τόνωση της τοπικής επιχειρηματικότητας η οποία είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για την αυτοδύναμη ανάπτυξη.

- **Η ενδογενής ανάπτυξη.** Είναι μία στρατηγική κατά την οποία οι τοπικοί παράγοντες της πολιτικής και οικονομικής ζωής συνιστούν τους βασικούς μοχλούς της αναπτυξιακής διαδικασίας. Έτσι σε τοπικό επίπεδο αξιοποιούνται η παραγωγική δομή, η αγορά εργασίας, η επιχειρηματικότητα, οι φυσικοί πόροι, η κοινωνική και πολιτική δομή, οι παραδόσεις και η πολιτιστική κληρονομιά πάνω στις οποίες μπορεί να αρθρωθεί η οικονομική μεγέθυνση και η βελτίωση του επιπέδου ζωής.

- **Η εξάλειψη δυαδικών φαινομένων και των επιπτώσεων των περιόδων κρίσης.** Τα προβλήματα αυτά μπορούν να αντιμετωπιστούν καλύτερα με την στρατηγική της ολοκληρωμένης ανάπτυξης καθώς η αύξηση των τιμών των εισροών και των μισθών, η εμφάνιση αρνητικών οικονομικών συγκέντρωσης στους πόλους καθώς και η ανάπτυξη της πληροφόρησης των επικοινωνιών και της τεχνολογίας δίνουν την δυνατότητα προώθησης της ανάπτυξης σε περιοχές με χαμηλότερες τιμές

παραγωγικών συντελεστών και τοπικά πλεονεκτήματα για τοπική εκβιομηχάνιση, διατήρηση ανταγωνιστικότητας, κερδών και συσσώρευσης κεφαλαίου.

- Η προώθηση των στόχων της περιφερειακής πολιτικής που δεν προωθούνται επαρκώς από τον κεντρικό προγραμματισμό. Τέτοιοι στόχοι είναι η συγκράτηση του πληθυσμού σε τοπικό επίπεδο, η τόνωση της τοπικής απασχόλησης, η αξιοποίηση των πόρων και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου.

Οι πολιτικές προώθησης της τοπικής ανάπτυξης φαίνονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3.1 : Οι πολιτικές της τοπικής ανάπτυξης

Σαφώς καθορισμένοι σκοποί της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης	Σκοποί της τοπικής κοινοτικής ανάπτυξης	Κλαδικοί σκοποί
Επίλυση των προβλημάτων χρηματοδότησης και παροχής υπηρεσιών	Ανάδειξη επιχειρηματιών	Ανάπτυξη της γεωργίας
Χρηματοδοτική βοήθεια σε επιχειρηματίες	Κατάρτιση και εκπαίδευση	Ενίσχυση των τοπικών βιομηχανιών
Συνολική οικονομική ανάπτυξη	Ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων	Άλλοι σκοποί των κρατικών πολιτικών
Βιομηχανική πολιτική	Εκπαιδευτική πολιτική	Πολιτική υδάτινων πόρων
Τεχνολογική πολιτική		
Εμπορική πολιτική		
Μακροοικονομικές πολιτικές	Πολιτικές για την βελτίωση της παραγωγικότητας της εργασίας	Πολιτική υποδομών και επικοινωνιών

Πηγή: ΟΟΣΑ 1986 στον Vazquez Barquero 1991:177.

Τα προγράμματα τοπικής ανάπτυξης πρέπει να είναι λεπτομερώς σχεδιασμένα ώστε να αυξάνεται η αποτελεσματικότητα από την υλοποίησή τους. Όπως φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα θα πρέπει να περιλαμβάνουν ένα σύνολο μέτρων (χρηματοδοτικών, βοηθητικών, υποδομής, κ.λ.π.) που έχουν ως στόχο την επίλυση των ιδιαίτερων προβλημάτων της περιοχής για την οποία προορίζονται και την ικανοποίηση των αναγκών της.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3.2 : Ο προγραμματισμός της τοπικής ανάπτυξης

	Χρηματοδότηση	Παροχή υπηρεσιών	Προσπελασιμότητα	Υποστήριξη
Ωφελούμενος	Τοπικές επιχειρήσεις	Τοπικοί επιχειρηματίες και πληθυσμός	Τοπικές επιχειρήσεις και πληθυσμός	Τοπική Κοινότητα
Σκοπός του μέτρου	Απόθεμα κεφαλαίου	Παροχή υπηρεσιών στον πληθυσμό	Δημιουργία υποδομής και κοινωνικών υπηρεσιών	Προώθηση τοπικής επιχειρηματικής ικανότητας
Προτεραιότητα των βασικών αντικειμενικών σκοπών	Χρηματοδότηση Πληροφόρηση και κατάρτιση Οργάνωση επιχειρήσεων	Πληροφόρηση και κατάρτιση Οργάνωση επιχείρησης Χρηματοδότηση	Χρηματοδότηση Οργάνωση του χώρου Πληροφόρηση	Οργάνωση Πληροφόρηση και κατάρτιση Χρηματοδότηση
Όργανα εφαρμογής	Συμμετοχικά δάνεια Άλλες μορφές στήριξης Συνεργατισμός Επιχειρήσεις κεφαλαίων υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου	Έρευνα και ανάπτυξη Επαγγελματική κατάρτιση Στήριξη στην εκπαίδευση Προώθηση των εξαγωγών	Κατασκευή δρόμων και σιδηροδρομικών γραμμών Τηλέφωνο και τέλεξ Κέντρα εκπαίδευσης Νοσοκομεία	Φορέας τοπικής ανάπτυξης
Κριτήρια αξιολόγησης	Αποδοτικότητα των σχεδίων τοπικών επιχειρήσεων	Κριτήρια που συνδέονται με κάθε μία από τις υπηρεσίες	Κριτήρια που συνδέονται με τις υποδομές και τις υπηρεσίες	Χρήση του ενδογενούς δυναμικού της περιφέρειας

Πηγή: Coffey and Polese 1985 στον Vazquez Barquero 1991:199.

Σύμφωνα με τον Χατζημιχάλη (1992) στην περίπτωση της τοπικής ανάπτυξης δεν μπορούμε να μιλάμε για μια ανεξάρτητη θεωρία αλλά για μια παράθεση επιτυχημένων εμπειριών από διάφορες περιοχές και τη σύνδεσή τους με κάποιες παρατηρήσεις αυτογενούς ανάπτυξης. Αντίθετα μεγάλη έμφαση δίδεται στις πολιτικές, τις δράσεις και τις δραστηριότητες σε τοπικό επίπεδο που έχει ως αποτέλεσμα σε αρκετές περιπτώσεις να αναπαράγεται ένας ακτιβισμός και /ή επικίνδυνος εμπειρισμός. Τέλος, γενικά, οι πολιτικές τοπικής ανάπτυξης μπορούν να χωρισθούν σε δύο βασικές κατηγορίες: <<α) σε αυτές που θέλουν να περιορίσουν δραστικά το κεντρικό παρεμβατικό κράτος, και κάθε μορφής περιφερειακή πολιτική, ενισχύοντας τοπικές πρωτοβουλίες για δημιουργία μικρομεσαίων επιχειρήσεων και απασχόλησης, και β) σε αυτές που αναγνωρίζουν τον τοπικό δυναμισμό σε ορισμένες περιοχές και επιζητούν να στηρίξουν την ανάπτυξη σε αυτόν, αντί μεγάλων εξωτερικών επεμβάσεων (κρατικών ή μεγάλου κεφαλαίου)>> (Χατζημιχάλης 1992:21).

1.4. Νέες τάσεις στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη

Κατά τα τελευταία χρόνια οι στρατηγικές της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης έχουν στραφεί στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και της καινοτομίας, με τη δημιουργία οικονομιών σκοπού και ευέλικτων παραγωγικών συστημάτων κυρίως, αλλά όχι μόνο, για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Από πλευράς ΜΜΕ και για την εφαρμογή του μοντέλου αυτού απαιτείται ικανοποιητικό επίπεδο εξοπλισμού, δυνατότητα προγραμματισμού με Η/Υ, ειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό και ευέλικτη πολιτική προσωπικού.

Οι προϋποθέσεις εφαρμογής του μοντέλου σε περιφερειακό επίπεδο είναι η ύπαρξη ικανοποιητικού βαθμού ανάπτυξης των τηλεπικοινωνιών, των δικτύων μεταφορών, της έρευνας και ανάπτυξης και του επιχειρηματικού σχεδιασμού. Για να εφαρμοστεί το μοντέλο οργανώνονται και λειτουργούν κέντρα καινοτομιών, επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα, τεχνόπολη και τεχνοπόλεις. Ήδη ο δεύτερος αναπτυξιακός άξονας της Ευρώπης, η Ζώνη του Ήλιου (Βαρκελώνη - Μιλάνο) συγκροτείται από Ισπανικές, Γαλλικές και Ιταλικές Τεχνοπόλεις, ενώ αναπτύσσονται δίκτυα Τεχνοπόλεων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο (Λουκάκης 1996).

Το πέρασμα από τα φορντιστικά μοντέλα μαζικής, γραμμικής παραγωγής και κατανάλωσης σε μεταφορντιστικά πρότυπα οργάνωσης της παραγωγής και της εργασιακής διαδικασίας, τα οποία χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη τεchnοοικονομική και εργασιακή ευελιξία, επέδρασε ριζικά σε μια σειρά από κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά των σύγχρονων κοινωνιών. Σημαντική είναι η επίδραση των αλλαγών αυτών στη γεωγραφική οργάνωση των οικονομικών δραστηριοτήτων και της ανάπτυξης. Το μοντέλο της ευέλικτης εξειδίκευσης ιδιαίτερα στο επίπεδο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (αν και δεν αφορά μόνο αυτές) τείνει στη δημιουργία δικτύων μεταξύ επιχειρήσεων, βιομηχανικών συστημάτων σε αρκετές περιπτώσεις εντοπισμένων στο χώρο, εισαγωγή νέων ευέλικτων τεχνολογιών που είναι διαιρετές αλλά και σε ένταση των περιφερειακών ανισοτήτων, σε ανάδυση νέων δυναμικών χώρων ανάπτυξης και σε παρακμή άλλων, στην ένταση της δυαδικότητας της αγοράς της εργασίας κ.λ.π. Σύμφωνα με την Λυμπεράκη (1992) το κριτήριο πλέον για να προσελκυσθούν επενδύσεις σε μια χωρική ενότητα δεν είναι η ύπαρξη φθηνού εργατικού δυναμικού, όσο η εξειδίκευση σε έναν συγκεκριμένο κλάδο, η θεωρητική κατάρτιση και εμπειρία στις νέες τεχνολογίες (χρήση Η.Υ., δικτύων πληροφοριών, τηλεματική κ.λ.π.), καθώς και η ύπαρξη κατάλληλων υποδομών στον τομέα των τηλεπικοινωνιών και της πληροφορικής ώστε να μπορεί να επιτευχθεί η <<αναζήτηση>> της καινοτομίας.

Οι νέες τάσεις που παρατηρούνται στην αστική και περιφερειακή ανάπτυξη δεν μπορούν να αγνοηθούν γιατί επηρεάζουν όλες τις γεωγραφικές ενότητες. Η ανάδειξη νέων δυναμικών περιφερειών συνίσταται στην προσαρμογή τους στο νέο πλαίσιο των μεταφορντιστικών εξελίξεων. Έτσι λοιπόν κάθε αναπτυξιακός σχεδιασμός θα πρέπει να έχει ως κύριο μέλημα την προσαρμοστικότητα στις νέες παγκόσμιες εξελίξεις, ώστε οι κοινωνικοοικονομικές αλλαγές να έχουν τελικά θετική επίδραση στην ανάπτυξη μέσω της εκμετάλλευσης όλων των νέων ευκαιριών και δυνατοτήτων που προσφέρουν.

2. Ο ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΔΙΕΘΝΗ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΧΩΡΟ - ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Καθώς πλησιάζουμε το συμβολικό χρονικό ορόσημο του 2000, ο κόσμος αλλάζει με ραγδαίους ρυθμούς. Ζούμε σε μια περίοδο κοσμογονικών αλλαγών και πρωτόγνωρων προκλήσεων. Η ανθρωπότητα βρίσκεται σε μια περίοδο μεταβατική, ρευστή με ευαίσθητες ισορροπίες. Ταυτόχρονα με τις μεγάλες προσδοκίες που υπάρχουν, εμφανίζονται και δυσεπίλυτα προβλήματα που τονίζουν έντονα την παρουσία τους. Δεν υπάρχει πλέον απόλυτη σιγουριά σε προβλέψεις και επιλογές, σ' ένα περιβάλλον ιδιαίτερα ανταγωνιστικό.

Η διεθνοποίηση της παγκόσμιας ζωής κερδίζει έδαφος σε όλα τα πεδία της ανθρώπινης δραστηριότητας, στην οικονομία, την πολιτική, την κοινωνία. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο της διεθνοποίησης, οι νέες τάσεις που επικρατούν στην παγκόσμια οικονομική <<σκηνή>> δείχνουν ότι οι επιχειρήσεις περισσότερο από ποτέ είναι σε θέση να λειτουργούν σε παγκόσμια κλίμακα, να χρησιμοποιούν τις διάφορες ιδιαιτερότητες στις νομοθεσίες των κρατών προς όφελος τους, να έχουν διαφορετική γεωγραφική κατανομή των δραστηριοτήτων τους και σε τελική ανάλυση να υποβάλλουν ένα ανταγωνιστικό πλαίσιο στους ίδιους τους εργαζομένους διεθνώς για το ποια περιοχή θα <<φιλοξενήσει>> τις νέες επενδύσεις (Λυμπεράκη 1992).

Η αλματώδης ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει παντελώς αλλάξει τις κλίμακες του χώρου και του χρόνου. Οι αποστάσεις σμικρύνθηκαν, οι εξελίξεις σε κάθε διαδικασία επιταχύνονται. Πλέον η μεγάλη απόσταση από τα διεθνή οικονομικά και πολιτικά κέντρα δεν αποτελεί από μόνη της λόγο υπανάπτυξης μιας χωρικής ενότητας.

Είμαστε όλοι μάρτυρες πρωτοφανών πολιτικοοικονομικών αλλαγών με παγκόσμια σπουδαιότητα. Οι πάλοι ποτέ διαχωρισμοί, σε κάθε επίπεδο, Ανατολής - Δύσης έχουν πλέον εκλείψει προκαλώντας σημαντικές ανακατατάξεις στη διεθνή ειρήνη προς όφελος της συνεργασίας κρατών και λαών.

Η δημιουργία ενιαίας αγοράς σε παγκόσμια κλίμακα ωθεί σε ένα νέο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, με βασικά γνωρίσματα (Καπέτης 1996):

- Την αγωνιώδη επιδίωξη της ανταγωνιστικότητας.
- Την κυριαρχία της καινοτομίας.
- Την επιχειρηματική διεθνοποίηση.
- Τον μεγάλο ανταγωνισμό για την προσέλκυση κεφαλαίων.
- Τον προσανατολισμό των κέντρων παραγωγής της βιομηχανίας προς τις τεράστιες δεξαμενές φθηνών εργατικών χεριών των υπανάπτυκτων χωρών.
- Βασικά δεδομένα που συνθέτουν τον τρόπο ζωής επιβάλλονται με σχεδόν πανομοιότυπο τρόπο σε όλα τα μήκη και πλάτη της Γης. (Ίδια πρότυπα και αξίες, ίδια ενημέρωση, ίδιες γνώσεις και πληροφορίες, ίδιες ταινίες και τηλεοπτικές σειρές, ίδια ηχητικά και μουσικά ακούσματα, ίδια ποτά και τρόφιμα, ίδια ρούχα κ.λ.π.).

- Η εμφάνιση και εξάπλωση των πολλαπλών μέσων ενημέρωσης (ήχος - κείμενο - εικόνα) αποτελεί μεταβολή επαναστατική, που μπορεί να συγκριθεί με την πρώτη Βιομηχανική επανάσταση. Σύμφωνα με τις προβλέψεις των ειδικών τα τηλεοπτικά κανάλια θα πολλαπλασιαστούν, οι επιχειρήσεις ολοένα και περισσότερο θα αξιοποιούν τα δίκτυα επικοινωνίας, θα υπάρχει γενικευμένη πρόσβαση σε επιστημονικές βάσεις δεδομένων και βάσεις ψυχαγωγίας, θα έχουμε αλματώδη διάδοση της τηλεεργασίας, της τηλεϊατρικής, της τηλεκατάρτισης, της τηλεδιοίκησης.

Οδεύουμε ολοταχώς προς την **κοινωνία της πληροφορίας**.

Παραμένουν άλυτα ή οξύνονται κεντρικά προβλήματα του σύγχρονου κόσμου.

- Τείνουν να εντείνονται και να παγιώνονται οι **ανισότητες** μέσα στον παγκόσμιο χώρο ανάμεσα στις αναπτυγμένες και στις υποανάπτυκτες χώρες. Αυτός ίσως είναι και ο λόγος που υφίσταται ένα νέο μεγάλο κύμα μετανάστευσης νόμιμο ή παράνομο προς όλες τις αναπτυγμένες χώρες.

- Η **ανεργία** έχει αποδειχθεί ότι με τις σημερινές πολιτικές και μέσα πολύ δύσκολα αντιμετωπίζεται. Η ύπαρξή της θέτει στο περιθώριο και εξαντλεί σημαντικές παραγωγικές δυνάμεις και ανθρώπινους πόρους, ενώ επιβαρύνει όλο και περισσότερο τις κοινωνίες με το κόστος διαχείρισής της.

- Η **υπερεκμετάλλευση των περιβαλλοντικών και φυσικών πόρων** συνεχίζεται, ενώ έχει γίνει πλέον κατανοητό ότι οι πόροι αυτοί δεν είναι ανεξάντλητοι. Έτσι, άμεσα και μακροπρόθεσμα περιορίζονται οι δυνατότητες οικονομικής ευημερίας, δημιουργείται μειονέκτημα για τις επόμενες γενιές, απαιτούνται τεράστιοι πόροι για τον περιορισμό ή την αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζημιών.

- **Μορφές ρύπανσης** απειλούν την φυσική ισορροπία του πλανήτη (αλλαγές κλίματος, μείωση του στρώματος του όζοντος), ενώ παραμένει και ο μέγιστος κίνδυνος, των παρενεργειών από την χρήση πυρηνικής ενέργειας.

Οι μεγάλες αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στα οικονομικά και κοινωνικά συστήματα των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης αλλάζουν τις παγκόσμιες ισορροπίες, τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την στρατηγική σημασία της Ελλάδας, αναβαθμίζοντας ουσιαστικά, τον ρόλο και την σπουδαιότητα, όλων των περιφερειών του βόρειου τμήματος της χώρας. Η Ελλάδα μετασχηματίζεται από ανατολικό παραμεθόριο άκρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της <<Δύσης>>, σε κομβικό σημείο μιας περιοχής με ευρύτατες νέες δυνατότητες. Η μετατόπιση του κέντρου βάρους της κοινότητας προς τα ανατολικά μετά την γερμανική επανένωση και τις αναμενόμενες νέες διευρύνσεις, είναι βέβαιο ότι θα ενισχύσει τους αναπτυξιακούς άξονες Βορρά - Νότου, δημιουργώντας για την Ελλάδα νέα πεδία και χώρους οικονομικής δράσης, που θα μπορούσαν να παίξουν καθοριστικό ρόλο για την ανάπτυξη της χώρας (Πυργιώτης 1993). Άλλωστε παραδοσιακά η χώρα μας είχε αυξημένους οικονομικοεμπορικούς δεσμούς με την Βαλκανική ενδοχώρα και η στασιμότητα των τελευταίων χρόνων που οφειλόταν στις γνωστές διαταραχές, δίνει την θέση της σε μια δυναμική αύξησης των συναλλαγών και των δεσμών. Αυτή η προοπτική ανατρέπει τον παραμεθόριο χαρακτήρα της ευρύτερης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης αναδεικνύοντας την σε βαλκανικό

διαμετακομιστικό κέντρο στον τομέα των θαλάσσιων επικοινωνιών. Ιδιαίτερα πόλεις - λιμάνια (Θεσ/νίκη, Καβάλα, Αλεξ/πόλη), αναμένεται να ωφεληθούν ιδιαίτερα, με βασική προϋπόθεση την βελτιστοποίηση - αρτιότητα των μεταφορικών τους υποδομών.

Οι συναλλαγές και οι δεσμοί αναμένεται να παρουσιάσουν έντονο δυναμισμό με τάσεις επέκτασης και προς τις παραευξείνιες και προς τις ανατολικές χώρες, μετά το άνοιγμα των αγορών τους. Κατά τον Πυργιώτη αντίστοιχες διαδικασίες διαφαίνονται και προς το χώρο της Ανατολικής και Κεντρικής Μεσογείου, με τον οποίο οι σχέσεις της Ελληνικής οικονομίας σήμερα είναι εξαιρετικά περιορισμένες. <<Η ενδυνάμωση των σχέσεων αυτών προϋποθέτει τον εξοπλισμό της χώρας με την απαραίτητη μεταφορική υποδομή και θα οδηγήσει στην ώθηση της ανάπτυξης τόσο στον νότο όσο και στον βορρά συμβάλλοντας στην κατεύθυνση εξισορρόπησης των περιφερειακών ανισοτήτων>> (Πυργιώτης 1993).

Οι τοπικές και περιφερειακές οντότητες θα γίνονται όλο και πιο αισθητές, θα παίζουν καταλυτικό ρόλο στις παγκόσμιες και ευρωπαϊκές εξελίξεις του 21ου αιώνα. Η διεθνοποίηση της οικονομίας και της παγκόσμιας ζωής, η υπέρβαση των συνόρων, διαμορφώνουν νέους πυρήνες συγκέντρωσης, οικονομικής, επιστημονικής, κοινωνικής και πολιτικής δυναμικής. Δημιουργούνται νέα κέντρα πόλοι - ανάπτυξης, οι πόλεις - περιφέρειες.

Τα νέα αυτά κέντρα ανάπτυξης αποκτούν δικά τους όρια με διακριτά πληθυσμιακά και δημογραφικά δεδομένα, με δικούς τους προσανατολισμούς και ρυθμούς ανάπτυξης. Ανάλογα με το μέγεθος και τον δυναμισμό τους κατατάσσονται σε διάφορα επίπεδα, από τα παγκόσμια μητροπολιτικά κέντρα, μέχρι μεσαία και μικρά αστικά κέντρα. Οι τάσεις που υπάρχουν στην Ε.Ε. είναι ότι οι μικρές και οι μεσαίες πόλεις παρουσιάζουν μια δυναμική αύξησης του πληθυσμού τους με ταυτόχρονη πληθυσμιακή στασιμότητα των μητροπολιτικών κέντρων. Διαφαίνεται η ύπαρξη ιστορικής ευκαιρίας για τις μικρού και μεσαίου μεγέθους πόλεις μέσα από την ανάπτυξη των υποδομών τους, από την εγκαθίδρυση δικτύων συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών ανάμεσα στις επιχειρήσεις τους, και μεταξύ άλλων πόλεων, από την εμβάθυνση στους τομείς των νέων τεχνολογιών και των δράσεων που αφορούν καινοτόμες δραστηριότητες και εντέλει από την δημιουργία ενός εξειδικευμένου και εξωστρεφούς προφίλ τους.

Η κρίση της αποβιομηχάνισης που έπληξε τις φορντικού τύπου περιφέρειες του βιομηχανικού βορρά, ξεπεράστηκε μέσα από την αναδιάρθρωση της παραγωγής σε νέες πιο ευέλικτες μορφές, με έμφαση στις υπηρεσίες, στην εκπαίδευση και την έρευνα. Σύμφωνα με τον Πυργιώτη η διεθνής οικονομική αναδιάρθρωση και οι αλλαγές στον διεθνή καταμερισμό της εργασίας διαμορφώνουν νέες συνθήκες ανταγωνισμού, νέες προοπτικές και κριτήρια επιτυχίας για τις περιφέρειες, αλλά και νέους κινδύνους περιθωριοποίησης και οικονομικής ύφεσης. Τα νέα πολιτικοοικονομικά κέντρα αναδεικνύονται από την συγκέντρωση στο έδαφός τους κέντρων αποφάσεων των διεθνών δικτύων των πολυεθνικών εταιρειών, κέντρων χρηματοπιστωτικών και οικονομικών συναλλαγών και κέντρων σχεδιασμού και παραγωγής των πλέον σύνθετων αγαθών και υπηρεσιών.

Τα νέα αυτά κέντρα επιδιώκουν να κατοχυρώσουν το ρόλο του πόλου ανάπτυξης μιας ευρύτερης περιοχής, ενώ τα μεσαία και μικρά αστικά κέντρα και οι περιοχές τους αναδεικνύονται μέσα από την αξιοποίηση δυναμικών χαρακτηριστικών τους. Σε αυτά περιλαμβάνονται (**Ευρώπη 2000+**):

- Η **ανάπτυξη της εξειδίκευσης**, χάρη στην αξιοποίηση φυσικών ή ιστορικών πλεονεκτημάτων, όπως τοπικοί πόροι, ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, παρουσία πανεπιστημίου ή άλλων εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων, ελκυστικότητα φυσικού περιβάλλοντος.

- Η **ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών** αναγκαίων για την στήριξη επιχειρήσεων και του αναγκαίου ανθρώπινου δυναμικού στον τομέα της εξειδίκευσής τους.

- Η **αναβαθμισμένη ποιότητα ζωής**, μέσω κοινωνικών, συλλογικών υποδομών, πολιτιστικής και ψυχαγωγικής δραστηριότητας.

- Η **ανάπτυξη ικανοποιητικών επικοινωνιών και μεταφορικών μέσων - συνδέσεων με τα άλλα αστικά κέντρα της περιοχής, της χώρας, της Ευρώπης.**

- Η **ενίσχυση των δεσμών με τις γειτονικές πόλεις**, ώστε να υπάρχει το αναγκαίο επίπεδο ζήτησης για την ανάπτυξη υποδομών, υπηρεσιών και μεταφορικών συνδέσεων υψηλής ταχύτητας.

- Η **προώθηση της τοπικής δυνατότητας σχεδιασμού** και υλοποίησης μιας στρατηγικής ανάπτυξης του συγκεκριμένου τόπου.

Ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις νέες τοπικές και περιφερειακές οντότητες είναι υπαρκτός και συχνά αναδεικνύεται σε καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξή τους. Η τάση για ενίσχυση του ρόλου των μεγάλων αστικών κέντρων σε βάρος των μεσαίων ή μικρών εξακολουθεί να υφίσταται. Παρ' όλα αυτά η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών μπορεί να οδηγήσει στην δημιουργία νέων δυναμικών περιφερειών με πυρήνα μικρού ή μεσαίου μεγέθους αστικά κέντρα, ελαχιστοποιώντας το σοβαρό μειονέκτημα που πηγάζει από το κριτήριο του χωροχρόνου.

Τα νέα δεδομένα που καθορίζουν τον Παγκόσμιο, Ευρωπαϊκό και Εθνικό αναπτυξιακό χάρτη οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι αναπτυξιακοί στόχοι που θέτει ένας τόπος δεν αυτοπροσδιορίζονται, αλλά είναι πολύ στενά δεμένοι και εξαρτημένοι από τις τεχνολογικές, οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις του εθνικού και διεθνούς περιβάλλοντος.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο (Λαλιώτης 1993):

- Η Ευρωπαϊκή Ένωση, και η Ευρώπη γενικότερα, αναζητά την ενότητα, την συνοχή και την προοπτική μέσα στον ιδιαίτερα ανταγωνιστικό παγκόσμιο χώρο.

- Η Ελλάδα προσπαθεί να μπει σε μια Ευρωπαϊκή πορεία σύγχρονης ανάπτυξης, σε μια πορεία ουσιαστικής συμβολής, στην διαμόρφωση του νέου << στάτους κβο >> των Βαλκανίων, του Εύξεινου Πόντου και της Μεσογείου.

- Οι περιφέρειες και οι πόλεις της Ευρώπης και της Ελλάδας παλεύουν να καθορίσουν και να κατοχυρώσουν τη δική τους ταυτότητα και τον αναπτυξιακό προσανατολισμό τους.

Τα κράτη της Ευρώπης βρίσκονται μπροστά στην πρόκληση ξεπερνώντας τις επιπτώσεις του διπολισμού, να οικοδομήσουν έναν **ενιαίο Ευρωπαϊκό χώρο**. Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδιώκει να γίνει ο φορέας αυτής της προοπτικής.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση προσχώρησαν η Αυστρία, η Φινλανδία, η Σουηδία. Η Ελβετία βρίσκεται σε συνεχή και εκτεταμένη συνεργασία με τους γείτονές της που είναι όλοι μέλη της Ένωσης. Η Ουγγαρία ήδη έχει υποβάλει αίτηση προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ έχουν συναφθεί συμφωνίες σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τις περισσότερες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Συμφωνίες εταιρικής σχέσης έχει υπογράψει η Ευρωπαϊκή Ένωση με την Ρωσία, την Ουκρανία και την Κιργισία. Προχωρούν διαπραγματεύσεις προσχώρησης με την Κύπρο και την Μάλτα, ενώ βρίσκεται στην επικαιρότητα η περίπτωση της τελωνειακής σύνδεσης με την Τουρκία.

Η διεύρυνση της Ευρώπης και η προσπάθεια για ισχυρότερη θέση στον παγκόσμιο ανταγωνισμό δυσχεραίνονται από σημαντικά προβλήματα. Γίνεται σε συνθήκες μείωσης της ετήσιας ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας, μείωσης των επενδύσεων, αύξησης της ανεργίας, οπισθοδρόμησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης έναντι των Η.Π.Α. και της Ιαπωνίας στα σημεία της απασχόλησης, των μεριδίων της εξωτερικής αγοράς, την έρευνα ανάπτυξης και την καινοτομία, την ανάπτυξη των προϊόντων.

Η απάντηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιδιώχθηκε να δοθεί μέσα από την **συνθήκη του Μάαστριχτ**, τη δημιουργία του **Ενιαίου Ευρωπαϊκού Οικονομικού χώρου**, τις κατευθύνσεις που δίνονται μέσα από τη **Λευκή Βίβλο << Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα, Απασχόληση - οι προκλήσεις και η αντιμετώπισή τους για την μετάβαση στον 21ο αιώνα >>**.

Σύμφωνα με την **Λευκή Βίβλο** στα πλαίσια της συνέχισης της χαραγμένης στρατηγικής της, η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδιώκει να επιμείνει:

- στην ενθάρρυνση των μεταρρυθμίσεων στα κράτη μέλη, που αποσκοπούν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων απασχόλησης

- σε ειδικά μέτρα που αποσκοπούν στην πλήρη εκμετάλλευση του δυναμικού για την δημιουργία θέσεων απασχόλησης που υπάρχει στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις

- στην ενίσχυση του συντονισμού των πολιτικών έρευνας

- στην ταχεία έναρξη υλοποίησης των διευρωπαϊκών σχεδίων προτεραιότητας στους τομείς μεταφορών και ενέργειας

- στην πλήρη εκμετάλλευση των δυνατοτήτων και των ευκαιριών που προσφέρει η κοινωνία της πληροφόρησης.

- στην προώθηση του νέου προτύπου αειφόρου ανάπτυξης, ιδιαίτερα σε ότι αναφορά το περιβάλλον.

Οι δράσεις που θα αναληφθούν στους τομείς αυτούς στοχεύουν σε μια πιο ισόρροπη ανάπτυξη του ευρωπαϊκού εδάφους, προς όφελος της επιχειρηματικής δραστηριότητας και των κατοίκων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να διευκολυνθεί η

συνολική ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας των διαφόρων εδαφικών περιοχών της.

Σημαντικό ρόλο σ'αυτήν την κατεύθυνση παίζουν τα **κοινοτικά πλαίσια στήριξης (ΚΠΣ)**, ενώ ιδιαίτερη σημασία αποκτά η απόφαση να επιλεγούν μεγάλα δίκτυα μεταφορών που πρέπει να ολοκληρωθούν σε σύντομο χρονικό διάστημα και η επέκτασή τους προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και της Μεσογείου.

Επίσης συμβολή στην επιδίωξη για ισόρροπη ανάπτυξη του ευρωπαϊκού εδάφους, θα προσθέσουν τα **Διαρθρωτικά ταμεία και το νέο Ταμείο Συνοχής**, που υποστηρίζουν τις μεταφορές και το περιβάλλον στην Ισπανία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία και την Πορτογαλία, ενώ παράλληλες επιπτώσεις μπορούν να έχουν πολυάριθμες άλλες πολιτικές και προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Ελλάδα σήμερα αντιμετωπίζει μια διπλή πρόκληση στρατηγικής σημασίας:

- Την Ευρωπαϊκή Ένωση.

- Τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, του Ευξείνου Πόντου και της Ν.Α. Μεσογείου, και ιδίως τα Βαλκάνια.

Η πρόκληση έχει παραλήπτες την κυβέρνηση, την περιφερειακή διοίκηση, την τοπική αυτοδιοίκηση και τις παραγωγικές δυνάμεις. Η επιτυχής απάντηση στην πρόκληση μπορεί να ανοίξει νέους ορίζοντες για την χώρα μας.

Η Ελλάδα θεωρείται γεωγραφικά, κλιματολογικά και πολιτισμικά ίσως η πιο προνομιακή χώρα της Ευρώπης. Η προσπάθεια αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της δένεται με την άρνηση του Μεταπολεμικού Μοντέλου Ανάπτυξης που έχει χάσει την προωθητική του δύναμη, με την υπέρβαση του Αθηνοκεντρισμού και με την ανάδειξη μιας σύγχρονης πρότασης για βιώσιμη ανάπτυξη, που θα στηρίζεται σε μια δυναμική οικονομία και σε ένα ολοκληρωμένο περιφερειακό προγραμματισμό (Λαλιώτης 1993).

Σήμερα η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε μια κρίσιμη καμπή. Πρέπει οπωσδήποτε να αντιμετωπίσει χρονίζοντα διαρθρωτικά και δημοσιονομικά προβλήματα, που αντανakλώνται στην διόγκωση του δημόσιου χρέους και τον συγκριτικά υψηλό πληθωρισμό, ενώ ταυτόχρονα έχει την δυνατότητα να αξιοποιήσει την εισροή των επενδυτικών πόρων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το άνοιγμα των οικονομιών των Βαλκανικών χωρών και των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης.

Το επίπεδο ευημερίας της χώρας μας θα εξαρτηθεί από την γρήγορη προσαρμογή της οικονομίας στο νέο διεθνές περιβάλλον και από την θέση που θα κατακτήσουμε στην εξελισσόμενη ανακατανομή του καταμερισμού εργασίας σε διεθνές, ευρωπαϊκό και βαλκανικό επίπεδο. Η Ελλάδα που επιπλέον αντιμετωπίζει και προβλήματα εξωτερικής απειλής, βιώνει έντονα τις προκλήσεις της νέας πραγματικότητας.

Η απάντηση δεν μπορεί να είναι άλλη από την συγκρότηση μιας ισχυρής οικονομίας, που θα στηριχτεί στις επενδύσεις του ιδιωτικού και του δημοσίου τομέα, στο εξωτερικό και στο εσωτερικό, όπως επίσης και στις εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών.

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση της ανάπτυξης σήμερα γίνεται σε τρία σαφώς διακριτά, αλλά ταυτόχρονα συνεργαζόμενα μεταξύ τους επίπεδα:

- Στο **εθνικό επίπεδο**, όπου δίνονται οι κατευθυντήριες γραμμές του σχεδιασμού και γίνεται ο συντονισμός αυτών.
- Στο **περιφερειακό επίπεδο**, όπου εκπονείται το Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης.
- Στο **τοπικό επίπεδο**, όπου πρέπει να σχεδιάζεται και να υλοποιείται η τοπική ανάπτυξη.

Φυσικά είναι φανερό ότι στο εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, την σφραγίδα της στον προγραμματισμό βάζει η κυβέρνηση, ενώ στο τοπικό επίπεδο, ειδικά και σε επίπεδο νομού, πολύ πρόσφατα (1994) οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις έχουν αναλάβει υποχρεώσεις προγραμματισμού, χωρίς όμως τους αναγκαίους πόρους και μέσα, ενώ ο προγραμματισμός των Δήμων και των Κοινοτήτων αφορούσε περισσότερο μόνο τις αστικές περιοχές και τους οικισμούς.

Το βασικό προγραμματικό και χρηματοδοτικό πλαίσιο μέσα από το οποίο υλοποιούνται τα δημόσια έργα και οι λοιπές δημόσιες παρεμβάσεις εντάσσονται είτε στα **Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ)** είτε στα **Πολυταμειακά Λειτουργικά Προγράμματα του Εθνικού Σκέλους του ΚΠΣ**. Σε κάθε περίπτωση, οι χρηματοδοτήσεις προέρχονται από τα τρία διαρθρωτικά ταμεία, (**ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Γεωργικό Ταμείο - Τμήμα Προσανατολισμού**) και το **νέο Ταμείο Συνοχής** για την περίοδο 1994 -1999.

Τα ίδια ταμεία επίσης χρηματοδοτούν και άλλα έργα και παρεμβάσεις, όπως είναι οι **Κοινοτικές Πρωτοβουλίες (interreg 2, leader 2, pesca κ.λ.π.)**, που όμως αυτές έχουν ανοικτό ανταγωνιστικό χαρακτήρα, τουλάχιστον ως προς το ύψος της ενίσχυσης και το είδος των δράσεων που επιλέγονται.

Τέλος πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχει ένα περιορισμένο ποσοτικά όχι όμως αμελητέο τμήμα του **Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων**, που χρηματοδοτείται μόνο από εθνικούς πόρους, ενώ σημαντικό ρόλο, ιδιαίτερα για τις ιδιωτικές επενδύσεις, παίζει ο **αναπτυξιακός νόμος (1622/87)** με τα κίνητρα για επενδύσεις.

Ο αναπτυξιακός προγραμματισμός στην περιφέρεια υλοποιείται κυρίως μέσα από το **ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης**, που υλοποιείται στα πλαίσια του **2ου ΚΠΣ 1994-1999**, ενώ άλλα έργα και ενέργειες χρηματοδοτούνται επίσης από το **Ταμείο Συνοχής**, τις **Κοινοτικές Πρωτοβουλίες** και το **ΠΔΕ**.

Δύο πρόσφατες παρεμβάσεις που πρόσθεσαν πόρους και έργα στην ΑΜΘ έγιναν από το **Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ**, (ολοκληρωμένο συμπληρωματικό πρόγραμμα έργων - παρεμβάσεων - δράσεων στην ΑΜΘ) και το **Υπουργείο Ανάπτυξης** (ολοκληρωμένο πρόγραμμα στήριξης της ανάπτυξης για την ΑΜΘ).

Τίθονται όμως δύο σημαντικά ζητήματα:

- Η Περιφέρεια δεν έχει τις αρμοδιότητες και την δυνατότητα να συντονίσει και να επιβλέψει όλα τα έργα και τις ενέργειες που υλοποιούνται στην περιοχή της, καθώς αυτά εκπορεύονται από διαφορετικούς κατά περίπτωση φορείς (Υπουργεία, Οργανισμοί, ΟΤΑ, ΔΕΚΟ κ.λ.π.) δημιουργώντας έτσι πρόβλημα συντονισμού.

- Σε επίπεδο νομού μόλις πρόσφατα (1994) συγκροτήθηκε ο **θεσμός της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης**, που θεωρητικά λύνει το πρόβλημα του σχεδιασμού του προγραμματισμού και της υλοποίησής του. Και πάλι όμως τίθεται το θέμα το κατά πόσον είναι πλέον <<αυτόνομες>> οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις να ασκήσουν ουσιαστική αναπτυξιακή πολιτική εφόσον κατά τις διάφορες φάσεις του σχεδιασμού ασκείται έντονος κρατικός παρεμβατισμός, δημιουργώντας κωλυσιεργίες και επικαλύψεις. Αυτή η επικάλυψη των αρμοδιοτήτων που παρατηρείται μεταξύ των διάφορων φορέων του σχεδιασμού αντικειμενικά περιορίζει τη συνοχή και την αποτελεσματικότητα του συνόλου των δράσεων, τόσο σε επίπεδο περιφέρειας όσο και σε επίπεδο νομού.

3. Ο ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ ΣΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

Ο νομός Καβάλας εντάσσεται στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης μια από τις 13 Περιφέρειες της Ελλάδας, που καταλαμβάνει το βορειοανατολικό τμήμα της χώρας και αποτελείται από 5 νομούς (Έβρου, Ξάνθης, Ροδόπης, Δράμας και Καβάλας). Η Περιφέρεια περιλαμβάνει δύο νησιά την Θάσο και την Σαμοθράκη, συνορεύει στα βόρεια με την Βουλγαρία και στα ανατολικά με την Τουρκία.

Είναι η 4η σε έκταση περιφέρεια της χώρας, με επιφάνεια 14.145 τετραγωνικά χιλιόμετρα (ποσοστό 10,7% της συνολικής επιφάνειας της χώρας), και πληθυσμό 574.300 κατοίκους (απογραφή 1991), που αντιστοιχούν στο 5,9% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας. Η πυκνότητα του πληθυσμού είναι 41 κάτοικοι ανά τ.χλμ. έναντι 77 κατοίκων ανά τ.χλμ. για το σύνολο της χώρας (ΠΑΜΘ 1995).

Ο πληθυσμός μετά από την έντονη μείωση (12,3%) που σημείωσε την δεκαετία 61-71 (μετανάστευση), την αύξηση (6,6%) την δεκαετία 71-81 (παλιννόστηση) και την μικρή μείωση (0,16%) κατά την δεκαετία 81-91, παρουσιάζει σήμερα τάσεις σταθεροποίησης, με μείωση όμως των μικρών ηλικιών και αύξηση των μεγαλύτερων. Το ποσοστό αστικοποίησης είναι σχετικά μικρό (53,7%) έναντι αυτού της χώρας (58,9) και παρουσιάζει αυξητικές τάσεις (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 1994).

Το 36,1% του εδάφους της είναι πεδινό, ενώ η γεωργική γη καταλαμβάνει το 28,7% και τα δάση το 31,5% του εδάφους. Το 72,5% της γεωργικής γης είναι πεδινό, ενώ αρδεύεται το 30% αυτής (ΠΑΜΘ 1993).

Το συνολικό εργατικό δυναμικό της Περιφέρειας φτάνει τα 247.888 άτομα με ποσοστά απασχόλησης ανά τομέα τα παρακάτω: Το 46,1% του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας απασχολείται στον πρωτογενή τομέα, το 22,3% στον δευτερογενή και το 31,6% στον τριτογενή. Κατά συνέπεια η Περιφέρεια εξακολουθεί να έχει κατά εξοχήν γεωργικό χαρακτήρα, αν και παρατηρείται τα τελευταία χρόνια στροφή προς τον δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα το 1971 ήταν 65,1% και το 1981 έπεσε στο 50% (ΠΑΜΘ 1993).

Το κατά κεφαλήν εισόδημα της Περιφέρειας είναι 958.000 δρχ., μικρότερο του κατά κεφαλήν εισοδήματος της χώρας, το οποίο ανέρχεται σε 1.078.000 δρχ. ενώ η εικόνα αυτή είναι δυσμενέστερη σε ορισμένες περιοχές, γιατί υπάρχουν σημαντικές ενδοπεριφερειακές ανισότητες (ΠΑΜΘ 1995).

Η Περιφέρεια διαθέτει άφθονους και σε μεγάλη ποικιλία φυσικούς πόρους (πλούσιο υδάτινο δυναμικό, μεγάλες αρδευόμενες καλλιεργούμενες πεδινές εκτάσεις, ορυκτό πλούτο, σημαντική γεωθερμική ενέργεια, εκτεταμένη παράκτια ζώνη) οι οποίοι παρουσιάζουν όμως χαμηλό βαθμό αξιοποίησης.

Έτσι παρουσιάζεται το παράδοξο ότι ενώ κατατάσσεται από άποψη φυσικών πόρων στις πιο ευνοημένες Περιφέρειες της χώρας, εντούτοις παραμένει από τις πιο φτωχές Περιφέρειες της Ελλάδας (Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν 376,4 δις. δρχ., δηλαδή 4,8% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας) και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Βέβαια έχουν σημειωθεί σημαντικά βήματα προόδου και έχουν περιορισθεί οι διαφορές μεταξύ του επιπέδου ευημερίας στην Π.Α.Μ.Θ. και στην υπόλοιπη χώρα. Όμως όλοι οι σχετικοί δείκτες εξακολουθούν να είναι κατά πολύ μικρότεροι από τους αντίστοιχους μέσους όρους της χώρας. Συγκεκριμένα υπάρχει σημαντική διαφορά στη μέση κατανάλωση ρεύματος, στην υγειονομική περίθαλψη (αριθμός νοσοκομείων, γιατρών, και κλινών), στον αριθμό των αυτοκινήτων, στα τηλέφωνα και στο ξενοδοχειακό δυναμικό (ΠΑΜΘ 1993).

Οι παράγοντες που επιδρούν στην εγκαθίδρυση αυτής της κατάστασης είναι αρκετοί. Ως σημαντικότερους θα αναφέρουμε την **απομακρυσμένη γεωγραφική θέση της Περιφέρειας στον εθνικό χώρο**, που έχει ως αποτέλεσμα την μεγάλη απόσταση από τα μεγάλα πληθυσμιακά κέντρα, τον παραμεθόριο χαρακτήρα της και την γειτνίασή της με χώρες που μέχρι πρόσφατα δεν προσέφεραν ουσιαστικές δυνατότητες εμπορικών και άλλων συναλλαγών.

Τα παραπάνω στοιχεία μπορούμε να πούμε ότι αποτελούν και την κυριότερη ερμηνεία μεταξύ της διάστασης που υπάρχει, ανάμεσα στην αφθονία και την ποικιλία των φυσικών πόρων της περιοχής και τον χαμηλό βαθμό αξιοποίησής τους.

Επίσης η κοινή συνισταμένη όλων των αναλύσεων των τοπικών και περιφερειακών φορέων συνηγορεί ότι, σημαντικό ρόλο στην οικονομική υπανάπτυξη της Περιφέρειας παίζουν **η χαμηλή παραγωγικότητα και στους τρεις τομείς της οικονομίας, η ελλιπής εκμετάλλευση των τοπικών πρώτων υλών, οι χαμηλοί ρυθμοί κοινωνικού και οικονομικού εκσυγχρονισμού και το χαμηλό επίπεδο τεχνικής υποδομής και κοινωνικών υπηρεσιών.**

Ανασταλτικός επίσης παράγοντας στην ανάπτυξη αποτελεί και η πολιτιστική ανομοιογένεια που υπάρχει καθώς ως γνωστόν στην περιοχή είναι έντονη η παρουσία του μουσουλμανικού στοιχείου, περίπτωση μοναδική σε όλη την χώρα.

- ΥΠΟΜΝΗΜΑ
- ▽ ▽ ▽ ▽ ▽ Ορυχεία Ανθρακος
 - ▲ ▲ ▲ ▲ ▲ Μεταλλεία
 - ▼ ▼ ▼ ▼ ▼ Υδρογονανθρακες
 - ○ ○ ○ ○ Λατομεία
 - △ △ △ △ △ Λοίγια μεταλλεία
 - □ □ □ □ Αλυκές

Χάρτης 3.2.

Υφιστάμενη εξορυκτική δραστηριότητα στους νομούς της περιφέρειας

4. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ

Παρόλα τα παραπάνω προβλήματα που αποτελούν τροχοπέδη στην προσπάθεια ανάπτυξης, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης έχει όλα τα εχέγγυα για δυναμική οικονομική ανάπτυξη. Η θέση της Περιφέρειας, σε γεωγραφικά στρατηγικό σημείο, πολύ κοντά στην Ανατολική Ευρώπη, εξασφαλίζει τις προοπτικές για πιο δυναμική είσοδο στις αγορές των χωρών αυτών. Η ύπαρξη πλούσιων φυσικών πόρων, ο σπάνιος ορυκτός πλούτος, καθώς και η ύπαρξη κατάλληλων εδαφολογικών και κλιματολογικών συνθηκών, μπορούν να αποτελέσουν τους μοχλούς της ανάπτυξης.

Είδη από το 1986 άρχισαν να εφαρμόζονται στην περιοχή **Αναπτυξιακά Προγράμματα**, τα οποία συνθέτουν μια ανεπτυγμένη επενδυτική προσπάθεια. Με την **Κοινοτική συγχρηματοδότηση** και υποστήριξη, εγκαινιάστηκε η προσπάθεια επίλυσης χρόνιων προβλημάτων και η ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής.

Έτσι καταρτίστηκε το **Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα** που εφαρμόστηκε στην πενταετία 1990-94, ήταν απόρροια του **Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης**, αποτελούσε το βασικό **Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων**, η ευθύνη του σχεδιασμού και υλοποίησης του οποίου, ανήκει αποκλειστικά και μόνο στην Περιφέρεια. Είναι το πρώτο πρόγραμμα με στρατηγική, σαφείς και καθορισμένους στόχους και εκ των προτέρων καθορισμένο χρηματοδοτικό πλαίσιο. Είναι η πρώτη ολοκληρωμένη προσέγγιση στην αναπτυξιακή προσπάθεια με συνέπεια στην χρηματοδότηση των διαφόρων ενεργειών.

Σύμφωνα με στοιχεία της Περιφέρειας ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται το **1994 στα 659,1 εκατ. ECU, ή 200 δισ. δρχ.** περίπου. Μέσα από το πρόγραμμα αξιοποιούνται συνδυασμένα οι Κοινοτικές ενισχύσεις από τα **3 Διαρθρωτικά Ταμεία της Κοινότητας** που είναι το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.)**, το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.)** και το **Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ε.Γ.Τ.Π.Ε.)**. Η συμμετοχή των Διαρθρωτικών Ταμείων στην χρηματοδότηση του προγράμματος κυμαίνεται από **55% ως 75%**. Η διαχείριση του προγράμματος γίνεται από την **Περιφερειακή Επιτροπή Παρακολούθησης**, που υποστηρίζεται από την **Γραμματεία της Επιτροπής Παρακολούθησης** και που λειτουργεί στην **Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας Α.Μ.Θ.**

Τα κυριότερα έργα που έχουν προγραμματισθεί να γίνουν και που περιλαμβάνει το ΠΕΠ της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, εστιάζονται στους ακόλουθους κύριους στόχους (ΠΑΜΘ 1993) :

- **Άμβλυνση των συνεπειών που προέρχονται από την γεωγραφική απομονωμένη θέση της περιφέρειας.**
- **Αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων για την οικονομική ανάπτυξη.**
- **Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού.**

- **Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, με τον εκσυγχρονισμό των βασικών και αναγκαίων κοινωνικών και οικονομικών υποδομών.**

- **Προστασία του Περιβάλλοντος.**

Το πρόγραμμα αποτελείται από **επτά Υποπρογράμματα** που σχεδιάστηκαν ώστε να αποτελούν ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την προσέγγιση των παραπάνω στόχων. Τα Υποπρογράμματα είναι πολυταμειακά δηλαδή καλύπτονται από περισσότερα του ενός Διαρθρωτικά Ταμεία και είναι τα εξής (ΠΑΜΘ 1994):

- **<<Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Βιομηχανίας>>** (προϋπολογισμού **168 MECU**), σύμφωνα με το οποίο προβλέπονται ενέργειες που έχουν σαν στόχο τη βελτίωση των δικτύων εξυπηρέτησης των μεταφορών από την Περιφέρεια προς την υπόλοιπη χώρα, καθώς και την ενίσχυση των ΜΜΕ.

- **<<Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης>>** (προϋπολογισμού **149 MECU**), στα πλαίσια του οποίου προβλέπονται παρεμβάσεις που έχουν σαν στόχο την αξιοποίηση των πλούσιων δυνατοτήτων που έχει ο τομέας αυτός.

- **<<Πρόγραμμα Τουρισμός - Περιβάλλον - Ποιότητα Ζωής>>** (προϋπολογισμού **137 MECU**). Το τρίτο αυτό υποπρόγραμμα αφορά την ανάπτυξη του τουρισμού και προτείνει παρεμβάσεις όσον αφορά την αξιοποίηση των πόρων για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως είναι ο ιαματικός, ο χειμερινός, ο ιστορικός, ο οικολογικός και ο θρησκευτικός.

- **<<Πρόγραμμα Ανθρώπινοι Πόροι>>** (προϋπολογισμός **80 MECU**). Το υποπρόγραμμα αυτό προωθεί την αξιοποίηση του ανθρωπίνου δυναμικού της Περιφέρειας, αντιμετωπίζοντας τα προβλήματα των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων, των ατόμων μακροχρόνιας ανεργίας κ.λ.π.

- **<<Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης>>** (προϋπολογισμός **70 MECU**). Το πέμπτο αυτό υποπρόγραμμα στοχεύει στην ενίσχυση των νέων δομών που προωθούνται για την τοπική Αυτοδιοίκηση, με ενέργειες για την βελτίωση των υποδομών των μεγάλων οικισμών, την ενίσχυση των τοπικών συνδέσμων, την προστασία του οικιστικού περιβάλλοντος κ.λ.π.

- **<<Πρόγραμμα Ολοκλήρωσης Λειτουργικών Χαρακτηριστικών Έργων>>** (προϋπολογισμός **48 MECU**). Στοχεύει στην ολοκλήρωση της χρηματοδότησης των φάσεων και των έργων του ΠΕΠ 89-93 ώστε να είναι λειτουργικά.

- **Τέλος το 7ο υποπρόγραμμα <<Εφαρμογή>>** (προϋπολογισμός **7 MECU**), το οποίο είναι βοηθητικό για την κάλυψη λειτουργικών δαπανών της Επιτροπής Παρακολούθησης.

Στα πλαίσια του πρώτου στόχου χρηματοδοτούνται μεγάλα έργα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης. Τα έργα αυτά θα βελτιώσουν τα δίκτυα μεταφορών και τηλεπικοινωνιών και αναμένεται να αλλάξουν την φυσιογνωμία ολόκληρης της περιοχής.

Ειδικότερα πραγματοποιήθηκαν σημαντικές επεμβάσεις στο οδικό δίκτυο, τόσο στον οριζόντιο άξονα Θεσσαλονίκης -Τουρκικών συνόρων (συνολική σχετική δαπάνη 9 δις. δρχ.), όσο και στον κάθετο άξονα Αλεξανδρούπολης, Ορμένιου-Βουλγαρίας (συνολική σχετική δαπάνη 3,5 δις. δρχ.).

Για τις θαλάσσιες μεταφορές προβλέπονται σημαντικές επεμβάσεις στο λιμάνι της Αλεξανδρούπολης και παράλληλα **άρχισε τμηματικά η κατασκευή του νέου διεθνούς λιμένα στην Καβάλα.**

Στο ίδιο πλαίσιο για τις αεροπορικές μεταφορές χρηματοδοτήθηκε η βελτίωση των υπηρεσιών των δύο αεροδρομίων της Περιφέρειας, στην Χρυσούπολη Καβάλας και στην Αλεξανδρούπολη. Η συνολική δαπάνη των ενεργειών που αφορούν την βελτίωση των δικτύων μεταφορών ξεπερνούν τα 30 δις. δρχ.

Τέλος, εξαιρετικής σημασίας για την βελτίωση των μεταφορικών υποδομών της Περιφέρειας, είναι η κατασκευή της Εγνατίας οδού. Το έργο αυτό ξεφεύγει από την στενή Περιφερειακή κλίμακα. Είναι ένα έργο Βαλκανικής σημασίας, που αναμένεται να ανοίξει νέους ορίζοντες στις διευρωπαϊκές οικονομικές σχέσεις της χώρας μας.

Ιδιαίτερα ευνοημένη από το έργο αυτό αναμένεται να είναι και η Π.Α.Μ.Θ. καθώς θα εκμεταλλευτεί η στρατηγική της θέση, ως η <<προς Ανατολάς Πύλη>> της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ήδη μετά από αρκετές καθυστερήσεις άρχισε τμηματικά η κατασκευή της (π.χ. η παράκαμψη της Καβάλας). Οι πόροι για το έργο αυτό προέρχονται κατά ένα μέρος από την Κοινότητα, ενώ το υπόλοιπο μέρος από αυτοχρηματοδότηση.

Οι παρεμβάσεις για την αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων της Περιφέρειας έχουν τρεις άξονες (ΠΑΜΘ 1993) :

- **Ο ένας άξονας αφορά τον πρωτογενή τομέα** που αποτελεί την βάση της οικονομίας της Περιφέρειας, με δράσεις που αναφέρονται στην έρευνα- αξιολόγηση του υδάτινου δυναμικού, στην έρευνα του υπεδάφους (μάρμαρα, μαγγάνιο κ.λ.π.), στην αναδιάρθρωση των καλλιεργειών (καπνά, αμπέλια κ.λ.π.), στην προστασία και αξιοποίηση του δασικού πλούτου, στην μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων, και τέλος στην περαιτέρω ανάπτυξη της αλιείας.

Στα πλαίσια αυτά ιδρύθηκαν και λειτουργούν το **Ινστιτούτο Αλιείας Καβάλας** και το **Κέντρο Ποιοτικού Ελέγχου Γεωργικών Προϊόντων**. Μέσω του προγράμματος **LEADER** δημιουργήθηκαν 3 όμιλοι σε Έβρο, Ροδόπη, Καβάλα, για την προώθηση του αγροτουρισμού και την προστασία του περιβάλλοντος.

- **Ο δεύτερος άξονας αφορούσε την ανάπτυξη της βιοτεχνίας** και στήριξε την καθετοποίηση της παραγωγής, με την καθιέρωση ειδικών κινήτρων. Επενδυτικό ενδιαφέρον παρουσιάστηκε στους κλάδους εξόρυξης και επεξεργασίας μαρμάρων, μεταποίησης γεωργικών προϊόντων (βαμβάκι, είδη διατροφής, χαρτί), χημικών προϊόντων, αλλά και προηγμένης τεχνολογίας.

- **Ο τρίτος άξονας αφορούσε την περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού** με την πραγματοποίηση ανασκαφών για την ανάδειξη - προβολή των ιστορικών - αρχαιολογικών στοιχείων της Περιφέρειας (Σαμοθράκη, Άβδηρα, Φίλιπποι) και με την υλοποίηση έργων και δράσεων για την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας, με στόχο την ανάπτυξη και διάφορων άλλων μορφών τουρισμού (μαρίνα Θάσου, ορεινός - χειμερινός τουρισμός Φαλακρού Δράμας, ιαματικός τουρισμός, σπήλαιο Μαρώνειας).

Όσον αφορά την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας πραγματοποιήθηκαν προγράμματα επιμόρφωσης με την συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Ταμείου (ΕΚΤ). Τα προγράμματα αυτά συνέτειναν στην δημιουργία του κατάλληλου υποβάθρου, ώστε να βελτιωθεί το επίπεδο εξειδίκευσης

του εργατικού δυναμικού και να αντεπεξέλθει στις απαιτήσεις της σύγχρονης αγοράς εργασίας.

Ταυτόχρονα δόθηκε μεγάλη έμφαση στην καλύτερευση των κτιριακών εγκαταστάσεων και της τεχνικής υποδομής των Ανωτέρων και Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Περιφέρειας. Επίσης υπάρχουν χρηματοδοτικά κονδύλια για το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, για την υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων, με στόχο την σύνδεση της έρευνας με την παραγωγή (π.χ. Ένεργειακό Κέντρο Πολυτεχνειούπολης). Το συνολικό ποσό που διατέθηκε για τους σκοπούς αυτούς από το ΕΚΤ έφθασε στα 21 εκατ. ECU για την περίοδο 1990-1993, ενώ συμμετείχαν στα προγράμματα περίπου 22.000 άτομα.

Επίσης ιδιαίτερη μέριμνα δόθηκε στην ένταξη στην Ελληνική κοινωνία των παλιννοστούντων ομογενών μας από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Έτσι δημιουργήθηκαν ολόκληροι συνοικισμοί σε όλη την Περιφέρεια, που μαζί με τα διάφορα προγράμματα κατάρτισης βοηθούν στην άμβλυση των προβλημάτων των ομογενών.

Τέλος όσον αφορά την ποιότητα ζωής έχουν προγραμματισθεί να κατασκευαστούν μια σειρά έργων που αναμφίβολα θα αναβαθμίσουν το επίπεδο της ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας. Έτσι ήδη έχει κατασκευαστεί το νέο νομαρχιακό νοσοκομείο της Ξάνθης δυναμικότητας 300 κλινών, έγινε επέκταση του νοσοκομείου της Δράμας και εκσυγχρονίστηκαν με καινούργιο εξοπλισμό και υποδομή τα νοσοκομεία της Καβάλας, της Κομοτηνής, της Αλεξανδρούπολης και του Διδυμοτείχου.

Επίσης έχουν γίνει σημαντικά έργα για την βελτίωση των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης, με έμφαση στην αντικατάσταση και επέκταση των δικτύων στα αστικά κέντρα, καθώς και στην δημιουργία βιολογικών καθαρισμών στις μεγάλες πόλεις (Καβάλα, Ξάνθη, Κομοτηνή) και σε πολλούς παραθαλάσσιους κυρίως οικισμούς (π.χ. Θάσος).

Ακόμη θα πρέπει να τονισθεί η μεγάλη έμφαση που δίνεται από την Κοινότητα στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης, στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας, όπως π.χ. τα προστατευτικά έργα της λίμνης Βιστωνίδας και του Δέλτα του Έβρου.

Στον νομό Καβάλας σύμφωνα με στοιχεία της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (1996) **τα κυριότερα έργα που πρόκειται να προωθηθούν στα πλαίσια του ΠΕΠ 1994 -1999 και οι ανάλογες πιστώσεις τους είναι (σε δρχ.) :**

1. Εθνική οδός Νο 2, Θεσ/νίκη - Κήποι - Τμήμα Ν. Καβάλας	2.330 εκ.
2. Εθνική οδός Νο 12 & 57, Καβάλα - Δράμα - Κ. Νευροκόπη Τμήμα Ν.Καβάλας	2.300 εκ.
3. Εθνική οδός Νο 69, Θάσος - Λιμενάρια	1.500 εκ.
4. Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο Ν.Καβάλας	1.700 εκ.
5. Βελτίωση λιμενικών εγκαταστάσεων λιμένων Καβάλας	1.050 εκ.
6. Αερολιμένας Καβάλας νέες κτιριακές εγκαταστάσεις	700 εκ.
7. Βελτίωση υποδομών ΒΙ.ΠΕ. Καβάλας	600 εκ.

8. Πολυδύναμο Περιφερειακό Κέντρο ΑΜΘ στήριξης δεντροκηπευτικών, ανθοκομικών φυτών και αμπελοουργίας στη Χρυσούπολη Ν.Καβάλας	500 εκ.
9. Ολοκλήρωση Περιφερειακού Κέντρου Προστασίας Φυτών και ποιοτικού ελέγχου Ν.Καβάλας	370 εκ.
10. Απεντομωτήριο Καβάλας	150 εκ.
11. Εγγειοβελτιωτικά έργα Ν.Καβάλας	1500 εκ.
12. Έργα αναδασμού Ν.Καβάλας	1190 εκ.
13. Δασικά	850 εκ.
14. Αλιευτικά Ιχθυοβελτιωτικά έργα αξιοποίησης λιμνοθαλασσών	500 εκ.
15. Κατασκευή - Βελτίωση αλιευτικών καταφυγίων	930 εκ.
16. Μελέτη κατασκευής Σταθμού Υγειον. Κτηνιατρικού Ελέγχου στην Καβάλα	65 εκ.
17. Προστασία - συντήρηση - ανάδειξη ιστορικών χώρων Αρχαιολογικό Μουσείο Καβάλας	410 εκ.
18. Κτίριο Μουσικής Καβάλας	1500 εκ.
19. Προστασία οικολογικών περιοχών	1740 εκ.
20. Νομαρχιακά έργα Β/θμιας Εκπαίδευσης	1860 εκ.

Από το Ταμείο Συνοχής, το Εθνικό Σκέλος του ΚΠΣ και τις κοινοτικές πρωτοβουλίες χρηματοδοτούνται τα έργα:

Το τμήμα της Εγνατίας Οδού του Ν.Καβάλας	40 δις.
Ο νέος μείζων λιμένας Καβάλας στη Ν.Καβάλα	6,2 δις.
Η σιδηροδρομική σύνδεση Τοξοτών - νέου λιμένα	10 δις.
Μελέτες πιλοτικού προγράμματος του κτηματολογίου	0,4 δις.

Επίσης από τις συμπληρωματικές παρεμβάσεις για την ΑΜΘ από το ΥΠΕΧΩΔΕ και το Υπουργείο Ανάπτυξης προκύπτουν οι παρακάτω χρηματοδοτήσεις (σε δρχ.)

- Για την βελτίωση υποδομών ΒΙ.ΠΕ. Καβάλας 500 εκ.
- Για αστικές αναπλάσεις και οικοανάπτυξη 1.800 εκ.

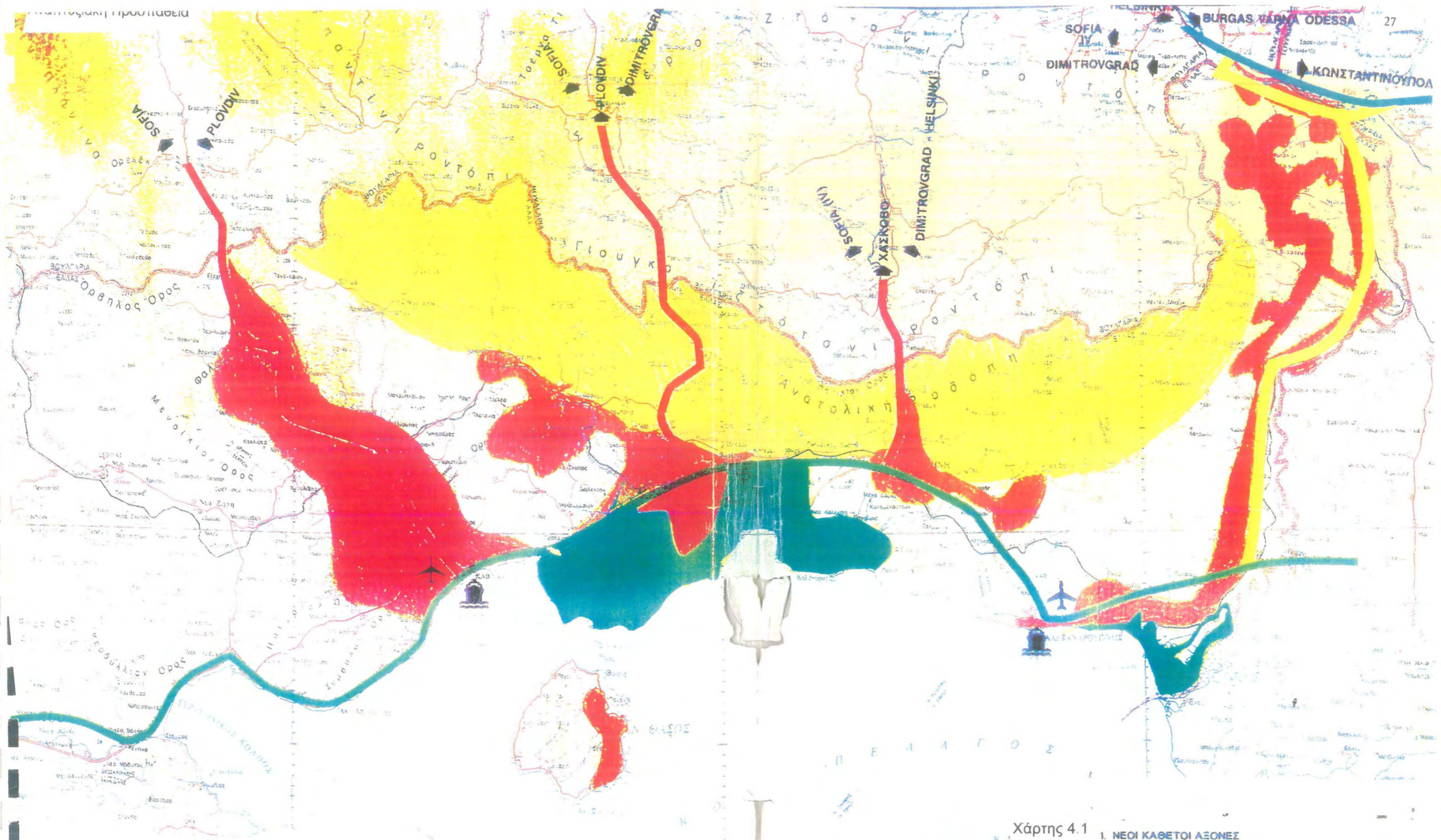
Είναι σημαντικό να αναφερθούν από τις αποφάσεις που έχει πάρει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, εκείνοι οι οδικοί άξονες που είναι μεν εκτός Ελλάδας, θα παίξουν όμως σημαντικό ρόλο στην οικονομική γεωγραφία της ευρύτερης περιοχής (ΠΑΜΘ 1996) :

- **Ο άξονας IV: Δρέσδη - Πράγα - Βουδαπέστη - Σόφια - Κωνσταντινούπολη με διακλάδωση από Σόφια προς Θεσσαλονίκη.** Το συνολικό μήκος του άξονα θα φτάνει τα 905 χλμ. και το κόστος υπολογίζεται σε 1.330 MECU.

- **Ο άξονας IX: Ελσίνκι - Αγία Πετρούπολη - Μόσχα - Κίεβο - Μίνσκ - Οδησός - Βουκουρέστι - Διμίτροβγκραντ.** Ο άξονας αυτός επεκτάθηκε νότια ως στο λιμάνι της Αλεξανδρούπολης, με κοινή συμφωνία των Υπουργών Μεταφορών των χωρών από τις οποίες διέρχεται. Η επέκταση του άξονα αυτού επί ελληνικού εδάφους αποτελεί ουσιαστικά τμήμα της υπό κατασκευή Εγνατίας οδού.

Επίσης η Οικονομική Συνεργασία των χωρών του Εύξεινου Πόντου, που υπογράφηκε το 1991 στην Κωνσταντινούπολη από τους αρχηγούς 11 Παραευξείνιων χωρών, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, οδήγησε στην χάραξη ενός δακτυλίου υποδομών οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου γύρω από τον Εύξεινο Πόντο.

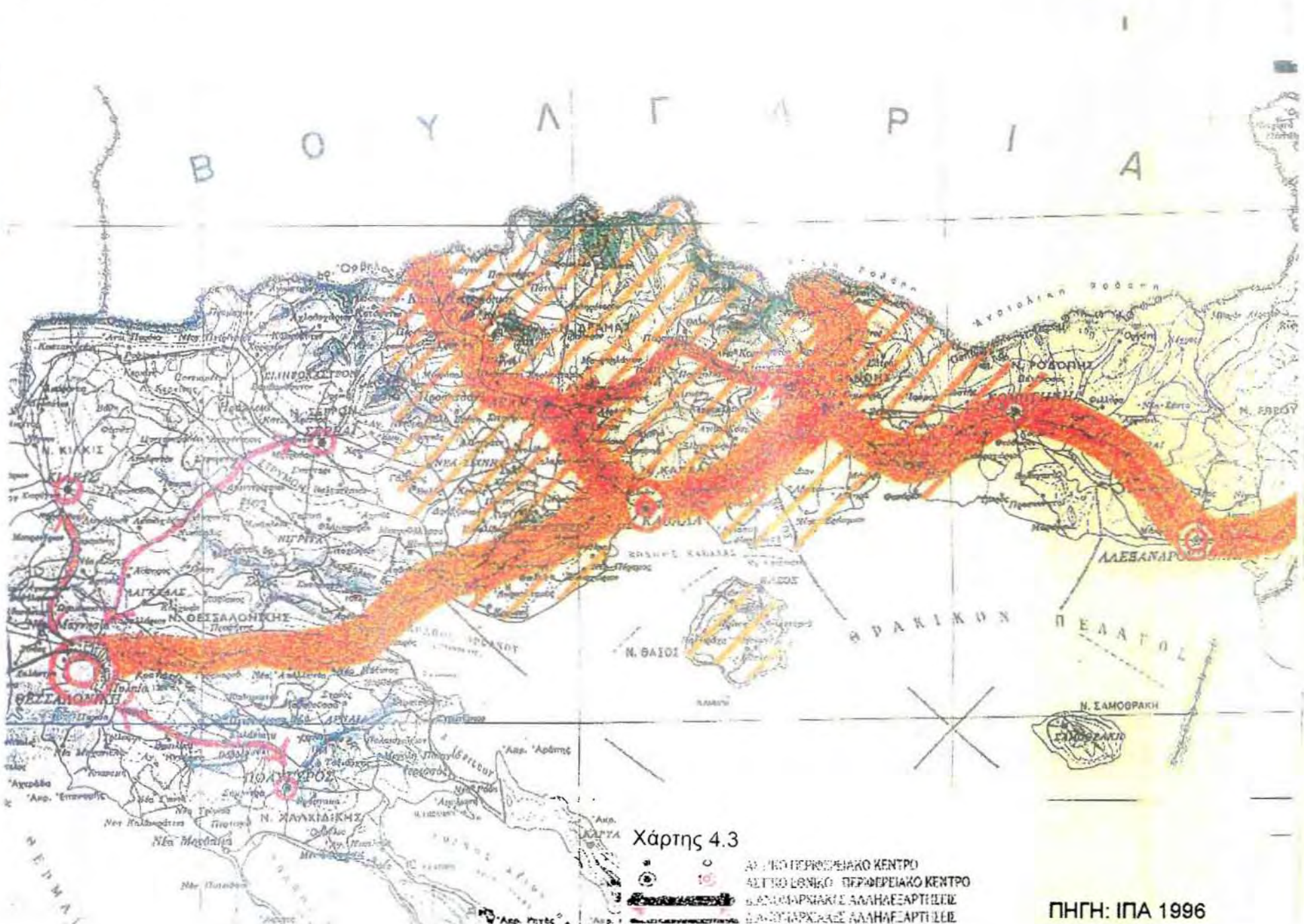
Οι άξονες του δακτυλίου θα συνδέονται με τα διευρωπαϊκά δίκτυα και θα συμπληρώνονται από θαλάσσιες συνδέσεις. Το δίκτυο του Εύξεινου Πόντου αναμένεται να εγκριθεί οριστικά στη Γ' Πανευρωπαϊκή Διάσκεψη Μεταφορών που θα γίνει στο Ελσίνκι το 1997.

Χάρτης 4.1

1. ΝΕΟΙ ΚΑΘΕΤΟΙ ΑΞΟΝΕΣ
 - ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ/ΟΡΜΕΝΙΟ
 - ΚΑΘΕΤΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ
2. ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ/ΟΙΚΙΣΜ
 - ΖΩΝΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ/ΟΙΚΟΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
3. ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΡΕΙΝΗΣ ΡΟΔΟΠΗΣ
 - ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
4. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΑ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥ
 - ΖΩΝΗ ΠΡΟΤΕΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ (ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ RAMSAR)

Πηγή ΥΠΕΧΩΔΕ

5. Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

5.1 ΘΕΣΗ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο νομός Καβάλας μαζί με τον νομό Δράμας συνθέτει την Ανατολική Μακεδονία και ανήκει στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Με την εφαρμογή του Β' βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης (1994), ο νομός Καβάλας μαζί με τους νομούς Ξάνθης και Δράμας αποτελούν την διευρυμένη Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση.

Ο νομός Καβάλας βρίσκεται στο νότιο τμήμα της Ανατολικής Μακεδονίας. Εκτείνεται ανάμεσα στους ποταμούς Νέστο Ανατολικά και Στρυμόνα στα Δυτικά. Στο Βόρειο τμήμα του νομού βρίσκεται ο νομός Δράμας και στα Β.Δ. ο νομός Σερρών. Νότια βρέχεται από το Αιγαίο πέλαγος. Στον νομό περιλαμβάνονται και τα νησιά Θάσος και Θασοπούλα. Βρίσκεται στο μέσο της διαδρομής Θεσσαλονίκης-Αλεξανδρούπολης και διασχίζεται από τον άξονα Θεσσαλονίκης -Τουρκικών συνόρων, κύριο εμπορικό άξονα της Β.Ελλάδας.

5.2 ΕΚΤΑΣΗ

Συνολικά η έκταση του νομού ανέρχεται στα 2.100.000 στρεμ. που αποτελούν το 1.6% του συνόλου της χώρας. Το έδαφος του νομού κατανέμεται ως εξής :

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2. 1: Κατανομή της έκτασης γης στον νομό Καβάλας

ΜΟΡΦΗ ΑΝΑΓΛΥΦΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ	ΕΤΗ					
	1971		1981		1991	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Πεδινό	497	23,57%	507,4	24,03%	507,4	24,03%
Ημιορεινό	506	23,99%	637,3	30,18%	637,3	30,18%
Ορεινό	1106	52,44%	967,0	45,79%	967,0	45,79%
Σύνολο	2109	100,00%	2111,7	100,00%	2111,7	100,00%

Πηγή: Νομαρχία Καβάλας, Διεύθυνση Γεωργίας 1996

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2. 2: Γενικευμένες Χρήσεις

Καλλιεργήσιμη γη	25.3 %	28.7 %	29.8 %
Βοσκότοποι	45.1 %	33.1 %	39.5 %
Δάση	20.7 %	31.5 %	32.6 %
Λοιπές εκτάσεις	8.9 %	6.7 %	8.1 %
	100 %	100 %	100 %

Πηγή: Νομαρχία Καβάλας, Διεύθυνση Γεωργίας 1996

Θέση του Ν.Καβάλας στον Βορειοελαδίτικο χώρο

Πηγή Νίκος Χ. Τουφεξής

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2.3 : Χρήσεις Γης Πρωτογενούς τομέα

ΕΤΗ	ΣΥΝΟΛΟ Εκτάσεων	Καλλιεργ. Εκτάσεις	ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ		ΔΑΣΗ	ΕΚΤΑΣΕΙΣ		ΆΛΛΕΣ Εκτάσεις
			Δημοτικοί	Ιδιωτικοί		Υδάτων	Οικ.- Δρόμοι	
1971	2.109.0	543.9	880.1	80.8	439.7	36.9	108.2	19.7
Ποσοστό %	100,00	25.79	41.73	3.83	20.85	1.75	5.13	0.93
1981	2.117.7	535.9	892.0	62.7	434.4	64.0	103.3	19.5
Ποσοστό %	100,00	25.38	42.24	2.97	20.57	3.03	4.89	0.92
1991	2.117.7	559.1	881.0	46.1	411.1	65.1	101.5	45.7
Ποσοστό %	100,00	26.48	41.71	2.18	19.47	3.08	4.81	2.16

Πηγή: Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης 1996.

5.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

(Πηγή ΔΕΤΑΚ 1996) .

Η ιστορία του νομού Καβάλας χάνεται στα βάθη των αιώνων. Αναπτύχθηκαν στον νομό σπουδαίες ιστορικά πόλεις που εμφάνισαν σημαντικό πολιτισμό. Πόλεις με σημαντική ιστορία ήταν η Θάσος ,οι Φίλιπποι και η πόλη της Καβάλας.

Η πόλη της Καβάλας έχει μια μακρόχρονη ιστορία 2.700 χρόνων. Αρχικά εμφανίζεται ως Νεάπολη τον 7ο αιώνα π.χ., για να πάρει κατόπιν στους Βυζαντινούς χρόνους το όνομα Χριστούπολη.

Επί Τουρκοκρατίας απέκτησε το όνομα Καβάλα που προέρχεται από την αρχαία πόλη Σκαβάλα. Ήταν αποικία των Θάσιων, μέλος της Αθηναϊκής Συμμαχίας, την κατέλαβε ο Φίλιππος το 335π.χ., και στην συνέχεια περιήλθε στους Ρωμαίους. Πρωταρχικό ρόλο στην δημιουργία και στην μετέπειτα εξέλιξή της έπαιξε η στρατηγική γεωγραφική της θέση.

Χτισμένη στην χερσόνησο της Παναγίας αποτελούσε φυσικό οχυρό πάνω στον μοναδικό δρόμο που ένωνε την Ανατολή με την Δύση, την περίφημη Εγνατία οδό, ίχνη της οποίας σώζονται μέχρι σήμερα. Η εξέλιξή της ήταν ραγδαία και αναδείχθηκε ως ένα από τα πιο σημαντικά λιμάνια της περιφέρειάς της.

Το 1391 την κατέλαβαν οι Τούρκοι και καταστράφηκε εντελώς. Το 1520 ξαναχτίζεται στην ίδια θέση και με το τωρινό της όνομα. Η άνθιση της πόλης αρχίζει

τον 18ο αιώνα όταν η περιοχή ασχολείται κατά κόρον με την παραγωγή και την εμπορία του καπνού. Ο κλάδος αυτός έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο σε όλη την σύγχρονη ιστορία του νομού και της πόλης τόσο σε κοινωνικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο και διαμόρφωσε την φυσιογνωμία της ευρύτερης περιοχής.

Η μορφή της πόλης, η έκταση και ο πληθυσμός της αλλάζει με έντονους ρυθμούς κατά την άφιξη των προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής το 1922. Έτσι από τους 23.000 που αριθμούσε το 1913 το 1928 καταγράφονται 50.000. Η πληθυσμιακή αυτή αύξηση που έγινε έδωσε μεγάλη ώθηση στην οικονομία φτιάχνοντας καινούργιες κοινωνικές δομές. Δημιουργείται η αστική και η εργατική τάξη.

Μετά τον πόλεμο η κρίση που παρατηρείται στα καπνά, καθώς υπάρχει στροφή προς του αμερικάνικου τύπου, και η μονομερής εξάρτηση της περιοχής από αυτόν τον τομέα οδηγεί την πόλη στην παρακμή.

Έτσι στις αρχές της δεκαετίας του '60 και ενώ η ανεργία έχει φθάσει το 40% παρατηρείται πολύ μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα. Μόλις την δεκαετία του '80 παρατηρείται μια αισιόδοξη πληθυσμιακή αύξηση που παρουσιάζει όμως κάμψη κατά την τελευταία δεκαετία.

5.4 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η εξέλιξη του πληθυσμού στο νομό Καβάλας και στη χώρα κατά τη χρονική περίοδο 1951 - 1991 ήταν η εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4.1. : Εξέλιξη του πληθυσμού του Νομού σε σχέση με τον πληθυσμό της Περιφέρειας και της Χώρας

	1951	1961	1971	1981	1991
Ν. Καβάλας	136.337	140.751	121.593	135.218	135.937
Μακεδονία	1.705.400	1.896.112	1.890.684	2.121.953	2.263.099
Ελλάδα	7.362.800	8.388.533	8.768.641	9.740.417	10.264.156

Πηγή : ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού / Κατοικιών για τα έτη 1961, 1971, 1981, 1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4.2. : Ποσοστιαία εξέλιξη του πληθυσμού του Νομού και της Χώρας

	1961-71 (%)	1971-81 (%)	1981-91 (%)
ΚΑΒΑΛΑ	-13,57	11,21	0,39
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	4,53	11,1	5,4

Πηγή : ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού / Κατοικιών για τα έτη 1961, 1971, 1981, 1991.

Στη συνέχεια φαίνεται η κατανομή του πληθυσμού σε αγροτικό, ημιαστικό και αστικό σε σύγκριση με τα αντίστοιχα ποσοστά της περιφέρειας και της χώρας:

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4.3 : Επίπεδο Αστικότητας Νομού Καβάλας

	1971			1981		
	Καβάλα	Αν.Μακεδ.	Χώρα	Καβάλα	Αν.Μακεδ.	Χώρα
Αστικός	38.6 %	36.5 %	53.2 %	41.9 %	40.8 %	58.1 %
Ημιαστικός	15.2 %	17.8 %	11.7 %	15.3 %	17.9 %	11.6 %
Αγροτικός	46.2 %	45.7 %	35.1 %	42.8 %	41.3 %	30.3 %
Σύνολο	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Πηγή : ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού / Κατοικιών για τα έτη 1971, 1981.

Όπως προκύπτει από τους παραπάνω πίνακες, ο πληθυσμός του νομού στη δεκαετία 1961 - 1971 παρουσιάζει μείωση κατά 13,6% που οφείλεται κυρίως στην εξωτερική μετανάστευση η οποία έφτασε το 2,0% ετησίως (ιδιαίτερα προς τη Γερμανία). Ο συνολικός πληθυσμός που μετανάστευσε στην περίοδο αυτή έφτασε τα 25.755 άτομα. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΚΕΠΕ η καθαρή μετανάστευση στον νομό Καβάλας στην δεκαετία του '60 άγγιξε το 21,6%, όταν το αντίστοιχο ποσοστό στην Ανατολική Μακεδονία ήταν 28% και στην Ελλάδα ήταν 6,4%

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού ήταν -1,5%. Ιδιαίτερα αυτή η πληθυσμιακή μείωση φτάνει το ποσοστό του 40% στην προβληματική περιοχή της Λεκάνης στην περίοδο 1961 - 1981, και εξακολουθεί να προκαλεί την πληθυσμιακή συρρίκνωση των κοινοτήτων της περιοχής.

Ο αστικός πληθυσμός κατά την ίδια περίοδο παρουσιάζει σταθερή αύξηση από το 1961 με την αυξητική τάση να παραμένει μέχρι σήμερα με αντίστοιχη μείωση του αγροτικού πληθυσμού. Πρόκειται για ένα πανελλήνιο φαινόμενο που συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Η προτίμηση των κατοίκων για την πόλη της Καβάλας, είναι εντονότερη από αυτήν που ως σύνολο εκδηλώνεται σε ολόκληρη την περιφέρεια της Αν. Μακεδονίας.

Έτσι από τις 4 επαρχίες του νομού μόνον η επαρχία Καβάλας κατόρθωσε να καλύψει την σοβαρή μείωση που υπέστη ο πληθυσμός της την δεκαετία του '60, αυξάνοντας τον πληθυσμό της κατά 15,3% στο διάστημα '60 -'90. Η διαμόρφωση των ποσοστών συμμετοχής του πληθυσμού των επαρχιών στο σύνολο του νομού αποδεικνύει την ενδυνάμωση του ρόλου της επαρχίας Καβάλας, όπου πλέον συγκεντρώνεται το 53% του πληθυσμού του νομού. Αντίθετα οι άλλες επαρχίες και κυρίως αυτή του Νέστου συρρικνώνονται.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4.4 : Πληθυσμός Αστικών Περιοχών κατά Ομάδες Ηλικιών στον Νομό Καβάλας

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΕΤΗ	
	1981	1991
	Σύνολο	Σύνολο
0 - 10	8.295	6.870
Ποσοστό%	14.98	11.84
10 - 19	8.929	8.653
Ποσοστό%	16.12	14.91
20 - 29	7.666	8.336
Ποσοστό%	13.84	14.37
30 - 44	11.073	12.150
Ποσοστό%	19.99	20.94
45 - 64	12.783	15.006
Ποσοστό%	23.08	25.86
65+	6.644	7.010
Ποσοστό%	11.99	12.08
ΣΥΝΟΛΟ	55.390	58.025
Ποσοστό%	100.00	100.00

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού/Κατοικιών για τα έτη 1981, 1991

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4.5. : Πληθυσμός Αγροτικών Περιοχών κατά Φύλο και κατά Ομάδες Ηλικιών στον Ν.Καβάλας

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΕΤΗ					
	1981			1991		
	Άρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις	Σύνολο
10-19	4.596	4.535	9.131	3.790	3.634	7.424
Ποσοστό %	18.45	16.11	17.21	15.69	14.81	15.25
20-29	3.250	2.847	6.097	3.464	3.181	6.645
Ποσοστό %	13.04	10.12	11.49	14.34	12.97	13.65
30-44	5.669	6.174	11.843	4.930	4.627	9.557
Ποσοστό %	22.75	21.94	22.32	20.41	18.86	19.63
45-64	7.053	9.126	16.179	8.030	8.288	16.318
Ποσοστό %	28.31	32.43	30.49	33.25	33.79	33.52
65+	4.346	5.460	9.806	3.936	4.801	8.737
Ποσοστό %	17.44	19.40	18.48	16.30	19.57	17.95
ΣΥΝΟΛΟ	24.194	28.142	53.056	24.150	24.531	48.681
Ποσοστό %	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Πηγή : Ε.Σ.Υ.Ε. Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού / Κατοικιών για τα έτη 1981, 1991.

Τα τελευταία 20 χρόνια αυξήθηκε η παλιννόστηση και η εγκατάσταση των παλιννοστούντων στον νομό. Έτσι στην δεκαετία 1971-1981 παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού κατά 11.2%,όσο δηλαδή και η μέση αύξηση του πληθυσμού της χώρας την ίδια περίοδο. Στην ίδια δεκαετία υπολογίζεται ότι παλιννόστησε το 7,1% του πληθυσμού, ενώ στους υπόλοιπους νομούς της Α.Μ.Θ. η μετανάστευση συνεχίστηκε σε ποσοστό 2-3%.

Στη δεκαετία 1981-1991 εμφανίζεται πληθυσμιακή στασιμότητα, σε αντίθεση με την εξέλιξη του πληθυσμού της χώρας ο οποίος την ίδια περίοδο παρουσιάζει αύξηση

Σύμφωνα με την απογραφή του 1991 ο πληθυσμός του νομού ανέρχεται σε 136.461 κατοίκους. Παρόλο αυτά ο πληθυσμός του νομού υπολείπεται σε αριθμό του πληθυσμού το 1961.

Επίσης στον νομό διαμένει αριθμός παλιννοστούντων ομογενών προσφύγων από τις Ανατολικοευρωπαϊκές χώρες με πυρήνα τον οικισμό υποδοχής παλιννοστούντων στη περιοχή του Ζυγού (περίπου 1000 άτομα).

Όσον αφορά τη δομή της πυραμίδας ηλικιών τείνει σε αυτήν της χώρας, δηλαδή ο νομός παρουσιάζει αύξηση του δείκτη γήρανσης όπως εμφανίζεται στον πίνακα παρακάτω με σοβαρές επιπτώσεις στη φυσική αύξηση του πληθυσμού και στην παραγωγική απασχόληση του. Συγκεκριμένα για το 1981 οι μέσοι δείκτες του νομού ήταν, ο γήρανσης 45,3%, ενώ ο δείκτης εξάρτησης 82,3%. Ενώ για το 1991 ο δείκτης γήρανσης ήταν 53,3% και ο δείκτης εξάρτησης 64,5%.

Στην προβληματική περιοχή της Λεκάνης αυτή η κατάσταση φθάνει σε οριακά επίπεδα, με αποτέλεσμα η περιοχή να κινδυνεύει με εγκατάλειψη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4.6. : Πληθυσμιακή Εξέλιξη των Επαρχιών του Νομού Καβάλας

ΕΠΑΡΧΙΕΣ	ΕΤΗ							
	1961	%	1971	%	1981	%	1991	%
ΚΑΒΑΛΑΣ	62.388	44,3	59.230	48,7	70.727	52,3	71.905	52,9
ΠΑΓΓΑΙΟΥ	35.003	24,9	28.023	23,1	28.266	20,9	28.581	21,0
ΝΕΣΤΟΥ	27.444	19,5	20.964	17,2	23.114	17,1	21.924	16,1
ΘΑΣΟΥ	15.916	11,3	13.316	11,0	13.111	9,7	13.527	10,0
ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΜΟΥ	140.751	100,0	121.593	100,0	135.218	100,0	135.937	100,0
ΕΠΑΡΧΙΕΣ	ΑΝΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ							
	1961 - 1971		1971 - 1981		1981 - 1991		1961 - 1991	
	Απόλυτη	%	Απόλυτη	%	Απόλυτη	%	Απόλυτη	%
ΚΑΒΑΛΑΣ	3.158	5,1	11.497	19,4	1.178	1,7	9.517	15,3
ΠΑΓΓΑΙΟΥ	6.920	19,8	183	0,7	315	1,1	6.422	18,3
ΝΕΣΤΟΥ	6.480	23,6	2.150	10,3	1.190	5,1	5.520	20,1
ΘΑΣΟΥ	2.600	16,3	205	1,5	416	3,2	2.389	15,0
ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΜΟΥ	19.158	13,6	13.625	11,2	719	0,5	4.814	3,4

Πηγή : ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού / Κατοικιών για τα έτη 1961, 1971, 1981, 1991.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4.7 : Ποσοστιαία Διάρθρωση Πληθυσμού κατά Ηλικίες
(Ν. Καβάλας)**

Ομάδες Ηλικιών	1981					
	1981			1991		
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις
0-9	20.486	10.668	9.818	15.381	7.928	7.453
Ποσοστό %	15,17	16,13	14,25	11,31	11,92	10,73
10-19	21.457	10.953	10.504	19.505	10.001	9.504
Ποσοστό %	15,89	16,56	15,25	14,35	15,04	13,68
20-29	16.862	8.604	8.258	18.358	9.079	9.279
Ποσοστό %	12,49	13,01	11,99	13,50	13,66	13,36
30-44	25.582	12.348	13.234	26.387	13.094	13.293
Ποσοστό %	18,94	18,67	19,21	19,41	19,69	19,14
45-64	31.638	15.561	16.077	37.697	18.274	19.423
Ποσοστό %	23,43	23,52	23,34	27,73	27,48	27,97
65+	19.013	8.019	10.994	18.609	8.112	10.497
Ποσοστό %	14,08	12,12	15,96	13,69	12,20	15,11
ΣΥΝΟΛΟ	135.038	66.153	68.885	135.937	66.488	69.449
Ποσοστό %	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Πηγή : ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού / Κατοικιών για τα έτη 1981, 1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4.8. : Μεταβολές Πληθυσμού κατά Ομάδες Ηλικίας

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	1981 / 1971		
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις
	0-9	-24,9 %	-25,7%
10-19	-9,1%	-8,7%	-9,5%
20-29	8,9%	5,5%	12,4%
30-44	3,1%	6,0%	0,4%
45-64	19,2%	17,4%	20,8%
65+	-2,1%	1,2%	-4,5%
ΣΥΝΟΛΟ	0,7%	0,5%	0,8%

Πηγή : ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού / Κατοικιών για τα έτη 1971, 1981.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4.9 : Ποσοστιαία Διάρθρωση του Πληθυσμού κατά Ηλικίες (Σύνολο Ελλάδας)

Ομάδες Ηλικιών	1981			1991		
	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
0-9	1.524.548	783.966	740.582	1.224.677	627.221	593.200
Ποσοστό %	15,64	16,40	14,93	11,93	12,40	11,39
10-19	1.503.074	769.847	733.227	1.521.051	782.367	738.684
Ποσοστό %	15,43	16,10	14,78	14,81	15,47	14,19
20-29	1.372.832	684.952	687.880	1.513.163	759.174	753.983
Ποσοστό %	14,09	14,33	13,86	14,74	15,01	14,48
30-44	1.867.115	910.200	956.915	2.083.507	1.039.690	1.043.817
Ποσοστό %	19,17	19,04	19,29	20,29	20,56	20,05
45-64	2.232.479	1.080.622	1.151.857	2.537.406	1.228.953	1.308.453
Ποσοστό %	22,92	22,60	23,22	24,72	24,30	25,14
65+	1.239.541	549.984	689.557	1.404.352	618.003	786.349
Ποσοστό %	12,72	11,50	13,90	13,68	12,22	15,10
ΣΥΝΟΛΟ	9.739.589	4.779.571	4.960.018	10.259.900	5.055.408	5.204.492
Ποσοστό %	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Πηγή : ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού / Κατοικιών για τα 1981, 1991.

Παρατηρούμε ότι ο νομός σε σχέση με την χώρα εμφανίζεται πιο γηρασμένος. Έτσι ενώ για τις ηλικίες 0-14 και στον νομό αλλά και στην χώρα υπάρχουν τα ίδια ποσοστά, εντούτοις στις πληθυσμιακές ομάδες από 44 και άνω παρατηρείται μεγαλύτερο ποσοστό στον νομό από την χώρα, δείγμα μεγαλύτερου αριθμού γηρασμένου πληθυσμού. Επίσης στην ηλικιακή ομάδα 15-44 η χώρα διατηρεί μεγαλύτερο ποσοστό, δείγμα ότι ο νομός αδυνατεί να κρατήσει τον πληθυσμό που βρίσκεται στις πιο παραγωγικές ηλικίες φαινόμενο που εξηγείται από την έλλειψη πολλών ευκαιριών για εργασία στον νομό για τους νέους.

5.5 Αγορά εργασίας στον Νομό Καβάλας

Από τα μέχρι τώρα επίσημα στοιχεία (απογραφές της ΕΣΥΕ) που απεικονίζονται στους παρακάτω πίνακες, όσον αφορά τα μεγέθη του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, των απασχολούμενων και των ανέργων του Νομού Καβάλας προκύπτουν τα εξής:

- Το 1961 ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός (Ο.Ε.Π.) κυμαινόταν στο 51% (επίπεδο χώρας 42,4%) του συνολικού πληθυσμού του Νομού Καβάλας. Το αντίστοιχο ποσοστό για το 1991 ήταν 37,7% (επίπεδο χώρας 35,9%) και με βάση τρέχοντα στοιχεία (ΕΕΤΑΑ 1996), το 1994 το ποσοστό μειώνεται στο 31% όταν στο σύνολο της Ελλάδας το αντίστοιχο ποσοστό είναι 25,1%.

Η μείωση του Ο.Ε.Π. είναι λογική διότι την δεκαετία του '80 η ομάδα ηλικίας που παρουσιάζει την μικρότερη αύξηση είναι αυτή που περιέχει τις πιο παραγωγικές ηλικίες, δηλαδή 20-44 ετών. Αν επιπλέον συνδυάσουμε και την αύξηση του δείκτη

γήρανσης, αναμένεται και περαιτέρω μείωση του Ο.Ε.Π. σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό.

- Το ποσοστό του Ο.Ε.Π. στο σύνολο του πληθυσμού του νομού Καβάλας είναι αρκετά μεγαλύτερο του Εθνικού μέσου όρου. Επίσης το ποσοστό των ανέργων στο σύνολο του Ο.Ε.Π. είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο εθνικό ποσοστό, δείγμα της έλλειψης ευκαιριών απασχόλησης.

- Όσον αφορά την διάρθρωση της απασχόλησης και στους τρεις τομείς, παρατηρείται διαχρονικά η συρρίκνωση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, σε όφελος φυσικά του δευτερογενή και του τριτογενή. Είναι ένα γενικό φαινόμενο που παρατηρείται σ'όλη την Ελλάδα όπου υπάρχει η τάση της εγκατάλειψης του πρωτογενή τομέα.

Πίνακας 5.5.1. : Απασχόληση κατά Τομείς

ΚΑΒΑΛΑ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ
1961	69,6%	13,4%	17,0%
1971	52,5%	20,2%	27,3%
1981	35,0%	32,0%	33,0 %
1991	22,1%	25,8%	42,7%

Πηγή : ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού / Κατοικιών για τα έτη 1961,1971,1981, 1991.

Ο παραπάνω πίνακας μας δείχνει πολύ αναλυτικά το φαινόμενο της εγκατάλειψης, του πρωτογενούς τομέα. Έτσι από 69,6% που ήταν η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα το 1961, το 1991 το αντίστοιχο ποσοστό έφθανε μόλις το 22,1%.

- Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στις παραγωγικές δραστηριότητες. Το 1981 η συμμετοχή των γυναικών κυμάνθηκε στα επίπεδα του εθνικού μέσου όρου (27%), με διαφοροποίηση όμως στην ανά κλάδο απασχόληση. Σε δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα και των κλάδων μεταποίησης η συμμετοχή των γυναικών του νομού είναι αρκετά μεγαλύτερη από τα εθνικά ποσοστά.

Το ακριβώς αντίθετο συμβαίνει με την συμμετοχή τους στον τριτογενή τομέα. Σύμφωνα με τα στοιχεία του 1991 οι γυναίκες μείωσαν κατά πολύ την συμμετοχή τους στον πρωτογενή τομέα, απασχολούμενες πλέον περισσότερο στον τριτογενή τομέα και μάλιστα στον υποκλάδο << Εμπορίου - Εστιατορίων κ.λ.π.>>.

- Ως συμπέρασμα μπορούμε να πούμε ότι έχει αποδειχθεί πως η αγορά εργασίας στον Νομό παρουσιάζει μια σημαντική διαφοροποίηση την τελευταία 15ετία. Η αγορά εργασίας στον Νομό Καβάλας παρουσιάζει τάσεις τριτογενοποίησης, ενώ η επίσημη ανεργία κινείται σε υψηλότερα από τον μέσο εθνικό όρο επίπεδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5.2. : Οικονομικά ενεργός πληθυσμός κατά φύλο και κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στον Ν.Καβάλας. (Συνήθης απασχόληση)

Α. Σε απόλυτες τιμές

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	Ε.Π.					
	1981			1991		
	Άρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις	Σύνολο
Γεωργία-Κτηνοτροφία-Αλιεία	11.568	4.734	16.302	8.197	3.137	11.334
Ορυχεία	827	10	837	1.028	53	1.081
Βιομηχανία-Βιοτεχνία	6.057	3.029	9.086	4.917	3.846	8.763
Ηλεκτρισμός-Φωταέριο-Ατμός-Υδρευση	81	10	91	166	19	185
Οικοδομήσεις και Δημόσια Έργα	4.630	33	4.663	3.379	40	3.419
Εμπόριο-Εστιατόρια-Ξενοδοχεία	3.834	1.216	5.050	5.706	2.634	8.340
Μεταφορές-Αποθηκεύσεις-Επικοινωνία	2.461	143	2.604	2.596	180	2.776
Τράπεζες-Ασφάλειες-Υποθήκες Ακινήτων	663	335	998	3.521	1.801	5.322
Υπηρεσίες	3.684	2.509	6.193	2.351	2.951	5.302
Μη δυνάμενοι να καταταγούν	1.494	953	2.447	2.652	2.140	4.792
ΣΥΝΟΛΟ	35.299	12.972	48.271	34.513	16.801	51.314

Πηγή : ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού / Κατοικιών για τα έτη 1981, 1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5.3. : Β. Σε ποσοστιαίες τιμές

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	Ετη					
	1981			1991		
	Άρρνες	Θήλεις	Σύνολο	Άρρνες	Θήλεις	Σύνολο
Γεωργία-Κτηνοτροφία-Αλιεία	32.77%	36.49%	33.77%	23.75%	18.67%	22.09%
Ορυχεία	2.34%	0.08%	1.73%	2.98%	0.32%	2.11%
Βιομηχανία-Βιοτεχνία	17.16%	23.35%	18.82%	14.25%	22.89%	17.08%
Ηλεκτρισμός-Φωταέριο-Ατμός-Υδρευση	0.23%	0.08%	0.19%	0.48%	0.11%	0.36%
Οικοδομήσεις και Δημόσια Έργα	13.12%	0.25%	9.66%	9.79%	0.24%	6.66%
Εμπόριο-Εστιατόρια-Ξενοδοχεία	10.86%	9.37%	10.46%	16.53%	15.68%	16.25%
Μεταφορές-Αποθηκεύσεις-Επικοινωνία	6.97%	1.10%	5.39%	7.52%	1.07%	5.41%
Τράπεζες-Ασφάλειες-Υποθήκες Ακινήτων	1.88%	2.58%	2.07%	10.20%	10.72%	10.37%
Υπηρεσίες	10.44%	19.34%	12.83%	6.81%	17.56%	10.33%
Μη δυνάμενοι να καταταγούν	4.23%	7.35%	5.07%	7.68%	12.75%	9.34%
ΣΥΝΟΛΟ %	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Πηγή : ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού / Κατοικιών για τα έτη 1981, 1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5.4. : Ενεργός πληθυσμός κατά ομάδες οικονομικής δραστηριότητας

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ		Φύλο				ΜΕΤΑΒΟΛΗ	
		1981		1991		1991/1981	
		Ν.Καβάλας	Χώρα	Ν.Καβάλας	Χώρα	Ν.Καβάλας	Χώρα
Γεωργία- Κτηνοτροφία	Άρρενες	11.568	680.953	8.197	494.704	-29.1%	-27.3%
	Θήλειες	4.734	291.158	3.137	176.704	-33.7%	-39.3%
	Σύνολο	16.302	972.091	11.334	671.476	-30.5%	-30.9%
Εξόρυξη- Βιομηχανία- Κατασκευές	Άρρενες	11.595	850.326	9.324	685.801	-19.6%	-19.3%
	Θήλειες	3.082	188.768	3.939	188.125	27.8%	-0.3%
	Σύνολο	14.677	1.039.094	13.263	873.926	9.6%	-15.9%
Εμπόριο- Μεταφορές- Υπηρεσίες	Άρρενες	10.642	948.214	14.340	1.202.684	34.7%	26.8%
	Θήλειες	4.203	410.819	7.583	673.430	80.4%	63.9%
	Σύνολο	14.845	1.359.083	21.923	1.876.114	47.7%	38.0%
Μη Δηλώσαντες	Άρρενες	882	49.134	1.596	186.161	81.0%	278.9%
	Θήλειες	360	39.902	942	110.064	161.7%	175.8%
	Σύνολο	1.242	89.036	2.538	296.225	104.3%	232.7%
Νέοι	Άρρενες	612	55.975	1.056	81.320	72.5%	45.3%
	Θήλειες	593	28.568	1.200	87.096	102.4%	204.9%
	Σύνολο	1.205	84.543	2.256	168.416	87.2%	99.2%
ΣΥΝΟΛΟ	Άρρενες	35.299	2.584.582	34.513	2.650.670	-2.2%	2.6%
	Θήλειες	12.972	959.215	16.801	1.235.487	29.5%	28.8%
	Σύνολο	48.271	3.543.797	51.314	3.886.157	6.3%	9.7%

Πηγή : ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού / Κατοικιών για τα έτη 1981, 1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5.5. : Ποσοστιαία κατανομή του ενεργού πληθυσμού κατά φύλο σε ομάδες οικονομικής δραστηριότητας

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ		Φύλο				ΜΕΤΑΒΟΛΗ	
		1981		1991		1991/1981	
		N.Καβάλας	Χώρα	N.Καβάλας	Χώρα	N.Καβάλας	Χώρα
Γεωργία-Κτηνοτροφία	Άρρενες	32.87%	26.3%	23.8%	18.7%	-9.0%	-7.7%
	Θήλειες	36.5%	30.4%	18.7%	14.3%	-17.8%	-16.0%
	Σύνολο	33.8%	27.4%	22.1%	17.3%	-11.7%	-10.2%
Εξόρυξη-Βιομηχανία-Κατασκευές	Άρρενες	32.8%	32.9%	27.0%	25.9%	-5.8%	-7.0%
	Θήλειες	23.8%	19.7%	23.4%	15.2%	-0.3%	-4.5%
	Σύνολο	30.4%	29.3%	25.8%	22.5%	-4.6%	-6.8%
Εμπόριο-Μεταφορές-Υπηρεσίες	Άρρενες	30.1%	36.7%	41.5%	45.4%	11.4%	8.7%
	Θήλειες	32.4%	42.8%	45.1%	54.5%	12.7%	11.7%
	Σύνολο	30.8%	38.3%	42.7%	48.3%	12.0%	9.9%
Μη Δηλώσαντες	Άρρενες	2.5%	1.9%	4.6%	7.0%	2.1%	5.1%
	Θήλειες	2.8%	4.2%	5.6%	8.9%	2.8%	4.7%
	Σύνολο	2.6%	2.5%	4.9%	7.6%	2.4%	5.1%
Νέοι	Άρρενες	1.7%	2.2%	3.1%	3.1%	1.3%	0.9%
	Θήλειες	4.6%	3.0%	7.1%	7.0%	2.6%	4.1%
	Σύνολο	2.5%	2.4%	4.4%	4.3%	1.9%	1.9%
ΣΥΝΟΛΟ	Άρρενες	73.1%	72.9%	67.3%	68.2%	-	-
	Θήλειες	26.9%	27.1%	32.7%	31.8%	-	-
	Σύνολο	100.0%	100.0%	100.0%	100%	-	-

Πηγή : ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού / Κατοικιών για τα έτη 1981, 1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5.6. : Οικονομικά ενεργός πληθυσμός - Απασχολούμενοι - Ανεργοί στον Νομό Καβάλας και στην Χώρα

ΚΑΒΑΛΑ	ΕΤΗ						
	1961	1971	1981	1991	1992	1993	1994
Πληθυσμός	140.751	121.593	135.218	135.937	137.492	138.495	139.000
Οικονομικά Ενεργός	71.729	48.148	48.271	51.314	41.829	42.379	43.095
Απασχολούμενοι	60.180	45.792	46.400	47.106	37.960	38.521	38.906
Ανεργοί	11.549	2.356	1.871	4.208	3.869	3.858	4.189
Ποσοστά							
Οικ. Ενεργών στον Πληθυσμό	51.0	39.6	35.7	37.7	30.4	30.6	31.0
Απασχ/μένων στον Οικ. Ενεργό	83.9	95.1	96.1	91.8	90.8	90.9	90.3
Ανέργων στον Οικ. Ενεργό	16.1	4.9	3.9	8.2	9.2	9.1	9.7
ΕΛΛΑΔΑ							
Πληθυσμός	8.358.866	8.766.909	9.738.945	10.259.900	10.321.862	10.379.426	10.409.605
Οικονομικά Ενεργός	3.554.027	3.243.394	3.643.269	3.685.523	2.449.049	2.487.590	2.608.512
Απασχολούμενοι	3.340.623	3.141.684	3.387.990	3.571.426	2.246.096	2.285.399	2.398.468
Ανεργοί	213.404	101.710	255.279	114.097	202.953	202.191	210.044
Ποσοστά							
Οικ. Ενεργών στον Πληθυσμό	42.4	37.0	37.4	35.9	23.7	24.0	25.1
Απασχ/μένων στον Οικ. Ενεργό	94.0	96.9	93.0	96.9	91.7	91.9	91.9
Ανέργων στον Οικ. Ενεργό	6.0	3.1	7.0	3.1	8.3	8.1	8.1

Πηγή : ΕΕΤΑΑ, 1996

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5.7. : Απόλυτη Μεταβολή Οικονομικά Ενεργού πληθυσμού - Απασχολούμενων - Ανέργων

	ΕΤΗ						
	1961-71	1971-81	1981-91	1991-92	1992-93	1993-94	1961-94
ΚΑΒΑΛΑ							
Πληθυσμός	19.158	13.625	719	1.555	1.003	505	1.751
Οικονομικά Ενεργός	23.581	123	3.043	9.485	550	716	28.634
Απασχολούμενοι	14.388	608	706	9.146	561	385	21.274
Άνεργοι	9.193	485	2.337	339	11	331	7.360
ΕΛΛΑΔΑ							
Πληθυσμός	381.043	972.036	520.995	61.962	57.564	30.179	2.032.739
Οικονομικά Ενεργός	310.633	399.875	42.254	1.236.474	38.541	120.922	945.515
Απασχολούμενοι	198.939	246.306	183.436	1.325.330	39.303	113.069	942.155
Άνεργοι	111.694	153.569	141.182	88.856	762	7.853	3.360

Πηγή : ΕΕΤΑΑ, 1996

5.6 ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

Είναι γενικά παραδεκτό ότι το επίπεδο της ευημερίας ενός τόπου, εκφράζεται με τις τιμές ορισμένων μεγεθών που παρουσιάζονται στις δομές των σύγχρονων κοινωνιών.

Βέβαια δεν πρέπει να αγνοείται το γεγονός ότι η ευημερία ενός τόπου δεν είναι δυνατόν να αποτυπωθεί πλήρως μέσω κάποιων παραμέτρων και να εκφράσει τον δυναμισμό και το κοινωνικοοικονομικό προφίλ της περιοχής.

Σύμφωνα με τους παρακάτω πίνακες καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο Νομός Καβάλας σε γενικές γραμμές ακολουθεί τον εθνικό μέσο όρο. Σε αρκετές περιπτώσεις ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής διαφοροποιείται του μέσου εθνικού ρυθμού, π.χ. καταθέσεις, νέα τηλέφωνα, αυτοκίνητα, γιατροί, δηλωθέν εισόδημα.

Διαφοροποίηση παρατηρείται στις ετήσιες μεταβολές των προσθηκών νέων κατοικιών στον Νομό. Αυτό το γεγονός έχει ιδιαίτερη σημασία, διότι ο οικοδομικός κλάδος είναι δυναμικός και βασική δραστηριότητα του δευτερογενή τομέα της οικονομίας και ταυτόχρονα δημιουργεί υποχρεώσεις δημιουργίας έργων υποδομής.

Η κατανάλωση ρεύματος και μάλιστα του βιομηχανικού ρεύματος παρουσιάζει πτώση κατά την δεκαετία 84-94. Αυτό το γεγονός πιθανότερο είναι να οφείλεται στην πτώση της βιομηχανικής δραστηριότητας.

Από τον παρακάτω πίνακα μπορούμε να δούμε μερικούς δείκτες ευημερίας της περιοχής σε σχέση με τους μέσους όρους των δεικτών της χώρας:

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6.1. : Δείκτες Ευημερίας

	Ν. Καβάλας	1991
Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές 1991	124.76	100
Κατά κεφαλή καταν. ηλ. ρεύματος για οικιακή χρήση	90.72	100
Επιβατικά Ι.Χ. αυτοκίνητα ανά 100 κατ.	82.18	100
Τηλεφωνικές συσκευές ανά 100 κατ.	89.95	100
Κατά κεφαλήν καταθέσεις σε τράπεζες	97.79	100
Αριθμός γιατρών ανά 100 κατοίκους	64.66	100

Πηγή : ΕΕΤΑΑ, 1996.

Από τον παραπάνω πίνακα βλέπουμε ότι στον νομό Καβάλας ο δείκτης του ΑΕΠ είναι μεγαλύτερος από τον μέσο όρο του ΑΕΠ της χώρας. Το βεβιασμένο συμπέρασμα το οποίο μπορούμε να βγάλουμε είναι ότι πρόκειται για έναν ιδιαίτερα πλούσιο και ανεπτυγμένο νομό.

Όμως τα στοιχεία αυτά είναι παραπλανητικά επειδή προσμετράνε και την παραγωγή πετρελαίων που ως γνωστόν υπάρχει στον νομό. Παραγωγή που όπως είναι φυσικό δεν αποτελεί εισόδημα των κατοίκων του Ν. Καβάλας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6.2. : Ανεργία

Ν.Καβάλας	ποσοστό ανεργίας 1981	ποσοστό ανεργίας 1991
	3.88	5.38

Πηγή : ΔΕΤΑΚ.

Ο παραπάνω πίνακας μας δείχνει με σαφήνεια την εξέλιξη της ανεργίας στον νομό Καβάλας για την περίοδο 1981-1991, που όπως φαίνεται παρουσιάζει αύξηση κατά 1,5 %.

Πίνακας 5.6.3. : Ακαθάριστο Εθνικό και Περιφερειακό Προϊόν, 1970-1991
(τρέχουσες τιμές)

ΝΟΜΟΣ-ΧΩΡΑ	Α.Ε.Π.			Α.Ε.Π. %			Μεσοπρόσια μεταβολή	
	1970	1980	1991	1970	1980	1991	1970-1980	1980-1991
Ν.Καβάλας	2.886	21.408	179.873	1.11	1.40	1.66	22.27	23.72
Σύνολο Χώρας	258.000	1.523.724	10.819.578	100	100	100	19.43	21.66

Πηγή : ΕΕΤΑΑ, 1996.

Μεγέθη που χαρακτηρίζονται ως ενδεικτικά του επιπέδου της οικονομικοκοινωνικής ζωής της χώρας

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6.4. : (Διαχρονικές μεταβολές τιμών αριθμοδεικτών σε απόλυτες και ποσοστιαίες τιμές)

ΜΕΓΕΘΗ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ										
	84/85	85/86	86/87	87/88	88/89	89/90	90/91	91/92	92/93	93/94	84/94
Αποταμιεύσεις (εκ.)	-	-	4.406.413	1.068.474	1.279.802	818.680	666.210	728.037	686.040	2.152.048	-
Ποσοστό %	-	-	-	24.25	23.38	12.12	8.80	8.84	7.65	22.29	-
Καταθέσεις	654.486	639.762	950.571	1.101.381	1.328.029	944.479	732.005	799.253	839.282	2.546.144	10.553.392
Ποσοστό %	27.54	21.11	25.90	23.83	23.21	13.40	9.16	9.16	8.81	24.56	443.39
Νέες Κατοικίες	15.625	21.166	1.121	1.398	10.292	6.359	10.628	15.244	85.095	-	-
Ποσοστό %	21.45	23.92	1.10	1.29	9.62	5.42	9.58	15.19	100.00	-	-
Τηλέφωνα	191.889	199.067	205.632	177.239	219.858	175.976	281.576	309.173	286.734	255.040	2.302.184
Ποσοστό %	5.44	5.35	5.25	4.30	5.11	3.89	5.99	6.21	5.42	4.57	65.23
Αυτοκίνητα (ι.χ.)	108.367	96.205	73.315	66.552	101.086	130.323	41.955	51.603	129.440	-	-
Ποσοστό %	9.62	7.79	5.51	4.74	6.87	8.29	2.47	2.96	7.21	-	-
Γιατροί	891	1.378	2.809	1.145	1.006	1.182	2.905	1.501	1.384	-	-
Ποσοστό %	3.16	4.73	9.22	3.44	3.13	3.57	8.46	4.03	3.57	-	-
Δηλωθέν εισόδημα (εκ.)	431.794	269.185	2.400	346.161	548.643	728.409	919.238	1.033.100	845.763	962.284	6.082.177
Ποσοστό %	31.90	15.08	0.12	16.87	22.88	24.72	25.01	22.49	15.03	14.87	449.38
Φορολογούμενοι	112.995	73.776	54.411	93.635	81.519	115.760	133.867	248.764	192.260	122.300	1.229.287
Ποσοστό %	5.68	3.51	2.50	4.20	3.51	4.81	5.31	9.37	6.62	3.95	61.79
Εισόδημα/φορολ. (εκ.)	0.17	0.09	0.02	0.11	0.19	0.23	0.27	0.21	0.15	0.22	2
Ποσοστό %	24.81	11.18	2.55	12.16	18.71	18.99	18.71	11.99	7.89	10.50	239.56
Ηλεκτρικό (Οικίες)	444.449	120.894	734.915	227.110	374.919	69.081	940.569	593.875	126.870	450.162	3.690.942
Ποσοστό %	6.14	1.57	9.41	2.66	4.28	0.76	10.37	5.93	1.20	4.29	50.98
Ηλεκτρικό (Βιομηχανικό)	7.099	70.387	114.815	1.093.987	411.829	138.325	280.774	70.783	219.625	484.902	1.103.108
Ποσοστό %	0.06	0.62	1.01	9.76	3.35	1.09	2.23	0.58	1.80	4.04	9.69

Πηγή: ΕΕΤΑΑ, 1996.

Μεγέθη που χαρακτηρίζονται ως ενδεικτικά του επιπέδου της οικονομικοκοινωνικής ζωής του νομού Καβάλας

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6.5. : (Διαχρονικές μεταβολές τιμών αριθμοδεικτών σε απόλυτες και ποσοστιαίες τιμές)

ΜΕΓΕΘΗ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ										
	84/85	85/86	86/87	87/88	88/89	89/90	90/91	91/92	92/93	93/94	84/94
Αποταμιεύσεις (εκ.)	7.842	8,514	10,545	14.567	15.436	9.959	8.215	6.976	11.900	21.708	115.662
Ποσοστό %	25.08	21.77	22.14	25.04	21.22	11.30	8.37	6.56	10.50	17.34	369.93
Καταθέσεις	7.796	8,716	10,658	14.579	15.573	11.071	8.578	6.617	12.738	23.70	120.096
Ποσοστό %	24.01	21.65	21.76	24.45	20.98	12.33	8.50	6.05	10.98	18.46	369.88
Νέες Κατοικίες	173	57	27	31	548	250	132	258	1.176	0	832
Ποσοστό %	20.79	5.67	2.54	3.00	54.58	16.11	10.14	17.99	100.00	-	100.00
Τηλέφωνα	4.222	3.404	2.207	2.444	2.318	4.270	2.933	5.088	3.942	2.558	33.416
Ποσοστό %	11.19	8.11	4.87	5.14	4.63	8.16	5.18	8.55	6.10	3.77	88.56
Αυτοκίνητα (ι.χ.)	1.354	1.128	921	251	1.048	1.296	560	754	1.415	21.260	12.433
Ποσοστό %	10.89	8.91	6.13	1.58	6.47	7.52	3.02	3.95	7.13	100.00	100.00
Γιατροί	21	15	13	2	1	6	40	14	32	365	221
Ποσοστό %	9.50	6.20	5.06	0.74	0.37	2.20	14.34	4.39	9.61	100.00	100.00
Δηλωθέν εισόδημα (εκ.)	3.071	5.049	2.894	3.709	6.95	8.008	9.748	12.017	8.764	10.750	70.605
Ποσοστό %	26.21	34.14	14.59	16.32	24.94	24.24	23.75	23.66	13.95	15.02	602.59
Φορολογούμενοι	1.153	1.434	1.036	1.931	996	1.092	1.351	3.557	2.567	1.502	16.619
Ποσοστό %	5.32	6.28	4.27	7.64	3.66	3.87	4.61	11.60	7.50	4.08	76.70
Εισόδημα/φορολ (εκ.)	0.11	0.17	0.08	0.07	0.20	0.23	0.26	0.18	0.11	0.20	2
Ποσοστό %	19.83	26.21	9.89	8.07	20.53	19.61	18.30	10.81	6.00	10.51	297.62
Ηλεκτρικό (Οικίες)	5.873	68.037	78.327	993	8.151	1.490	10.606	6.887	3.300	6.842	51.452
Ποσοστό %	6.83	74.10	329.35	0.97	7.91	1.34	9.66	5.72	2.59	5.24	59.87
Ηλεκτρικό (Βιομηχανικό)	12.693	37.857	54.672	2.538	1.753	4.753	7.566	2.304	6.373	30.509	110.444
Ποσοστό %	6.20	19.70	35.43	2.55	1.72	4.57	6.96	1.98	5.37	24.42	53.91

Πηγή: ΕΕΤΑΑ, 1996.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6.6. : Μεγέθη που χαρακτηρίζονται ως ενδεικτικά του επιπέδου της οικονομικοκοινωνικής ζωής της Ελλάδας

ΜΕΓΕΘΗ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ										
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Αποταμιεύσεις (εκ.)	-	-	-	4.406.413	5.474.887	6.754.689	7.573.369	8.239.579	8.967.616	9.653.656	11.805.764
Καταθέσεις	3.376.108	3.630.168	3.670.356	4.620.927	5.722.308	7.650.337	7.994.816	8.726.821	9.526.074	10.365.356	12.911.560
Νέες Κατοικίες	72.852	88.477	169.643	109.432	107.634	117.326	110.967	166.339	85.095	-	-
Τηλέφωνα	3.529.149	3.721.038	3.920.105	3.920.105	4.362.976	4.522.834	4.698.810	4.980.386	5.289.559	5.576.293	5.831.333
Αυτοκίνητα (ι.χ.)	1.126.138	1.234.505	1.330.710	1.330.710	1.470.577	1.571.663	1.701.986	1.743.941	1.795.544	1.904.984	-
Γιατροί	28.212	29.103	30.481	30.481	32.145	33.151	34.333	37.238	38.739	40.123	-
Δηλωθέν εισόδημα (εκ.)	1.353.448	1.785.242	2.054.422	2.054.427	2.398.188	2.946.831	3.675.240	4.594.478	5.627.578	6.473.341	7.435.625
Φορολογούμενοι	1.989.433	2.102.428	2.176.204	2.176.204	2.324.256	2.405.769	2.521.529	2.655.396	2.904.160	3.096.420	3.218.720
Εισόδημα/φορολ. (εκ.)	0.686	0.849	6.944	0.944	1.032	1.225	1.458	1.736	1.938	2.091	2.319
Ηλεκτρικό (Οικίες)	7.240.560	7.685.009	7.805.903	7.805.903	8.767.928	9.142.847	9.673.766	10.014.335	10.608.216	10.481.340	10.931.562
Ηλεκτρικό (Βιομηχανικό)	11.385.897	11.392.996	11.322.609	11.322.609	12.301.781	12.713.610	12.575.285	12.294.511	12.223.728	12.004.103	12.489.005

Πηγή: ΕΕΤΑΑ, 1996.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6.7. : Μεγέθη που χαρακτηρίζονται ως ενδεικτικά του επιπέδου της οικονομικοκοινωνικής ζωής του νομού Καβάλας

ΜΕΓΕΘΗ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΘΥΜΕΡΙΑΣ										
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Αποταμιεύσεις (εκ.)	31.266	39.108	47.622	58.167	72.734	88.170	98.129	106.344	113.320	125.220	146.928
Καταθέσεις	32.469	40.265	48.981	59.639	74.218	89.791	100.862	109.440	116.057	128.795	152.565
Νέες Κατοικίες	832	1.005	1.062	1.035	1.004	1.552	1.302	1.434	1.176	-	-
Τηλέφωνα	37.734	41.956	45.360	47.567	50.011	52.329	56.599	59.532	64.620	68.562	71.150
Αυτοκίνητα (ι.χ.)	12.433	13.787	15.015	15.936	16.187	17.235	18.531	19.091	19.845	21.260	-
Γιατροί	221	242	257	270	272	273	279	319	333	365	-
Δηλωθέν εισόδημα (εκ.)	11.717	14.788	19.837	22.731	26.440	33.035	41.043	50.791	62.808	71.572	82.322
Φορολογούμενοι	21.668	22.821	24.255	25.291	27.222	28.128	29.310	30.661	34.218	36.785	38.287
Εισόδημα/φορολ. (εκ.)	0.541	0.648	0.818	0.899	0.971	1.171	1.400	1.657	1.836	1.946	2.150
Ηλεκτρικό (Οικίες)	85.946	91.819	23.782	102.109	103.102	111.253	109.763	120.369	127.256	130.556	137.398
Ηλεκτρικό (Βιομηχανικό)	204.879	192.186	154.329	99.657	102.195	103.948	108.701	116.267	118.571	124.944	94.435

Πηγή: ΕΕΤΑΑ, 1996.

5.7 Χαρακτηριστικά των Τομέων Παραγωγής

Όπως έχει τονισθεί ο πρωτογενής τομέας έχει μεγάλο μερίδιο στο ΑΕΠ του νομού, παρ'όλο την μεγάλη μείωση του ποσοστού απασχόλησης που παρατηρείται στον τομέα αυτόν.

Το 1991 η συμμετοχή του πρωτογενή στο ΑΕΠ ανήλθε στο 39,13%, ενώ σε επίπεδο χώρας το αντίστοιχο ποσοστό ήταν μόλις 17,6%. Η αυξημένη αυτή συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στο ΑΕΠ γίνεται σε βάρος κυρίως του τριτογενή τομέα, ο οποίος μετέχει με 35,76%, ποσοστό χαμηλότερο από το αντίστοιχο της χώρας (55,2%).

Όσον αφορά τον δευτερογενή τα αντίστοιχα ποσοστά είναι σχεδόν παρόμοια. Για τον νομό ο δευτερογενής τομέας μετέχει στο ΑΕΠ κατά 25,1%, ενώ για την χώρα το αντίστοιχο νούμερο είναι 27,1%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.7.1. : Συμμετοχή στο ΑΕΠ κατά τομείς

ΤΟΜΕΙΣ	Νομός Καβάλας			Χώρα		
	1971	1981	1991	1971	1981	1991
Πρωτογενής	790	5032	70376	50599	293410	1807013
Δευτερογενής	878	8442	45193	77435	450934	2791705
Τριτογενής	1198	7934	64303	129966	779380	5672886

Πηγή: ΙΠΑ, 1996.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.7.2. : Απασχόληση κατά τομείς

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Α' ΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ							
Απασχολούμενοι	3700	3800	3500	3530	2050	2080	1640
Δείκτης	100	103	95	95	55	56	44
Ετήσια μεταβολή%		2.70	-7.89	0.86	-41.93	1.46	-21.15
Β' ΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ							
Απασχολούμενοι	9880	9860	9710	8930	9645	9615	8406
Δείκτης	100	100	98	90	98	97	85
Ετήσια μεταβολή %		-0.20	-1.52	-8.03	8.01	-0.31	-12.57
Γ' ΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ							
Απασχολούμενοι	12125	12170	11795	11555	11430	10545	10230
Δείκτης	100	100	97	95	94	87	84
Ετήσια μεταβολή %		0.37	-3.08	-2.03	-1.08	-7.74	-2.99
ΣΥΝΟΛΟ							
Απασχολούμενοι	25705	25830	25005	24015	23125	22240	20276
Δείκτης	100	100	97	93	90	87	79
Ετήσια μεταβολή %		0.49	-3.19	-3.96	-3.71	-3.83	-8.83

Πηγή: ΙΠΑ, 1996.

6. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

6.1. Γεωργία

Αν και ο πρωτογενής τομέας συμμετέχει με υψηλό ποσοστό στο ΑΕΠ εντούτοις οι φυσικοί πόροι δεν έχουν αξιοποιηθεί πλήρως. Οι μορφολογικές συνθήκες του νομού θεωρούνται αρκετά ευνοϊκές από την άποψη των εδαφικών και υδάτινων πόρων, την ιδιομορφία του βροχομετρικού συστήματος (δεύτερο μέγιστο βροχής κατά τους μήνες Μάρτιο, Μαΐο, Ιούνιο), την έλλειψη ακραίων θερμοκρασιών για τις περισσότερες καλλιέργειες, και τέλος την συγκρότηση του νομού σε μεγάλες πεδιάδες (Νέστου, Τεναγών Φιλιππων, Πιερίας κοιλάδας, Κόλπος Ορφανού).

Όλα τα παραπάνω συνηγορούν στην ανάδειξη του νομού Καβάλας σαν έναν από τους πλέον παραγωγικούς νομούς της Ελλάδας με δυνατότητες μεγάλης ανάπτυξης του συνόλου των κλάδων του πρωτογενούς τομέα.

Ο νομός Καβάλας διαθέτει δύο μεγάλες αρδευόμενες πεδιάδες. Την πεδιάδα της Χρυσούπολης και την πεδιάδα των Τεναγών των Φιλιππων. Οι δύο μεγάλες αυτές πεδιάδες μαζί με τις αμπελοκαλλιέργειες και τους ελαιώνες εμφανίζουν σημαντική γεωργική παραγωγή.

Οι αποδόσεις και το γεωργικό εισόδημα έχουν αυξηθεί καθώς επιτεύχθηκε η δυνατότητα άρδευσης μεγάλων εκτάσεων γεωργικής γης. Έτσι ενώ η γεωργική γη αυξήθηκε συνολικά μεταξύ 1965 - 1976 κατά 2.4% οι αρδευόμενες εκτάσεις αυξήθηκαν την ίδια περίοδο κατά 162.7%. Το 1982 αρδευόταν συνολικά το 38.7% της αγροτικής γης, το 1985 το 46.1% και το 1987 το 52%. Τα αντίστοιχα νούμερα για το σύνολο της χώρας ήταν 23.8% για το 1982 και 27.3% για το 1985 (Νομαρχία Καβάλας, Διεύθυνση Γεωργίας).

Όσον αφορά τα είδη των καλλιεργειών παρατηρείται μετατόπιση προς τα αμπέλια και τις δενδρώδεις καλλιέργειες:

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1.1. : Είδη καλλιεργειών

Είδη Καλλιεργειών	1965	1981	1987
Αροτραίες	82.6	68.6	69.3
Κηπευτικά	4.6	3.3	2.5
Αμπέλια	2.3	6.6	7.2
Δενδρώδεις	10.5	21.5	20.4

Πηγή: Νομαρχία Καβάλας, Διεύθυνση Γεωργίας 1988.

Η γεωργική γη καλύπτει το 25.7% της συνολικής έκτασης του νομού και κατανέμεται ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1.2. : Κατανομή Γεωργικής Έκτασης

ΕΙΔΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ	ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡΕΜ.)	ΠΡΟΠΑΡΑΙΟΥΜΕΝΕΣ (ΣΤΡΕΜ.)
Αροτραίες καλλιερ.	379.348	204.277
Γη λαχανόκηπων	17.004	17.004
Δενδρώδεις καλλιερ.	113.385	42.372
Άμπελοι	42.935	31.820
Αγροανάπαυση	16.497	-
ΣΥΝΟΛΑ	568.169	395.473

Πηγή: Νομαρχία Καβάλας, Διεύθυνση Γεωργίας 1988.

Σημειώνεται ότι η παραγωγή του καπνού που καλλιεργούνταν στον νομό κατά κόρον παλαιότερα έχει αντικατασταθεί από νέες δυναμικές καλλιέργειες όπως: αραβόσιπος, σιτάρι, κηπευτικά, ζωοτροφές, τεύτλα, φασόλια, ελιές, και τα τελευταία χρόνια επιτραπέζια σταφύλια, καθώς και ξηρούς καρπούς.

Όσον αφορά τα επιτραπέζια σταφύλια η παραγωγή του νομού καλύπτει το 30% της εθνικής παραγωγής. Πρόκειται για την πιο σημαντική καλλιέργεια του νομού που έχει σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα, καθώς η συντριπτική τους πλειοψηφία εξάγεται στην Δ.Ευρώπη οδικώς. Τα γεγονότα στις χώρες της τέως Γιουγκοσλαβίας, με τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν στην διακίνηση, απέδειξαν την αναγκαιότητα αναβάθμισης των μεταφορικών υποδομών του νομού (Εγνατία, λιμάνι, αεροδρόμιο κ.λ.π.)

Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις στον νομό παρουσιάζουν μια σταδιακή μείωση όπως φαίνεται και από τον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1.3. : Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων

ΕΤΟΣ	1961	1971	1981
Αρ.Γεωργικών εκμ/σεων	22.378	17400	16450

Πηγή: Νομαρχία Καβάλας, Διεύθυνση Γεωργίας.

Κατά γεωργοκτηνοτρόφο αναλογούν 20.5 στρ. γεωργικής γης ενώ η μέση έκταση κάθε αγροτεμαχίου είναι 5 στρεμ. Μέχρι το 1980 είχε γίνει αναδασμός στο 1/4 της γεωργικής γης (Νομαρχία Καβάλας Διεύθυνση Γεωργίας).

Ο αριθμός των απασχολούμενων στην γεωργία φθάνει τα 16.272 άτομα δηλαδή ποσοστό 35% του συνολικού αριθμού απασχολούμενων στον Νομό με αναλογία 11.538 άνδρες και 4.734 γυναίκες (ΕΣΥΕ 1991).

Τα αγροτικά προϊόντα που έχουν σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα, εκτός από τα επιτραπέζια σταφύλια που αναφέρθηκαν παραπάνω είναι, το λάδι, το καλαμπόκι, και ο καπνός σε φύλλα.

Ο πρωτογενής τομέας συμμετέχει σε υψηλό ποσοστό στο Α.Ε.Π. του νομού. Εν τούτοις οι φυσικοί πόροι δεν έχουν αξιοποιηθεί πλήρως. Και αυτό διότι το βασικό πρόβλημα της αγροτικής οικονομίας του νομού ήταν και παραμένει η χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας και κατά συνέπεια το χαμηλό κατά απασχολούμενο στη γεωργία εισόδημα, σε σύγκριση με άλλους τομείς της οικονομίας.

Σύμφωνα με την ημερίδα ανάπτυξης της γεωργίας που είχε διοργανωθεί από την Νομαρχία Καβάλας το 1988 **βασικές παράμετροι της χαμηλής παραγωγικότητας είναι:**

1. Η εκτατική καλλιέργεια.

2. Το μικρό μέγεθος και ο πολυτεμαχισμός της έκτασης της γεωργικής εκμετάλλευσης, που δυσκολεύει την εφαρμογή οικονομιών κλίμακας και νέων τεχνολογιών στην γεωργική παραγωγή. Ως παράδειγμα του πολυτεμαχισμού της γεωργικής εκμετάλλευσης μπορούμε να αναφέρουμε το μέσο μέγεθος αγροτικής εκμετάλλευσης που ισχύει στην περιοχή και είναι 29,4στρεμ. έναντι 33,98 της χώρας και 33,1 της Α. Μακεδονίας, και επίσης την μέση έκταση του αγροτεμαχίου που είναι 4,6 στρεμ. έναντι 5,5 στρεμ. της χώρας.

3. Το χαμηλό ποσοστό των αρδευόμενων εκτάσεων. Όπως θα αναφέρουμε και παρακάτω υπάρχουν περιοχές οι οποίες είναι ευνοημένες με πλήθος αρδευτικά έργα και άλλες οι οποίες αντιμετωπίζουν εντονότατα προβλήματα όσον αφορά την άρδευση τους.

4. Η αδυναμία επενδύσεων κεφαλαίων για αναδιάρθρωση των κλάδων παραγωγής.

5. Οι όχι ενδεδειγμένες συνθήκες εμπορίας των γεωργικών προϊόντων καθώς και η αδυναμία οργάνωσης της εσωτερικής και της εξωτερικής αγοράς δεδομένου ότι αναγνωρίζεται ως ο κυριότερος περιοριστικός παράγοντας. Εδώ πρέπει να σημειωθεί το εντονότατο πρόβλημα που παρουσιάζεται στη συγκέντρωση, αποθήκευση, και διακίνηση των προϊόντων των νέων δυναμικών καλλιεργειών όπως αραβόσιτος, σταφύλια κ.λ.π.

6. Το ανεπαρκές και σε κακή κατάσταση δίκτυο αγροτικής οδοποιίας.

Πέρα από τα παραπάνω θα αναφέρουμε επί πλέον ως παραμέτρους της χαμηλής παραγωγικότητας την ανεπαρκή προσφορά τεχνικής βοήθειας στους παραγωγούς, και τον περιορισμένο βαθμό εφαρμογής νέων τεχνολογικών μεθόδων και μέσων από το ανθρώπινο δυναμικό του πρωτογενούς τομέα.

Γι' αυτό προτείνεται η δημιουργία ενός οργανισμού, από την Ένωση Συν/σμών του Νομού, η οποία θα έχει ως κύριο μέλημά της την επεξεργασία των προϊόντων σε συνεταιριστική βάση από την αποθήκευση μέχρι και την τελική επεξεργασία, και την διάθεση στον καταναλωτή.

Συμπερασματικά η γεωργία χρειάζεται αγρότες που να ασκούν τη γεωργία αποκλειστικά ή ως κύριο τουλάχιστον επάγγελμα και να έχουν προσδοκίες και αναπτυξιακή νοοτροπία. Εδώ επισημαίνουμε ότι η γεωργική ανάπτυξη θα πρέπει να

συμβαδίζει με την γενικότερη περιφερειακή ανάπτυξη, ώστε να δίνεται η δυνατότητα στο πλεονάζον εργατικό δυναμικό να εντάσσεται σε άλλους τομείς της οικονομίας κατά κύριο λόγο, αλλά και δευτερευόντως να εξασφαλίζεται η τεχνικοκοινωνικοπολιτιστική υποδομή των ανθρώπων της υπαίθρου, καθώς επίσης και να υπάρχουν ευκαιρίες επαγγελματικής αποκατάστασης των παιδιών τους.

6.2 ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Στον Νομό έχει προχωρήσει σημαντικά η εκμηχάνιση της γεωργίας. Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται τα γεωργικά μηχανήματα ανά είδος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2.1. : Είδος Μηχανικού Εξοπλισμού

ΕΙΔΟΣ	1975	1985
Γεωργικοί ελκυστήρες	2.563	5.795
Θεριζοαλωνιστικές	87	122
Απλές θεριστικές	127	90
Απλές χορτοσυλλεκτικές	129	120
Αντλίες	2.560	4.268
Σπαρτικές Μηχανές	276	542

Πηγή: Νομαρχία Καβάλας, Διεύθυνση Γεωργίας.

6.3. ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

Η κτηνοτροφική παραγωγή που εκτός από τα αιγοπρόβατα αφορούσε κυρίως τα βοοειδή παρουσιάζει μεγάλη μείωση τα τελευταία χρόνια. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η εξέλιξη του ζωικού κεφαλαίου στον νομό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.3.1. : Ζωικό Κεφάλαιο

ΕΙΔΟΣ	1980	1985	1990
Ίπποι	5.105	3.286	-
Βοοειδή	21.357	13.478	10.570
Πρόβατα	70.078	71.450	79.403
Γίδια	108.567	102.465	108.627
Χοίροι	9.651	12.493	8.699
Κουνέλια	2.070	1.671	-
Όρνιθες	254.728	203.075	176.281
Κυψέλες	98.093	91.239	53.098

Πηγή: Νομαρχία Καβάλας, Διεύθυνση Γεωργίας.

Ο παραπάνω πίνακας μας βοηθά να εξάγουμε σημαντικά συμπεράσματα. Παρατηρούμε ότι υπάρχει ελαχιστοποίηση των ίππων διότι όπως αναφέραμε και παραπάνω έχει προχωρήσει σε μεγάλο βαθμό η εκμηχάνιση της γεωργίας. Επίσης, όπως αναφέραμε και παραπάνω, υπάρχει μείωση των βοοειδών και των παραγόμενων προϊόντων λόγω της πολιτικής των τιμών.

Η μείωση των τιμών που ακολουθήθηκε αποτέλεσε μεγάλο πλήγμα για τις 1.600 οικογένειες, (το 12% των αγροτικών νοικοκυριών), που ασχολούνταν με τον κλάδο. Οι περισσότερες από αυτές κατοικούσαν στις ορεινές και στις ημιορεινές περιοχές του νομού και εξαιτίας των μικρών αποδόσεων των γεωργοκτηνοτροφικών δραστηριοτήτων παρουσιάζουν τάσεις εγκατάλειψης.

Στην ανάπτυξη του τομέα ανασταλτικό ρόλο παίζουν (Ημερίδα Ανάπτυξης Γεωργίας 1988):

1. Το μικρό μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και

2. Η μη αξιοποίηση των βοσκοτόπων του νομού λόγω έλλειψης έργων υποδομής καθώς και ύπαρξης κρατικό-συνεταιριστικών φορέων διαχείρισης τους και η έλλειψη σαφούς οριοθέτησης (π.χ. μη γόνιμα εδάφη που έχουν διανεμηθεί πρέπει να αποχαρακτηριστούν και να δοθούν για βοσκή).

Ο νομός έχει δυνατότητες ανάπτυξης της κτηνοτροφίας, και αυτό προβλέπεται από το πενταετές πρόγραμμα ανάπτυξης που θα επιδοτήσει την κτηνοτροφία με στόχο την πλήρη κάλυψη των αναγκών της χώρας σε νωπό κυρίως κρέας.

Αυτό συνεπάγεται (Πενταετές Πρόγραμμα Ανάπτυξης 1988-1993):

- την αξιοποίηση των βοσκοτόπων που βρίσκονται στην δασική γη με τον εξοπλισμό τους σε ποτίστρες στέγαστρα ζώων κ.λ.π.

- την ανάπτυξη ζωνών εντατικής κτηνοτροφίας στην πεδινή γεωργική γη

- στην παραγωγή ζωοτροφών με στόχο την υποκατάσταση των εισαγομένων.

Ζώνες εκτατικής κτηνοτροφίας

- στην ορεινή ζώνη Λιμνιάς, Λεκάνης, Κεχροκάμπου

- στην ορεινή περιοχή του Παγγαίου

- στην ορεινή περιοχή Καβάλας, Αγ. Ανδρέα

- στην ορεινή περιοχή της Θάσου

Ως θέσεις εντατικής κτηνοτροφίας μπορούμε να προτείνουμε την πεδιάδα του Νέστου και την πεδιάδα των Φιλίππων.

Ως ζώνη συνδυασμένης γεωργίας και κτηνοτροφίας μπορούμε να προτείνουμε την προβληματική περιοχή της Λεκάνης.

Μεταποιητικές μονάδες κτηνοτροφίας

- Οι βιομηχανίες, βιοτεχνίες επεξεργασίας, μεταποίησης, συγκέντρωσης, συντήρησης και διακίνησης τροφίμων ζωικής προέλευσης δεν μπορούν να συνυπάρχουν με

άλλες βιομηχανικές δραστηριότητες, γιατί τα τρόφιμα αυτά επηρεάζονται άμεσα από το περιβάλλον (αερολύματα). Τέτοιες βιοτεχνίες μπορούν να χωροθετηθούν στις περιοχές: Σταυρού-Κρηνίδων, Σταυρού, Ζυγού-Π.Καβάλας, Ζυγού-Ελευθερούπολης.

- Το βιομηχανικό Σφαγείο ήδη προγραμματίστηκε στον Ν.Δράμας (Κεφαλάρι), το οποίο βρίσκεται κοντά στον Ν. Καβάλας για να εξυπηρετεί και τους δύο νομούς. Θα χρειαστεί μελλοντικά κατά πάσα πιθανότητα και ένα μικρότερης δυναμικότητας Σφαγείο στην Χρυσούπολη.

- Σταθμοί προψύξεως και αποθήκευσης γάλακτος στην ορεινή περιοχή της επαρχίας Νέστου. Το εργαστήριο γάλακτος στον Ν.Δραμας είναι επαρκές.

6.4. ΔΑΣΗ

Οι δασικές εκτάσεις του νομού ανέρχονται σε 1.282.260 στρέμματα. Από αυτά τα 253.345 στρεμ. αποτελούν κοινοτικά δάση της Θάσου. Παρουσιάζεται σημαντική αύξηση στην παραγωγή ξύλου τα τελευταία χρόνια (35% από το 1977-1980). Το ξυλώδες κεφάλαιο των δασών φθάνει τα 3.000.000 κ.μ., το οποίο αποτελεί το 15,4% της Α.Μακεδονίας και αυξάνεται με την απόληξη 60.000 κ.μ. ετησίως (Δασαρχείο Καβάλας 1996).

Τα δάση της Θάσου είναι κυρίως μελιτοφόρα. Οι δασοσκεπείς εκτάσεις του νομού μαζί με τα δάση και τους ορεινούς βοσκότοπους αποτελούν τον χώρο μέσα στον οποίο ζει και εκτρέφεται η ποιμενική κτηνοτροφία που αριθμεί 63.450 πρόβατα, 91.000 γίδια και 50.000 μεγάλα ζώα. Ιδιαίτερα σημαντική είναι και η φυσική ομορφιά και η οικολογική αξία των αισθητικών δασών (Διεύθυνση Γεωργίας 1996).

Δυνατότητες περαιτέρω αυξήσεως υπάρχουν με τα προγράμματα μεγάλης κλίμακας αναδασώσεων και την βελτίωση και επέκταση του δασικού οδικού δικτύου (κυρίως στα κοινοτικά δάση Θάσου).

Στα πλαίσια του πενταετούς προγράμματος ανάπτυξης 1988-1993 προτείνονται τα εξής:

A. Οριοθέτηση παραγωγικών δασών

- Στον Κεχροκάμπο-Λεκάνη
- Στο Παγγαίο όρος (οξιά, καστανιά)
- Στην νήσο Θάσο
- Στις όχθες του Νέστου (λεύκες)

B. Μεγάλης κλίμακας αναδασώσεις

- Στην ορεινή περιοχή του Συμβόλου όρους (50.000-60.000στρεμ.)
- Στην ορεινή περιοχή του Παγγαίου όρους

Γ. Σχετικές μεταποιητικές μονάδες

Προτείνονται μόνο μικρές βιοτεχνίες κυρίως στην περιοχή της Λεκάνης.

6.5. ΑΛΙΕΙΑ

(Διεύθυνση Αλιείας 1996)

Η Καβάλα είναι νομός με μεγάλη αλιευτική παράδοση. Αποτελεί το τρίτο σε δυναμικότητα αλιευτικό λιμάνι της χώρας μετά τον Πειραιά και την Θεσσαλονίκη. Η θέση της Καβάλας η οποία βρίσκεται στο κέντρο της πλούσιας σε αλιεύματα περιοχής Στρυμονικός-Σαμοθράκη εξασφαλίζουν την πλούσια παραγωγή.

Ο αλιευτικός στόλος του νομού αριθμεί 51 σκάφη μέσης αλιείας και 515 σκάφη παράκτιας αλιείας, με ετήσια παραγωγή 6.000 και 2.000 τόνους αντίστοιχα. Στην αλιεία απασχολούνται περίπου 2.000 άτομα. Τα τελευταία χρόνια έχει εκσυγχρονισθεί το 95% των σκαφών μέσης αλιείας, ενώ πολλά παλιά σκάφη έχουν αντικατασταθεί με καινούργια σύγχρονης τεχνολογίας, μεγαλύτερης ιπποδύναμης και χωρητικότητας, γεγονός που τους επιτρέπει να αλιεύουν σε πιο μακρινά αλιευτικά πεδία χωρίς να επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τις καιρικές συνθήκες.

Τα σκάφη της μέσης αλιείας ελλιμενίζονται και διαθέτουν την παραγωγή τους στο σύνολό τους σχεδόν, μέσω της πόλης της Καβάλας. Κατ'εξαιρέση προσεγγίζουν και σε ορισμένες από τις λοιπές θέσεις λιμανιών του νομού. Επίσης υπάρχουν 9 ιχθυοτροφία, 7 μυδοτροφεία, 11 βιοτεχνίες αλιπάστων που επεξεργάζονται κάθε χρόνο 3.500 τόνους ιχθυερών (γαύρο, σαρδέλα, σκουμπρί, κολιό, ρέγκα, τονάκι) και απασχολούν περίπου 500 άτομα κατά την περίοδο αιχμής.

Το μεγαλύτερο μέρος των αλιευμάτων διακινείται από την Ιχθυόσκαλα που βρίσκεται μέσα στην πόλη, η οποία διαθέτει ψυκτικούς θαλάμους και θαλάμους συντήρησης κατεψυγμένων αλιευμάτων χωρητικότητας 1.855 κ.μ. , 2 ψυκτικούς θαλάμους συντήρησης νωπών αλιευμάτων συνολικής χωρητικότητας 210 κ.μ., καταψύκτρα δυναμικότητας 16 τόνων και στηλών πάγου ανά 24ωρο.

Επίσης λειτουργεί συμπληρωματικό παγοποιείο δυναμικότητας 20 τόνων σε παγολεπίδες. Από την ιχθυόσκαλα Καβάλας διακινούνται καθημερινά 21 τόνοι ψαριών, 50 διαφορετικών ειδών.

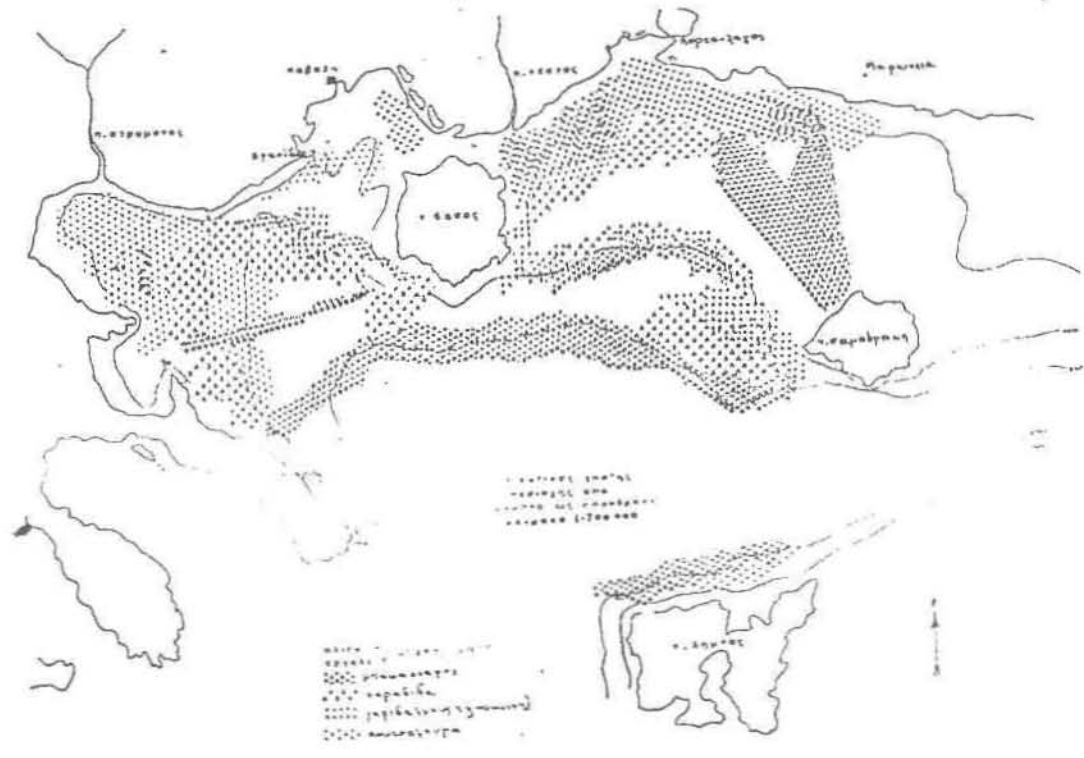
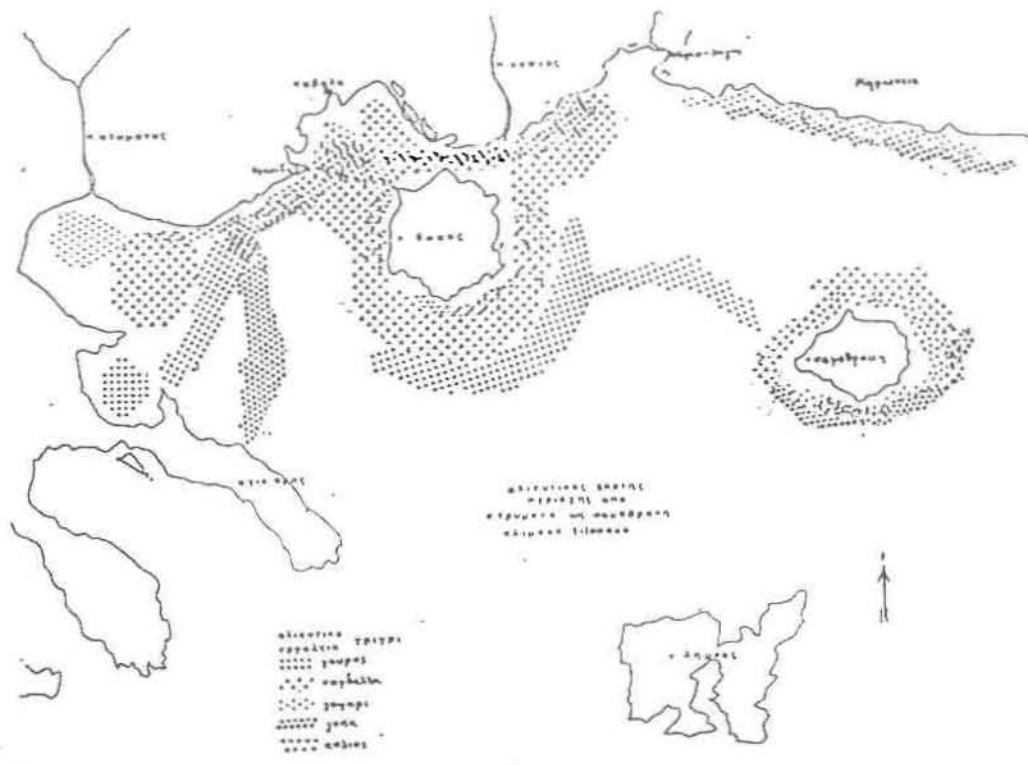
Τα είδη των ψαριών που αλιεύονται από τα ιχθυοτροφεία είναι κέφαλοι, χέλια, τσιπούρες, και λαβράκια. Το 60% της παραγωγής των παραπάνω ψαριών εξάγεται και το υπόλοιπο διατίθεται στην Ελληνική αγορά. Οι μορφές της μεταποίησης είναι άλεση, κάπνισμα, και φιλετοποίηση.

Τα αλιευτικά λιμάνια του νομού

Τα λιμάνια του νομού που χρησιμοποιούνται για αλιευτικούς σκοπούς είναι αρκετά, συγκεκριμένα 10 στον αριθμό. Βέβαια δεν είναι όλα της ίδιας αλιευτικής σπουδαιότητας. Σημαντικά για την αλιευτική παραγωγή του νομού θεωρούνται το λιμάνι της Ιχθυόσκαλας Καβάλας, της Κεραμωτής, του Λιμένα Θάσου, και λιγότερο της Ν.Περάμου. Τα υπόλοιπα λιμάνια 4 από τα οποία βρίσκονται στην Θάσο είναι πολύ μικρής έως μηδαμινής αλιευτικής σημασίας.

Το λιμάνι της Ιχθυόσκαλας Καβάλας είναι το πιο σημαντικό αλιευτικό λιμάνι του νομού. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι η σημασία του για την αλιεία είναι μεγαλύτερη από το σύνολο των άλλων λιμανιών. Αν εξαιρέσουμε ένα κρηπίδωμα στο εσωτερικό του προσήνεμου μόλου, που χρησιμοποιείται για την εκφόρτωση τσιμέντου από την Α.Γ.Ε.Τ., έχει κατασκευαστεί ειδικά για την αλιεία και ειδικά την μέση.

Σκοπός της δημιουργίας του είναι η ασφαλής εκφόρτωση, ο εφοδιασμός και η παραμονή των αλιευτικών σκαφών. Για να εκπληρώσει τους παραπάνω στόχους του, στο λιμάνι θα πρέπει να γίνουν διάφορα έργα, όπως κατασκευή λεκάνης και στομίου, ώστε να παρέχεται προστασία στα σκάφη σε δυσμενείς καιρικές συνθήκες.

Αλιευτικά Πεδία της Β.Ελλάδας

Πηγή Δ/θύνη Αλιείας

Επίσης το υπάρχον κρηπίδωμα μπορεί να εξυπηρετήσει μόνο την διαδικασία εκφόρτωσης και του εφοδιασμού και αυτή χωρίς μεγάλη άνεση. Η παραμονή των σκαφών γίνεται στο κυρίως λιμάνι της πόλης με συνθήκες συνωστισμού. Επειδή η σημασία του λιμανιού αυτού σαν βασικού έργου υποδομής για την ανάπτυξη της θαλάσσιας αλιείας είναι αναμφισβήτητη, απαιτείται η εκτέλεση των έργων που το ολοκληρώνουν.

Τα έργα αυτά (ενίσχυση και επέκταση του προσήνεμου μόλου, κατασκευή υπήνεμου μόλου, και κρηπίδωση του εσωτερικού του λιμανιού) φαίνονται στο σχέδιο της επόμενης σελίδας. Η δαπάνη τους εκτιμάται σε τιμές του 1988 σε 350 εκατομμύρια δρχ. περίπου.

Στον παρακάτω πίνακα μπορούμε να δούμε συνοπτικά τις προτάσεις των έργων λιμενικής υποδομής για την ανάπτυξη της θαλάσσιας αλιείας, στα πλαίσια του πενταετούς προγράμματος οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, όπως προβλέπει η Μελέτη για τις ανάγκες της χώρας σε αλιευτικά καταφύγια, που έχει εκπονηθεί από το Υπουργείο Γεωργίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.5.1. : Δαπάνες Λιμενικής Υποδομής

Λιμάνι	1987	1988	1989	90	91	92	ΕΚΤΟΣ ΠΕΝΤ.
Περιγιάλι	180	--	--	100	40	40	--
Νέα Πέραμος	70	--	--	20	50	--	--
Κεραμωτή	50	--	50	--	--	--	--
Λιμενάρια	330	--	140	60	60	70	--
Καλλιράχη	30	--	--	--	--	--	30
Σκ.Μαριών	200	--	--	--	--	--	200
Μικρά έργα και μελέτες	70	10	30	10	10	10	--
Ιχθυόσκαλα Καβάλας	350	--	50	100	100	100	--
Σύνολο	1.280	10	270	290	260	220	230

Πηγή: Λιμενικό Ταμείο Καβάλας, 1996

Οι πιστώσεις αφορούν το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων σε εθνικό επίπεδο (ΣΑΕ) σε συνδυασμό με πιστώσεις Ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

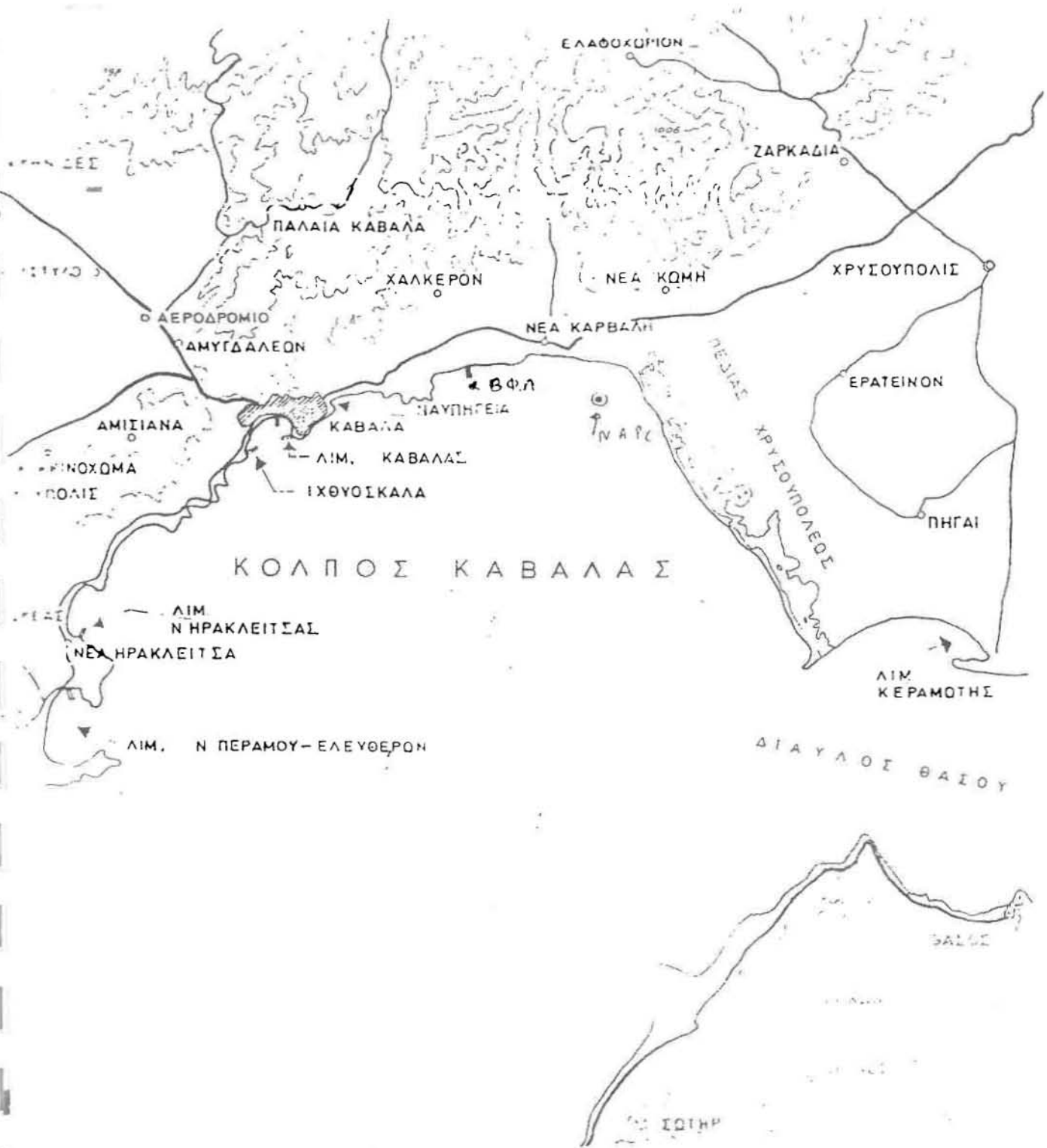
Προβλήματα

Πέρα των προαναφερόμενων που αφορούν την λιμενική υποδομή υπάρχουν και αρκετά άλλα που καθιστούν την αλιεία στάσιμη.

Λείπουν αλιευτικά καταφύγια στο Περιγιάλι, στη Ν.Πέραμο και στις Μαριές. Δεν υπάρχουν ιχθυαγορές-σταθμοί φόρτωσης αλιευμάτων σε αλιευτικά κέντρα του νομού εκτός από τον μοναδικό σταθμό φόρτωσης της ιχθυόσκαλας. Λείπουν τα έργα υποδομής για την προώθηση και ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας όπως, Ιχθυογεννητικός Σταθμός, προηγμένη τεχνολογία κ.λ.π.

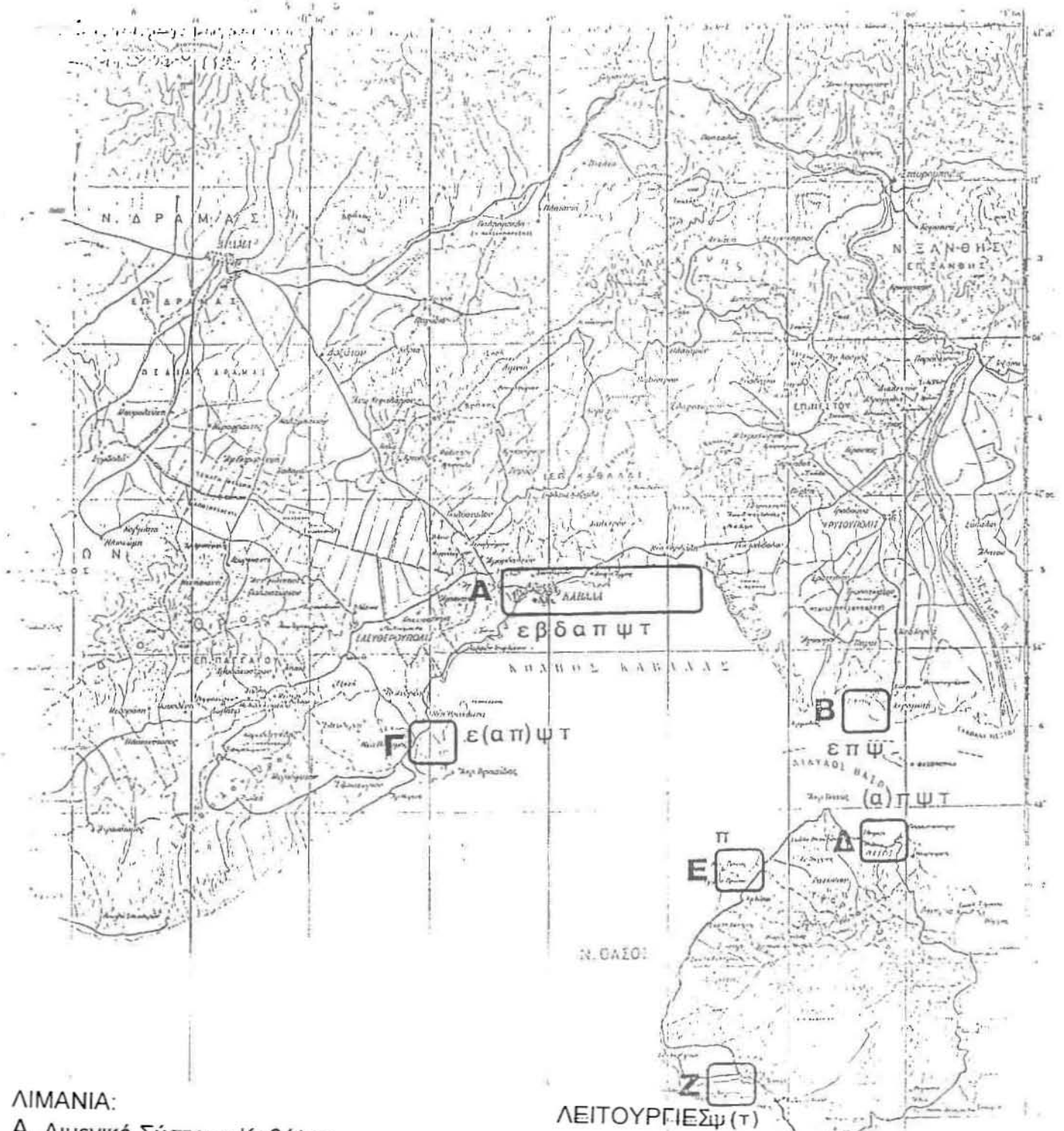
Δεν έχουν καθορισθεί οι χώροι αναπαραγωγής των ψαριών ώστε να προστατεύονται. Δεν υπάρχουν στοιχεία για τα ιχθυοαποθέματα του Β.Αιγαίου.

Στρατηγικός Σχεδιασμός Ν.Καβάλας

Λιμενικές Εγκαταστάσεις Ν.Καβάλας

Πηγή Νίκος Χ. Τουφεξής

ΛΙΜΑΝΙΑ:

- A Λιμενικό Σύστημα Καβάλας
- B Λιμάνι Κεραμωτής
- Γ « Ν.Περάμου
- Δ « Λιμένα (Θάσου)
- E « Πρίνου
- Z « Λιμεναρίων

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ψ (τ)

- ε Εμπορική
- β Βιομηχανική
- δ Δεξαμενοπλοίων
- α Ακτοπλοΐας
- π Πορθμειακή
- ψ Αλιείας
- τ Αναψυχής

Πηγή Νίκος Χ. Τουφεξής

Επίσης δεν υπάρχουν αλιευτικές σχολές ώστε να μπορεί να γίνει επιμόρφωση των ατόμων που ασχολούνται με την αλιεία όπως, αλιεργατών, ιχθυοκαλλιεργητών, οστρακοκαλλιεργητών και άλλων. Τέλος στις λιμνοθάλασσες παρατηρείται έλλειψη έργων υποδομής που μπορούν να συμβάλουν στην αύξηση της παραγωγικότητας (Ημερίδα Ανάπτυξης Αλιείας 1988).

Επιδιώξεις και στόχοι

- Οι επιδιώξεις και οι στόχοι του πενταετούς προγράμματος 1988-1993 είναι οι παρακάτω:
 - Αύξηση της αλιευτικής παραγωγής
 - Βελτίωση του εισοδήματος και της ποιότητας ζωής των αλιέων
 - Ανάπτυξη νέων μορφών ιχθυοκαλλιέργειας και εντατικής οστρακοκαλλιέργειας
 - Χρήση ήπιων μορφών ενέργειας για την ιχθυοκαλλιέργεια
 - Αύξηση της παραγωγικότητας των ιχθυοτροφείων
 - Προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος
 - Συμβολή στην εκπαίδευση νέων αλιεργατών για την στελέχωση σκαφών ή για την λειτουργία οστρακοτροφείων-ιχθυοτροφείων
 - Ορθολογική εκμετάλλευση των ιχθυαποθεμάτων
 - Καθορισμός προδιαγραφών για τα αλιευτικά εργαλεία
 - Βιομηχανοποίηση των ευτελών αλιευμάτων όπως της σαρδέλας, η εμπορία και διάθεση των οποίων παρουσιάζει μεγάλη δυσκολία, καθώς ο κλάδος της αλιείας αυτής διέρχεται μεγάλη οικονομική κρίση

Προτάσεις Μελετών και Έργων

- A. Να χαρακτηριστεί τμήμα της ανατολικής παραλίας του νομού σαν ιχθυοτροφική ζώνη και να εκσυγχρονιστούν οι εγκαταστάσεις των ιχθυοτροφείων.
- B. Να δημιουργηθεί ένα δίκτυο αλιευτικών καταφυγίων.
- Γ. Να συνταχθεί υδροβιολογική και ωκεανογραφική μελέτη του κόλπου Καβάλας για την αποκατάσταση του οικοσυστήματος, που σε ορισμένα σημεία παρατηρείται ήδη θραύση του.
- Δ. Το λιμάνι της Καβάλας έχει μια από τις 7 ιχθυόσκαλες της χώρας και προτείνεται ο εκσυγχρονισμός τους.

Ε. Να κατασκευασθεί ιχθυολογικός σταθμός ευρυάλων ψαριών καθώς και πρότυπη μονάδα εντατικής μορφής οστρακοκαλλιέργειας.

ΣΤ. Να επιτευχθεί εντατική μορφή καλλιέργειας οστρακοειδών (Ημερίδα Ανάπτυξης Αλιείας 1988).

6.6. Λιμνοθάλασσες

– (Διεύθυνση Αλιείας 1996)

Στον Ν.Καβάλας υπάρχουν 9 λιμνοθάλασσες συνολικής έκτασης 17.500 στρεμμάτων και είναι οι εξής:

1.Κοίτη Στρυμόνα

Η λιμνοθάλασσα αυτή έχει έκταση 2.000 στρεμ. και από τον Μάρτιο του 1985 έχει εγκαταλειφθεί και δεν εκμεταλλεύεται, διότι κρίθηκε η έκταση αυτή απαλλοτριωτέα για την δημιουργία βιομηχανίας από την ΕΤΒΑ.

2.Λιμνοθάλασσα Πηγών

Έχει έκταση 150 στρεμ. και είναι μισθωμένη σε ιδιώτη. Δεν έχει τα απαραίτητα έργα υποδομής, βελτιωτικά, προστατευτικό ανάχωμα κ.λ.π. Επί δύο χρόνια χάνεται η παραγωγή διότι μεγάλες θαλασσοταραχές καταστρέφουν το προστατευτικό ανάχωμα. Λόγω της μικρής της έκτασης οι δυνατότητές της είναι περιορισμένες και χρειάζονται αρκετές δαπανηρές όσο και ασύμφωρες επενδύσεις όπως και αλλαγή στον τρόπο διαχείρισης.

3.Χαϊδευτό

Έχει έκταση 500 στρεμ. περίπου από τα οποία τα 250 είναι υδάτινα, είναι μισθωμένη σε ιδιώτη και όπως και η προηγούμενη δεν έχει τα απαραίτητα έργα υποδομής. Όμως σε αντίθεση με την προηγούμενη η λιμνοθάλασσα αυτή έχει προοπτικές ανάπτυξης αν διατεθούν πιστώσεις για κατασκευή εγγειοβελτιωτικών έργων, εκβαθύνσεις των εσκαφών, κατασκευή εσοδευτικών στομιών, συλληπτικών εγκαταστάσεων κ.λ.π. και εφαρμοστούν μοντέρνοι τρόποι εκμετάλλευσης.

4.Μοναστηράκι

Η λιμνοθάλασσα αυτή είναι μια ελώδης έκταση 500 στρεμ. που παραμένει ανεκμετάλλευτη, διότι πρέπει να κατασκευαστούν σοβαρά και δαπανηρά έργα, που ως μεμονωμένη μονάδα είναι ασύμφορη η λειτουργία της, εκτός αν στο μέλλον επιτευχθεί η σύνδεσή της με το ιχθυοτροφείο της Κεραμωτής.

5.Γεφυράκια

Έχει έκταση 2.000 στρεμ. αλλά είναι υδάτινη μόνο 300 στρεμ. Λόγω της μικρής υδάτινης έκτασης είναι και μικρή η παραγωγή της, 2.000 κιλά περίπου ετησίως. Είναι μισθωμένη από το 1984 στον αλιευτικό συν/σμό παράκτιων αλιέων Μοναστηρακίου που αριθμεί 10 μέλη.

Έχουν προγραμματισθεί να γίνουν έργα αξιοποίησης και βελτίωσης της λίμνης 10εκ.δρχ. που έχουν ενταχθεί στο Νομαρχιακό πρόγραμμα. Με την περάτωση των προγραμματισθέντων έργων πιστεύεται ότι η ιχθυοπαραγωγή θα αυξηθεί στους 15-20 τόνους και ο συν/σμός θα γίνει βιώσιμος.

Νάσοβα-Ερατεινό-Αγίασμα-Κεραμωτή

Οι λιμνοθάλασσες αυτές καλύπτουν έκταση 12.350 στρεμ.(Νάσοβα 2700 στρεμ., Ερατεινό 3450 στρεμ., Αγίασμα 4300 στρεμ., και Κεραμωτή 1900 στρεμ.). Η υδάτινη επιφάνειά τους είναι περίπου 10.000 στρεμ. και μιας και είναι και οι σπουδαιότερες θα μιλήσουμε για αυτές περισσότερο εκτενέστερα. Η εκμετάλλευση αυτών γίνεται ανελλιπώς από το 1946 από τον αλιευτικό συν/σμό ιχθυοτροφείων Καβάλας που αριθμεί 50 μέλη.

Σχολιάζοντας τα στατιστικά στοιχεία των λιμνοθαλασσών αυτών παρατηρούμε ότι, ενώ η παραγωγή της πενταετίας 1972--76 ήταν 85 τόνοι, η παραγωγή της δεκαετίας 1977-1986 έχει αυξηθεί στους 180 τόνους.

Η αύξηση αυτή οφείλεται στα σημαντικά βελτιωτικά έργα που έγιναν. Όμως ενώ αυξάνεται η παραγωγή αυξάνονται τα χαμηλής αξίας αλιεύματα όπως οι κέφαλοι και ελαττώνονται τα ευγενή είδη όπως, οι τσιπούρες και τα χέλια. Έτσι το 1979 σε σύνολο παραγωγής 190 τόνους είχαμε 7,5 τόνους τσιπούρες και 26 τον. χέλια ενώ το 1985 σε συνολική παραγωγή 157 τόν. είχαμε 3,5 τόν. τσιπούρες και μόλις 13 τον χέλια.

Έτσι παρατηρείται ενώ οι λιμνοθάλασσες αυτές έχουν από τις υψηλότερες στρεμματικές αποδόσεις στην Ελλάδα, μειώνεται συνεχώς το ποσοστό παραγωγής των ευγενών ειδών, και αυξάνεται συνεχώς η παραγωγή του Κέφαλου που έφτασε το 1986 στο 84% επί της συνολικής παραγωγής. Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στην αύξηση των φυκών στις λιμνοθάλασσες καθώς και στην συνεχιζόμενη διατάραξη της υφαλοκρηπίδας της περιοχής, από τους παράκτιους αλιείς.

Επίσης υπάρχει μείωση των αλιπέδων εκτάσεων οι οποίες αποτελούν φίλτρο ασφαλείας ενάντια στα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα των αγρών, καθώς και για τα γλυκά νερά που χύνονται στις λίμνες από τις αποστραγγιστικές τάφρους και είναι φορτωμένα σε λιπάσματα και φυτοφάρμακα. Είναι δε ενδεικτικό για την διατάραξη του οικολογικού συστήματος, η αύξηση των κεφάλων που θεωρούνται βιολογικός δείκτης για την κατάσταση των νερών στις λιμνοθάλασσες.

Εκτός από αυτά βλέπουμε ότι τα ιχθυοτροφεία βρίσκονται σε μια καμπή της παραγωγικότητάς τους, και στο στάδιο αυτό χρειάζονται βασικές αλλαγές στις δομές διαχείρισής τους, ώστε να μπορέσει να πραγματοποιηθεί το τεχνολογικό άλμα που θα βοηθήσει τις λιμνοθάλασσες να επιβιώσουν στο μέλλον.

Η κατασκευή των λεκανών διαχείρισης (χειμαδιά), παρ'όλες τις ατέλειές τους καθώς είναι οι πρώτες που κατασκευάστηκαν στην χώρα μας, βοήθησαν τους ψαράδες να εξοικειωθούν με την ιδέα της νέας τεχνολογίας και την ιδέα της αλλαγής των δομών στην δουλειά τους.

Αποτέλεσε δε το πρώτο βήμα για την εφαρμογή εντατικών μεθόδων εκτροφής, και τα άμεσα οφέλη συντέλεσαν στην καλύτερη συνεργασία των ψαράδων με τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Με την πραγματοποίηση της αλλαγής στις δομές διαχείρισης είναι απαραίτητο να γίνουν μια σειρά έργων τόσο σε Εθνικό όσο και σε Τοπικό επίπεδο που πολλά από αυτά βρίσκονται στο στάδιο του προγραμματισμού.

Τα κυριότερα από αυτά είναι τα εξής (Ημερίδα Ανάπτυξης Αλιείας 1988):

-Δημιουργία σταθμού αναπαραγωγής ευρυάλων ψαριών.

-Παραγωγή ιχθυοτροφών για θαλασσινά ψάρια στο εργοστάσιο ΕΛΒΙΖ στο Πλατύ. Ήδη το εργοστάσιο αυτό έχει αποκτήσει εμπειρία και παράγει ιχθυοτροφές για τις πέστροφες.

-Επιμόρφωση των αλιεργατών στις νέες τεχνικές ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις σύγχρονες μεθόδους εργασίας.

-Ολοκλήρωση των βελτιωτικών έργων, τάφροι, διάνοιξη ευρύτερων εσοδευτικών στομιών, υδροληπτικές εγκαταστάσεις, γεωτρήσεις για γλυκό νερό και άλλα.

-Κατασκευή δεξαμενών για εντατική καλλιέργεια.

Προοπτικές-Δυνατότητες

Σύμφωνα με την Διεύθυνση Αλιείας της Νομαρχίας Καβάλας, η παραγωγή στηρίζεται στη φυσική είσοδο από τη θάλασσα στις λιμνοθάλασσες δια μέσου εσοδευτικών στομιών. Κάθε χρόνο κατά την Άνοιξη και κυρίως από τον Μάρτιο έως τον Ιούνιο πολυπληθή σμήνη ψαριών της θάλασσας, από τα μικρά που έχουν γεννηθεί πρόσφατα, ως και τα μεγαλύτερα, εισέρχονται από τα εσοδευτικά στόμια στις λιμνοθάλασσες, όπου βρίσκουν ευνοϊκότερες συνθήκες διατροφής και διαβίωσης και επομένως, ταχύτερης ανάπτυξης.

Οι αλιεργάτες για την διευκόλυνση της εισόδου των ψαριών κατά την περίοδο της εισόδου ανοίγουν δευτερεύοντα στόμια σε διάφορες θέσεις των ιχθυοτροφείων και διοχετεύουν και γλυκά νερά.

Τα ψάρια παραμένουν στα υφάλμυρα νερά όλο το καλοκαίρι και στα τέλη του Αυγούστου μέχρι τον Δεκέμβρη, ανάλογα με το είδος του ψαριού αρχίζουν την αντίστροφη πορεία τους από τις λιμνοθάλασσες προς την θάλασσα, διότι ωριμάζουν γεννητικά και νοιώθουν την λειτουργική ανάγκη της ωτοκίας και αναπαραγωγής. Ανάγκες όμως οι οποίες δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν στις λιμνοθάλασσες όπου δεν υπάρχουν οι κατάλληλες υδροβιολογικές προϋποθέσεις.

Στον δρόμο όμως της επιστροφής, το φράγμα των συλληπτικών εγκαταστάσεων και τα αλιευτικά εργαλεία θέτουν τέρμα στον βιολογικό κύκλο, μετατρέποντάς τα σε πλούσιο αλιευτικό εισόδημα.

Για το μέλλον οι προβλέψεις για την φυσική αυτή μετανάστευση είναι απαισιόδοξες. Όπως έγινε ήδη σε άλλες χώρες της Μεσογείου, η φυσική είσοδος των ψαριών θα περιορισθεί ακόμη περισσότερο για διάφορους λόγους (μόλυνση των θαλασσών, του περιβάλλοντος, εξαντλητική και παράνομη αλιεία κ.λ.π.).

Έτσι τα ιχθυοτροφεία θα πρέπει να εμπλουτίζονται με άγριο γόνο που θα συλλαμβάνεται στην θάλασσα, ή με εκείνο που θα παράγεται τεχνικά στους σταθμούς. Με την έναρξη λειτουργίας των ιχθυολογικών σταθμών θα μπορούμε πλέον να μιλάμε για ημιεντατική και εντατική καλλιέργεια.

Η σημερινή μορφή καλλιέργειας λέγεται εντατική γιατί όλη η ποσότητα της τροφής για τα ψάρια προέρχεται από την λιμνοθάλασσα. Η εντατική καλλιέργεια γίνεται σε δεξαμενές και ιχθυοκλώνους και το ψάρι θρέφεται με τεχνικές ή φυσικές τροφές, που χορηγούμε εμείς. Η ημιεντατική καλλιέργεια είναι συνδυασμός και των δύο μορφών και περιλαμβάνει:

- εντατική εκτροφή 1 έτους.

- διαχείριση σε κατάλληλους χώρους με δυνατότητα θέρμανσης του νερού.
 - εντατική εκτροφή 2 έτους.
 - υπόλοιπα ρίχνονται στην θάλασσα.
 - συλλογή ψαριών και πώληση τους.
- Το σχήμα που αναφέραμε παραπάνω αλλάζει ανάλογα με το είδος των ψαριών όμως θεωρείται ο πιο προσοδοφόρος τρόπος για την ορθολογική εκμετάλλευση των λιμνοθαλασσών.
- Από όλα αυτά συμπεραίνουμε ότι με την σύγχρονη τεχνολογία μαζί με την αύξηση της παραγωγής και κυρίως σε ευγενή είδη θα έχουμε και αύξηση της απασχόλησης αλλά και προσέλευση επιστημονικού προσωπικού στην περιοχή, έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα κέντρο υδατοκαλλιεργειών που θα εξυπηρετεί όλη την Β.Ελλάδα

Προβλήματα-Προτάσεις

Στις λίμνες έχει σχηματισθεί ένα στρώμα ιλύος (βούρκου) που δημιουργεί απωθητικούς παράγοντες που είναι ανασταλτικοί για την διαβίωση και ανάπτυξη των ψαριών.

Για να εξυγιανθούν οι λίμνες πρέπει να αφαιρεθεί το στρώμα αυτό σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερη έκταση. Επίσης στα πολύ ρηχά δημιουργείται ένα στρώμα σαν πουρί από την συνεχή εναπόθεση αλάτων λόγω της εξατμίσεως του νερού στις θερμές εποχές.

Στις ζώνες αυτές δεν μπορούν να αναπτυχθούν φυτικοί και ζωικοί οργανισμοί. Οι εκτάσεις αυτές πρέπει να σκαφτούν με σκαφτικό μηχάνημα. Τα γλυκά νερά που χύνονται στις λιμνοθάλασσες είναι ακατάλληλα διότι περιέχουν φυτοφάρμακα και λιπάσματα που δημιουργούν ευτροφισμό, και μόλυνση του υδάτινου περιβάλλοντος.

Πρέπει να γίνουν γεωτρήσεις ώστε τα ακατάλληλα αυτά νερά να αντικατασταθούν από αρτεσιανά. Επίσης θα πρέπει να περιορισθεί η παράνομη και εξαντλητική αλιεία από τους παράκτιους αλιείς και από τα γριγκρί της ημέρας.

Τέλος θα πρέπει να γίνει εκσυγχρονισμός των ιχθυοτροφείων όπου τα περισσότερα παρουσιάζουν βασικότερες ελλείψεις ηλεκτρικού, τηλεφωνικού δικτύου, πόσιμου νερού, καθώς και ελλείψεις που αφορούν την κατοικία και διαμονή των αλιεργατών που μένουν σε εντελώς ακατάλληλες συνθήκες (Ημερίδα Ανάπτυξης Αλιείας 1988).

6.7. ΟΡΥΚΤΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ

Ο νομός Καβάλας είναι πολύ πλούσιος όσον αφορά τον ορυκτό πλούτο. Στον νομό υπάρχουν σημαντικά αποθέματα μαρμάρου, αδρανών υλικών, και σχιστόλιθων. Το πλήθος των λατομείων που υπάρχουν σήμερα καθώς και ο αριθμός εργαζομένων σε αυτά παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.7.1. : Αριθμός Λατομείων και Εργαζόμενοι

ΕΙΔΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
Μάρμαρα Σχιστόλιθοι	120	2.000
Αδρανή Υλικά	4	25
Βιομηχανικά ορυκτά	3	13

Πηγή : Νομαρχία Καβάλας, Τμήμα Πυροπροστασίας και Ορυκτού Πλούτου, 1996.

Στον ορυκτό πλούτο της περιοχής θα πρέπει να υπολογιστεί και η Τύρφη της κοιλάδας των Τεναγών Φιλιππων που έχει δοθεί για γεωργική χρήση. Υπολογίζεται ότι υπάρχουν αποθέματα της τάξης των 4.000.000.000 κ.μ. και υπάρχουν σχέδια αξιοποίησής τους από την Δ.Ε.Η. Απόπειρες ενεργειακής αξιοποίησης του κοιτάσματος κατά το παρελθόν σε συνδυασμό με το λιγνιτικό κοιτάσμα του νομού Δράμας για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας κατέληξαν σε αποτυχία, λόγω του υψηλού κοινωνικού και περιβαλλοντικού κόστους των έργων και των ιδιαίτερα έντονων τοπικών κοινωνικών αντιδράσεων.

Σε μια μελλοντική αξιοποίηση του κοιτάσματος πρέπει να συνεκτιμηθούν προσεκτικά οι εθνικές και τοπικές ενεργειακές ανάγκες και να ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα για την άμβλυνση των αρνητικών επιπτώσεων σε τοπική και περιφερειακή κλίμακα. Επιπτώσεις που κυρίως θα προέλθουν από την εκτεταμένη αλλαγή χρήσης γης από αγροτική σε βιομηχανική, από τον σχετικά περιορισμένο χρονικό ορίζοντα του έργου (εκτιμάται περίπου στα 25 - 30 χρόνια) και από την σημαντική περιβαλλοντική επιβάρυνση που θα προκαλέσει το έργο στην περιοχή. Επίσης πρέπει να ληφθεί υπόψιν ότι επειδή ζούμε σε μια εποχή που επιβάλλεται η εξοικονόμηση ενέργειας και η προώθηση ήπιων μορφών ενέργειας ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μιας τέτοιας έκτασης έργων πρέπει να ανταποκρίνεται σε υπαρκτές και επείγουσες εθνικές και τοπικές ανάγκες. Τέλος επειδή η τύρφη αποτελεί φυσικό λίπασμα μια αναδιάρθρωση καλλιεργειών τόσο του είδους όσο και του μεγέθους των αγροτικών εκμεταλλεύσεων στα τυρφώδη εδάφη της περιοχής μπορεί να αυξήσει συνολικά την αποδοτικότητα και ανταγωνιστικότητα της αγροτικής παραγωγής στον νομό (Ιωσηφίδης 1994).

Επίσης σημαντικοί είναι και οι υδρογονάνθρακες της θαλάσσιας περιοχής Πρίνος στην Θάσο όπου εκμεταλλεύεται από το 1981. Με την εξόρυξη απασχολούνται περίπου 400 άτομα και η παραγωγή φθάνει περί τα 15.000 βαρέλια ημερησίως, 250.000 κ.μ. αέριο και 200 τόνοι Θείο (N.A.P.C.1993).

Ο νομός Καβάλας αποτελεί σήμερα ένα από τα σημαντικότερα κέντρα εξόρυξης μαρμάρων στην Ελλάδα. Οι συνολικές ποσότητες εξορυσσόμενων ογκομαρμάρων στην περιοχή είναι περίπου 100.000 κ.μ. τον χρόνο. Αποτελούν σπάνιας ποιότητας και ομορφιάς ποικιλίες μαρμάρων και είναι περιζήτητα τόσο στον Ελλαδικό όσο και

στον διεθνή χώρο, με αποτέλεσμα οι μεγαλύτερες ποσότητες να εξάγονται στις Αραβικές χώρες και στις Η.Π.Α., με μεγαλύτερη έμφαση στο χιονόλευκο της Θάσου. Υπάρχουν περίπου 95 λατομεία. Το σύνολο των εργαζομένων στα λατομεία ξεπερνά τα 2.000 άτομα. Τα αποθέματα στην περιοχή κρίνονται ανεξάντλητα. Καθημερινές έρευνες του ΙΓΜΕ αλλά και ιδιωτών ανακαλύπτουν νέες ποσότητες μαρμάρων που είναι εκμεταλλεύσιμες. Η εισαγωγή νέων τεχνολογικών μεθόδων (Συρματοκοπές διαμαντένιες, Ντέρεκ κ.λ.π.) βοηθούν στην αύξηση της παραγωγής καθώς και στην βελτίωση του παραγόμενου προϊόντος.

Η άψογη ποιότητα του μαρμάρου, η μεγάλη διεθνής ζήτηση, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι τα αποθέματα είναι ανεξάντλητα δημιουργούν υψηλές προοπτικές για την περαιτέρω ανάπτυξη του κλάδου.

Πίνακας 6.7.2. : Είδη εξορυσσόμενων μαρμάρων

Είδος μαρμάρου	Ετήσια παραγωγή	Αριθμός λατομείων
Χιονόλευκο Θάσου	60.000 κ.μ.	20
Λευκά AJAX	8.000 κ.μ.	1
Κρυσταλλικά Παγγαίου	7.000 κ.μ.	5
Τεφρόχρουν Χαλκερού	8.000 κ.μ.	2
Ημίλευκο Μακρυχωρίου, Δισβάτου, Αγ. Κοσμά, Κεχροκάμπου, Ελαφοχωρίου	80.000 κ.μ.	20
Λημνιάς, Βουνοχωρίου	3.000 κ.μ.	3
Τα Κρυσταλλικά	2.000 κ.μ.	2
Τεφρόχρουν Ζυγού	2.000 κ.μ.	1
Σύνολο	170.000	54

Πηγή: Νομαρχία Καβάλας, Τμήμα Πυροπροστασίας και Ορυκτού Πλούτου, 1996.

Ενδεικτικό του ορυκτού πλούτου του νομού είναι και η ύπαρξη σιδηρομεταλευμάτων στην Θάσο καθώς και η ύπαρξη κοιτασμάτων χρυσού στο όρος Παγγαίο, που δεν είναι όμως ακόμη με τις υπάρχουσες μεθόδους εξόρυξης εκμεταλλεύσιμα.

Γενικότερα η αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου μπορεί να συμβάλει πιο αποτελεσματικά στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη όταν:

- Οι ορυκτοί πόροι μετασχηματίζονται τοπικά, π.χ. οι ενεργειακοί πόροι είτε σε ενέργεια δευτερογενούς μορφής είτε σε προϊόντα.
- Οι εξορυκτικές και γενικότερα οι παραγωγικές μονάδες που συνδέονται μ'αυτές γίνονται πόλοι έλξης βιομηχανικής ανάπτυξης στην περιφέρεια.
- Ιδίως στις αναπτυσσόμενες περιφέρειες και νομούς οι εξαγωγές των ορυκτών πόρων γίνονται σε μεταποιημένη και κατεργασμένη μορφή.
- Η εκμετάλλευση των τοπικών πόρων γίνεται επιτόπια.

Στην περίπτωση του νομού Καβάλας οι παραπάνω προϋποθέσεις ισχύουν σε μεγάλο βαθμό για τον κλάδο του μαρμάρου. Η εξόρυξη γίνεται με τοπικούς παραγωγικούς συντελεστές, μεγάλες ποσότητες μαρμάρων εξάγονται σε κατεργασμένη μορφή και η ανάπτυξη του κλάδου προκαλεί θετικές πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στην οικονομία όλης της περιοχής. Σε αντίθεση με

τον κλάδο μαρμάρου η εξόρυξη του πετρελαίου από το κοιτάσμα του Πρίνου δεν προκαλεί τα ίδια πολλαπλασιαστικά οφέλη για την οικονομία του νομού. Η επεξεργασία του πετρελαίου γίνεται στα διυλιστήρια Ασπροπύργου και στην Β.Ρ. της Ν.Γαλλίας και δεν γίνεται λόγος για άλλες παράλληλες με την αξιοποίηση του κοιτάσματος οικονομικές δραστηριότητες. Βέβαια δεν πρέπει να παραβλεφθεί το γεγονός της ύπαρξης 400 περίπου υψηλά αμειβομένων θέσεων εργασίας, αλλά σε καμιά περίπτωση η παραγωγή πετρελαίου από τον Πρίνο αποτελεί εισόδημα των κατοίκων του νομού.

7. ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Η απασχόληση στη μεταποίηση στον νομό αντιστοιχεί στο 1,59% της συνολικής απασχόλησης στην μεταποίηση στην χώρα, (ΕΣΥΕ 1988), παρουσιάζοντας σχετική αύξηση κατά την περίοδο 1978-1988.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω σημαντικές επιπτώσεις είχε ο νομός από την κρίση που παρουσίασαν τα καπνά, κατά την στροφή στου αμερικάνικου τύπου, την δεκαετία του '50.

Έτσι εκτός από το μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα που έθιξε όλον τον νομό στην δεκαετία '61 -'71, είχαμε και μια μεγάλη πτώση στον βιομηχανικό κλάδο με ταυτόχρονη μεγάλη μείωση της απασχόλησης.

Η τάση συρρίκνωσης του βιομηχανικού τομέα σταματά από το 1978 και μετά, καθώς παρατηρείται ανάκαμψη των επενδύσεων (λειτουργία μονάδας αποθείωσης πετρελαίου, κ.λ.π.)

Ο νομός Καβάλας σήμερα έχει συγκεντρωμένη, την πιο αξιόλογη Βιομηχανική και Βιοτεχνική δραστηριότητα μεταξύ των νομών της Περιφέρειας της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Οι δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης είναι μεγάλες, καθώς ο νομός διαθέτει πλούσιους φυσικούς πόρους που δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς.

Σημαντική δραστηριότητα παρουσιάζει ο κλάδος ένδυσης - υπόδησης (κυρίως βιοτεχνίες έτοιμου ενδύματος), αλλά και ο κλάδος των τροφίμων. Γενικό χαρακτηριστικό του κλάδου της μεταποίησης είναι ο κατακερματισμός σε μικρές επιχειρήσεις, στοιχείο που δεν βοηθάει στην ανταγωνιστικότητα σε διεθνές επίπεδο.

Ο παρακάτω πίνακας μας δείχνει την εξέλιξη της απασχόλησης στην μεταποίηση, τόσο σε απόλυτα μεγέθη όσο και σε ποσοστά στο σύνολο της μεταποίησης της χώρας:

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1. : Εξέλιξη της απασχόλησης στην Μεταποίηση

ΝΟΜΟΣ	1978	%	1984	%	1988	%
ΚΑΒΑΛΑΣ	8053	1,19	9732	1,42	11277	1,59
ΧΩΡΑ	671492		683172		705075	

Πηγή : ΕΣΥΕ 1988, Απογραφή Καταστημάτων, Βιομηχανίας και Εμπορίου.

Πίνακας 7.2. : Απασχόληση στην Μεταποίηση στον νομό Καβάλας 1988

Κλάδος	Ναύος	Κατάσταση	% στο σύνολο της χώρας	% στο σύνολο νομού
Τρόφιμα	1627	104301	1,56	14,43
Ποτά	71	13482	0,53	0,63
Καπνός	917	12893	7,11	8,13
Υφανση	395	66403	0,59	3,50
Ένδυση	3336	116867	2,85	29,58
Ξύλο-Φελλός	404	30827	1,31	3,58
Επιπλα	437	30420	1,44	3,88
Χαρτί	45	12011	0,37	0,40
Εκδόσεις Εκτυπώσεις	126	22618	0,56	1,12
Δέρμα	0	12020	0,00	0,00
Ελαστικά- Πλαστικά	305	19291	1,58	2,70
Χημικά	959	27363	3,50	8,50
Παράγωγα Πετρελαίου	418	7484	5,59	3,71
Μη Μεταλλικά Ορυκτά	761	37849	2,01	6,75
Βασικά Μέταλλα	0	10418	0,00	0,00
Προϊόντα Μετάλλων	436	46697	0,93	3,87
Μη ηλεκτρικές Μηχανές	154	22325	0,69	1,37
Ηλεκτρικές Μηχανές	217	28426	0,76	1,92
Μεταφορικά Μεσα	569	69487	0,82	5,05
Λοιπές Βιομηχανίες	100	13893	0,72	0,89
ΣΥΝΟΛΟ	11277	705075	1,60	100

Πηγή : ΕΣΥΕ 1988, Απογραφή Καταστημάτων, Βιομηχανίας και Εμπορίου.

Η υπάρχουσα βιομηχανική δραστηριότητα συγκεντρώνεται κυρίως κατά μήκος του οδικού άξονα Καβάλας - Ξάνθης, αλλά υπάρχει και διάσπαρτη τόσο γύρω από το αστικό κέντρο όσο και στις Εθνικές οδούς Καβάλας - Δράμας, Καβάλας - Θεσσαλονίκης.

Υπάρχει Βιομηχανική περιοχή της ΕΤΒΑ στα διοικητικά όρια των κοινοτήτων Ποντολίβαδου και Πετροπηγής, με έκταση 2080 στρεμμάτων. Σε έκταση 1279 στρεμμάτων έχουν κατασκευαστεί έργα υποδομής και εγκαταστάθηκαν και λειτουργούν Βιοτεχνικές μονάδες.

Στην ανατολική πλευρά του νομού κατά μήκος της Εθνικής οδού Καβάλας - Ξάνθης είναι συγκετρωμένες οι πιο βαριές και οχλούσες βιομηχανίες και βιοτεχνίες του νομού. Ήδη στην περιοχή λειτουργούν 2 μεγάλες βιομηχανικές μονάδες:

- Η Βιομηχανία Φωσφορικών Λιπασμάτων
- Οι εγκαταστάσεις αποθείωσης Πετρελαίου

Το 1988 υπήρχαν στον νομό 1886 μονάδες. Η κατανομή τους κατά κλάδο δίνεται στον παρακάτω πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3. : Κατανομή μονάδων κατά κλάδο

ΚΛΑΔΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ
20 Είδη διατροφής	313
24 Είδη ένδυσης υπόδησης	236
25 Ξύλου και Φελλού	296
26 Επίπλων	135
31 Χημικές	11
33 Μη μεταλλικών ορυκτών	64
35 Τελικών προϊόντων μετάλλου	268
37 Ειδών εφαρμογής Ηλεκτρισμού	68
38 Μεταφορικών μέσων	311

Πηγή : ΕΣΥΕ 1988, Απογραφή Καταστημάτων, Βιομηχανίας και Εμπορίου.

Ο παραπάνω πίνακας μας δείχνει ότι οι περισσότερες βιομηχανίες - βιοτεχνίες βρίσκονται στον κλάδο 20 (16.83%), στον κλάδο 38 (16.77%), στον κλάδο 35 (13.38%), και στον κλάδο 24 (13.26%).

Ο νομός Καβάλας από άποψη κινήτρων για επενδύσεις ανήκει στην Γ' περιοχή κινήτρων εκτός από την ΒΙ.ΠΕ. που ανήκει στην Δ'. Ο ρυθμός προσέλκυσης νέων επενδυτικών σχεδίων στην μεταποίηση είναι ικανοποιητικός.

Συγκεκριμένα μέχρι το τέλος του 1991 ολοκληρώθηκαν στον νομό 162 σχέδια επενδύσεων, συνολικής δαπάνης 6,674 δις. δρχ., που δημιούργησαν 2.103 νέες θέσεις εργασίας. Η κατάταξη των νομών της χώρας κατά φθίνουσα τάξη επενδυμένου κεφαλαίου, τοποθετεί τον νομό Καβάλας στην 11η θέση (Εμπορικό Επιμελητήριο 1996).

Ως το κυριότερο πρόβλημα που παρουσιάζει ο δευτερογενής τομέας θα αναφέρουμε το ευνοϊκότατο καθεστώς κινήτρων που επικρατεί στους γειτονικούς νομούς. Συγκεκριμένα όλη η Θράκη από πλευράς κινήτρων βρίσκεται μια κλίμακα πάνω από τον Νομό Καβάλας, δημιουργώντας αθέμιτο ανταγωνισμό. Και αυτό διότι, η ΒΙΠΕ Ξάνθης απέχει μόνον 40 χλμ. από την αντίστοιχη της Καβάλας, και με ευνοϊκότερα κίνητρα. Έτσι παρατηρείται η μετεγκατάσταση πολλών μονάδων του νομού στην γειτονική ΒΙΠΕ και στον γειτονικό νομό γενικότερα.

Επίσης άλλα προβλήματα του τομέα είναι η έλλειψη τεχνικής και βιομηχανικής υποδομής, καθώς και η ρύπανση του περιβάλλοντος από τις υπάρχουσες βιομηχανίες.

Παρόλα τα προβλήματα ο νομός έχει μεγάλη βιομηχανική παράδοση. Η τοπική βιομηχανία, έχει εξειδίκευση και συγκέντρωση δραστηριοτήτων, σε ορισμένους κλάδους (ένδυση, μάρμαρα, αλίπαστα, έπιπλα, τρόφιμα), γεγονός που είναι ικανό να συμβάλει στην ανταγωνιστική παρουσία της.

Εκτός από τα παραπάνω, το πιο σημαντικό γεγονός που αναμένεται να δράσει καταλυτικά για το μέλλον όχι μόνο του δευτερογενή τομέα αλλά ολόκληρου του νομού, είναι η υλοποίηση συνδυασμού μεγάλων έργων υποδομής. Τα έργα αυτά (οριζόντιοι και κάθετοι άξονες, μεγάλο λιμάνι με σιδηροδρομική σύνδεση, αεροδρόμιο υψηλών δυνατοτήτων, ικανές τηλεπικοινωνίες, πλήρης επάρκεια ενέργειας κ.λ.π.), που αναμένεται να ολοκληρωθούν σύντομα, είναι βέβαιο ότι θα δώσουν ώθηση στο οικονομικό και παραγωγικό σύστημα του νομού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.4. : Ολοκληρωμένες επενδύσεις στην Μεταποίηση μέχρι 31.12.1991 (δισ. δρχ.)

ΝΟΜΟΣ	ΥΨΟΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΩΝ	Υ/Ε	ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (στο σύνολο της χώρας)	ΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (στο σύνολο της χώρας)
Καβάλας	6674	2103	162	3,17	3,22	4,90
ΧΩΡΑ	207.222	42941	5225	4,38	100	100

Πηγή: Εμπορικό Επιμελητήριο Καβάλας, 1996.

8. ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο τριτογενής τομέας με δραστηριότητες που αφορούν τα δίκτυα μεταφορών, το εμπόριο, τις υπηρεσίες και τον τουρισμό συμμετείχε το 1991 στην απασχόληση του νομού κατά το 33%, ενώ στο ακαθάριστο προϊόν κατά 39%. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το σύνολο της χώρας το 1991 ήταν, 42% και 54% (ΙΠΑ 1996).

Έτσι ενώ ο νομός συμμετέχει στο Εθνικό ΑΕΠ κατά 1,45% , στο σύνολο του τριτογενή τομέα της χώρας συμμετέχει κατά 1,08%. Τα παραπάνω νούμερα μας δείχνουν ότι ο νομός σαφώς υστερεί σε παραγωγικότητα όσον αφορά τον τριτογενή τομέα, αλλά αυτό είναι γενικότερο χαρακτηριστικό της επαρχίας.

Ιδιαίτερα μερικοί υποκλάδοι του τριτογενή τομέα όπως του εμπορίου και των μεταφορών οι οποίοι εξυπηρετούν περιοχή ευρύτερη του νομού, παρουσιάζουν δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης.

8.1 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο κλάδος του τουρισμού παρουσιάζει παρά πολλές δυνατότητες ανάπτυξης και μπορεί να συμβάλει δυναμικά στην ανάπτυξη του παραγωγικού συστήματος της περιοχής. Ο νομός Καβάλας παρουσιάζει αυξημένη τουριστική κίνηση σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς της Περιφέρειας. Και αυτό διότι, **είναι ένας νομός σπάνιας ομορφιάς με πολλές και καθαρές παραλίες που συνδυάζει ιστορικά μνημεία με το ιδιαίτερο φυσικό κάλος.**

Την πρώτη θέση στην τουριστική κίνηση του νομού κατέχει η νήσος Θάσος. Τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν ακόμα η γραφική πόλη της Καβάλας, ο αρχαιολογικός χώρος των Φιλιππών, τα λασπόλουτρα των Κρηνίδων, οι παραλίες στην δυτική ζώνη της πόλης μέχρι τα όρια του νομού Σερρών, το Παγγαίο όρος, η περιοχή της Κεραμωτής, καθώς και τα στενά και η πεδιάδα του ποταμού Νέστου.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΕΟΤ ο νομός διαθέτει 173 ξενοδοχειακές μονάδες συνολικής δυναμικότητας 7500 κλινών από τις οποίες 82 ξενοδοχειακές μονάδες δυναμικότητας 4500 κλινών βρίσκονται στην Θάσο. Ακόμη υπάρχουν 17 κάμπινγκ 2.000 θέσεων και 6.000 ατόμων από τα οποία τα 9 βρίσκονται στην Θάσο με 900 θέσεις για 2.700 άτομα.

Τέλος υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός ενοικιαζόμενων δωματίων ο οποίος υπολογίζεται σε περίπου 8.000 κλίνες. Οι παρακάτω πίνακες μας δίνουν τα μεγέθη της τουριστικής κίνησης του νομού.

Το πρώτο συμπέρασμα που εξάγεται από τους πίνακες αυτούς είναι η πτώση της τουριστικής κίνησης από το 1991 σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Αυτή η πτώση οφείλεται στις αναταραχές που παρατηρούνταν στα Βαλκάνια με τον πόλεμο στη Γιουγκοσλαβία.

Η μείωση της τουριστικής κίνησης παρουσιάζεται πολύ έντονη στο ηπειρωτικό τμήμα του νομού. Έτσι ενώ το 1990 παρουσιάζεται αύξηση κατά 5,7% των διανυκτερεύσεων, το 1991 σημειώνεται πτώση περίπου 10% και συνολικά την τριετία 1990--1993 έχουμε πτώση 23,6%. Η πτώση αυτή οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στην μείωση των διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών, που σ' αυτή την τριετία σημείωσε πτώση 60% περίπου. Η κίνηση των ημεδαπών σημείωσε πτώση μόνο το 1993.

Στην Θάσο πτώση εμφανίζεται τόσο στους ημεδαπούς όσο και στους αλλοδαπούς μόνο το 1990. Αντιθέτως εμφανίζεται αύξηση του ποσοστού των διανυκτερεύσεων μεταξύ 1989-1993 κατά 48,2% στο σύνολο των διανυκτερεύσεων και 74% στις διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών.

Η αναλογία ημεδαπών προς αλλοδαπούς από 1/35 το 1989 κατέβηκε στο 1/44 το 1993, ενώ στο υπόλοιπο του νομού από 2/1 το 1990 ανήλθε σε 4,7/1.

Η ερμηνεία που μπορεί να γίνει για το φαινόμενο της αύξησης της τουριστικής κίνησης του νησιού ενώ αντιθέτως στο ηπειρωτικό τμήμα παρατηρείται θεαματική πτώση, μπορεί να δοθεί από την δημιουργία οργανωμένης τουριστικής υποδομής στο νησί. Έχουν κατασκευασθεί νέες, μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες, έχουν δημιουργηθεί οργανωμένες παραλίες και υπάρχει συνεργασία με μεγάλα τουριστικά πρακτορεία στον τομέα της διαφήμισης σε συνδυασμό με την αξιοποίηση του αεροδρομίου της Χρυσούπολης μέσω των τσάρτερς.

Η προέλευση των τουριστών είναι κυρίως από την Γερμανία οι οποίοι μεταφέρονται στην Θάσο κυρίως με πτήσεις τσάρτερς από το αεροδρόμιο της Χρυσούπολης που βρίσκεται πολύ κοντά. Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες εκτελούνται 35 δρομολόγια τσάρτερς την εβδομάδα από Γερμανία, και υπάρχει 1 τακτικό δρομολόγιο την εβδομάδα με Γερμανία.

Ο τουρισμός του ηπειρωτικού τμήματος όσον αφορά τους αλλοδαπούς προέρχεται κυρίως από τις Ανατολικές χώρες (Πολωνία, Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία) που έφθαναν οδικώς στον νομό πράγμα που καθίστατο προβληματικό μετά τις αναταραχές στα Βαλκάνια.

Ο μέσος όρος παραμονής των αλλοδαπών στην Θάσο ήταν 10 μέρες έναντι 2 στο υπόλοιπο του νομού, ενώ αντίστοιχα οι ημεδαποί παρέμεναν κατά μέσο όρο 3,4 και 2,6 ημέρες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.1.1. : ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΣΤΟ Ν. ΚΑΒΑΛΑΣ ΠΛΗΝ ΝΗΣΟΥ ΘΑΣΟΥ (1993)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	Αριθμός	Απριλίου-Μαΐου	Συνολικά
Ξενοδοχεία Α΄κατ.	1	100	199
Ξενοδοχεία Β΄κατ.	8	707	1318
Ξενοδοχεία Γ΄κατ.	11	411	786
Ξενοδοχεία Δ΄κατ.	7	93	194
Ξενοδοχεία Ε΄κατ.	4	50	107
Ξενώνες Α΄κατ.	1	25	56
Ξενώνες Β΄κατ.	3	39	76
Επιπλ. Διαμ. Β΄κατ.	1	10	28
Επιπλ. Διαμ. Γ΄κατ.	7	131	288
Επιπλ. κατοικίες	2	13	39
ΣΥΝΟΛΑ	45	1579	3091

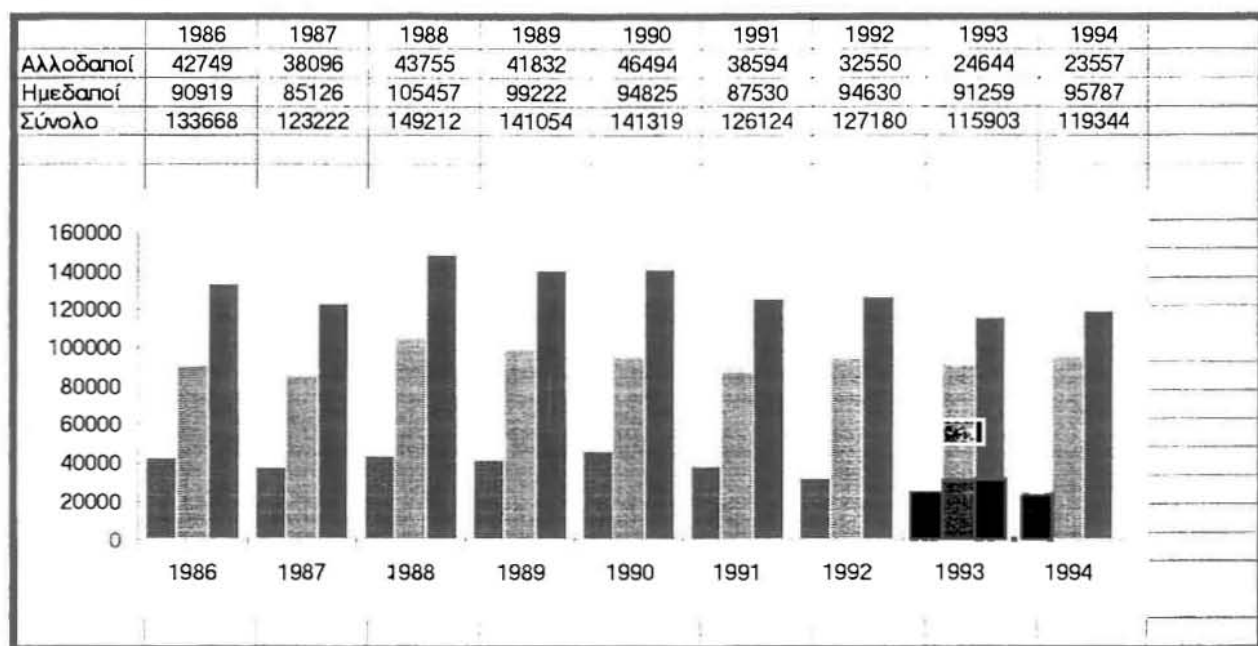
Πηγή: ΕΟΤ 1995

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.1.2. : ΑΦΙΞΕΙΣ ΣΤΟΝ Ν. ΚΑΒΑΛΑΣ ΠΛΗΝ ΘΑΣΟΥ

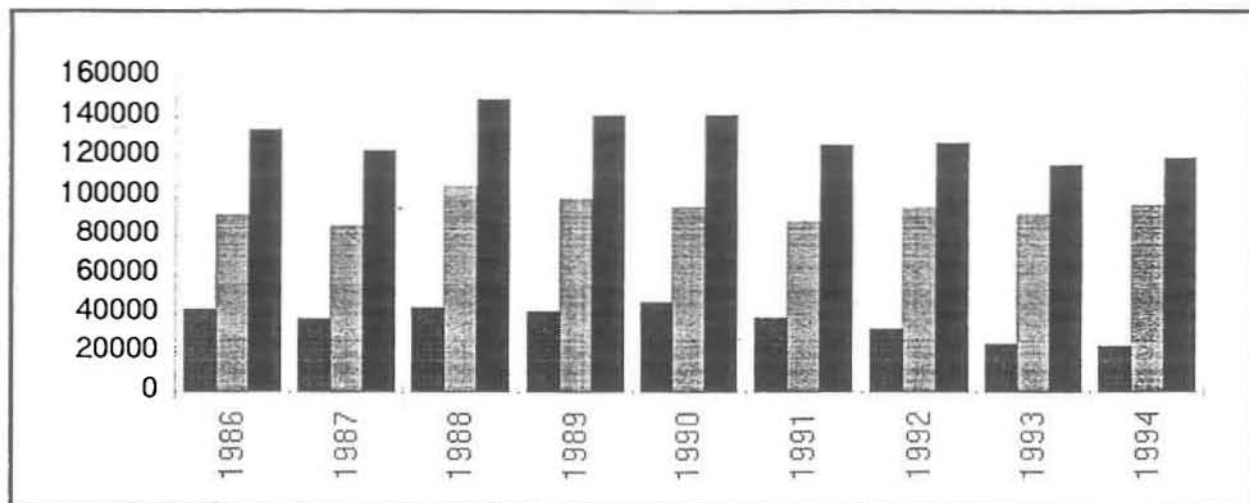
	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Αλλοδαποί	42749	38096	43755	41832	46494	38594	32550	24644	23557
Ημεδαποί	90919	85126	105457	99222	94825	87530	94630	91259	95787
Σύνολο	133668	123222	149212	141054	141319	126124	127180	115903	119344

Πηγή: ΕΟΤ 1995

Εικόνα 1: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΟΝ Ν.ΚΑΒΑΛΑΣ ΠΛΗΝ ΘΑΣΟΥ

Εικόνα 2: ΑΦΙΞΕΙΣ ΣΤΟΝ Ν. ΚΑΒΑΛΑΣ ΠΛΗΝ ΘΑΣΟΥ

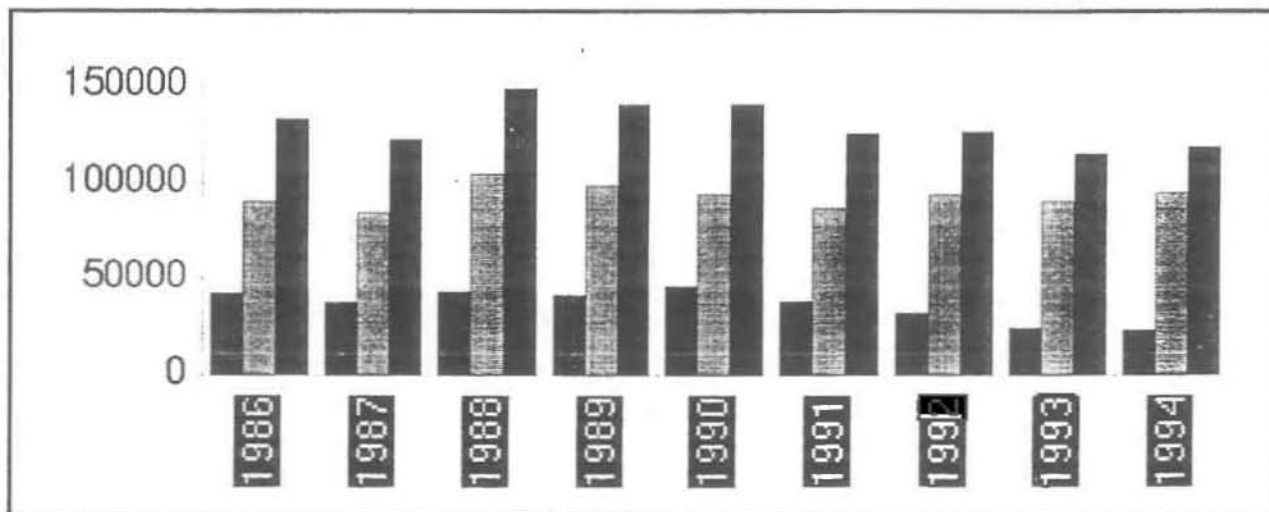

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.1.3. : ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ Ν. ΚΑΒΑΛΑΣ ΠΛΗΝ ΘΑΣΟΥ

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Αλλοδαποί	96661	79492	114671	92793	124306	82132	72252	49890	55657
Ημεδαποί	197637	181914	237726	263120	252005	252342	260917	237730	202837
Σύνολο	294298	261406	352397	355913	376311	334474	333169	287620	258494

Πηγή: ΕΟΤ 1995

Εικόνα 3: ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ Ν. ΚΑΒΑΛΑΣ ΠΛΗΝ ΘΑΣΟΥ

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.1.4. : ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΝΗΣΟΥ ΘΑΣΟΥ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	Αριθμός	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία Α΄κατ.	3	372	711
Ξενοδοχεία Β΄κατ.	14	410	763
Ξενοδοχεία Γ΄κατ.	27	663	1256
Ξενοδοχεία Δ΄κατ.	23	306	546
Ξενοδοχεία Ε΄κατ.	26	314	593
Ξενώνες Α΄κατ.	1	30	51
Ξενώνες Β΄κατ.	39	603	1172
Επιπλ. Διαμ. Α΄κατ.	1	8	16
Επιπλ. Διαμ. Β΄κατ.	1	27	52
Επιπλ. Διαμ. Γ΄κατ.	7	72	167
Επιπλ. Διαμ. Δ΄κατ.	3	48	84
ΣΥΝΟΛΑ	145	2853	5411

Πηγή : Ε.Ο.Τ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.1.5. : ΑΦΙΞΕΙΣ ΣΤΗ ΝΗΣΟ ΘΑΣΟ

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Αλλοδαποί	15694	17191	17902	16965	15160	19458	21750	29630	30588
Ημεδαποί	7428	9872	12863	12064	9299	19549	21391	17607	19892
Σύνολο	23122	27063	30765	29029	24459	39007	43141	47237	50480

Πηγή: ΕΟΤ 1995

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.1.6. : ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΝΗΣΟ ΘΑΣΟ

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Αλλοδαποί	133247	137089	151511	151706	121447	164375	188154	263905	283165
Ημεδαποί	25541	33450	43324	43903	31772	69388	83568	60417	75239
Σύνολο	158788	170539	194835	195609	153219	233763	271722	324322	358404

Πηγή: ΕΟΤ 1995

8.2. ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Το εθνικό οδικό δίκτυο που καλύπτει συνολικό μήκος 162 k.m. εξυπηρετεί τις ανάγκες του νομού. Το εθνικό οδικό δίκτυο βρίσκεται σε σχετικά καλή κατάσταση και ο νέος σχεδιασμός που έχει προγραμματισθεί, όσον αφορά διάνοιξη καινούργιων αυτοκινητόδρομων, αναμένεται να βελτιώσει θεαματικά την κυκλοφοριακή ικανότητα της πόλης, που σήμερα παρουσιάζει αυξημένο κυκλοφοριακό φόρτο. Συγκεκριμένα **κατασκευάζονται η παράκαμψη της πόλης της Καβάλας καθώς και η περιμετρική οδός, έργα που θα αποσυμφορήσουν σημαντικά την διέλευση μέσα στην πόλη.**

Οι θαλάσσιες μεταφορές εξυπηρετούνται κυρίως από το λιμάνι της Καβάλας, αλλά και από τα λιμάνια της Κεραμωτής και της Ν.Περάμου (ελάχιστα). Το μεγαλύτερο λιμάνι της περιοχής είναι το λιμάνι της Καβάλας το οποίο εξυπηρετεί την επιβατική αλλά και την εμπορική κίνηση. Πάντως με τον νέο σχεδιασμό που έχει γίνει το λιμάνι που βρίσκεται μέσα στην πόλη μελλοντικά θα χρησιμοποιηθεί μόνον για τις ανάγκες των επιβατών, αφού **τις εμπορευματικές ανάγκες θα τις καλύπτει εξολοκλήρου το νέο μείζον λιμάνι της Καβάλας στην Ν.Καρβάλη, ένα έργο διεθνούς σημασίας (βλ. ειδικό κεφ.).**

Υπάρχουν πλήθος γραμμών οι οποίες συνδέουν την πόλη της Καβάλας με την Θάσο, γραμμές οι οποίες πυκνώνουν ιδιαίτερα του καλοκαιρινούς μήνες. Η μετακίνηση προς την νήσο γίνεται είτε με ferry boats είτε με τα ταχύπλοα (δελφίνια). Επίσης υπάρχουν γραμμές που συνδέουν την Θάσο με τα μικρότερα λιμάνια της Ν.Περάμου και της Κεραμωτής. Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν γραμμές που συνδέουν το λιμάνι της Καβάλας με τη Σαμοθράκη, τη Λήμνο, τη Μυτιλήνη, καθώς επίσης και με τον Σταυρό Χαλκιδικής.

Επίσης λιμενικές εγκαταστάσεις υπάρχουν και στην Ν.Καρβάλη και ανήκουν στην Βιομηχανία Φωσφορικών Λιπασμάτων. Οι λιμενικές εγκαταστάσεις αυτές κατέχουν ένα σημαντικό ποσοστό στην εμπορευματική κίνηση του νομού, αφού εκτός από την διακίνηση των προϊόντων της Βιομηχανίας γίνεται και διακίνηση τσιμέντων και μαρμάρων.

Εκτός από την κατασκευή του νέου εμπορικού λιμανιού της Καβάλας **νέο έργο λιμενικής υποδομής μείζονος αναπτυξιακού χαρακτήρα είναι και η κατασκευή της μαρίνας Θάσου, έργο που αναμένεται να δώσει ώθηση στον Τουρισμό.**

Οι αεροπορικές μεταφορές διενεργούνται από το αεροδρόμιο της Χρυσούπολης που λειτουργεί από το 1981. Το αεροδρόμιο πρόσφατα κρίθηκε ανεπαρκές για να καλύψει τον αυξανόμενο επιβατικό και εμπορικό φόρτο, και ήδη κατασκευάζονται έργα επεκτάσεως του για να καλυφθούν οι αυξημένες τουριστικές απαιτήσεις τους καλοκαιρινούς μήνες, από τις πτήσεις των charters.

8.3 ΕΜΠΟΡΙΟ

Ο νομός Καβάλας είναι από τους νομούς που κατέχει πρωτεύοντα θέση από πλευράς εμπορικής παράδοσης, ποικιλίας, και αριθμού εμπορικών πράξεων και καταστημάτων. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ η πόλη της Καβάλας παρουσιάζει αυξημένη εμπορική κίνηση με μεγάλο αριθμό καταστημάτων, σε σχέση με τα υπόλοιπα αστικά κέντρα της χώρας. Συγκεκριμένα σύμφωνα με στοιχεία του 1988 στην περιοχή αντιστοιχεί 1 κατάστημα ανά 43 κατοίκους ενώ στα περισσότερα από τα υπόλοιπα αστικά κέντρα αναλογούν 1 κατάστημα ανά 50 κατοίκους. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ο νομός αποτελεί βασικό μεταφορικό κόμβο της ευρύτερης

Περιφέρειας, με τις ανεπτυγμένες μεταφορικές υποδομές που υπάρχουν (λιμάνι, αεροδρόμιο), εξυπηρετώντας έτσι μια ευρύτερη περιοχή.

Ακόμη μπορεί να λεχθεί ότι η ανάπτυξη του εμπορικού κλάδου οφείλεται στην υποχώρηση του δευτερογενούς τομέα κατά την περίοδο 1961-1971, ή και στο γεγονός της τάσης που υπήρχε για την δημιουργία μικρών εμπορικών επιχειρήσεων από τους παλιννοστούντες.

- Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ την τετραετία 1984-1988 σημειώνεται αύξηση - 29% στον αριθμό των επιχειρήσεων που ασχολούνται με το χονδρεμπόριο και ταυτόχρονα οριακή μείωση των καταστημάτων λιανικής πώλησης. Από πλευράς απασχόλησης για το ίδιο χρονικό διάστημα τα καταστήματα χονδρικού εμπορίου αύξησαν την απασχόλησή τους κατά 49% και τα καταστήματα λιανικής κατά 10%.

Στον νομό υπάρχουν 3.100 εμπορικά καταστήματα χονδρικού και λιανικού εμπορίου, από τα οποία το 82.8% απασχολούν 1-5 άτομα, ενώ το 17.2% απασχολεί 6-99 άτομα το καθένα (ΕΣΥΕ 1988). Ο μικρός αριθμός των απασχολούμενων ατόμων καταδεικνύει τον οικογενειακό μάλλον χαρακτήρα και το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων του τομέα. Τα περισσότερα από τα καταστήματα έχουν είδη Ένδυσης, Υπόδησης, Τρόφιμα, Ηλεκτρικές συσκευές και Έπιπλα.

Το εμπορικό ισοζύγιο του νομού είναι θετικό σε αντίθεση με αυτό της χώρας. Ο νομός παρουσιάζει ικανοποιητική εξαγωγική δραστηριότητα. Τα προϊόντα που εξαγονται στο εξωτερικό είναι επιτραπέζια σταφύλια, ελιές Θάσου (κυρίως στην Γαλλία, Γερμανία), καθώς και έτοιμα ενδύματα.

Τέλος όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο έντονη είναι και η εξαγωγική δραστηριότητα των μαρμάρων.

Πίνακας 8.3.1. : Εμπορικά καταστήματα και απασχόληση στον Ν. Καβάλας

ΕΤΗ	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ	ΑΠΑΣΧ/ΜΕΝΟΙ	Απασχ/Καταστήματα
ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ			
1984	243	628	2,58
1988	314	935	2,98
ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ			
1984	2.839	4.194	1,48
1988	2.823	4.634	1,64
ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ 1984-1988			
ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ			
	29,22%	48,89%	15,22%
ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ			
	-0,56%	10,49%	11,12%

Πηγή : ΕΣΥΕ 1988, Απογραφή Καταστημάτων, Βιομηχανίας και Εμπορίου αντίστοιχων ετών

Πίνακας 8.3.2. : Καταστήματα- Απασχολούμενοι κατά κλάδο του τριτογενή τομέα στον νομό Καβάλας το 1988.

ΚΛΑΔΟΣ		
	Καταστήματα	Απασχολούμενοι
Ηλεκτρισμός-Φωταέριο-Ατμός-Υδρευση	53	156
Εμπόριο-Εστιατόρια-Ξενοδοχεία	4.582	8.526
χονδρικό εμπόριο	314	935
Χονδρικό εμπόριο απορ/των	1	3
Μεσίτες-αντιπρόσωποι	67	160
Λιανικό εμπόριο	2.823	4.634
Εστιατόρια-Ξεν/χεία	1377	2.794
Μεταφορες-Αποθ/σεις-Επικοινωνίες	125	1540
Μεταφορές	95	1.051
Αποθηκεύσεις	6	26
Επικοινωνίες	24	463
Τράπεζες-Ασφάλειες-Ενοικιάσεις Κινητών&Ακινήτων	368	1.109
Τράπεζες	48	596
Ασφάλειες	37	67
Διεκπεραιώσεις Υποθέσεων	214	345
Ενοικιάσεις Κινητών	69	101
Λοιπές Υπηρεσίες	353	635
Υπηρεσίες Υγιεινής	2	31
Ιαματικά Λουτρά	1	2
Κοινωνική Πρόνοια	16	93
Υπηρεσίες Αναψυχής & πολιτισμού	70	155
Προσωπικές υπηρεσίες	264	354
Σύνολο	5.481	11.966

Πηγή : ΕΣΥΕ 1988, Απογραφή Καταστημάτων, Βιομηχανίας και Εμπορίου αντίστοιχων ετών

8.4 ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

Τα τηλεπικοινωνιακά έργα που έγιναν στην περιοχή τα τελευταία 25 χρόνια χαρακτηρίζονται ικανοποιητικά. Η σύγκριση ορισμένων δεικτών που αναφέρονται στον αριθμό των τηλεφωνικών συνδέσεων, τις αριθμητικές σχέσεις συνδέσεων - κατοίκων, με τους αντίστοιχους μέσους όρους της χώρας, δείχνουν ότι ο νομός ακολουθεί τον μέσο όρο, δείγμα θετικό αν αναλογιστούμε ότι μιλάμε για μια απομακρυσμένη από το κέντρο περιοχή.

Συγκεκριμένα το 1994 στον νομό Καβάλας υπήρχαν 71.150 τηλεφωνικές συνδέσεις και η αντιστοιχία ήταν 552 τηλεφωνικές συσκευές ανά 1.000 κατοίκους, ενώ την ίδια χρονολογία ο μέσος όρος της χώρας ήταν 560 συσκευές ανά 1.000 κατοίκους (ΕΕΤΑΑ 1996).

8.5 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κατά την δεκαετία 81 -91 το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού του Νομού Καβάλας σημείωσε αξιόλογη άνοδο. Οι απόφοιτοι και των τριών βαθμίδων εκπαίδευσης αύξησαν την συμμετοχή τους στην σύνθεση του πληθυσμού. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ το 1981 οι 22 στους 100 κατοίκους δηλώνουν απόφοιτοι μέσης και ανωτάτης εκπαίδευσης, ενώ ο αντίστοιχος αριθμός μετά από δέκα χρόνια ανήλθε στους 34.

Το 1981 ο εθνικός δείκτης των ατόμων που δηλώνουν απόφοιτοι μέσης και ανωτάτης εκπαίδευσης ήταν 21 άτομα. Τέλος για το 1981, χαμηλότερος από τον μέσο εθνικό δείκτη κυμαίνεται το ποσοστό των αποφοίτων Δημοτικού, 48 έναντι 54 στην Ελλάδα.

Οι παρακάτω πίνακες μας δίνουν τον ακριβή αριθμό των κτιριακών εγκαταστάσεων και των μαθητών κατά επίπεδο εκπαίδευσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.5.1. : ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

	Πόλη Καβάλας		Υπόλοιπος Νομός		Σύνολο Νομού	
	Νηπιαγ.	Δημ.Σχ.	Νηπιαγ.	Δημ.Σχ.	Νηπιαγ.	Δημ.Σχ.
Σχολεία	26	23	64	69	90	92
Τμήματα	40	227	79	263	114	494
Μαθητές	716	4858	1160	5089	1910	11029
Αίθουσες με Ενοίκιο	10	14	13	3	34	13
Αίθουσες με Ιδιοκτήτες	30	222	59	260	42	364
Αίθουσες απαιτούμενες	29	91	7	5	72	130
Διδακτικό Προσωπικό	40	217	73	270	116	485

Πηγή: Νομαρχία Καβάλας. Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης 1996

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.5.2. : ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

	Πόλη της Καβάλας		Υπόλοιπος Νομός		Σύνολο Νομού	
	Γυμνάσια	Λύκεια	Γυμνάσια	Λύκεια	Γυμνάσια	Λύκεια
Σχολεία	9	9	14	10	23	19
Τμήματα	99	108	101	72	200	180
Μαθητές	2845	2881	2685	1817	5530	4698

Πηγή: Νομαρχία Καβάλας. Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης 1996

ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στον νομό υπάρχουν δύο σχολές των Τ.Ε.Ι. Η σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών με 1000 σπουδαστές και η σχολή Διοίκησης και Οικονομίας με 900 περίπου σπουδαστές.

Τα παλαιότερα προβλήματα που υπήρχαν όπως οι ελλείψεις κτιριακών εγκαταστάσεων, εργαστηρίων κ.λ.π. έχουν λυθεί με την ολοκλήρωση της κατασκευής των νέων κτιριακών συγκροτημάτων των Τ.Ε.Ι. που λειτούργησαν για πρώτη φορά το διδακτικό έτος 1992-1993 στην περιοχή του Αγ. Λουκά.

8.6 ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ

Στον νομό λειτουργούν τα ακόλουθα Νοσηλευτικά Ιδρύματα (Νομαρχία Καβάλας Τμήμα 1996):

Δημοσίου Δικαίου :

Το Νομαρχιακό Γενικό Νοσοκομείο Καβάλας, το οποίο διαθέτει 500 κρεβάτια. Καλύπτει όλες τις ειδικότητες εκτός της θωρακοχειρουργικής, της φυσικής και πυρηνικής ιατρικής. Λειτουργεί πτέρυγα Αξονικού Τομογράφου από το 1993 καθώς επίσης και το Κ.Α.Β. από το 1986. Επίσης κτίζεται η επέκταση του Γ.Ν.Κ. η οποία θα στεγάσει ψυχιατρικό τμήμα ενηλίκων και κέντρο Ψυχικής Υγείας.

Στον νομό λειτουργούν επίσης 3 Κέντρα Υγείας, στην Χρυσούπολη, Ελευθερούπολη, και στον Πρίνο της Θάσου. Αυτά καλύπτουν τις ανάγκες στις Επαρχίες Νέστου, Παγγαίου και Θάσου αντίστοιχα. Υπάρχουν επίσης 28 Αγροτικά Ιατρεία και ένας Υγειονομικός Σταθμός πλήρως στελεχωμένα.

Ιδιωτικού Δικαίου :

Λειτουργούν 5 ιδιωτικές κλινικές με 253 κρεβάτια. Επίσης λειτουργούν 1 Αξονικός Τομογράφος, 1 εργαστήριο Ραδιοϊσοτόπων, 1 Υπερήχων, 50 Οδοντιατρεία στην πόλη και 27 στην ύπαιθρο, 49 Φαρμακεία στην πόλη και 41 στην ύπαιθρο.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Στον νομό λειτουργούν 20 Κρατικοί Βρεφονηπιακοί Σταθμοί.

Στην πόλη της Καβάλας λειτουργούν 4 Κρατικοί παιδικό σταθμοί, καθώς και ένας Κρατικός Βρεφονηπιακός Σταθμός. Κρατικοί Παιδικό Σταθμοί υπάρχουν ακόμη στους δήμους Ελευθερούπολης, Χρυσούπολης, Θάσου, καθώς και στις κοινότητες Κοκκινοχώματος, Λεκάνης, Δωματίων, Λιμεναρίων, Παλαιοχωρίου, Αντιφιλίππων, Κρηνίδων, Ν.Καρυάς, Χρυσοχωρίου και Νικήσιανης.

8.7 ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΑΝΑΨΥΧΗ

Στον νομό υπάρχουν 126 Αθλητικά σωματεία. Από αυτά τα 90 ασχολούνται με το ποδόσφαιρο ενώ τα υπόλοιπα 36 ασχολούνται με τα υπόλοιπα αθλήματα. Στα σωματεία αυτά αθλείται ένας μεγάλος αριθμός νέων της περιοχής

Ο νομός διαθέτει 3 Εθνικά στάδια 2 Δημοτικά στάδια και ένα Δημοτικό γυμναστήριο. Υπάρχει Εθνικό Κολυμβητήριο και ένα Αθλητικό Κέντρο το οποίο έχει Κλειστό Γυμναστήριο.

Τέλος στο Παγγαίο Όρος λειτουργεί χιονοδρομικό κέντρο που περιλαμβάνει 2 καταφύγια με όλες τις εγκαταστάσεις, πίστες καθώς και μηχανήμα που διαμορφώνει το χιόνι των πιστών καθώς και LIFT.

8.8 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ

Στον νομό υπάρχουν 107 Πολιτιστικοί Σύλλογοι οι οποίοι κατανέμονται στις 4 επαρχίες ως εξής (ΔΕΤΑΚ 1996):

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.8.1. : Κατανομή Πολιτιστικών Συλλόγων στις Επαρχίες του Νομού

Επαρχία Καβάλας	Αριθμός Συλλόγων
Επαρχία Νέστου	18
Επαρχία Παγγαίου	26
Επαρχία Θάσου	13

Πηγή : ΔΕΤΑΚ 1996

Η κτιριακή υποδομή των πολιτιστικών κέντρου του νομού είναι:

- Πνευματικά Κέντρα (Ελευθερούπολη, Πέρνη, Θεολόγος)
- Αίθουσες πολλαπλών χρήσεων (Νικήσιανη, Μεσορόπη, Λεκάνη)
- Υπαίθρια θέατρα (Ν. Καρβάλη, Ελαιοχώρι)
- Αρχαία Θέατρα (Φίλιπποι, Θάσος).

Οι ετήσιες εκδηλώσεις που γίνονται στον νομό είναι:

- Τα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ στον δήμο Καβάλας κατά την διάρκεια απελευθέρωσης της πόλης.
- Το φεστιβάλ ΗΛΙΟΣ ΚΑΙ ΠΕΤΡΑ στην Ν.Καρβάλη
- Το φεστιβάλ ΦΙΛΙΠΠΩΝ- ΘΑΣΟΥ στα αρχαία θέατρα των Φιλιππων και της Θάσου.
- Η ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Επίσης στην πόλη λειτουργεί Κινηματογραφική Λέσχη του Συνδέσμου των Φίλων Γραμμάτων και Τεχνών, καθώς και 2 θεατρικά εργαστήρια (το Δημοτικό Θέατρο και το Θεατρικό Εργαστήριο του Σ.Φ.Γ.Τ.)

9. ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

9.1. Γενικά

Όπως έχει διαπιστωθεί από την ανάλυση των στοιχείων που αφορούν τον νομό, η περιοχή συγκεντρώνει όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την δημιουργία αναπτυξιακής δυναμικής. Υπάρχει πληθώρα φυσικών πόρων, βιομηχανική παράδοση, γειτνίαση με οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες (χώρες Βαλκανίων), περιοχές με σημαντική τουριστική ζήτηση. Στον νομό υπάρχουν πλούσιες ποσότητες αλιευτικού και δασικού πλούτου, αλλά και μεγάλη ποικιλία και ποσότητα αξιοποιήσιμων ορυκτών κοιτασμάτων. Εκτός από τα παραπάνω ο νομός διαθέτει μεγάλες σε έκταση αρδευόμενες πεδιάδες που παράγουν υψηλής ποιότητας και ποικιλίας αγροτικά προϊόντα.

Σε αντιδιαστολή με τις υψηλές παραγωγικές δυνατότητες του νομού παρατηρείται αναπτυξιακή στασιμότητα, αν όχι οπισθοδρόμηση. Υπάρχει η γενική αίσθηση της ανεπαρκούς αξιοποίησης των παραγωγικών πόρων της περιοχής, αίσθηση που μετατρέπεται σε βεβαιότητα παρατηρώντας με προσοχή τα στοιχεία της ανάλυσης.

Οι λόγοι της οικονομικής στασιμότητας έχουν αναφερθεί αρκετά διεξοδικά σε προηγούμενα κεφάλαια. Ο πιο σημαντικός που αποτελεί τροχοπέδη όχι μόνον για την ανάπτυξη του νομού Καβάλας αλλά και της ευρύτερης Περιφέρειας της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, είναι ο **παραμεθόριος χαρακτήρας της περιοχής**. Η μακρινή απόσταση από το κέντρο, σε συνδυασμό με την γενικότερη <<Αθηνοκεντρική>> αναπτυξιακή στρατηγική της Ελλάδας, κατά την τελευταία 50ετία, δημιούργησαν τάσεις οικονομικού μαρασμού του νομού.

Ο νομός λόγω κινητηρίων μοχλών ενδογενούς ανάπτυξης, κατάφερε να αποφύγει τον οικονομικό μαρασμό, όχι όμως την στασιμότητα. Τώρα μέσα στο πλαίσιο της διεθνοποίησης της οικονομίας και των νέων δεδομένων που ισχύουν στον Βαλκανικό Χώρο, παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα που πρέπει να αξιοποιηθεί.

Το Ελληνικό κράτος μετά από αδράνεια πολλών δεκαετιών άρχισε να στρέφεται προς μια αναπτυξιακή στρατηγική περισσότερο αποκεντρωμένη, αναπτύσσοντας τα στρατηγικά πλεονεκτήματα τόσο του νομού Καβάλας όσο και της ευρύτερης Περιφέρειας Α.Μ.Θ.

Στα πλαίσια αυτής της στρατηγικής έχουν προγραμματισθεί να υλοποιηθούν μια σειρά μεγάλων έργων εξαιρετικά σημαντικών, όχι μόνο για επίπεδο νομού, αλλά μείζονος διεθνούς σημασίας. Τα έργα αυτά πέρα από την αναβάθμιση της τεχνικής υποδομής της περιοχής, αναμένεται να δώσουν νέο ρόλο και χαρακτήρα στον νομό.

Τα προγραμματιζόμενα έργα τα οποία βρίσκονται ήδη στην φάση της κατασκευής είναι: η **Εγνατία οδός, το νέο μείζον λιμάνι της Καβάλας και η σιδηροδρομική του σύνδεση, καθώς και το δίκτυο Φυσικού Αερίου**. Ακόμα σε επίπεδο μελέτης (και πολιτικών εξαγγελιών), βρίσκονται **οι κάθετοι οδικοί άξονες** που θα συνδέουν την Π.Α.Μ.Θ. με την ενδοχώρα της Βουλγαρίας, που αποσκοπούν στην ανάπτυξη διασυνοριακής συνεργασίας.

9.2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΡΓΩΝ

(Πηγή ΤΕΕ, Τμήμα Ανατολικής Μακεδονίας)

9.2.1. ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ

Η Εγνατία στο σύνολό της

Η Εγνατία προβλέπεται συνολικά να καλύπτει μια απόσταση 770. χλμ., από τα οποία τα 640 χλμ. αντιστοιχούν στο τμήμα Ηγουμενίτσας - Κήπων και 130 στο τμήμα Αρδάνιο - Ορμένιο.

Ήδη με κοινοτικούς πόρους από το Α' Πακέτο Ντελόρ έχουν κατασκευασθεί 52 χλμ.:

- 4 χλμ. στο τμήμα Ηγουμενίτσας - Παναγίας (σήραγγες Μετσόβου - Αντιλίου)
- 28 χλμ. στο τμήμα Παναγίας - Κλειδί
- 5 χλμ. στο τμήμα Καβάλας - Κομοτηνής (περιφερειακός Κομοτηνής)
- και 15 χλμ. στο τμήμα Κομοτηνής - Κήπων

Με την οριστικοποίηση των κατανομών των πόρων του Β' Πακέτου Ντελόρ για το σύνολο του έργου προέκυψαν τα εξής προβλήματα:

1. Σε πρώτη φάση μέχρι το 1999 στον άξονα της Εγνατίας ο οποίος θα έχει διατομή 2χ2 λωρίδων, θα κατασκευασθεί μόνον ο ένας από τους δύο κλάδους, καθώς και οι βασικές χωματουργικές εργασίες σε πλήρη διατομή.

2. Οι εξασφαλισμένοι πόροι της Κοινότητας και του Ελληνικού Δημοσίου επαρκούν για την κατασκευή μόνον των 400 από τα 600 περίπου χλμ. που υπολείπονται. Όσον αφορά τα υπόλοιπα τμήματα η κατασκευή τους προβλέπεται να πραγματοποιηθεί με αυτοχρηματοδότηση.

Από τα 200 χλμ. που υπολείπονται τα 117 περιλαμβάνονται στο τμήμα Θεσ/νίκης - Κήπων και είναι:

- το τμήμα Θεσ/νίκης - Ρεντίνας
- το τμήμα Στρυμόνα - Αγ.Ανδρέα
- το τμήμα Ν.Καρβάλη - Κομοτηνή
- και το τμήμα Μάκρης - Αλεξ/λης

ειδικότερα για το τμήμα Στρυμόνα - Αγ.Ανδρέα, σε πρώτη φάση θεωρείται ήδη κατασκευασμένο και θα μείνει ως έχει.

Τέλος η χρηματοδότηση δεν έχει εξασφαλιστεί για το τμήμα Αρδάνιο - Ορμένιο μήκους 130 χλμ. που συνδέει την Αλεξ/λη με τα Βουλγαρικά σύνορα.

Η Εγνατία Οδός στον Ν.Καβάλας

Χάρτης 9.1

Πηγή ΤΕΕ

Η Εγνατία στον νομό Καβάλας

Το έργο της Εγνατίας οδού στον νομό Καβάλας έχει προϋπολογισμό 40 δις. δρχ. και είναι χωρισμένο σε 4 τμήματα.

- Το τμήμα από την γέφυρα Στρυμόνα μέχρι τον Αγ.Ανδρέα

- Το τμήμα από τον Αγ.Ανδρέα μέχρι τα Άσπρα Χώματα γνωστό και ως Παράκαμψη της Καβάλας

- Το τμήμα από τα Άσπρα Χώματα μέχρι την Ν.Καρβάλη και

- Το τμήμα από την Ν.Καρβάλη μέχρι την γέφυρα Νέστου

Από τα 4 τμήματα αυτά η παράκαμψη της Καβάλας είναι ήδη σε κατασκευή ενώ τα υπόλοιπα τμήματα βρίσκονται στην φάση της μελέτης.

Παράκαμψη Καβάλας

Το μήκος της παράκαμψης της Καβάλας έχει συνολικό μήκος 25 χλμ. και έχει χωρισθεί σε δύο τμήματα:

- το τμήμα από τον Αγ.Ανδρέα μέχρι τον Αγ. Σύλλα μήκους 14 χλμ.

- το τμήμα από Αγ. Σύλλα μέχρι Άσπρα Χώματα μήκους 11 χλμ.

Η νεοκατασκευαζόμενη οδός προβλέπεται να έχει διατομή αυτοκινητόδρομου με δύο λωρίδες σε κάθε κατεύθυνση κυκλοφορίας και κεντρική νησίδα πλάτους 2 μέτρων.

Για την σύνδεση της Παράκαμψης Καβάλας με το υφιστάμενο οδικό δίκτυο προβλέπονται 4 πλήρεις ανισόπεδοι κόμβοι, ο πρώτος στον Αγ.Ανδρέα, ο δεύτερος στο Παληό, ο τρίτος στον Αγ. Σύλλα και ο τελευταίος στα Άσπρα Χώματα.

Το ιστορικό του μεγάλου αυτού έργου έχει ως εξής:

Η εκπόνηση των τεχνικών μελετών άρχισε στα μέσα της δεκαετίας του '70 και οι εργασίες ξεκίνησαν το 1985 με την δημοπράτηση του πρώτου τμήματος από Αγ. Σύλλα μέχρι τον λόφο Κούρτασι μήκους 4 χλμ. και προϋπολογισμού 1,7 δις δρχ.

Από το 1985 μέχρι το 1991 εκτελέστηκαν οι εργασίες του πρώτου αυτού τμήματος και στα μέσα του 1991 το έργο εντάχθηκε στο 1ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, με προϋπολογισμό 3,07 δις. δρχ.

Τον Σεπτέμβριο του 1991 δημοπρατήθηκαν άλλες δύο εργολαβίες προϋπολογισμού 1,6 και 1,17 δις. δρχ. με αντικείμενο την ολοκλήρωση των χωματουργικών εργασιών από τον λόφο Κούρτασι μέχρι και τα Άσπρα Χώματα, μήκους περίπου 5,5 χλμ.

Οι παραπάνω εργασίες ολοκληρώθηκαν μέσα στο 1993 και στον ίδιο χρόνο το έργο εντάχθηκε στο 2ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης με προϋπολογισμό 27 δις. δρχ. Μετά από αυτό οι υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ προχώρησαν στον χωρισμό των υπολοίπων εργασιών σε έξι εργολαβίες ως εξής:

1. Τμήμα από Αγ. Ανδρέα μέχρι την είσοδο του Παληού προϋπολογισμού 4,7 δις. δρχ.

Η εργολαβία περιλαμβάνει την κατασκευή ολοκληρωμένου αυτοκινητόδρομου μήκους 4 χλμ. την κατασκευή του ανισόπεδου κόμβου Αγ.Ανδρέα και την κατασκευή δύο μεγάλων γεφυρών μήκους 120 και 90 μέτρων.

Η εργολαβία δημοπρατήθηκε τον Απρίλιο του 1994, η σύμβαση με την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΟΔΟΜΙΚΗ υπογράφηκε τον Ιούνιο του 1994 και ήδη έχει εκτελεσθεί μεγάλο μέρος των εργασιών.

Η προθεσμία παράδοσης του έργου έχει καθορισθεί τον Οκτώβριο του 1996 και οι εργασίες αναμένεται να ολοκληρωθούν μέχρι τότε (η προθεσμία περάτωσης του έργου παρατάθηκε μέχρι τον Μάιο του 1997).

2. Τμήμα από είσοδο Παληού μέχρι έξοδο Παληού προϋπολογισμού 6,3 δις. δρχ.

Η εργολαβία περιλαμβάνει την κατασκευή ολόκληρου του αυτοκινητόδρομου μήκους 4,7 χλμ. την κατασκευή του ανισόπεδου κόμβου Παληού και την κατασκευή δύο μεγάλων γεφυρών μήκους 120 μέτρων και 90 μέτρων.

Η εργολαβία διακηρύχθηκε με το σύστημα της προεπιλογής κατέθεσαν εκδήλωση ενδιαφέροντος 22 εταιρίες από τις οποίες επιλέγησαν σύμφωνα με την διακήρυξη οι δώδεκα πρώτες. Έπειτα δόθηκαν οι οικονομικές προσφορές και τελικά επιλέχθηκε η ΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΕ.

3. Τμήμα από έξοδο Παληού μέχρι τον κόμβο Αγ. Σύλλα, προϋπολογισμού 4,7 δις. δρχ.

Η εργολαβία περιλαμβάνει την κατασκευή ολοκληρωμένου αυτοκινητόδρομου μήκους 4,4 χλμ.

Η εργολαβία δημοπρατήθηκε τον Δεκέμβριο του 1994, και η σύμβαση με την ανάδοχο εταιρία ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ-ΦΙΛΙΠΠΟΣ-ΒΕΤΕ ΔΡΑΜΑΣ, υπογράφηκε τον Μάιο του 1995 και άρχισε η εκτέλεση των εργασιών. Η προθεσμία παράδοσης του έργου έχει καθορισθεί για τον Απρίλιο του 1997.

4. Κόμβος Αγ. Σύλλα, προϋπολογισμού 2,8 δις. δρχ.

Η εργολαβία περιλαμβάνει την κατασκευή ολοκληρωμένου αυτοκινητόδρομου μήκους 1 χλμ., την κατασκευή ανισόπεδου κόμβου στον Αγ. Σύλλα και την κατασκευή γέφυρας μήκους 100 μέτρων.

Η εργολαβία δημοπρατήθηκε τον Μάιο του 1995, τον Ιούλιο του 1995 υπογράφηκε η σύμβαση με την ΕΤΕΘ ΑΕ και ήδη άρχισαν οι εργασίες.

Η προθεσμία παράδοσης του έργου έχει καθορισθεί για τον Δεκέμβριο του 1996.

5. Κατασκευή 6 χαραδρογεφυρών στο τμήμα από Αγ. Σύλλα μέχρι Άσπρα Χώματα, προϋπολογισμού 6,8 δις. δρχ.

Η εργολαβία περιλαμβάνει την κατασκευή 5 χαραδρογεφυρών μήκους 150, 150, 100, 320 και 150 μέτρων και μιας ημιγέφυρας μήκους 100 μέτρων.

Λόγω των εξειδικευμένων κατασκευών το έργο δημοπρατήθηκε με το σύστημα μελέτη - κατασκευή. Η περάτωση του έργου τοποθετείται στα μέσα του 1998 και η ανάδοχος εταιρία είναι η ΑΚΤΩΡ ΑΕ.

6. Ολοκλήρωση του τμήματος από Αγ. Σύλλα μέχρι Άσπρα Χώματα και κατασκευή του ανισόπεδου κόμβου των Άσπρων Χωμάτων, προϋπολογισμού 5 δις. δρχ.

Η εργολαβία περιλαμβάνει την ολοκλήρωση του τμήματος από τον κόμβο Άσπρων Χωμάτων μέχρι τον κόμβο Αγ. Σύλλα μήκους 10 χλμ. καθώς και την κατασκευή του ανισόπεδου κόμβου Άσπρων Χωμάτων.

Η δημοπράτηση της εργολαβίας προβλέπεται να ξεκινήσει στο τέλος του 1996 και η περαίωση του έργου αναμένεται στους πρώτους μήνες του 1999.

Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία η ολοκλήρωση του μεγάλου αυτού έργου αναμένεται (αν δεν υπάρχουν σημαντικές καθυστερήσεις), μέσα στο 1999, δηλαδή μέσα στα όρια του 2ου Κ.Π.Σ.

Υπόλοιπα τμήματα της Εγνατίας στην περιοχή

Εκτός από την Παράκαμψη Καβάλας, τα υπόλοιπα τμήματα βρίσκονται στην φάση της ολοκλήρωσης των μελετών. Αναλυτικά η κατάσταση έχει ως εξής:

1. Τμήμα από γέφυρα Στρυμόνα μέχρι Ν.Πέραμο

Αντικείμενο της μελέτης είναι η πλήρης μελέτη κατασκευής αυτοκινητόδρομου διατομής 2 λωρίδων κυκλοφορίας ανά κατεύθυνση από την γέφυρα Στρυμόνα μέχρι την Ν.Πέραμο συνολικού μήκους 50 χλμ.

Ήδη έχουν υποβληθεί οι οριστικές μελέτες μαζί με τα κτηματολόγια και τις γεωλογικές μελέτες και αναμένεται η δημοπράτηση της εργολαβίας.

Εκτός από τις παραπάνω μελέτες που αφορούν την μετατροπή της παραλιακής οδού σε αυτοκινητόδρομο έχει δοθεί εντολή για εκπόνηση προκαταρκτικής μελέτης με νέα ανεξάρτητη χάραξη αυτοκινητόδρομου που να διέρχεται της Πιερίας κοιλάδας.

2. Τμήμα από Άσπρα Χώματα μέχρι Ν.Καρβάλη.

Αντικείμενο αυτής της μελέτης είναι η πλήρης μελέτη αυτοκινητόδρομου με διατομή δύο λωρίδων κυκλοφορίας ανά κατεύθυνση, του τμήματος από Άσπρα Χώματα μέχρι Ν.Καρβάλη συνολικού μήκους 7,5 χλμ.

Στην παρούσα φάση έχει παραδοθεί η οριστική μελέτη οδοποιίας καθώς και η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και αναμένεται η δημοπράτηση.

3. Τμήμα από Ν.Καρβάλη μέχρι γέφυρα Νέστου.

Το αντικείμενο της μελέτης είναι επίσης η πλήρης μελέτη αυτοκινητόδρομου με διατομή δύο λωρίδων κυκλοφορίας ανά κατεύθυνση, του τμήματος από Ν.Καρβάλη μέχρι γέφυρα Νέστου, συνολικού μήκους 25 χλμ.

Ήδη έχουν παραδοθεί οι οριστικές μελέτες για το τμήμα από Ν.Καρβάλη μέχρι του ανισόπεδου κόμβου Χρυσούπολης και αναμένεται η προκήρυξη της δημοπράτησης.

Για το υπόλοιπο τμήμα υπάρχουν μερικά προβλήματα που απορρέουν από το γεγονός ότι η χάραξη διέρχεται από την περιοχή του ευρύτερου δέλτα του ποταμού Νέστου, που ως γνωστόν προστατεύεται από την συνθήκη RAMSAR.

9.2.2. ΝΕΟ ΜΕΙΖΟΝ ΛΙΜΑΝΙ ΚΑΒΑΛΑΣ

Εκτός από την Εγνατία ένα άλλο μεγάλο έργο εξαιρετικής σημασίας που βρίσκεται σε εξέλιξη στον νομό, είναι το Νέο Μείζον Λιμάνι της Καβάλας. Το νέο αυτό λιμάνι έρχεται να αποσυμφορήσει το ήδη υπάρχον που βρίσκεται μέσα στην πόλη της Καβάλας. Η τοποθεσία κατασκευής του νέου αυτού λιμανιού είναι η περιοχή της Ν.Καρβάλης που απέχει 8 χλμ. από την πόλη της Καβάλας. Ήδη στην περιοχή αυτή υπήρχαν ιδιωτικές λιμενικές εγκαταστάσεις της Βιομηχανίας Φωσφορικών Λιπασμάτων και της Εταιρίας Πετρελαίου Βορείου Αιγαίου.

Ο μελλοντικός σχεδιασμός για το λιμενικό σύστημα του νομού Καβάλας προβλέπει την λειτουργία του παλιού λιμανιού της πόλης για την εξυπηρέτηση της εμπορευματικής κίνησης, ενώ το νέο μείζον λιμάνι προβλέπεται να λειτουργήσει ως **κύριο διαμετακομιστικό κέντρο της ευρύτερης περιφέρειας.**

Τα έργα κατασκευής του νέου λιμένα έχουν χωρισθεί σε τρεις φάσεις:

α) Σε πρώτη φάση θα κατασκευαστεί προσήνεμος μόλος από φυσικούς ογκόλιθους μήκους 430 μέτρων, καθώς και ένα κρηπίδωμα βάθους 12 μέτρων σε μήκος 110 μέτρων και επίχωση πίσω από το κρηπίδωμα. Το έργο ολοκληρώθηκε και παραδόθηκε τον Ιούνιο του 1994 με τελικό κόστος 780 εκ. δρχ.

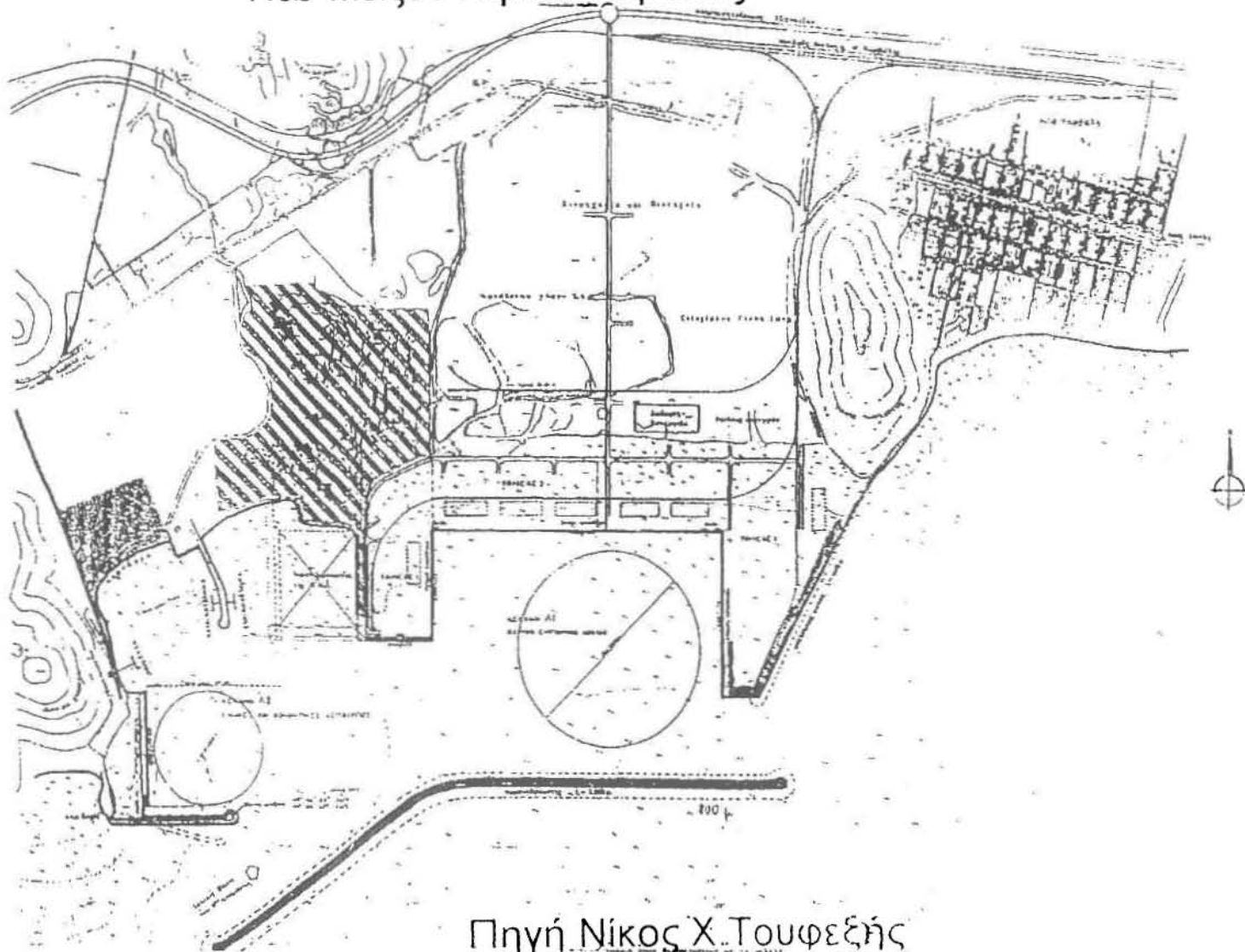
β) Η δεύτερη φάση περιλαμβάνει τα έργα διαμόρφωσης του νέου λιμανιού. Το έργο με συνολικό κόστος 565 εκ. δρχ. είχε ως κύριο αντικείμενο την κατασκευή κρηπιδώματος βάθους 12 μ. σε μήκος 110 μ. καθώς και την επίχωση πίσω από το κρηπίδωμα. Το έργο παραδόθηκε τον Ιούλιο του 1993.

γ) Η τρίτη φάση περιελάμβανε την κατασκευή κρηπιδώματος βάθους 12 μ. σε μήκος 180 μ. και επίχωση πίσω από το κρηπίδωμα. Το έργο συνολικού κόστους 1,3 δις. δρχ. παραδόθηκε τον Ιούνιο του 1995.

Με τα τρία παραπάνω έργα έχει κατασκευασθεί ο προσήνεμος μόλος του κρηπιδώματος των δημητριακών μήκους 430 μ., κρηπίδωμα βάθους 12μ και μήκους

Χάρτης 9.2

Νέο Μείζον Λιμάνι Καβάλας

Πηγή: Νίκος Χ. Τουφεξής

400 μ., καθώς και επίχωση η οποία μαζί με τον χώρο που δημιουργήθηκε από την λατόμευση δημιουργεί χερσαίο χώρο 100 περίπου στρεμμάτων.

Για την ολοκλήρωση του έργου έχουν ενταχθεί :

α. Στο πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων το έργο << Λιμάνι Καβάλας>> προϋπολογισμού 4,6 δις. δρχ. που αφορά την κατασκευή ανατολικού κρηπιδώματος βάθους 14 μ. σε μήκος αρχικά 200 μ. (το συνολικό του μήκος είναι 600 μ.) και την κατασκευή του κυματοθραύστη σε μήκος 800 μ.

β. Επίσης στο INTERREG II έχουν ενταχθεί με προϋπολογισμό 1,6 δις. δρχ. τα έργα υποδομής του κρηπιδώματος που κατασκευάστηκε (προσκρουστήρες, δίκτυα, επιστρώσεις κ.λ.π.) καθώς και ολοκλήρωση της ανωδομής και εσκαφής της Λιμενολεκάνης.

9.2.3. Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΛΙΜΑΝΙΟΥ

Η επιλογή της πολιτικής ηγεσίας για ευρύτερη οικονομική διεύθυνση και για ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων της χώρας μας με τις χώρες της Βαλκανικής, αναβαθμίζει το λιμάνι της Καβάλας.

Από λιμάνι περιφερειακής εμβέλειας που εξυπηρετούσε την ενδοχώρα της ΠΑΜΘ, το καθιστά πλέον ένα διεθνούς σημασίας λιμάνι που έχει όλες τις προϋποθέσεις να αποτελέσει κέντρο διαμετακόμισης των Βαλκανίων.

- Από γεωγραφικής πλευράς είναι σε πολύ ενδιαφέρουσα θέση. Οι πρόσφατες κοινωνικές, πολιτικές, και οικονομικές εξελίξεις στα Βαλκάνια επιτρέπουν στο νέο λιμάνι της Καβάλας να παίξει πρωτεύοντα ρόλο στη διακίνηση των προϊόντων των χωρών αυτών προς τις χώρες της Ασίας - Αφρικής και Νότιο - Δυτικής Ευρώπης.

Σε συνδυασμό με το άνοιγμα των τελωνειακών σταθμών του Εχίνου και της Νυμφαίας δημιουργούνται τρομακτικά πλεονεκτήματα, διότι στην ουσία καταργούνται τα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας και όλη η εμπορευματική κίνηση που φορτωνόταν σ'αυτά θα μπορεί να πηγαίνει οδικώς και να φορτώνεται πιο γρήγορα και οικονομικά στα λιμάνια της Καβάλας και της Αλεξ/πολης.

- Η ενδοχώρα του λιμανιού της Καβάλας που σήμερα αποτελείται από τους νομούς Καβάλας, Ξάνθης, Δράμας μπορεί να επεκταθεί και να καλύψει ένα μεγάλο μέρος της ενδοχώρας της Βουλγαρίας, και συγκεκριμένα την περιοχή της Σόφιας, τον πεδινό χώρο του Πλονδίν μέχρι την Stara Zagora και το Burgas. Οι παραπάνω περιοχές περιλαμβάνουν το 60% της βιομηχανικής παραγωγής της Βουλγαρίας και η μόνη φυσική διέξοδος για τα προϊόντα των περιοχών αυτών είναι το λιμάνι της Καβάλας λόγω απόστασης. Επιπλέον ο σχεδιασμός των Βουλγάρων για διαμετακόμιση έχει εκδηλωθεί μέσω οδικής μεταφοράς και φόρτωσης στο λιμάνι της Καβάλας.

- Από άποψη χώρων και τεχνολογικού εξοπλισμού είναι αρτιότατο και ικανό να αντεπεξέλθει σε κάθε είδους εμπορευματική κίνηση. Άλλωστε το νέο λιμάνι είναι σχεδιασμένο με το πνεύμα των τελευταίων εξελίξεων της τεχνολογίας των λιμενικών εγκαταστάσεων και θα έχει την δυνατότητα εξυπηρέτησης τόσο της

- Από άποψη χώρων και τεχνολογικού εξοπλισμού είναι αρτιότατο και ικανό να αντεπεξέλθει σε κάθε είδους εμπορευματική κίνηση. Άλλωστε το νέο λιμάνι είναι σχεδιασμένο με το πνεύμα των τελευταίων εξελίξεων της τεχνολογίας των λιμενικών εγκαταστάσεων και θα έχει την δυνατότητα εξυπηρέτησης τόσο της ενδοχώρας, όσο και να αναλάβει διεθνή διαμετακομιστικό ρόλο εφόσον κληθεί γι' αυτό.

- Όπως έχει τονισθεί και παραπάνω θα συνδεθεί με άλλα μεγάλα δίκτυα μεταφορών, την Εγνατία οδό που θα περνάει δίπλα από το καινούργιο λιμάνι και με την κατασκευή της νέας σιδηροδρομικής γραμμής Ν.Καρβάλης - Τοξοτών.

Η σιδηροδρομική σύνδεση προσθέτει τεράστιες δυνατότητες στο νέο λιμάνι. Το καινούργιο λιμάνι θα συνδέεται σιδηροδρομικώς τόσο με την ευρύτερη ενδοχώρα του (Νομοί Καβάλας - Ξάνθης - Δράμας) και την ευρύτερη περιφέρεια Α.Μ.Θ. όσο και με την Θεσσαλονίκη και την Αθήνα. Προκύπτουν έτσι μεγάλες δυνατότητες διακίνησης προϊόντων από όλη την Π.Α.Μ.Θ. γρήγορα και ασφαλή στο λιμάνι της Καβάλας. Επίσης γίνεται δυνατή η σύνδεση του λιμανιού με την Βουλγαρία. Η σύνδεση αυτή μπορεί να γίνει με το υπάρχον σιδηροδρομικό δίκτυο δηλαδή μέσω Προμαχώνα.

Έτσι το λιμάνι της Καβάλας διεθνοποιείται, αποκτώντας άμεση πρόσβαση στις συνεχώς αναπτυσσόμενες περιοχές της Βουλγαρίας, παίζοντας τον ρόλο του διαμετακομιστικού κέντρου.

Είναι προφανές ότι σύμφωνα με τις τελευταίες εξελίξεις το λιμάνι της Καβάλας αναδεικνύεται σε λιμάνι μέγιστης σημασίας τόσο για την ΠΑΜΘ όσο και για τα Βαλκάνια.

Συμπερασματικά το νέο μείζον λιμάνι της Καβάλας έχει όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις τόσο από τεχνολογικής όσο και από γεωγραφικής απόψεως να μπορέσει να παρακολουθήσει τα ευρύτερα οικονομικά δεδομένα της περιοχής των Βαλκανίων και να παίξει σημαντικό ρόλο ως διεθνές διαμετακομιστικό κέντρο.

9.2.4. ΝΕΑ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ - ΑΜΦΙΠΟΛΗΣ- ΤΟΞΟΤΩΝ - ΞΑΝΘΗΣ

Το τρίτο μεγάλο έργο που βρίσκεται σε εξέλιξη στην περιοχή είναι η σιδηροδρομική σύνδεση Θεσ/νίκης - Τοξοτών Ξάνθης. Στην νέα αυτή σιδηροδρομική γραμμή προβλέπεται να υπάρξει σιδηροδρομική σύνδεση του νέου λιμανιού της Ν. Καβάλας με τους Τοξότες.

Η σιδηροδρομική σύνδεση της Καβάλας είναι ένα θέμα με πλούσιο ιστορικό. Η πρώτη αναγνωριστική μελέτη χάραξης ανατέθηκε το 1981 και εξέταζε την σιδηροδρομική σύνδεση της Καβάλας με το υφιστάμενο δίκτυο μέσω Συμβολής Σερρών και Τοξοτών Ξάνθης. Η μελέτη παραδόθηκε και έμεινε ανενεργή.

Σιδηροδρομική Σύνδεση Καβάλας και Ν.Καρβάλης (1981)

Χάρτης 9.3

Το 1993 έγινε η ανάθεση μελέτης σκοπιμότητας και η αναγνωριστική μελέτη χάραξης σιδηροδρομικής γραμμής μεταξύ Θεσ/νίκης - Αμφίπολης - Καβάλας - Τοξοτών, με εξέταση δύο σεναρίων ταχυτήτων 150 και 200 χλμ/ώρα.

Η μελέτη έχει ήδη παραδοθεί και σύμφωνα με τα στοιχεία εξετάζεται ως κύρια λύση η διέλευση της γραμμής από τα Λαγυνά, νότια των λιμνών Κορώνειας και Βόλβης, βόρεια της Ρεντίνας, από την Αμφίπολη διαμέσου της Πιερίας κοιλάδας, από την Καρβάλη και τελικώς παράλληλα με την χάραξη της Εγνατίας καταλήγει στους Τοξότες.

Οι εναλλακτικές λύσεις που εξετάζονται αφορούν α) την παράκαμψη των Λαγυνών, β) την διέλευση βόρεια της λίμνης Κορώνειας και γ) την κατασκευή σήραγγας στην Ρεντίνα.

Όσον αφορά την έναρξη των εργασιών κατασκευής, το έργο δεν κατέστη δυνατόν να ενταχθεί για χρηματοδότηση στο Β' πακέτο Ντελόρ. Κατά την οριστικοποίηση όμως του προγράμματος των έργων των σιδηρόδρομων που θα χρηματοδοτηθούν από το 2ο Κ.Π.Σ. έγινε δυνατή η ένταξη τμήματος του έργου και συγκεκριμένα η σιδηροδρομική σύνδεση του λιμένα της Ν. Καρβάλης με τους Τοξότες με χρηματοδότηση ύψους 10 δις. δρχ. για την περίοδο 1994 - 1999.

Στην συνέχεια ανατέθηκε στην ίδια εταιρία (Δρόμος Α.Ε.Μ.), πέρα της μελέτης χάραξης της γραμμής μεταξύ Θεσ/νίκης - Τοξοτών και η προμελέτη, η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, καθώς και η γεωλογική μελέτη του τμήματος Ν.Καρβάλης - Τοξοτών.

Οι μελέτες αυτές έχουν ήδη ολοκληρωθεί και αναμένεται να αρχίσει η κατασκευή του τμήματος η οποία όμως δεν αναμένεται να ολοκληρωθεί με την παραπάνω χρηματοδότηση.

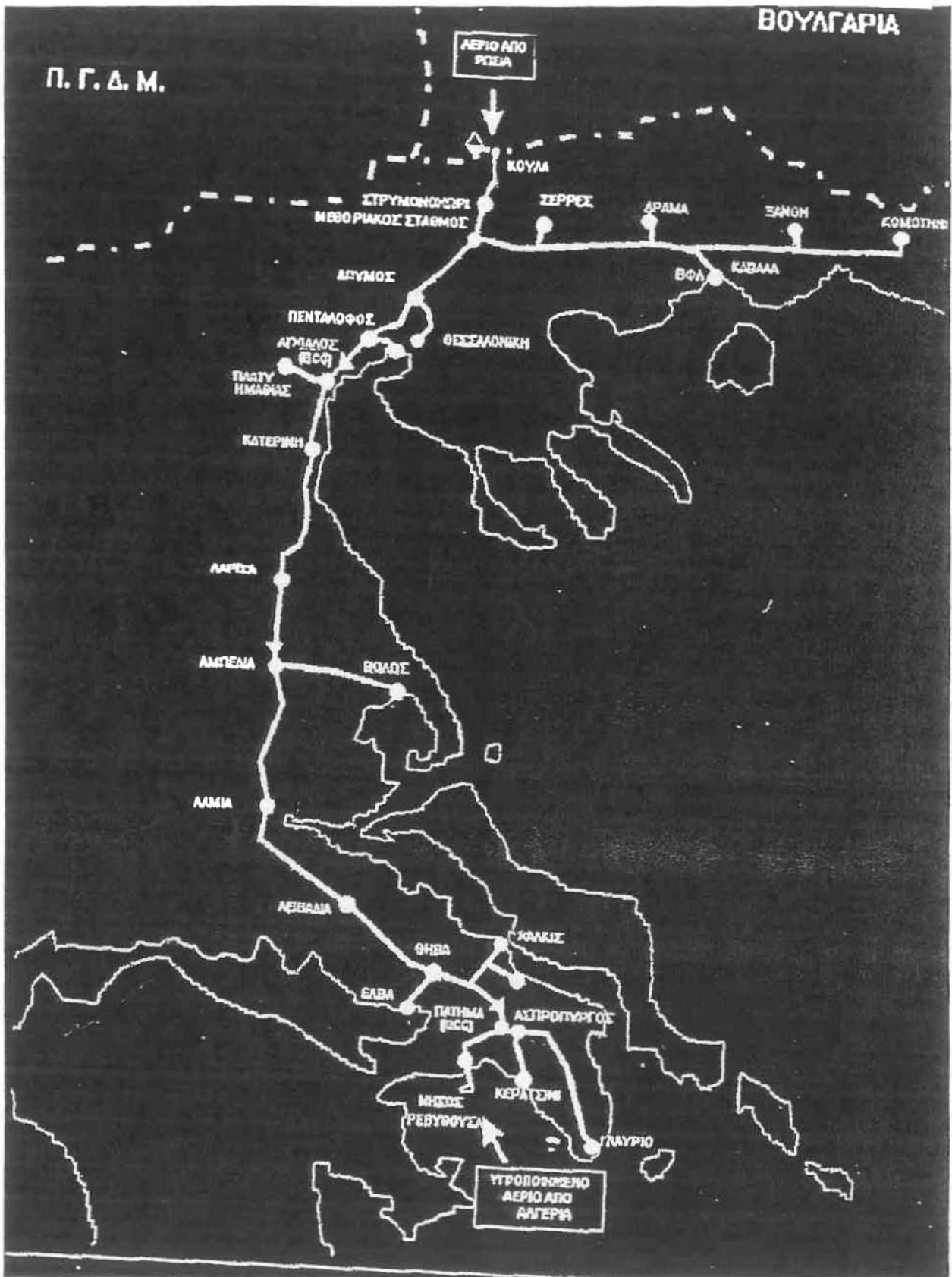
9.2.5. ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΓΩΓΩΝ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

Το έργο του φυσικού αερίου είναι το μεγαλύτερο ενεργειακό έργο της χώρας μας μετά το έργο εξηλεκτισμού της. Ο προϋπολογισμός του ανέρχεται σε 2,5 δις. δολάρια, και αναμένεται να δώσει μια νέα διάσταση στον ενεργειακό τομέα της Ελλάδας.

Με την εισαγωγή του φυσικού αερίου διευρύνεται η ενεργειακή βάση της χώρας με ένα καύσιμο που είναι αποδοτικότερο (ελαχιστοποιεί την κατανάλωση της πρωτογενούς ενέργειας), φιλικότερο στο περιβάλλον και έχει μικρότερο κόστος διαχείρισης.

Το φυσικό αέριο θα χρησιμοποιηθεί τόσο από τον βιομηχανικό, εμπορικό και οικιακό τομέα, όσο και για ηλεκτροπαραγωγή με πολύ σημαντικά ευνοϊκά αποτελέσματα στα δύο κύρια διαρθρωτικά προβλήματα του Ελληνικού ενεργειακού συστήματος που είναι, η μεγάλη εξάρτηση από το πετρέλαιο και η υψηλή ενεργειακή ένταση.

Χάρτης 9.4

Δίκτυο Φυσικού Αερίου
Πηγή ΤΕΕ

Για τον βιομηχανικό τομέα αναμένεται να προκύψουν σωρεία πλεονεκτημάτων που τα κυριότερα είναι τα εξής:

- βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της χώρας λόγω μείωσης της ενεργειακής συνιστώσας του βιομηχανικού κόστους της παραγωγής όπου το φυσικό αέριο θα χρησιμοποιηθεί είτε ως καύσιμο είτε ως πρώτη ύλη

- πολύ μικρότερη εκπομπή ρύπων

- ανάπτυξη της εγχώριας βιομηχανικής και κατασκευαστικής δραστηριότητας μέσω της κατασκευής νέων βιομηχανικών προϊόντων, μέσω της κατασκευής τμημάτων του συστήματος φυσικού αερίου, μέσω της βελτίωσης των παραγόμενων προϊόντων λόγω των τεχνικών πλεονεκτημάτων του φυσικού αερίου και μέσω της πραγματοποίησης εξαγωγών μέσα στην χώρα που θα μας προμηθεύσει το φυσικό αέριο λόγω αντισταθμιστικών οφελών.

Όσον αφορά τα τεχνικά πλεονεκτήματα του φυσικού αερίου στην βιομηχανία που αναφέρθηκαν παραπάνω, η Ευρωπαϊκή εμπειρία έχει δείξει ότι τα οφέλη δεν είναι τόσο η μείωση της ενεργειακής δαπάνης όσο τα τεχνικά πλεονεκτήματα που παρουσιάζει η χρήση του (περιβαλλοντικά, λειτουργικά κ.λ.π).

Σε πρώτη φάση το σύστημα του φυσικού αερίου έχει προγραμματισθεί να συνδεθεί με τις πόλεις της Αθήνας και του Πειραιά, την Θεσ/νίκη την Λάρισα τον Βόλο και τις βιομηχανικές περιοχές τους, καθώς επίσης και τις βιομηχανικές περιοχές της Καβάλας της Πλατέος Ημαθίας, και των Οινοφύτων όπου ήδη στις περιοχές αυτές υπάρχουν βιομηχανίες που συζητούν με την ΔΕΠΑ για την τροφοδότησή τους. Επίσης περιλαμβάνει την τροφοδότηση των σταθμών ηλεκτροπαραγωγής στο Λαύριο και το Κερατσίνι και ενός νέου σταθμού που θα κατασκευασθεί στην Θράκη.

Όπως ήδη αναφέρθηκε ένας κλάδος του συστήματος μεταφοράς αερίου θα είναι σε θέση να τροφοδοτήσει την περιοχή της Καβάλας.

Ο κλάδος αυτός μήκους 120 περίπου χλμ. θα τροφοδοτήσει την μονάδα αμμωνίας της Βιομηχανίας Φωσφορικών Λιπασμάτων. Η μονάδα αυτή παραμένει κλειστή από το 1993 διότι έχει εξαντληθεί το κοιτάσμα της Νότιας Καβάλας.

Εφ' όσον οι διαπραγματεύσεις που γίνονται μεταξύ της ΔΕΠΑ και της Β.Φ.Λ. έχουν θετικό αποτέλεσμα αναμένονται οι εργασίες για την κατασκευή του αγωγού, οι οποίες σύμφωνα με τις πρώτες προβλέψεις θα διαρκέσουν 12 μήνες.

Ο ίδιος κλάδος θα έχει την δυνατότητα να τροφοδοτήσει και άλλες βιομηχανίες της βιομηχανικής περιοχής Καβάλας καθώς και βιομηχανίες της βιομηχανικής περιοχής Σερρών και Δράμας .

Ο κλάδος της Καβάλας σύμφωνα με τον σχεδιασμό θα επεκταθεί αργότερα μέχρι την Κομοτηνή, για να τροφοδοτήσει τον νέο σταθμό ηλεκτροπαραγωγής που θα εγκατασταθεί εκεί από την ΔΕΗ. Η μονάδα αυτή αναμένεται να λειτουργήσει το έτος 2.000. Έτσι θα υπάρξει η υποδομή και η δυνατότητα να τροφοδοτηθούν και οι ΒΙΠΕ Κομοτηνής και Ξάνθης.

Τέλος υπάρχουν διερευνητικές συνομιλίες μεταξύ των Ρώσων και του Ελληνικού δημοσίου όσον αφορά την δυνατότητα αξιοποίησης του εξαντληθέντος κοιτάσματος αερίου της Νότιας Καβάλας, ως χώρου αποθήκευσης του φυσικού αερίου.

9.3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Είναι γεγονός ότι με την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων ο νομός Καβάλας αποκτά νέες προοπτικές και δυνατότητες. Ειδικά η περιοχή της Ν.Καρβάλης (στην περιοχή αυτή βρίσκεται και η ΒΙΠΕ), θα είναι από πλευράς υποδομών αρτιότατη. Ο σχεδιασμός των μεγάλων έργων προβλέπει αλληλοσυμπλήρωση τους σε επίπεδο συνδυασμένων μεταφορών.

Έτσι η Εγνατία οδός, η οποία παρακάμπτει την πόλη της Καβάλας, συνδέεται με το νέο μείζον λιμάνι της Καβάλας και το οποίο με την σειρά του συνδέεται σιδηροδρομικά με το Ελληνικό σιδηροδρομικό δίκτυο, μέσω της γραμμής Τοξότες - Ν.Καρβάλη. Επιπλέον το δίκτυο του Φυσικού Αερίου βάση του υπάρχοντος σχεδιασμού θα συνδεθεί με τις βιομηχανίες που υπάρχουν στην ΒΙΠΕ και την γύρω περιοχή της Ν.Καρβάλης.

Τα μεγάλα έργα σε συνδυασμό με τα έργα βελτίωσης του υφιστάμενου οδικού δικτύου, τα έργα βελτίωσης του αεροδρομίου <<Μέγας Αλέξανδρος>> στη Χρυσούπολη, και την αξιοποίηση του υδατικού δυναμικού με τα υδροηλεκτρικά έργα του ποταμού Νέστου που θα παράγουν ενέργεια και εκτός από αυτό θα χρησιμοποιούνται και για άρδευση, δημιουργούν νέα δεδομένα στην περιοχή. **Η περιοχή γίνεται ελκυστική για νέες παραγωγικές επενδύσεις και γίνονται πιο ανταγωνιστικές οι ήδη υπάρχουσες. Όχι μόνο αίρεται η χρόνια απομόνωση της περιοχής αλλά ο νομός πλέον βρίσκεται στο κέντρο των διεθνών εμπορικών συναλλαγών, με την ευρύτερη ενδοχώρα της Βαλκανικής.** Με την αποπεράτωση των μεγάλων έργων γίνεται πλέον εφικτός ο στόχος της οικονομικής διεύθυνσης και συνεργασίας, όχι μόνο με τα κράτη της Βαλκανικής αλλά και με τις Παραεξείνιες περιοχές, που οι πολιτικοοικονομικές εξελίξεις τις καθιστούν ιδιαίτερα πρόσφορες για την ανάπτυξη ευρείας κλίμακας οικονομικοεμπορικών συμφωνιών.

9.4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Είναι προφανές ότι ο ρόλος του νομού Καβάλας δεν μπορεί να είναι ανεξάρτητος από την πρόκληση των νέων δεδομένων που δημιουργήθηκαν στα Βαλκάνια. Ο νομός Καβάλας μαζί με τους υπόλοιπους νόμους της ΠΑΜΘ αποτελούν το βορειότερο άκρο της Ευρωπαϊκής ένωσης στον ευρύτερο Βαλκανικό χώρο.

Δημιουργούνται έτσι οι προϋποθέσεις ο νομός να αποτελέσει την εναλλακτική προς την Θεσσαλονίκη διέξοδο της Βαλκανικής, αλλά και της παραεξείνιας ενδοχώρας στο Αιγαίο και την Μεσόγειο.

Ήδη υπάρχει διαμορφωμένη μια δυναμική διασυνοριακής συνεργασίας με πρωτεργάτη τον ιδιωτικό τομέα, που υπήρξε πρωτοπόρος στην ανάπτυξη εμπορικών σχέσεων κυρίως με τη Βουλγαρία, αλλά και με τις υπόλοιπες χώρες της Βαλκανικής. Ακολουθεί και ο δημόσιος τομέας μέσα στα πλαίσια μιας ευρύτερης στρατηγικής, οικονομικής διεύθυνσης στα Βαλκάνια.

Δημιουργούνται έτσι οι προϋποθέσεις ο νομός να αποτελέσει την εναλλακτική προς την Θεσσαλονίκη διέξοδο της Βαλκανικής, αλλά και της παραευξείνιας ενδοχώρας στο Αιγαίο και την Μεσόγειο.

Ήδη υπάρχει διαμορφωμένη μια δυναμική διασυνοριακής συνεργασίας με πρωτεργάτη τον ιδιωτικό τομέα, που υπήρξε πρωτοπόρος στην ανάπτυξη εμπορικών σχέσεων κυρίως με τη Βουλγαρία, αλλά και με τις υπόλοιπες χώρες της Βαλκανικής. Ακολουθεί και ο δημόσιος τομέας μέσα στα πλαίσια μιας ευρύτερης στρατηγικής, οικονομικής διείσδυσης στα Βαλκάνια.

Ο νομός Καβάλας κατέχει δυναμική παρουσία στις συναλλαγές με την Βουλγαρία, αλλά δεν έχει αξιοποιήσει επαρκώς τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα. Δεν έχουν επιτευχθεί εξαιρετικές επιδόσεις στον τομέα του διασυνοριακού εμπορίου, ενώ είναι σχεδόν ανύπαρκτες οι διασυνοριακές δράσεις στους τομείς του επιμόρφωσης, της ανταλλαγής εμπειριών, της μεταφοράς τεχνολογίας και πολιτισμού. Περίπου 50 επιχειρήσεις του νομού έχουν εμπορικές συναλλαγές με την γειτονική χώρα με κυριότερα διακινούμενα προϊόντα τα είδη διατροφής, καθώς και τα είδη ένδυσης και υπόδησης (Εμπορικό Επιμελητήριο Καβάλας 1996).

Η διασυνοριακή συνεργασία θα βοηθήσει στην αναβάθμιση του νομού Καβάλας αλλά και της ΠΑΜΘ γενικότερα. Στον νομό επικρατεί κλίμα αποβιομηχάνισης με το κλείσιμο αρκετών παραγωγικών μονάδων (πρόσφατο παράδειγμα τα Πλαστικά Καβάλας). Τα αυξημένα κίνητρα που δίνονται στην Θράκη σε σχέση με την Καβάλα δεν βοηθούν στην αντιστροφή του επενδυτικού κλίματος.

Η Καβάλα μπορεί να αποτελέσει την εναλλακτική προς την Θεσ/νίκη διέξοδο της Βαλκανικής. Οι υπάρχοντες οδικοί άξονες Σόφιας - Θεσ/νίκης και Βελιγραδίου - Σκοπίων - Θεσ/νίκης έχουν σημαντική συμφόρηση. Ιδιαίτερα στον τελωνειακό σταθμό του Προμαχώνα παρατηρούνται σημαντικές καθυστερήσεις λόγω αυξημένης συσσώρευσης φορτηγών. Επιπλέον το λιμάνι της Θεσ/νίκης εξυπηρετεί το σύνολο σχεδόν της εμπορευματικής κίνησης από και προς την Βαλκανική και η ύπαρξη εναλλακτικού λιμανιού κρίνεται επιβεβλημένη.

Για την περαιτέρω ενίσχυση του ρόλου του νομού Καβάλας και της ΠΑΜΘ γενικότερα στο διασυνοριακό εμπόριο, κρίνεται επιβεβλημένη η κατασκευή ενός κάθετου οδικού άξονα που θα συνδέει τους νομούς Καβάλας και Δράμας με την Βουλγαρία.

Οι σημερινοί οδικοί άξονες που συνδέουν την Ελλάδα με την Βουλγαρία είναι οι εξής:

- Ο διεθνής δρόμος Sofia - Blagoevgrad - Προμαχώνας - Θεσ/νίκη (συνολικό μήκος 290 χλμ.) που απορροφά τον συνολικό σχεδόν φόρτο της εμπορευματικής κίνησης από τις Βαλκανικές χώρες προς Ελλάδα και Μεσόγειο και αντίθετα.

- Ο άξονας Αλεξ/πολης - Ορεσιτιάδας - Svilengrad - Plovdiv συνολικού μήκους 340 χλμ. που υπολείπεται.

Όσον αφορά την συγκέντρωση της οικονομικής δραστηριότητας της Βουλγαρίας ισχύουν τα εξής (ΤΕΕ 1995):

Στην Βουλγαρία υπάρχουν κυρίως 3 πόλοι ανεπτυγμένης βιομηχανικής δραστηριότητας:

- Ο πρώτος πόλος είναι η περιοχή της Σόφιας. Ο πληθυσμός της Σόφιας είναι περίπου 1,2 εκ. κάτοικοι ενώ σε απόσταση 25 χλμ. βρίσκεται και η βιομηχανική πόλη του Pernik.

- Ο δεύτερος πόλος είναι η περιοχή του Πλοβνίν με περίπου 800.000 κατοίκους. Το Πλοβνίν βρίσκεται στο κέντρο μιας μεγάλης και εύφορης πεδιάδας όπου βρίσκονται και οι πόλεις Stara Zagora (140.000 κάτοικοι 89 χλμ.), Pazardjik (100.000 κάτοικοι 36 χλμ.), Haskovo (60.000 κάτοικοι 77 χλμ.), Asepovgrad (40.000 κάτοικοι 19 χλμ.), Karlovo (30.000 κάτοικοι 56 χλμ.). Αυτός ο πόλος ανάπτυξης είναι και ο πιο σημαντικός στη γειτονική χώρα. Επιπλέον στην πόλη του Πλοβνίν γίνονται δύο φορές τον χρόνο αξιόλογες εμπορικές εκθέσεις (τον Μάιο για καταναλωτικά προϊόντα και τον Σεπτέμβριο για βιομηχανικά προϊόντα και εξοπλισμό).

- Ο τρίτος πόλος είναι η ακτή του Εύξεινου Πόντου με κύριες πόλεις την Βάρνα (400.000 κάτοικοι) και το Burgas (200.000 κάτοικοι), με τουριστικό και ναυτιλιακό κυρίως ενδιαφέρον.

Όπως φαίνεται και στους χάρτες οι δύο υπάρχοντες οδικοί άξονες βρίσκονται στα άκρα της Βουλγαρίας και δεν εξυπηρετούν άμεσα την ενδοχώρα της. Με την υπάρχουσα κατάσταση η σύνδεση της Ελλάδας με το σημαντικότερο οικονομικό κέντρο της Βουλγαρίας (Πλοβνίν) κρίνεται προβληματική.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι παρακάτω χιλιομετρικές αποστάσεις:

Θεσ/νίκη - Πλοβνίν: 420 χλμ. (μέσω Προμαχώνα)

Δράμα - Πλοβνίν: 414 χλμ.

Καβάλα - Πλοβνίν: 450 χλμ.

Αλεξ/πολη - Πλοβνίν: 340 χλμ. (μέσω Ορμένιου)

Η πρόταση που παρουσιάζεται (ΤΕΕ τμήμα Ανατολικής Μακεδονίας) είναι η κατασκευή ενός κάθετου οδικού άξονα σύνδεσης Καβάλας - Δράμας - Κ.Νευροκοπίου - Goce Delcev (Άνω Νευροκόπι).

Σε πρώτη φάση ο οδικός αυτός άξονας θα καταλήγει στην ήδη υπάρχουσα αρτηρία Προμαχώνα - Σόφιας ενώ σε δεύτερη φάση, θα διακλαδίζεται από το Goce Delcev προς το Πλοβνίν. Οι νέες χιλιομετρικές αποστάσεις θα είναι:

Θεσ/νίκη - Δράμα - Πλοβνίν: 437 χλμ.

Δράμα - Πλοβνίν: 275 χλμ.

Καβάλα - Πλοβνίν: 311 χλμ.

Η κατασκευή αυτού του οδικού άξονα θα βοηθήσει κατά πολύ στην προώθηση των διασυνοριακών συνεργασιών μεταξύ της Ανατολικής Μακεδονίας και του μεγαλύτερου βιομηχανικού θύλακα της Βουλγαρίας, που όπως αναφέραμε παραπάνω είναι η περιοχή του Πλοβνίν. Εκτός από αυτό θα επιτευχθεί η κατά πολύ συντομότερη πρόσβαση στην Ρουμανία στην οποία η Ελληνική διείδυση έχει πολλά περιθώρια βελτίωσης.

Ο κάθετος οδικός άξονας Καβάλας - Δράμας - Κ.Νευροκοπίου - Εξοχής - Goce Delcev που σε πρώτη φάση θα συνδέεται με τον υπάρχοντα ορόμο συνόρων - Σόφιας και σε δεύτερη φάση θα διακλαδίζεται προς το Πλοβνίν, συνδέει την

Χάρτης 9.5

Διασυνοριακή Συνεργασία με Βουλγαρία

--- Υπάρχον
— Προτεινόμενο

Πηγή Τ.Ε.Ε.

Τα Μεγάλα Έργα Υποδομής

- 0 50 100
---	Frontières nationales	⊙	Industrie chimique
⊙	Capitale	⊙	Industrie métallurgique
•	Ville de + de 100 000 habitants	⊙	Industrie textile
○	Autres villes importantes	⊙	Industrie alimentaire
~~	Fleuve	⊙	Industrie électrique
	Gisements de charbon	⊙	Industrie du papier
x	Mines de charbon	⊙	Industrie du tabac et des cigarettes
	Gisements de houille	⊙	
⊙	Mines de houille		
-
⊙	Pétrole	C	Industrie chimique
⊙	Gas naturel	Ce	Réacteurs
---	Océan	El	Industrie électrique
---	Océan	⊙	Industrie textile
---	Gasoline	⊙	Industrie alimentaire
⊙	Plante de production d'énergie	⊙	Industrie électrique
⊙	Centrale nucléaire	⊙	Industrie du papier
⊙	Barrage hydroélectrique	⊙	Industrie du tabac et des cigarettes
⊙	Centrale hydroélectrique		
⊙	Centrale électrique		
⊙	Production d'énergie solaire		
⊙	Acier de haute qualité		
⊙	Charbon de qualité		
⊙	Fabrication de ciment		

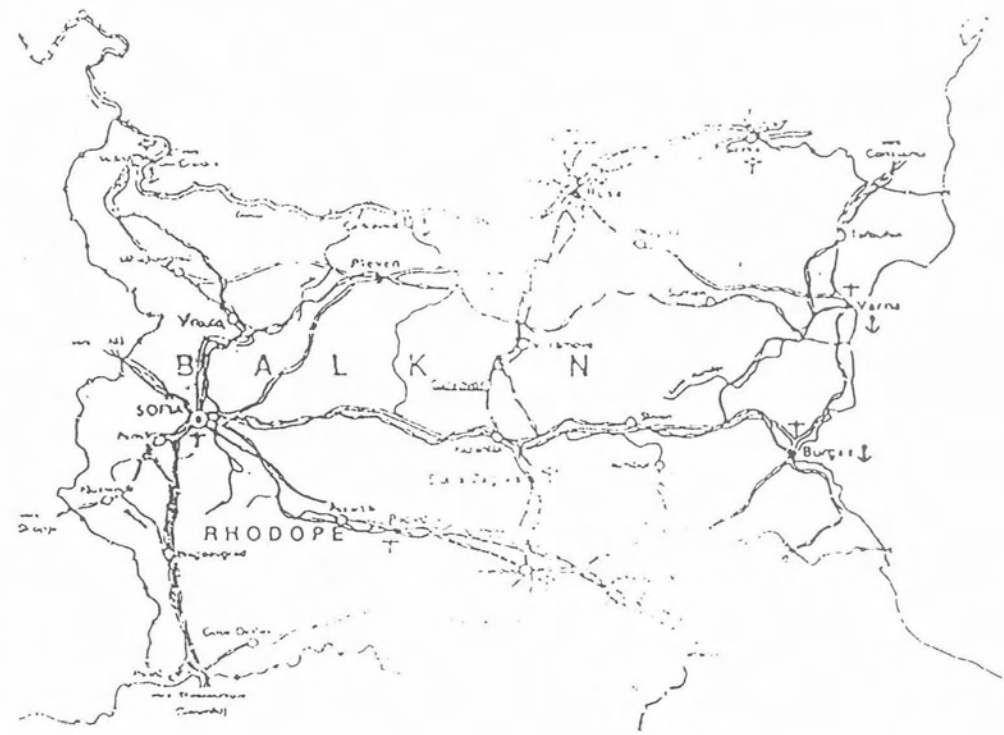

Χάρτης 9.6

Βουλγαρία
Φυσικοί Πόροι, Βιομηχανικός Τομέας

Πηγή BCS

- Εθνικές οδοί
- ⊙ Ουράνιο
- Νέο αεροδρόμιο 100.000 τ.μ.
- ⊙ Αεροδρόμιο 100.000 τ.μ.
- Οδοί με κλάση 1ης τάξης
- Οδοί με κλάση 2ης τάξης
- Οδοί με κλάση 3ης τάξης
- ⊕ Λιμάνια
- ⊕ Τερματισμοί
- ↓ Ρυθμιζόμενα
- ⊖ Ρυθμιζόμενα

Πηγή BCS

Χάρτης 9.7

Βουλγαρία
Μεταφορική Υποδομή

- Frontières nationales
- ☉ Capitale
- Ville de + de 100 000 habitants
- Autres villes importantes
- ~~~~~ Fleuve

- ☐ Zone principale d'élevage
- ♀ Céréal
- Fruit
- Exportation de produits
- ♂ Tourisme
- I Industrie
- ▨ Vigne
- Agrumes
- Coton
- ▨ Cacao
- Zone

Χάρτης 9.0

Βουλγαρία
Φυσικοί Πόροι, Αγροτικός Τομέας

Πηγή BCS

εμπορικών συναλλαγών η διευκόλυνση της συγκοινωνιακής προσπελασιμότητας είναι σίγουρο πως θα βοηθήσει και στην ανάπτυξη και άλλων μορφών συνεργασίας όπως πολιτιστικού, κοινωνικού, τουριστικού χαρακτήρα.

Η πρόταση περί δημιουργίας κάθετου οδικού άξονα έχει επανελημένως εξαγγελθεί από την πολιτική ηγεσία. Η Βουλγάρικη πλευρά έχει δείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην προοπτική ενός τέτοιου έργου. Πρόσφατα μάλιστα διατυπώθηκε επισήμως από την πολιτική ηγεσία της Βουλγαρίας η επιθυμία για την επαναλειτουργία του τελωνειακού σταθμού της Εξοχής, γεγονός που βρίσκει σύμφωνη και την Ελληνική πλευρά.

Η κατασκευή ενός τέτοιου έργου εναρμονίζεται με την Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG II που προβλέπει μεταξύ άλλων:

<<Την αναβάθμιση των βασικών οδικών αξόνων που είναι ενταγμένοι στα διευρωπαϊκά δίκτυα και συντελούν στην αποτελεσματικότερη σύνδεση της χώρας με τον λοιπό Βαλκανικό χώρο. Παράλληλα επιδιώκεται η βελτίωση των τοπικών συστημάτων μεταφορών σε περιοχές απομακρυσμένες και με ιδιαίτερα προβλήματα υποδομών. Ειδικότερα η σύνδεση του άξονα της Εγνατίας και των βασικών λιμένων από τα οποία αυτή διέρχεται με τον ευρύτερο Βαλκανικό χώρο δια καθέτων αξόνων, προβλεπόμενων ήδη στα διευρωπαϊκά δίκτυα οδηγεί:

- Στην γεωγραφική σύγκλιση του χώρου και επομένως στη μείωση των μειονεκτημάτων που πηγάζουν από την απομόνωση
- Στην προαγωγή του διασυνοριακού εμπορίου
- Στην διευκόλυνση των μεταφορικών φορτίων και των μετακινήσεων επιβατών. Στην ευκολότερη αυτή προσπελασιμότητα θα στηριχθεί κάθε άλλη μορφή συνεργασίας
- Στην αξιοποίηση της Εγνατίας οδού
- Στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης>>

Η ανάπτυξη της διασυνοριακής συνεργασίας δεν μπορεί να υλοποιηθεί σε πλήρη βαθμό μόνο με την κατασκευή ενός κάθετου άξονα. Χρειάζεται να πραγματοποιηθεί και ένα πλέγμα παράλληλων δράσεων που θα θεμελιώσει και θα προωθήσει την διακρατική συνεργασία. **Τέτοιες δράσεις που θα υποστηρίζουν τις διαβαλκανικές σχέσεις είναι οι παρακάτω (ΤΕΕ τμήμα Ανατολικής Μακεδονίας) :**

- **Επιτάχυνση της αποπεράτωσης των μεγάλων έργων.** Είναι φανερό ότι η Ελλάδα δεν έχει την πολυτέλεια να χάσει την ιστορική αυτή ευκαιρία για την οικονομική διεύρυνση στα Βαλκάνια. Από την άλλη πλευρά οι βαλκάνιοι γείτονές μας δεν έχουν λόγους για να περιμένουν επ'άπειρον την ολοκλήρωση της ελληνικής υποδομής. Ενδεχόμενες πολυετείς κωλυσιεργίες στην αποπεράτωση των μεγάλων έργων, ενδεχομένως θα τους αναγκάσουν να αναζητήσουν νέους δρόμους διαμετακόμισης (λιμάνια Μαύρης Θάλασσας, Εύξεινου Πόντου, Τουρκία κ.λ.π.).

- **Βελτίωση της τηλεπικοινωνιακής υποδομής.** Σήμερα το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο μεταξύ της Ελλάδας και των υπολοίπων Βαλκανικών χωρών διακρίνεται από το χαμηλό επίπεδο και την ανεπάρκειά του. Τέτοιου επιπέδου τηλεπικοινωνίες δεν μπορούν να προσφέρουν εξειδικευμένες και σύγχρονες υπηρεσίες που είναι ο ακρογωνιαίος λίθος στην σημερινή οικονομική σκηνή.

- **Ανάπτυξη επιχειρηματικών και άλλων συνεργασιών.** Παρ'όλα τα σημαντικά προβλήματα ο ελληνικός ιδιωτικός επιχειρηματικός τομέας έχει αναπτύξει μια πολύ σημαντική δραστηριότητα όσον αφορά τις διαβαλκανικές οικονομικές συνεργασίες, κυρίως δε με την Βουλγαρία.

Οι συνεργασίες αυτές αποτελούν την βάση για την εδραίωση και την ανάπτυξη των διασυνοριακών εμπορικών σχέσεων και επομένως είναι ανάγκη να ενισχυθούν και να επεκταθούν. Ο δημόσιος τομέας θα πρέπει να αναλάβει περισσότερες πρωτοβουλίες και να αποτελέσει τον αρωγό αυτής της προσπάθειας.

Ανταλλαγή επιχειρηματικών αποστολών, εκατέρωθεν προβολή προϊόντων, συμμετοχή σε εμπορικές εκθέσεις, ενημερωτικά έντυπα σε γλώσσες των Βαλκανικών χωρών, συστήματα διαρκούς ανταλλαγής πληροφοριών επιχειρηματικού ενδιαφέροντος, είναι μερικές από τις δυνατές δράσεις που μπορούν να υποστηρίξουν τις διασυνοριακές επιχειρηματικές συνεργασίες.

Άλλοι τομείς συνεργασίας που μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη πολύπλευρων δεσμών και να συσφίξουν τις σχέσεις εκατέρωθεν των συνόρων είναι οι μορφωτικές ανταλλαγές, η συνεργασία σε θέματα έρευνας και τεχνολογίας μεταξύ ερευνητικών φορέων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, η πολιτιστική συνεργασία, ο αθλητισμός κ.λ.π. Οι συνεργασίες αυτές αναμένεται να δημιουργήσουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την επιδιωκόμενη αναπτυξιακή εξέλιξη.

- **Τουριστική ανάπτυξη και προβολή.** Ο νέος οδικός άξονας θα κάνει ευκολότερη την πρόσβαση του τουριστικού ρεύματος από την βαλκανική προς την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και προς τα νησιά του Β.Αιγαίου. Η δημιουργία τουριστικής υποδομής ικανής να ανταποκριθεί στις ανάγκες, με ταυτόχρονη προβολή του διατιθέμενου τουριστικού προϊόντος αποτελούν τα εχέγγυα για την αξιοποίηση της επερχόμενης ευκαιρίας.

- **Αποκατάσταση της ενεργειακής ισορροπίας στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη.** Η ΠΑΜΘ είναι το μόνο μέρος της Ελλάδας που είναι τόσο απομακρυσμένο από τα κέντρα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την εμφάνιση προβλημάτων στο δίκτυο της ΔΕΗ με σοβαρότατες συνέπειες κυρίως στις βιομηχανίες συνεχούς λειτουργίας.

Με την αποπεράτωση των φραγμάτων του Νέστου που εκτός από την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας θα αρδεύσουν και την πεδιάδα των Φιλίππων - Δράμας, καθώς και με την κατασκευή εργοστασίου ηλεκτρικής ενέργειας από φυσικό αέριο στην Κομοτηνή, η περιοχή πλέον θα είναι αυτόνομη από πλευράς ηλεκτρικής ενέργειας και θα γίνει περισσότερο ανταγωνιστική.

Ο νομός Καβάλας μπορεί να γίνει η εναλλακτική δίοδος της Βαλκανικής ενδοχώρας προς την Μεσόγειο αλλά και μέσω Εγνατίας προς τη Μέση Ανατολή και Δυτική Ευρώπη. Αυτός ο ρόλος ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τον σχεδιασμό των Βαλκανικών χωρών ως μια εναλλακτική λύση στον κόμβο της Θεσ/νίκης η κυρίαρχη θέση της οποίας δεν αμφισβητείται. Κατά αυτό τον τρόπο ο νομός Καβάλας αναδεικνύεται σε διεθνές διαμετακομιστικό κέντρο και αποφεύγει την οικονομική στασιμότητα.

Για την εκπλήρωση αυτού του στόχου είναι αναγκαία η κατασκευή ενός κάθετου άξονα που θα συνδέει σε πρώτη φάση τη Καβάλα και την Δράμα με το **Goce Delcev της Βουλγαρίας μέσω του τελωνειακού σταθμού της Εξοχής** και σε δεύτερη φάση θα διακλαδίζεται προς το Ρλονάιν που αποτελεί το πιο παραγωγικό κέντρο οικονομικής δραστηριότητας της Βουλγαρίας.

Η κατασκευή αυτού του οδικού άξονα δεν μπορεί από μόνη της να εκπληρώσει τους επιθυμητούς στόχους. Χρειάζεται η δραστηριοποίηση του κράτους για την ολοκλήρωση μιας σειράς ενεργειών, που θα δημιουργήσουν στον νομό ένα, ιδιαίτερα για νέες επενδύσεις, ελκυστικό υπόβαθρο, που θα μπορέσει να αντιμετωπίσει επιτυχώς την ιστορική αναπτυξιακή πρόκληση.

10. Επεξεργασία Αναπτυξιακού σχεδίου του νομού Καβάλας

Αναλύοντας τα στοιχεία της υπάρχουσας κατάστασης, της ταυτότητας του νομού, καθώς και τον διεθνή περιβάλλοντα χώρο και τις μεταβολές που λαμβάνουν χώρα σ' αυτόν, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο νομός έχει πολύ αισιόδοξες προοπτικές. Τα στοιχεία που συνηγορούν στην εξαγωγή αισιόδοξων συμπερασμάτων για το μέλλον του νομού είναι τα εξής:

- **Η γεωγραφική θέση του νομού και της πόλης της Καβάλας.**

- Ο νομός βρίσκεται σε περιοχή - σταυροδρόμι για τον ευρύτερο χώρο ανάμεσα στα Βαλκάνια, τις Παραευξείνιες χώρες, τις χώρες της Ν.Α.Μεσογείου και την Δυτική Ευρώπη.

- Βρίσκεται πάνω και περίπου στη μέση του οδικού άξονα της Εγνατίας.

- Αποτελεί έξοδο στο Αιγαίο των κάθετων αξόνων Βουλγαρία - Εξοχή - Δράμα - Καβάλα, Βουλγαρία (Σόφια) - Προμαχώνας - Σέρρες - Καβάλα, Βουλγαρία (Πλόβντιβ) - Εχίνος - Ξάνθη - Καβάλα, που προοπτικά θα συνδέονται με τους διευρωπαϊκούς άξονες Δρέσδη - Σόφια και Ελσίνκι - Ντιμιτρόφγκραντ.

- Βρίσκεται σε σύντομη απόσταση λειτουργική για την ανάπτυξη σχέσεων και από τις τρεις πρωτεύουσες των γειτονικών νομών. Επίσης απέχει κοντινή απόσταση από την Θεσσαλονίκη ένα κέντρο μητροπολιτικής σημασίας για την Νότια Βαλκανική, και τα δύο σημαντικότερα οικονομικά και πληθυσμιακά κέντρα της γειτονικής Βουλγαρίας, την Σόφια και το Πλόβντιβ.

- **Το φυσικό κάλλος και η ιστορικοπολιτιστική παράδοση**

- Ο νομός έχει κλίμα μεσογειακό, προικισμένο φυσικό περιβάλλον, εκτεταμένες παραλίες, το όμορφο νησί της Θάσου και αστικό κέντρο την Καβάλα, πόλη με ελκυστική φυσιογνωμία, ενώ δεν έχουν συμβεί ανεπανόρθωτες περιβαλλοντικές καταστροφές.

- Η Καβάλα, η Θάσος, οι Φίλιπποι, γενικά όλος ο νομός έχουν μακρόχρονη και σημαντική ιστορική και πολιτιστική διαδρομή.

- Το φυσικό, το αστικό περιβάλλον, οι κοινωνικές υποδομές, η πολιτισμική πραγματικότητα συνθέτουν την δυνατότητα για ικανοποιητική ποιότητα ζωής.

- **Η σύνθεση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού**

- Το ανθρώπινο δυναμικό έχει αξιόλογη σύνθετη εμπειρία οικονομικής δραστηριότητας και παράδοσης όσον αφορά το εμπόριο, την βιομηχανική παραγωγή, τα τεχνικά έργα, την παροχή υπηρεσιών και την αγροτική παραγωγή. Ακόμα υπάρχει προσέλκυση και ανάπτυξη της επιστημονικής έρευνας.

• Η σύνθεση της τοπικής βιομηχανίας

- Η τοπική βιομηχανία παρ'όλα τα προβλήματά της και την επίδραση δυσμενών εξωγενών παραγόντων (πλουσιοπάροχα κίνητρα στους διπλανούς νομούς), δείχνει έναν ιδιαίτερο δυναμισμό και προσαρμογή στις σύγχρονες συνθήκες εξειδίκευσης.

- Ο νομός έχει μεγάλη βιομηχανική παράδοση και παρουσιάζει τάσεις συγκέντρωσης βιομηχανικών δραστηριοτήτων σε ορισμένους κλάδους (μάρμαρα, ιχθυηρά, τρόφιμα, ένδυση, έπιπλα) και εξειδικεύεται σ'αυτούς, γεγονός που βοηθά στην ανταγωνιστικότητα των προϊόντων.

• Μεγάλα έργα

- Στην περιοχή είδη άρχισαν να κατασκευάζονται σημαντικά έργα υποδομών, εθνικής σημασίας, που θα της προσδώσουν νέο χαρακτήρα, καθιστώντας την ελκυστική για τους επενδυτές (Εγνατία οδός, κάθετοι άξονες, μεγάλο λιμάνι διεθνών δυνατοτήτων, σιδηροδρομική σύνδεση του νέου λιμανιού, επάρκεια ενέργειας, ικανές τηλεπικοινωνίες κ.λ.π.).

- Μ' αυτά τα έργα θα αρθεί η απομόνωση του νομού και παρουσιάζεται η ευκαιρία για περαιτέρω ανάπτυξη της διασυνοριακής συνεργασίας με τις χώρες των Βαλκανίων, η οποία θα έχει αυξημένα οικονομικοπολιτιστικά οφέλη για τα συνεργαζόμενα μέρη.

• Έδαφος - Υπέδαφος

- Στον νομό Καβάλας υπάρχουν σε αφθονία οι φυσικοί πόροι. Το υπέδαφος περιέχει σημαντικό ορυκτό πλούτο όπως, άφθονα και σπάνιας ποιότητας κοιτάσματα μαρμάρων, κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, κοιτάσματα τύρφης κ.λ.π.

- Επιπλέον ο νομός διαθέτει εύφορες και αρδευόμενες πεδινές εκτάσεις που παράγουν σημαντικό αριθμό γεωργικών προϊόντων (σταφύλια, σιτηρά, κηπευτικά, ελιές κ.λ.π.).

- Τέλος υπάρχει σημαντική αλιευτική παραγωγή και μεταποίηση αυτής, που κατατάσσει τον νομό ως ένα από τα πιο σημαντικά αλιευτικά κέντρα της χώρας, με σπουδαίες εξαγωγικές δραστηριότητες (Βαλκανικές χώρες, Ιαπωνία κ.λ.π.).

• Τουρισμός

- Στον νομό υπάρχει πλούσια τουριστική κίνηση κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, ιδιαίτερα στην Θάσο, ενώ και ο υπόλοιπος νομός διαθέτει πολύ αξιόλογη τουριστική υποδομή, η οποία μπορεί και να βελτιωθεί και να αξιοποιηθεί περισσότερο.

- **Η πόλη της Καβάλας**

- Η Καβάλα ως μια πόλη μεσαίου μεγέθους έχει δημιουργήσει ισχυρούς οικονομικούς δεσμούς με τις γύρω πόλεις, κατέχοντας ρόλο περιφερειακού οικονομικού κέντρου για την ΠΑΜΘ. Παράλληλα έχουν αναπτυχθεί διασυνοριακές σχέσεις με τις χώρες της βαλκανικής (ιδιαίτερα την Βουλγαρία), που αναμένεται να ισχυροποιηθούν με την κατασκευή των μεγάλων έργων. Η παρουσία της πόλης της Καβάλας ως ένας σημαντικός πόλος ανάπτυξης, αξιοποιεί και τις δυνατότητες του παραγωγικού συστήματος του νομού, συμβάλλοντας στην ανάπτυξή του.

11. Κατευθυντήριες Γραμμές του Αναπτυξιακού Σχεδίου του Νομού

Όπως διαπιστώσαμε στην παραπάνω ανάλυση ο νομός έχει ελπιδοφόρες προοπτικές. Για την συγκρότηση του αναπτυξιακού σχεδίου του νομού είναι απαραίτητο οι προοπτικές αυτές να αξιοποιηθούν κατά τρόπο αποτελεσματικότερο τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα.

Πρέπει να υπάρξει ανάπτυξη που να εναρμονίζεται με τις επιταγές της βελτίωσης της ποιότητας ζωής και όχι της υποβάθμισής της. Η ανάπτυξη δεν πρέπει να υποβαίνει σε βάρος των φυσικών πόρων με την κατασπατάλησή τους.

Η ανάπτυξη πρέπει να μπορεί να προβλέψει τις διεθνείς κοινωνικοπολιτικές αλλαγές και εξελίξεις και να έχει μια προσαρμοστικότητα σ'αυτές. Εν τέλει η ανάπτυξη πρέπει να γίνεται με στόχο την ευημερία όλων των κοινωνικών ομάδων και όχι τον αποκλεισμό μέρους αυτών.

Με βάση τις παραπάνω σκέψεις μερικές κατευθυντήριες γραμμές που πρέπει οπωσδήποτε να τηρηθούν στην εκπόνηση του Αναπτυξιακού Σχεδίου είναι:

- **Ο νομός πρέπει να αναπτυχθεί με βάση την αειφορία**

Η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί γενικότερη πολιτική των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γενικότερα των ανεπτυγμένων κρατών. Σύμφωνα με την αρχή της αειφορίας η επιθυμητή ανάπτυξη είναι αυτή κατά την οποία λαμβάνεται υπόψιν <<η προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας του καθώς και η καταπολέμηση της ρύπανσης>> (Ευρώπη 2000+).

Το πρότυπο της αειφόρου ανάπτυξης που αναπτύχθηκε διεξοδικά από την Λευκή Βίβλο, σημαίνει συνετή διατήρηση των φυσικών πόρων. Απαιτεί οι ρυθμοί που καταναλώνονται τα μη ανανεώσιμα υλικά, οι υδατικοί και οι ενεργειακοί πόροι, να μην υπερβαίνουν τους ρυθμούς με τους οποίους αυτά αποκαθιστώνται από τα φυσικά συστήματα και να παραδίδονται ως έχουν στις μέλλουσες γενιές.

Επίσης απαιτεί ο αριθμός των εκπεμπόμενων ρύπων να μην υπερβαίνει την ικανότητα του αέρα, του νερού και του εδάφους από το να τους απορροφήσουν και να τους επικοδομήσουν - αφομοιώσουν.

Εκτός από αυτά η περιβαλλοντική αειφορία περιλαμβάνει την διατήρηση της ποιότητας του αέρα, του νερού, του εδάφους, της ανθρώπινης υγείας και ζωής, σε επίπεδα που να διατηρούν την ποιότητα ζωής του ανθρώπου, την χλωρίδα και την πανίδα επ'άπειρον.

Δεν θα πρέπει να θεωρηθεί η κατεύθυνση προς την αειφόρο ανάπτυξη ως απλώς μια νουθεσία, ως μια απλή ευαισθησία απέναντι στο περιβάλλον και τα προβλήματά του. Η αειφόρος ανάπτυξη είναι μια αναγκαιότητα και σύμφωνα με το άρθρο 130Σ της Συνθήκης του Μάαστριχτ <<θα πρέπει εφ'εξής να βρίσκεται στην καρδιά των χωροταξικών εγχειρημάτων>> (Ευρώπη 2000+).

Σύμφωνα με την Λευκή Βίβλο από έγκυρες αναλύσεις επιστημόνων και πολιτικών οργάνων έχει διαπιστωθεί ότι:

- Η εξάντληση και η υποβάθμιση των φυσικών και περιβαλλοντικών πόρων περιορίζει τις δυνατότητες οικονομικής ευημερίας άμεσα και μακροπρόθεσμα.

- Η αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζημιών κοστίζει ολοένα και περισσότερο.

- Η αναπαραγωγή των υφιστάμενων καταναλωτικών και βιομηχανικών προτύπων σε παγκόσμιο επίπεδο θα απαιτούσε δεκαπλάσιους πόρους από όσους σήμερα διατίθενται.

- Οι μελέτες που ασχολούνται με τα κριτήρια εγκατάστασης των επιχειρήσεων και των ατόμων δείχνουν ότι το περιβάλλον αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία για την ελκυστικότητα μιας περιοχής.

Αν υποτιμηθεί η λογική της αειφορίας το οικονομικό κόστος βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα θα είναι τεράστιο και θα απορροφήσει πόρους απόλυτα απαραίτητους. Η Κοινοτική αρχή <<ο ρυπαίνων πληρώνει>> θα πρέπει να βρει μέσω αυστηρότερων ελέγχων, πρακτική εφαρμογή.

• Η Ανάπτυξη οφείλει να είναι Ανθρωποκεντρική

Επιβάλλεται οποιαδήποτε μορφή σχεδιασμού να βάζει ως κεντρικό της στόχο την ευημερία του ανθρώπου, όπου και να ζει αυτός, όποια δουλειά και αν κάνει, οποιαδήποτε μόρφωση, κουλτούρα, καταγωγή, εισοδήματα και αν έχει.

Η ανάπτυξη δεν είναι αυτοσκοπός, γίνεται για τον άνθρωπο και οποιαδήποτε άλλη λογική αν διέπει τον αναπτυξιακό σχεδιασμό, θα καταλήξει στην συσσώρευση σημαντικών προβλημάτων.

Ο άνθρωπος είναι η κύρια παραγωγική δύναμη. Η περιθωριοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού μέσω της ανεργίας, της υποαπασχόλησης και της ετεροαπασχόλησης, αφαιρεί κρίσιμες δυνάμεις από τον δυναμισμό του παραγωγικού συστήματος.

Οι στρατηγικές που επιδιώκουν την αύξηση της ανταγωνιστικότητας μέσω της μείωσης των θέσεων εργασίας στις επιχειρήσεις, οδηγούν στην επιβάρυνση του κοινωνικού συνόλου. Τρανταχτό παράδειγμα είναι το κόστος που πληρώνει ο Κοινοτικός και ο Κρατικός προϋπολογισμός για την διαχείριση του προβλήματος της ανεργίας.

Αυτό που τελικά συμβαίνει είναι ότι η συνεχής αύξηση του δημοσιονομικού κόστους των ρυθμίσεων για την κοινωνική ασφάλιση αυξάνει έμμεσα το κόστος της εργασίας, μειώνει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και τελικά αποβαίνει εις βάρος τους.

Έπειτα οι πολιτικές που επιδίωξαν να περικόψουν τις δαπάνες κοινωνικής ασφάλισης, οδήγησαν στην αύξηση της φτώχειας και των εισοδηματικών ανισοτήτων και κατά συνέπεια στην υποβάθμιση της ποιότητας ζωής, σε νέα προβλήματα που απαιτούσαν νέους πόρους, και παράλληλα σε κάμψη της αγοραστικής δύναμης του πληθυσμού, σε κάμψη της κατανάλωσης κ.λ.π., δημιουργώντας έναν φαύλο κύκλο.

Ταυτόχρονα οι κοινωνικές ανισότητες και η υποβαθμισμένη ζωή, οι ελλείψεις στην υγεία, στην περίθαλψη, στην κατοικία στην ψυχαγωγία στην δημιουργική εργασία κ.λ.π. οδηγούν σε αρνητικά για την κοινωνία φαινόμενα (υποβαθμισμένες περιοχές, γκετοποίηση, περιθωριοποίηση, εγκληματικότητα κ.λ.π.).

Η περιθωριοποίηση του ανθρώπινου παράγοντα έχει τεράστιο κόστος για την κοινωνία. Είναι πολύ σημαντικό για μια περιοχή να επιτύχει ένα ικανοποιητικό επίπεδο ευημερίας για όλους, με συγκράτηση του πληθυσμού στις εστίες του και με σεβασμό και ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της κάθε κοινωνικής ομάδας.

Μόνο τότε ο αναπτυξιακός σχεδιασμός μπορεί να στηριχθεί στην θετική διάθεση των ανθρώπων, στην ενεργοποίησή τους, στην διάθεση συμμετοχής στα κοινά, στην οικονομική προσπάθεια, στις επενδύσεις, στην προστασία της φύσης. Ανάπτυξη χωρίς την καλύτερευση της ζωής του ανθρώπου δεν γίνεται.

- **Η Ανάπτυξη οφείλει να είναι ολοκληρωμένη ισόρροπη και ενδογενής**

Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη επιδιώκει την προώθηση όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων στις οποίες ο νομός παρουσιάζει τοπικά πλεονεκτήματα.

Σύμφωνα με τον Λουκάκη τα βασικά στοιχεία της ολοκληρωμένης ανάπτυξης είναι τα εξής:

- Η ενεργοποίηση του πληθυσμού στην αναπτυξιακή προσπάθεια
- Η ενδογενής ανάπτυξη
- Η εξάλειψη δυαδικών φαινομένων και των επιπτώσεων σε περίοδο κρίσης
- προώθηση στόχων της περιφερειακής πολιτικής που δεν εξυπηρετούνται από τον κεντρικό προγραμματισμό.

<<Η Ολοκληρωμένη ανάπτυξη ταυτίζεται με την από την βάση ανάπτυξη γιατί ο σχεδιασμός, η εφαρμογή και η παρακολούθησή της επιβάλλουν το συμμετοχικό προγραμματισμό και την ενεργοποίηση των κατοίκων και των φορέων της περιφέρειας>> (Λουκάκης 1996).

Βασικό στοιχείο της ολοκληρωμένης ανάπτυξης είναι και η ενδογενής ανάπτυξη. Σύμφωνα με την ενδογενή ανάπτυξη τοπικοί παράγοντες (οργανισμοί, φορείς, τοπικές επιχειρήσεις, τοπική επιχειρηματικότητα κ.λ.π.) συνθέτουν τους βασικούς κινητήριους μοχλούς της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Σε τοπικό επίπεδο αξιοποιούνται η αγορά εργασίας, η παραγωγική δομή, η επιχειρηματικότητα, οι φυσικοί πόροι, η κοινωνική και πολιτική δομή, οι παραδόσεις

και η πολιτιστική κληρονομιά και δραστηριότητα, πάνω στις οποίες οργανώνεται η οικονομική μεγέθυνση και η βελτίωση του επιπέδου ζωής.

- **Η Ανάπτυξη θα πρέπει να είναι εξωστρεφής**

Οι διεθνείς εξελίξεις επιβάλλουν στους ανθρώπους του νομού να προσπαθήσουν όσο το δυνατόν περισσότερο να αξιοποιήσουν, το ευρύτερο εθνικό και διεθνές περιβάλλον, την νέα οικονομική γεωγραφία της περιοχής και τις προοπτικές που ανοίγονται.

Η διεθνοποίηση του εμπορίου και της παγκόσμιας ζωής, οι συνθήκες άκρατου ανταγωνισμού που επικρατούν παγκοσμίως έχουν διαμορφώσει μια καινούργια πραγματικότητα. Πλέον η ανάπτυξη θα πρέπει να συμβαδίζει με εξωστρέφεια και προώθηση ευρύτερων οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων σε διεθνές επίπεδο.

Ο νομός θα πρέπει καταρχήν να αναπτύξει πιο στενές σχέσεις με το άμεσο διεθνές του περιβάλλον, τις χώρες των Βαλκανίων και του Εύξεινου Πόντου. Άλλωστε τα νέα δίκτυα συγκοινωνίας, μεταφορών και επικοινωνιών σε συνδυασμό με την καθιέρωση της κοινωνίας της πληροφορίας, αμβλύνουν τις όποιες γεωγραφικές αποστάσεις, διευκολύνοντας παρόμοιες ενέργειες.

Θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι για να είναι **εξελίσιμο και αποτελεσματικό το παραγωγικό σύστημα της περιοχής θα πρέπει να επιτευχθεί η πλήρης εκμετάλλευση της γεωγραφικής θέσης του νομού**, με τον έντονο εξαγωγικό χαρακτήρα του παραγόμενου προϊόντος.

Οι επιχειρήσεις των οποίων τα προϊόντα ανταγωνίζονται στην διεθνή αγορά, αποκτούν μεγαλύτερη σταθερότητα, εξελίσσονται, αυξάνεται η ποιότητά τους και αποτελούν τον πυρήνα ανάπτυξης του παραγωγικού συστήματος, με πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στο εισόδημα και την απασχόληση.

- **Η Ανάπτυξη για να προχωρήσει θα πρέπει να είναι ανταγωνιστική**

Ο νομός και η οικονομία του θα πρέπει να ανταποκριθούν σε μια διπλή πρόκληση:

- Στον ανταγωνισμό που δημιουργεί η παγκόσμια ενιαία αγορά, η διεθνοποίηση της επιχειρηματικής δράσης, η προώθηση του ευρωπαϊκού χώρου.

- Τον ανταγωνισμό ανάμεσα σε πόλεις και περιφέρειες, στα πλαίσια των επιδιώξεων για προώθηση της κάθε τοπικής αναπτυξιακής προσπάθειας.

• **Η Ανάπτυξη θα πρέπει να στηριχθεί στην Καινοτομία και στην Τεχνολογία**

Για να είναι ανταγωνιστικό και αποτελεσματικό ολόκληρο το παραγωγικό, κοινωνικό, θεσμικό σύστημα του νομού θα πρέπει να **συνδεθεί στενά με την επιστημονική έρευνα, τις Νέες Τεχνολογίες, την Καινοτομία σε κάθε κατεύθυνση.**

Οι νέες τεχνολογίες επιτρέπουν την καλύτερη προσαρμογή και την αύξηση της παραγωγικότητας των μικρών επιχειρήσεων. Η εφαρμογή νέων τεχνολογιών στον τομέα των επικοινωνιών θα βοηθήσει στην μείωση του συγκριτικού μειονεκτήματος που απορρέει από τον παραμεθόριο χαρακτήρα της περιοχής. Και αυτό γιατί δεν υπάρχει πλέον το εμπόδιο που λέγεται απόσταση. Η πρόσβαση πλέον έχει γίνει εύκολη και για το πιο μακρινό σημείο.

Επιπλέον οι νέες τεχνολογίες θα συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού συστήματος στον νομό, είτε μέσω της καθιέρωσης νέων συστημάτων παραγωγής, είτε μέσω της παραγωγής νέων προϊόντων.

Η ευκολότερη πρόσβαση στον νομό έχει ως αποτέλεσμα η απόσταση να πάψει πλέον να αποτελεί εμπόδιο στην προσπάθεια των τοπικών επιχειρήσεων να επιτύχουν υψηλή ανταγωνιστικότητα. <<Οι μεταβολές που προβλέπονται στην επόμενη δεκαετία και η διάδοσή τους στον χώρο προϋποθέτει ότι οι τοπικές επιχειρήσεις απολαμβάνουν οικονομίες του τόπου εγκατάστασης, ανάλογες με εκείνες των επιχειρήσεων που βρίσκονται στα μεγάλα αστικά κέντρα>> (Antonio Vasquez Barquero 1991).

Οι επιχειρήσεις του νομού για να έχουν πιθανότητες επιβίωσης και ανάπτυξης στην καινούργια κοινωνία που βαδίζουμε, στην κοινωνία της πληροφόρησης, θα πρέπει να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες. Είναι αναγκαίο να συνδεθούν και να συνεργαστούν με εταιρίες πληροφόρησης, με φορείς έρευνας (ΑΕΙ, ΤΕΙ, Ερευνητικά Κέντρα κ.λ.π.), με παραγωγικούς και τοπικούς φορείς (Επιμελητήρια, ΟΤΑ, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση κ.λ.π.). Μόνο έτσι θα μπορέσουν να ολοκληρωθούν και να παίξουν σημαντικό ρόλο στις εθνικές και στις διεθνείς αγορές.

• **Η Ανάπτυξη του Νομού πρέπει να στηριχθεί στην ενίσχυση του ρόλου της πόλης της Καβάλας**

Η πόλη της Καβάλας έχει όλα τα εχέγγυα για να παίξει τον ρόλο ενός κέντρου οικονομικής ανάπτυξης, όχι μόνο του Νομού αλλά και της ευρύτερης Περιφέρειας.

- Έχει στρατηγική γεωγραφική θέση.

- Αποτελεί μαζί με το δίπολο Κοζάνης - Πτολεμαίδα τα δύο αντίρροπα και ισαπέχοντα από την Θεσ/νίκη βιομηχανικά κέντρα. Επίσης αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά λιμενικά συστήματα της χώρας, και το πιο κοντινό στη Θεσ/νίκη.

- Τα μεγάλα έργα (περιφερειακός, Εγνατία, νέο λιμάνι κ.λ.π.), θα αλλάξουν την όψη της πόλης προσφέροντας πέρα από αυξημένες οικονομικοεμπορικές δυνατότητες και καλύτερη ποιότητα ζωής στους κατοίκους της.

- Έχει συγκριτικό πλεονέκτημα για διασυνοριακή συνεργασία με τις χώρες των Βαλκανίων.

- Έχει σημαντική βιομηχανική δραστηριότητα

- Αποτελεί οικονομικό κέντρο και πόλη με ευρύτερη σπουδαιότητα για την ΠΑΜΘ.

- Το ανθρώπινο δυναμικό έχει βιομηχανική παράδοση και την απαραίτητη εξειδίκευση.

Όλες αυτές οι προϋπόθεσης συνηγορούν στην ανάδειξη της Καβάλας σε πόλο περιφερειακής ανάπτυξης μιας ευρύτερης ενδοχώρας αυτής των Βαλκανίων, όπου θα μπορούσε να αποτελέσει την διέξοδο στις ανάγκες της διαμετακόμισης και στον τομέα τουρισμού και αναψυχής.

Τα συγκριτικά αυτά πλεονεκτήματα η πόλη της Καβάλας μπορεί να τα χρησιμοποιήσει για να παίξει ουσιαστικό προωθητικό ρόλο στο σύνολο της αναπτυξιακής προσπάθειας του νομού, στην επιχειρηματική δράση, στο εμπόριο, στις μεταφορές, στον τουρισμό, στον πολιτισμό, στην υγεία κ.λ.π.

12. Η Συγκρότηση Αναπτυξιακού Σχεδίου του Νομού Καβάλας

Τα στοιχεία της ανάλυσης οι κατευθυντήριες γραμμές του αναπτυξιακού σχεδίου, καθώς και οι επισημάνσεις των τοπικών φορέων και αρχών του νομού, μας επιτρέπουν να διαμορφώσουμε μια αναπτυξιακή στρατηγική που πρέπει οπωσδήποτε να περιέχει:

- **Συγκεκριμένους Στόχους** που να είναι σαφείς, να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του νομού, να είναι ρεαλιστικοί, να λαμβάνουν υπόψιν τους τις διεθνείς εξελίξεις και να είναι χρονικά προσδιορισμένοι.
- **Στρατηγικές επισημάνσεις** που να αποτελούν ένα ευρύτερο πλαίσιο αντίληψης της υφιστάμενης κατάστασης και της λειτουργίας του Σχεδίου.
- **Αξονες δράσεων** που να απορρέουν από τους στόχους και την στρατηγική και που πρέπει να περιλαμβάνουν συγκεκριμένες πολιτικές, μέτρα και ενέργειες.

12.1 Οι Στόχοι του Σχεδίου

Οι αναγκαίοι στόχοι που πρέπει οπωσδήποτε να τεθούν με χρονικό ορίζοντα την επόμενη δεκαετία είναι οι εξής:

- **Η ενδογενής ανάπτυξη του νομού με δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία στηριγμένη και στους τρεις τομείς (πρωτογενείς - δευτερογενής - τριτογενής).** Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την αναδιάρθρωση και τον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού συστήματος του νομού, μέσα από την αξιοποίηση όλων των τοπικών πλεονεκτημάτων και πόρων, με την υποβοήθηση της έρευνας και της τεχνολογίας, την εκπαίδευση και επιμόρφωση του ανθρωπίνου δυναμικού, καθώς και με την δημιουργία των κατάλληλων μεταφορικών και τεχνολογικών υποδομών.
- **Η εγκαθίδρυση και η λειτουργία της πόλης της Καβάλας ως λειτουργικού περιφερειακού κέντρου, ως πόλος ανάπτυξης με προωθητική επίδραση στην ευρύτερη περιφέρειά της, ως κέντρο διασυνοριακής συνεργασίας και βιομηχανικής ανάπτυξης, ως κόμβος εμπορίου, μεταφορών και υπηρεσιών.**
- **Ανάπτυξη του χώρου όλου του νομού, με βάση τις ιδιαιτερότητες κάθε επαρχίας ή περιοχής, με ενίσχυση των αναπτυξιακών κέντρων της υπαίθρου του νομού και με την διαμόρφωση δικτύων συνεργασίας και ανάπτυξης.**
- **Ανάδειξη του νομού ως χώρος ιδιαίτερου πολιτισμικού και ιστορικού ενδιαφέροντος** με σπουδαίο φυσικό κάλλος και πάνω σ' αυτό το πλαίσιο ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων - εκδηλώσεων και πολλαπλών μορφών τουρισμού και αναψυχής.
- **Διαμόρφωση του νομού ως μιας περιοχής με υψηλή ποιότητα περιβάλλοντος, δομημένου και αδόμητου χώρου, και με υψηλό ποιοτικά επίπεδο διαβίωσης.**

- Ο εκσυγχρονισμός και η στήριξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με την ενσωμάτωση σύγχρονης τεχνολογίας, ειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, κατάρτιση ειδικών προγραμμάτων και δράσεων για την τοπική ανάπτυξη, ουτοσώστε να μπορέσει να παίξει έναν πιο ουσιαστικό ρόλο στον τοπικό σχεδιασμό.

12.2 Εξειδίκευση της Αναπτυξιακής Στρατηγικής του Νομού

Τα στοιχεία που πρέπει να λάβει υπόψιν της μια σύγχρονη αναπτυξιακή στρατηγική είναι:

- Ένα συνολικό και αξιόπιστο αναπτυξιακό σχέδιο που θα είναι εναρμονισμένο με τις καίριες διαστάσεις της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδας και κατά το δυνατόν της Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να έχει περισσότερες δυνατότητες και πιθανότητες να ωφεληθεί από τον εθνικό και κοινοτικό προγραμματισμό και να αντιμετωπιστεί με μεγαλύτερη προσοχή και ευαισθησία από τα κέντρα λήψης αποφάσεων.

- Πρέπει να επιδιωχθεί να αντιμετωπιστεί ο νομός Καβάλας από τον εθνικό προγραμματισμό σύμφωνα με τις δυνατότητες και τον ρόλο που μπορεί να παίξει. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι η ανάπτυξη του νομού πρέπει να κατευθυνθεί κεντρικά, αλλά αντίθετα να είναι αποκεντρωμένη και να στηρίζεται στη συντονισμένη δράση των τοπικών παραγόντων, να είναι δηλαδή ενδογενής.

- Ένας ιδιαίτερος τομέας για τον οποίο πρέπει να αναληφθεί τοπική δράση είναι αυτός των επενδυτικών και αναπτυξιακών κινήτρων. Επειδή κατά τα τελευταία χρόνια έχουν θεσπιστεί σημαντικά επενδυτικά κίνητρα στην περιφέρεια της Θράκης, και λόγω κοντινής απόστασης με τον νομό Καβάλας αρκετές δυναμικές επιχειρήσεις του νομού προτίμησαν να μεταγκατασταθούν για να ωφεληθούν από αυτά. Έτσι πρέπει να ξεπεραστεί η αντίληψη της <<συμπληρωματικότητας>> με την Θράκη που στην προσπάθεια αντιμετώπισης ενός υπαρκτού προβλήματος οδηγεί σε νέες περιφερειακές αντιθέσεις και στην υποβάθμιση του ρόλου που αντικειμενικά είχε κατοχυρώσει ο νομός Καβάλας μέσα στην ιστορική πορεία του. Σ'αυτά τα πλαίσια η κλιμάκωση (όχι εξίσωση) των επενδυτικών κινήτρων στον νομό σε σχέση με τη Θράκη είναι ζήτημα κλειδί για να αποφευχθεί η παραπέρα υποβάθμισή του και η εξάρθρωση του υπάρχοντος παραγωγικού του ιστού. Εξάλλου το νόημα και ο πραγματικός σκοπός επενδυτικών και αναπτυξιακών κινήτρων σε οποιαδήποτε γεωγραφική ενότητα είναι η προσέλκυση νέων επενδύσεων και όχι η έλξη υπαρχόντων παραγωγικών μονάδων από άλλους νομούς. Στην τελευταία περίπτωση έχουμε να κάνουμε απλώς με μεταφορά παραγωγικής δυναμικότητας και όχι με πραγματική ανάπτυξη.

- Ένας εξίσου σημαντικός τομέας στον οποίο πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα από τους τοπικούς φορείς είναι η ορθολογική και αποτελεσματική για τον νομό απορρόφηση και εκμετάλλευση των πόρων του δεύτερου κοινοτικού πλαισίου στήριξης καθώς είναι μάλλον η τελευταία ευκαιρία μαζικής κοινοτικής χρηματοδότησης, αφού επίκειται η εισδοχή κάποιων χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο λεπτομερής σχεδιασμός και προγραμματισμός τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων και έργων με την ενεργό συμμετοχή των

φορέων και του πληθυσμού, από την μία μεριά θα αυξήσει την εισροή πόρων στον νομό και από την άλλη θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των έργων που θα υλοποιηθούν. Στον τομέα αυτόν θα επανέλθουμε στην συνέχεια όταν θα αναφερθούμε στις πηγές χρηματοδότησης.

- Οι πολιτικές και οικονομικές αλλαγές στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και ιδιαίτερα στα Βαλκάνια δημιουργούν νέες ευκαιρίες ανάληψης οικονομικής δράσης αλλά ταυτόχρονα και νέους κινδύνους. Ο νομός Καβάλας ο οποίος γειτνιάζει με τον νέο οικονομικό χώρο που δημιουργείται στα Βαλκάνια μπορεί να ωφεληθεί από την **διείσδυση τοπικών επιχειρήσεων στην αναδυόμενη αυτή αγορά**. Τοπικές επιχειρήσεις μπορούν να αυξήσουν την κερδοφορία τους, την ανταγωνιστικότητά τους και γενικότερα την οικονομική τους βάση αναπτύσσοντας εμπορικές συναλλαγές με τις χώρες αυτές, ή επεκτείνοντας την παραγωγή τους σ'αυτές. Στην τελευταία περίπτωση και υπό κάποιες προϋποθέσεις η επέκταση στα Βαλκάνια θα ωφελήσει τις επιχειρήσεις που είναι εγκαταστημένες στον νομό. Ο κίνδυνος που υπάρχει είναι η μετεγκατάσταση τοπικών παραγωγικών μονάδων σε Βαλκανικές ή άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης λόγω χαμηλού εργατικού κόστους και συγκριτικών πλεονεκτημάτων που προσφέρουν οι χώρες αυτές σε μια σειρά από τομείς όπως, χαμηλό κόστος επένδυσης και εγκατάστασης, εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, παρθένες αγορές, φορολογία κ.λ.π.

- Μια από τις βασικές προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής και προσπάθειας του νομού πρέπει να είναι η **ισόρροπη κλαδική ανάπτυξη ώστε να αποφευχθεί το φαινόμενο της <<μονοκαλλιέργειας>>** στο οποίο ο νομός Καβάλας έχει εμπειρία από το παρελθόν (βιομηχανία καπνού). Είναι γνωστό από την περιφερειακή θεωρία και από την συσσωρευμένη εμπειρία ότι κυρίως μονοκλαδικές ή ολιγοκλαδικές περιφέρειες έχουν υποφέρει τα μέγιστα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης και αναδιάρθρωσης. Κλασικές είναι οι εμπειρίες των περιφερειών και περιοχών φορντιστικού τύπου σε διάφορες ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες. Ιδιαίτερα στην βιομηχανία η ρευστότητα και η κινητικότητα που επικρατεί στους κλάδους παραγωγής, ο μικρός κύκλος ζωής και η συνεχής ανανέωση των προϊόντων επιβάλουν η βιομηχανία πέρα από τον κλαδικό προσανατολισμό να ρίξει βάρος στη συνεχή αναβάθμιση των συντελεστών παραγωγής και ιδιαίτερα του κεφαλαίου, της τεχνολογίας, της τεχνογνωσίας, της επιχειρηματικότητας και της πληροφόρησης.

- **Το ξεπέραςμα των παρατηρούμενων ενδοπεριφερειακών αντιθέσεων και ανταγωνισμών** μεταξύ των νομών της ευρύτερης περιφέρειας της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης είναι απαραίτητη για την συνολική της ανάπτυξη αλλά και για την ανάπτυξη του κάθε νομού ξεχωριστά, αλλά και για την γρήγορη και αποτελεσματική αποπεράτωση έργων υπερνομαρχιακού χαρακτήρα για τα οποία απαιτείται κοινή δράση. Παραπέρα μια αποτελεσματική στρατηγική ενδογενούς ανάπτυξης για τον νομό Καβάλας πρέπει να περιλαμβάνει και την διάσταση της συναίνεσης και της συνεργασίας ενός ευρέως φάσματος πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών, επιχειρηματικών και επιστημονικών δυνάμεων του νομού.

- Με τα δεδομένα ότι βασικό κριτήριο της εθνικής χωροταξικής πολιτικής αποτελεί η ισόρροπη ανάπτυξη δευτερευουσών πόλεων σε σχέση με τις δύο μεγάλες αστικές συγκεντρώσεις Αθήνας - Θεσ/νίκης, και ότι η Θεσ/νίκη επιδιώκει την ανάδειξή της σε μητροπολιτικό πόλο της Νότιας Βαλκανικής, η Καβάλα πρέπει να

ωφεληθεί από προσπάθειες αποκέντρωσης και πρωτοβουλιών περιφερειακής ανάπτυξης που θα συνδυάζονται με την Θεσ/νίκη.

- Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση αποδυνάμωσης πολιτικοοικονομικών παρεμβάσεων σε εθνικό επίπεδο με μια παράλληλη τάση ενδυνάμωσης του πολιτικού και οικονομικού ρόλου υπερεθνικών αλλά και περιφερειακών τοπικών οντοτήτων. Χαρακτηριστική είναι η συζήτηση για την Ευρώπη των περιφερειών καθώς και ο, σε αρκετές περιπτώσεις οξύς ανταγωνισμός μεταξύ πόλεων, δικτύων πόλεων, περιφερειών και άλλων γεωγραφικών ενοτήτων για την προσέλκυση επενδύσεων, ανάπτυξης, και επηρεασμού των υπερεθνικών κέντρων λήψης αποφάσεων προς όφελος τους. Μέσα σ' αυτό το ιδιαίτερα ανταγωνιστικό πλαίσιο και σε μια εποχή έξαρσης της προώθησης πόλεων και περιοχών (territorial and city marketing) **ο νομός Καβάλας οφείλει να ενταχθεί σε δίκτυα πόλεων και μέσω οργάνωσης ειδικών τοπικών υπηρεσιών να προωθήσει αποτελεσματικά την εικόνα του και τα συμφέροντά του σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.**

Βέβαια όχι μόνο ο νομός Καβάλας αλλά γενικότερα το Ελληνικό σύστημα τοπικής και περιφερειακής διοίκησης πρέπει να ξεπεράσει την ιστορική και χρόνια εξάρτησή του από το κεντρικό κράτος και να διεκδικήσει την ουσιαστική του αυτονομία. Αυτό αποτελεί απαραίτητο όρο για την ανάπτυξη συνεργασίας με πόλεις, περιφέρειες ή γεωγραφικές ενότητες άλλων χωρών και η ως τώρα έλλειψη ουσιαστικής αυτονομίας τη βασικότερη αιτία για την μη ενεργό συμμετοχή ελληνικών πόλεων και περιφερειών σε ευρωπαϊκά διαστικά και διαπεριφερειακά δίκτυα. Το θετικό κατά αρχήν βήμα της θέσπισης του β' βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης πρέπει να προχωρήσει και να ξεπεράσει τις αδυναμίες του προς την παραπάνω κατεύθυνση.

Οι εξειδικευμένοι άξονες δράσεων πάνω στους οποίους πρέπει να βασισθεί το ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο του νομού Καβάλας, όπως εκφράστηκαν με την σύμφωνη γνώμη όλων των τοπικών φορέων στο αναπτυξιακό συνέδριο του νομού Καβάλας (1996) είναι οι ακόλουθοι:

- Ολοκλήρωση των τεχνικών υποδομών που έχουν στρατηγικό χαρακτήρα για την ανάπτυξη και βελτίωση των υπάρχοντων υποδομών του νομού σύμφωνα με τις σύγχρονες απαιτήσεις και ανάγκες.

- Εκσυγχρονισμός και ανταγωνιστικότητα του παραγωγικού, οικονομικού ιστού με την υποστήριξη της τεχνολογίας και την προσέλκυση νέων επενδύσεων.

- Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης.

- Ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και προστασίας του τοπικού περιβάλλοντος - ποιότητα ζωής.

- Προώθηση της <<εξωστρεφούς>> κατεύθυνσης της ανάπτυξης του νομού.

- Άμεση τόνωση της τοπικής αγοράς και οικονομίας.

- Εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων για την υλοποίηση του σχεδίου - πρόσβαση σε εθνικές και υπερεθνικές πηγές χρηματοδότησης.

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε αναλυτικότερα σε κάθε έναν από τους επτά άξονες δράσεις του αναπτυξιακού σχεδίου του νομού Καβάλας ώστε να αναδειχθούν οι εξειδικευμένες προτάσεις που αφορούν κάθε έναν από αυτούς.

- 1. Υποδομές

Η ολοκλήρωση των υποδομών που έχουν στρατηγικό ρόλο για την ανάπτυξη θα δημιουργήσουν πολύ καλύτερες προϋπόθεσης για να συνδέεται ο νομός συγκοινωνιακά, μεταφορικά, τηλεπικοινωνιακά μ' όλους τους γύρω νομούς και τα αστικά κέντρα, με την Θεσ/νίκη την Αθήνα, με τις γειτονικές χώρες, θα δημιουργήσουν το κατάλληλο δίκτυο ώστε να αξιοποιούνται αποτελεσματικότερα όλοι οι φυσικοί, οικολογικοί και πολιτιστικοί πόροι του νομού, θα επιτρέψουν να υπάρξει επάρκεια ενέργειας για την κάλυψη των αναγκών της βιομηχανίας και επαρκείς τηλεπικοινωνίες, ζήτημα πρώτης γραμμής για την σημερινή εποχή και το μέλλον της <<κοινωνίας της πληροφορίας>>.

Ιδιαίτερα στην σημερινή εποχή που οι νέες τεχνολογίες και η ανάπτυξη πρωτοποριακών εργαλείων τηλεπικοινωνιών και πληροφορικής μετασχηματίζουν όχι μόνο την μορφή αλλά και την έννοια του γεωγραφικού χώρου και προσφέρουν νέες ευκαιρίες και δυνατότητες για την άσκηση πολιτικών περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης, η σύνδεση (connectivity) και η δικτύωση πόλεων περιφερειών και περιοχών μεταξύ τους, είναι ζωτικής σημασίας για την αύξηση των ροών πληροφοριών που τείνουν να παίζουν πια αυτόνομο ρόλο στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Όσον αφορά στις τεχνικές υποδομές πρέπει άμεσα:

- Να ολοκληρωθεί η Εγνατία. Για το νομό Καβάλας ιδιαίτερης σημασίας είναι το τμήμα μεταξύ Στρυμόνα - Αγ. Ανδρέα.

- Να ολοκληρωθούν οι βελτιώσεις της σημερινής εθνικής οδού.

- Να βελτιωθούν οι άξονες Καβάλας - Δράμας (Εξοχή), Καβάλας - Σερρών (Προμαχώνας) και Καβάλας - Ξάνθης (Εχίνος).

- Να βελτιωθεί το νομαρχιακό οδικό δίκτυο.

- Να ολοκληρωθεί το νέο μεγάλο λιμάνι με την εξεύρεση των απαραίτητων πιστώσεων και να λειτουργήσει άμεσα το πρώτο τμήμα του, ο μόλος δημητριακών.

- Να συνδεθεί το λιμάνι σιδηροδρομικά με τους Τοξότες.

- Να γίνουν τα έργα αναβάθμισης του αεροδρομίου με την λειτουργία νέου επιβατικού σταθμού.

- Να αναβαθμιστεί ο τηλεπικοινωνιακός κόμβος του ΟΤΕ στη Καβάλα σε κόμβο διεθνούς σημασίας γεγονός που θα έχει εξαιρετική σημασία για τον νομό αν ληφθούν υπόψη τα αναφερθέντα παραπάνω περί τηλεπικοινωνιακών συνδέσεων. Ήδη έχει αποφασισθεί να συνδέεται η Ελλάδα με δίκτυο οπτικών ινών μέσω Θεσ/νίκης - Καβάλας - Βάρνας, με το δίκτυο οπτικών ινών της Μαύρης θάλασσας. Το δίκτυο της Μαύρης θάλασσας θα συνδέει τις χώρες Βουλγαρία, Ουκρανία, Ρωσία, Γεωργία, ενώ θα συνδέεται με το Ευρωπαϊκό χερσαίο δίκτυο οπτικών ινών που θα συνδέει την Γερμανία με την Κίνα και άλλα ψηφιακά δίκτυα της Νότια και Δυτικής Ευρώπης.

- Να λειτουργήσει το μεγάλο υδροηλεκτρικό έργο του φράγματος του Θησαυρού και να έρθει το δίκτυο του φυσικού αερίου για να τροφοδοτήσει την ΒΦΛ, την ΒΙΠΕ και αστικές χρήσεις, ενώ θα τροφοδοτήσει και σταθμό παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Κομοτηνή, γεγονός που θα σταθεροποιήσει ακόμη περισσότερο το ενεργειακό σύστημα της ευρύτερης περιοχής.

2. Παραγωγικός και Οικονομικός Ιστός - Τεχνολογία - Νέες Επενδύσεις

Η ολοκλήρωση των υποδομών θα δημιουργήσει την βάση ανάπτυξης του παραγωγικού και οικονομικού συστήματος του νομού μέσα από αναγκαίους εκσυγχρονισμούς, με την υποστήριξη της τεχνολογίας και την άνοδο της επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας. Η διαμόρφωση του συστήματος Καβάλα - ελκυστικό αστικό κέντρο μεσαίου μεγέθους - στην διασταύρωση οδικών αξόνων - με μεγάλο λιμάνι και σιδηρόδρομο - με σημαντικό αεροδρόμιο - με επάρκεια ενέργειας και τηλεπικοινωνιών, πρέπει να συμπληρωθεί:

- Με την ολοκλήρωση των υποδομών στην ΒΙΠΕ Καβάλας που έχει όλες τις δυνατότητες από άποψη χώρου, να υποδεχθεί μεγάλες και μικρές μονάδες.

- Με την δημιουργία Ζώνης Ελεύθερων Ανταλλαγών.

- Με την κλιμάκωση των κινήτρων σε σχέση με την Θράκη, τουλάχιστον για την περιοχή της ΒΙΠΕ.

- Με την δημιουργία των βιοτεχνικών και τεχνολογικών πάρκων.

Ιδιαίτερα σε σχέση με το τελευταίο σημείο συνδέεται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση της τεχνολογικής ανάπτυξης του νομού Καβάλας. Η οργάνωση και ανάπτυξη των τεχνολογικών λειτουργιών συνίσταται στην ζεύξη της οικονομικής ζωής και της επιχειρηματικής δράσης σ'όλους τους τομείς με την έρευνα και την ανάπτυξη καθώς και την προσαρμοσμένη τεχνολογία. Το αναπτυξιακό αποτέλεσμα της λειτουργίας της τεχνόπολης βασίζεται στην συνέργια μεταξύ των παραγωγικών φορέων (Επιμελητηρίων, Συνεταιριστικών Οργανώσεων, Επιχειρήσεων), των φορέων έρευνας (ΑΕΙ, Ερευνητικά Κέντρα) και των τοπικών φορέων (ΟΤΑ, Φορέων Δευτεροβάθμιας Αυτοδιοίκησης, Κοινωνικών φορέων κ.λ.π.) .

Για την ανάπτυξη του παραγωγικού ιστού και της τεχνολογίας στον νομό Καβάλας, καθώς και για την προσέλκυση νέων επενδύσεων επιβάλλεται η επιλογή μιας σειράς αναπτυξιακών κέντρων που διακρίνονται στις ακόλουθες ομάδες.

- Πόλος ανάπτυξης, που αφορά την Καβάλα

- Αναπτυξιακά κέντρα, στα οποία περιλαμβάνονται οι πρωτεύουσες των επαρχιών του νομού και αποτελούν την βάση για την υλοποίηση της ενδογενούς ανάπτυξης.

- Ειδικά αναπτυξιακά κέντρα, στα οποία περιλαμβάνονται κέντρα του νομού τα οποία χαρακτηρίζονται από την εμφάνιση τοπικών πλεονεκτημάτων στην ανάπτυξη εξειδικευμένων δραστηριοτήτων, ικανών να συμβάλλουν σημαντικά στην προώθηση των αναπτυξιακών στόχων του νομού (π.χ. ένωση δήμων ή κοινοτήτων με κοινά οικονομικά ή κλαδικά χαρακτηριστικά).

Η επιλογή και ο ρόλος αυτής της σειράς των αναπτυξιακών κέντρων για την εξυπηρέτηση των στόχων της περιφερειακής στρατηγικής στον νομό Καβάλας φαίνονται στους ακόλουθους πίνακες οι οποίοι αφορούν τον πόλο ανάπτυξης και τα κέντρα ανάπτυξης. Τα ειδικά αναπτυξιακά κέντρα είναι υπό διαμόρφωση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 49 : Χαρακτηριστικά του Πόλου Ανάπτυξης

ΠΟΛΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΡΟΛΟΣ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
Καβάλα	Περιφερειακό Αναπτυξιακό Κέντρο Κέντρο Διασυνοριακής Συνεργασίας Νομαρχιακό Αναπτυξιακό Κέντρο Πύλη Εισόδου - Εξόδου της χώρας	Ανθρώπινο Δυναμικό Γεωγραφική Θέση Βιομηχανική Ανάπτυξη Δυνατότητες Ανάπτυξης Διακρατικών Μεταφορών και Εμπορίου Συγκέντρωση Υπηρεσιών

ΠΙΝΑΚΑΣ 50 : Χαρακτηριστικά Κέντρων Ανάπτυξης

ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΡΟΛΟΣ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
Χρυσούπολης Νέστου Ελευθερούπολης Παγγαίου Θάσου	Επαρχιακό Αναπτυξιακό Κέντρο Κέντρο Εξυπηρέτησεων	Δήμος και κύριο οικιστικό κέντρο αντίστοιχης Επαρχίας Γεωγραφική Θέση Πληθυσμιακή Συγκέντρωση Μέγεθος Εξυπηρετούμενου Πληθυσμού

Πηγή: Λουκάκης 1996:50.

Ειδικότερα όσον αφορά στην προώθηση των κλαδικών προτεραιοτήτων για τον νομό Καβάλας κρίσιμος είναι ο ρόλος, τόσο της προσαρμοσμένης τεχνολογίας όσο και των σύγχρονων τάσεων της περιφερειακής πολιτικής που στηρίζονται σ'αυτήν. Η προσαρμοσμένη τεχνολογία έχει διπλό αναπτυξιακό χαρακτήρα. Από την μία συμβάλει στον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής διαδικασίας στον νομό, μέσω της εισαγωγής νέων μεθόδων παραγωγής είτε και νέων προϊόντων σ'αυτή, ενώ από την άλλη συμβάλλει στην άρση της απομόνωσης του νομού, μέσω της δημιουργίας συνδέσεων, τόσο με τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας όσο και με αναπτυξιακά κέντρα του Βαλκανικού και ευρύτερου Ευρωπαϊκού χώρου. Έτσι η τεχνολογία δίνει την δυνατότητα υιοθέτησης πρότυπων μεθόδων παραγωγής και τυποποίησης για τα προϊόντα του πρωτογενή τομέα της περιφέρειας, προστασίας των περιβαλλοντικών

πόρων και εισαγωγής ήπιων μορφών ενέργειας. Η τεχνολογία ταυτόχρονα επιτρέπει την ενίσχυση των δικτύων κοινωνικού εξοπλισμού, τον εκσυγχρονισμό της τοπικής δημόσιας διοίκησης και αυτοδιοίκησης και την αναβάθμιση των τηλεπικοινωνιών της περιοχής με την επίτευξη ηλεκτρονικών και τηλεπικοινωνιακών συνδέσεων με την υπόλοιπη χώρα.

Με όλους αυτούς τους τρόπους δημιουργείται μια ζώνη με σημαντικά ~~υ~~πλεονεκτήματα, που μπορεί να προσελκύσει και να υποδεχθεί ικανό αριθμό από νέες βιομηχανικές μονάδες, ενώ ταυτόχρονα θα ανακόψει την τάση μετεγκατάστασης επιχειρήσεων του νομού είτε στην Θράκη είτε σε Βαλκανικές χώρες. Για την προσέλκυση νέων επενδύσεων θα πρέπει, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, να οργανωθεί πρόγραμμα προβολής των πλεονεκτημάτων του νομού και της πόλης της Καβάλας προς κάθε κατεύθυνση και να επιδιωχθεί να εντοπιστούν και να προσελκυστούν συγκεκριμένες επιχειρήσεις στο νομό που θα έχουν θετική πολλαπλασιαστική επίδραση μέσα στο πλαίσιο της κλαδικής του διάρθρωσης.

Οι υπάρχουσες και οι νέες βιομηχανίες και επιχειρήσεις στον νομό θα πρέπει στα πλαίσια της συνεχούς προσπάθειας ενδογενούς ανάπτυξης:

- Να υποστηρίζονται με παροχή υπηρεσιών για την διευκόλυνση της πρόσβασής τους σε νέες τεχνολογίες, να ενθαρρύνονται στην εφαρμογή καινοτομιών, στην ανάπτυξη νέων προϊόντων και στην προώθησή τους, στην βελτίωση του marketing, στην δημιουργία δικτύων, στην αξιοποίηση ειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού κ.λ.π.

- Να υποστηρίζονται με τοπικά χρηματοδοτικά μέσα (π.χ. περιφερειακές ή τοπικές τράπεζες, ειδικά αναπτυξιακά ταμεία).

- Να συνδέονται και να αξιοποιούν τον δυναμικό πρωτογενή τομέα του νομού και της ευρύτερης περιοχής.

- Επίσης θα πρέπει να καθορισθεί σαφές νομικό πλαίσιο και χωροταξικός σχεδιασμός, ώστε οι επιχειρήσεις να διευκολύνονται στις δραστηριότητές τους και να αποφεύγεται χάσιμο χρόνου, δυσκολίες και επιβραδύνσεις σε επενδύσεις, περιβαλλοντική υποβάθμιση κ.λ.π.

Σχετικά με την κατεύθυνση ανάπτυξης της βιομηχανίας στα πλαίσια της ισόρροπης ανάπτυξης του νομού, το βάρος πρέπει να δοθεί στην μεταποίηση και όχι σε βαριές οχλούσες βιομηχανίες. Η αναζωογόνηση και η ισχυροποίηση της βιομηχανίας - βιοτεχνίας του νομού, με παράλληλη θετική εξέλιξη του εμπορίου των μεταφορών και με ότι άλλο ακολουθεί την βιομηχανία, μπορούν να γίνουν ο <<καταλύτης>> για μια συνολική ταχύρυθμη ανάπτυξη του νομού.

Στον **πρωτογενή** τομέα και ιδιαίτερα στην γεωργία και στην κτηνοτροφία θα ενταθούν σταδιακά οι πιέσεις, καθώς η Ευρωπαϊκή αγορά κινείται σταθερά από μέτρα στήριξης της ποσότητας σε μέτρα στήριξης της ποιότητας, και από την μαζική παραγωγή στα επώνυμα προϊόντα, που θα συνδυάζουν ανταγωνιστική ποιότητα και χαμηλό κόστος. Ο αγροτικός τομέας σε πανευρωπαϊκό επίπεδο είναι σε μια φάση αναδιάρθρωσης που κατ'αναλογίαν παραπέμπει στην βιομηχανική αναδιάρθρωση.

Μια βασική εγγενής αδυναμία συνολικά της Ελληνικής γεωργίας που ασφαλώς επηρεάζει και τον νομό Καβάλας είναι η δομή των καλλιεργειών τόσο από άποψη ειδών όσο και από άποψη μεγέθους. Ιδιαίτερα ο κατακερματισμός των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και το κατά μέσο όρο μικρό τους μέγεθος περιορίζουν την ανάπτυξη οικονομικών κλίμακας στην γεωργία, αποδοτικότητας καινοτομιών και τεχνολογικής ανάπτυξης. Το σημαντικό αυτό πρόβλημα μπορεί και πρέπει να αντιμετωπισθεί σε εθνικό επίπεδο με ενεργό συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών φορέων. Σε τοπικό επίπεδο πρέπει να προχωρήσει το πρόγραμμα αναδιάρθρωσης καλλιεργειών ιδιαίτερα αυτών που αντιμετωπίζουν όλο και χαμηλότερη ζήτηση σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και χάνουν την ανταγωνιστικότητά τους (π.χ. καπνοκαλλιέργειες κ.λ.π.).

Ειδικότερα για να ανταποκριθεί ο πρωτογενής τομέας στις νέες απαιτήσεις και να αξιοποιήσει το πλούσιο δυναμικό που έχει, χρειάζεται :

- **Ολοκλήρωση των βασικών υποδομών του** όπως : έργα άρδευσης, αγροτικής και δασικής οδοποιίας, αναδασμών. Ήδη προχωρούν μελέτες και έργα που προβλέπεται ότι με την ολοκλήρωσή τους θα λύσουν το πρόβλημα της άρδευσης στο μείζον τμήμα της επαρχίας Παγγαίου, της άρδευσης - στράγγισης στα Τενάγη των Φιλίππων, θα ολοκληρώσουν το αρδευτικό δίκτυο στην πεδιάδα του Νέστου, ενώ θα δώσουν πρόσθετες λύσεις στις ορεινές περιοχές Λεκάνης - Κεχροκάμπου και στην Θάσο. Επίσης υλοποιούνται 4 και προγραμματίζονται 3 αναδασμοί, ενώ σημαντική παρέμβαση αναμένεται να γίνει με την προσπάθεια, μέσα από πόρους του ΠΕΠ, να υλοποιηθεί ο αναδασμός των Τεναγών και της παρατενάγιας περιοχής σε μια έκταση 120 - 150.000 στρεμμάτων (Διεύθυνση Γεωργίας).

- **Επέκταση και εκσυγχρονισμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον πρωτογενή τομέα, ολοκλήρωση τεχνικών υποδομών.** Υπάρχει μια σημαντική συγκέντρωση από ξηραντήρια - σιλό δημητριακών, συσκευαστήρια - τυποποιητήρια - ψυγεία σταφυλιών και σπαραγγιών, σπαστήρες - τυποποιητήρια ξηρών καρπών, εκκοκιστήρια βάμβακος, ελαιουργία, σφαγεία, σταυλικές εγκαταστάσεις, ιχθυοτροφεία, αλιευτικά σκάφη που αποτελεί την τεχνική βάση για την προσπάθεια βελτίωσης του πρωτογενούς τομέα ενώ γίνονται ενέργειες για σύγχρονο τυροκομείο στην Θάσο.

- **Τεχνικοοικονομική στήριξη του πρωτογενούς τομέα.** Σημαντικές υπηρεσίες στην κατεύθυνση επιστημονικής στήριξης στον πρωτογενή τομέα μπορούν να προσφέρουν το Ινστιτούτο Αλιευτικών Ερευνών της Ν.Περάμου, το Περιφερειακό Κέντρο Φυτοπροστασίας και Ποιοτικού Ελέγχου και το Πολυδύναμο Κέντρο Οπωροκηπευτικών και Αμπελοουργίας στην Χρυσούπολη και το τμήμα Δασοπονίας του ΤΕΙ Δράμας. Επίσης η αξιοποίηση του γεωθερμικού πεδίου Ερατεινού - Αγιάσματος θα έχει θετικές επιπτώσεις σε πολλούς τομείς, και ιδιαίτερα στον αγροτικό τομέα και στις υδατοκαλλιέργειες. Τέλος είναι απαραίτητη και επείγει μια ολοκληρωμένη μελέτη από έμπειρο μελετητικό δυναμικό για την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών στην περιοχή του νομού Καβάλας και την σχέση τους με την τοπική βιομηχανία, μελέτη που πρέπει να λάβει υπόψιν όλους τους παράγοντες και τις παραμέτρους που είναι αναγκαίες (έδαφος, κλίμα, απαιτήσεις εσωτερικής αγοράς, αγορά Ευρωπαϊκής Ένωσης και χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, διεθνής ανταγωνισμός κ.λ.π.), ώστε να μπορεί να γίνει αποδεκτή και να αντέξει στον χρόνο.

Η ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην προώθηση της οργανωμένης χωρικής ανάπτυξης του νομού, στην άμβλυση των ανισοτήτων μεταξύ των κατοίκων της υπαίθρου και της πόλης, στην συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο και στην αύξηση του εισοδήματος των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα.

Ο τουρισμός ανεξάρτητα από τις διακυμάνσεις που παρουσιάζει αποτελεί σημαντικό αναπτυξιακό παράγοντα. Κατά τα επόμενα χρόνια με την βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και του βιοτικού επιπέδου στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και με την ειρήνευση στην πρώην Γιουγκοσλαβία, αναμένεται αύξησή του από την οποία μπορεί να επωφεληθεί ο νομός Καβάλας λόγω γεωγραφικής θέσης και άλλων πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει. Αν και υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες για την ανάπτυξη του τουρισμού στον νομό αυτός δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος και μόνο το νησί της Θάσου παρουσιάζει αξιόλογη τουριστική κίνηση κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Οι βασικότεροι λόγοι της σχετικής τουριστικής υπανάπτυξης του νομού είναι η χρόνια παραμέληση του τομέα, τόσο από τις εθνικές αρχές (π.χ. ΕΟΤ) όσο και από τις τοπικές. Η άνοδος του τουρισμού στη σειρά προτεραιοτήτων ανάπτυξης του νομού Καβάλας επιβάλλεται να συνοδεύεται από δημιουργία σύγχρονης υποδομής ιδιαίτερα στις ακτές, καθώς και από βελτίωση της υπάρχουσας.

Επίσης κεντρικό είναι το ζήτημα της προβολής και διαφήμισης των φυσικών και άλλων πλεονεκτημάτων του νομού για την προσέλκυση κυρίως μεσαίου και ανωτέρου επιπέδου τουρισμού. Στο θέμα της τουριστικής προβολής του νομού είναι απαραίτητο να υπάρξει συνέργια και αρμονική συνεργασία όλων των ενδιαφερόμενων φορέων και τοπικών αρχών. Θετικό βήμα προς την κατεύθυνση αυτή αποτελεί η σχετικά πρόσφατη ίδρυση της Δημοτικής Επιχείρησης Τουρισμού και Ανάπτυξης Καβάλας (ΔΕΤΑΚ). Ο αρχικός στόχος της ΔΕΤΑΚ ήταν η προώθηση, προβολή και ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή του νομού με τελικό στόχο τις ευεργετικές επιπτώσεις επί του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της περιοχής, της εθνικής οικονομίας και επί των εσόδων του δήμου. Αργότερα οι δραστηριότητες της εταιρίας επεκτάθηκαν σε παροχή υπηρεσιών οποιασδήποτε φύσεως για την ανάπτυξη της πόλης της Καβάλας, διεξαγωγή ερευνών, εκπόνηση μελετών, διοργάνωση σεμιναρίων, συνεδρίων, επιμορφωτικών προγραμμάτων και συναφών εκδηλώσεων, η σύναψη προγραμματικών συμβάσεων, συμβάσεων έργων, προμηθειών, κ.λ.π. και γενικότερα η ορθολογική αξιοποίηση του οικονομικού και ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής. Επίσης οι δραστηριότητες της εταιρείας περιλαμβάνουν την πραγματοποίηση επενδύσεων που προωθούν τους παραπάνω στόχους. Αν και η επιχείρηση αυτή αφορά την πόλη της Καβάλας, μέσα από συνεργασία της με αντίστοιχες πρωτοβουλίες άλλων γεωγραφικών ενοτήτων του νομού μπορεί να προωθήσει αποτελεσματικά τις συντονισμένες προσπάθειες και δράσεις για τουριστική και οικονομική ανάπτυξη.

Ένας δυναμικός και αναπτυσσόμενος τουριστικός τομέας στον νομό Καβάλας που δεν θα περιορίζεται μόνο στον θερινό, θαλάσσιο τουρισμό θα έχει ασφαλώς θετικότερες επιπτώσεις στη γενικότερη οικονομική ζωή, στην απασχόληση και στο βιοτικό επίπεδο. Είναι γνωστό ότι ένας σύγχρονα οργανωμένος τουριστικός τομέας θα έχει ως αποτέλεσμα σημαντικές πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στο πλαίσιο της τοπικής οικονομίας, διότι στον τομέα αυτόν εμπλέκονται μια σειρά από

παραγωγικούς τομείς και υπηρεσίες (κατασκευαστικός τομέας, σίτιση, μια σειρά υπηρεσιών αναψυχής κ.λ.π.).

Αξίζει να σημειωθεί ότι ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να υπάρξει για την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αποφυγή των αρνητικών επιπτώσεων της τουριστικής ανάπτυξης οι οποίες αναφέρονται κυρίως στην περιβαλλοντική υποβάθμιση, στην κερδοσκοπία στη γη, στη χωροταξική αποδιοργάνωση, στην εκμετάλλευση Ελλήνων και ξένων τουριστών και στην ανάπτυξη φαινομένων παραοικονομίας τα οποία είναι αρκετά εκτεταμένα στον Ελληνικό τουρισμό.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο χρειάζεται :

- **Ο τουρισμός του νομού να προσανατολιστεί σε ορισμένες αγορές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις οποίες μέχρι σήμερα έχει ελάχιστα διεισδύσει.** Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφέρουμε ότι σημαντικό ρόλο μπορεί να παίξει το αεροδρόμιο της Καβάλας αν επεκτείνει τον διεθνή του χαρακτήρα και πυκνώσει το δίκτυο συνδέσεων του με σημεία αποστολής τουριστών στις χώρες της δυτικής Ευρώπης. Ο χαρακτήρας αυτού του είδους του τουρισμού πρέπει να επιδιωχθεί να είναι υψηλός με την προσέλκυση τουριστών υψηλής εισοδηματικής στάθμης, αν και είναι δύσκολο να αποφευχθεί ο εποχιακός του χαρακτήρας.

- **Να εξεταστούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και το προφίλ του επισκέπτη από τις Ανατολικές χώρες και τις χώρες των Βαλκανίων,** ώστε να του προσφέρονται οι ανάλογες υπηρεσίες (χαμηλό κόστος, δυνατότητες για ψώνια κ.λ.π.). Η εμπειρία που υπάρχει στο νομό από τις χώρες αυτές και ιδιαίτερα από την πρώην Γιουγκοσλαβία πριν την διάλυσή της είναι, παρά τα μειονεκτήματα, θετική. Ο τουρισμός αυτού του είδους έχει την δυνατότητα να αποβάλλει τον εποχιακό χαρακτήρα και να αποτελέσει μόνιμη πηγή εισοδήματος και ανάπτυξης για τον νομό Καβάλας.

- **Ο νομός να αναπτύξει άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού στις οποίες έχει σημαντικές δυνατότητες.** Η δημιουργία σύγχρονου συνεδριακού κέντρου στο νομό είναι βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή. Η πλούσια πολιτιστική, ιστορική παράδοση και ζωή, καθώς και οι σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι μπορούν να αποτελέσουν την βάση για την ακόμη μεγαλύτερη ανάπτυξη του τουρισμού που συνδέεται με τέτοιες δραστηριότητες. Η διατήρηση και αξιοποίηση της πλουσιότατης πολιτιστικής κληρονομιάς του νομού Καβάλας αποτελεί έναν ξεχωριστό στόχο. Η σωστή αξιοποίησή της μπορεί επίσης να συμβάλει αποφασιστικά στην προώθηση αναπτυξιακών στόχων και ιδίως στόχων που σχετίζονται με τον τουρισμό. Η ανάδειξη και διαχείριση ιστορικών χώρων και μουσείων η συντήρηση, ανακαίνιση και καταγραφή των μνημείων, η διατήρηση του χαρακτηριστικού <<χρώματος>>, οικισμών, ηθών και εθίμων, είναι ενέργειες που ενισχύουν τον τουρισμό, την ανάπτυξη αλλά ταυτόχρονα και την ιστορική αυτογνωσία, την πολιτισμική ιδιαιτερότητα και τον πλούτο ζωής των κατοίκων του νομού. Επίσης η ύπαρξη ιστορικών μοναστηριών στο νομό Καβάλας είναι δυνατόν να αποτελέσει την βάση για την προσέλκυση επισκεπτών με θρησκευτικά ενδιαφέροντα. Ακόμη ο ιαματικός τουρισμός έχει δυνατότητες ανάπτυξης στον νομό (π.χ. Λουτρόπολη Ελευθερών κ.λ.π.). Τέλος και ο χειμερινός τουρισμός έχει πολύ μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης στον νομό Καβάλας και ιδιαίτερα στην Επαρχία Παγγαίου.

Για την υποστήριξη όλων αυτών των μορφών τουρισμού χρειάζεται η ανάπτυξη μιας σειράς υποδομών και υπηρεσιών που θα έχουν εξειδικευμένο χαρακτήρα (π.χ. άρτιο οδικό δίκτυο για πρόσβαση σε ειδικούς χώρους, ειδικοί ξεναγοί για πολιτιστικούς και αρχαιολογικούς χώρους, εξειδικευμένο συμβουλευτικό και νοσηλευτικό προσωπικό στους ιαματικούς χώρους κ.λ.π.).

- Να προβληθεί ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της παλιάς πόλης της Καβάλας ώστε να γίνει πόλος έλξης Ελλήνων και ξένων τουριστών. Για τον σκοπό αυτόν απαιτούνται μια σειρά από χωροταξικές παρεμβάσεις και αναπλάσεις στην περιοχή που θα αναδείξουν ακόμη περισσότερο την γραφικότητα της, τον ιστορικό της χαρακτήρα και θα αυξήσουν την ελκυστικότητά της. Προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει άμεσα να υπάρξει απομάκρυνση του αυτοκινήτου από την περιοχή (εκτός ίσως αυτών των μόνιμων κατοίκων) και διατήρηση του παραδοσιακού της χαρακτήρα και αρχιτεκτονικής.

- Να υπάρξει εξειδίκευση στον τρόπο προβολής των διαφορετικών περιοχών του νομού, με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

- Με τον συνδυασμό των διαφόρων μορφών τουρισμού εκτός από την επίτευξη πολυδιάστατης τουριστικής ανάπτυξης και την πληρέστερη αξιοποίηση όλων των τουριστικών πόρων και του επενδυμένου κεφαλαίου θα προκληθεί και επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

3. Ανθρώπινοι πόροι

Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την ανταγωνιστικότητα του παραγωγικού συστήματος. Η σταδιακή μετάβαση από το φορντιστικό σύστημα της μαζικής παραγωγής και κατανάλωσης το οποίο απαιτούσε μεσαίου επιπέδου ειδικεύσεις στην παραγωγική διαδικασία, σε πιο ευέλικτα παραγωγικά και εργασιακά συστήματα οδηγεί σταδιακά σε πόλωση το εργατικό δυναμικό και σε κατακερματισμό του, σε τμήματα υψηλής και χαμηλής ειδίκευσης. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο είναι απαραίτητη η συντονισμένη προσπάθεια των τοπικών φορέων για την ανάπτυξη ενός υψηλά ειδικευμένου εργατικού δυναμικού που να διαθέτει τις απαραίτητες ικανότητες και την προσαρμοστικότητα για τις αναγκαίες αλλαγές και αναδιαρθρώσεις στην αγορά εργασίας. Γενικότερα αλλά και σε τοπικό επίπεδο η εργασιακή ευελιξία πρέπει να αποτελέσει θετικό παράγοντα και για τους εργαζόμενους, οι οποίοι πρέπει να υποστηρίζονται με διάφορους τρόπους για να ανταποκριθούν σ' αυτήν. Παράλληλα, η μείωση της ανεργίας, που αποτελεί αναγνωρισμένο το σημαντικότερο κοινωνικό πρόβλημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί παρά να είναι το κύριο κριτήριο για την τελική επιτυχία των στόχων της ανάπτυξης.

Ειδικότερα και σε επίπεδο νομού :

- Απαιτείται η καλύτερη σύνδεση των τοπικών εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων και των φορέων κατάρτισης με τις ανάγκες της ανάπτυξης. Ταυτόχρονα χρειάζεται να εξεταστεί η δυνατότητα προσέλκυσης ή συγκρότησης άλλων επιστημονικών και ερευνητικών φορέων, που θα εναρμονίζεται με την ανάγκη

τεχνολογικής υποστήριξης του παραγωγικού συστήματος. Τέλος θέμα προς διερεύνηση αποτελεί επίσης το ενδεχόμενο να επιδιωχθεί η ίδρυση πανεπιστημιακών σχολών στο νομό και ειδικότερα τμημάτων που αφορούν ειδικεύσεις που λείπουν από τα άλλα πανεπιστήμια της χώρας.

- Στο θέμα της κατάρτισης είναι απαραίτητη η αναβάθμιση του ρόλου της νομαρχιακής επιτροπής εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης και άσκησης πολιτικής κατάρτισης βασισμένης σε έγκυρες εκτιμήσεις των αναγκών, ελλείψεων και προοπτικών της τοπικής αγοράς εργασίας. Τα προγράμματα κατάρτισης ανέργων πρέπει να υλοποιούνται πλήρως προετοιμασμένα με ανέργους, που να ανταποκρίνονται στο θέμα του σεμιναρίου, να υπάρχει πραγματική σύνδεση με επιχειρήσεις και επάρκεια εκπαιδευτών και εκπαιδευτικού συστήματος. Τα προγράμματα και σεμινάρια επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες της τοπικής αγοράς εργασίας, ώστε να αποφεύγονται αρνητικές εμπειρίες σύμφωνα με τις οποίες τα προγράμματα αυτά χρησιμοποιούνται απλώς ως πηγές πρόσθετου εισοδήματος από τους οργανωτές τους (σε πολλές περιπτώσεις πρόχειρα οργανωμένες ιδιωτικές εταιρίες) και όχι για το ουσιαστικό όφελος των εκπαιδευομένων.

Στο θέμα της ανεργίας χρειάζεται να υπάρξει σοβαρή μελέτη και σχεδιασμός. Σε **επίπεδο νομού Καβάλας θέσεις εργασίας μπορούν να δημιουργηθούν:**

- **Στον πρωτογενή τομέα, με αύξηση της παραγωγικότητας του αγροτικού τομέα και τη στροφή προς δυναμικές καλλιέργειες,** θέμα για το οποίο έχουμε αναφερθεί και παραπάνω.

- **Στον δευτερογενή τομέα, θέσεις εργασίας μπορούν να δημιουργηθούν τόσο από την ανάκαμψη των υπαρχουσών επιχειρήσεων του νομού, όσο και από την δημιουργία νέων.** Σημαντικό ζήτημα για την συγκράτηση και αύξηση της τοπικής απασχόλησης είναι μια σχεδιασμένη αναπτυξιακή πολιτική, με κύριο στόχο την αποφυγή μετεγκατάστασης επιχειρήσεων εκτός νομού Καβάλας.

- **Στον τριτογενή τομέα, θέσεις εργασίας μπορούν να δημιουργηθούν μέσω της προσέλκυσης επιστημονικών ιδρυμάτων ή με την δημιουργία ΑΕΙ.** Έχει υπολογιστεί (Καπέτης 1996), ότι σε κάθε 1000 φοιτητές αντιστοιχούν περίπου 900 θέσεις εργασίας, δηλαδή 400 θέσεις μονίμων υπαλλήλων στον δημόσιο τομέα (εκπαίδευση, έρευνα και διοικητική υποστήριξη) και 500 θέσεις στον ιδιωτικό τομέα (στέγαση, διατροφή, ένδυση και άλλες αναγκαίες υπηρεσίες).

Σε μια εποχή τριτογενοποίησης της παγκόσμιας οικονομίας, ο τομέας των υπηρεσιών παίζει κυρίαρχο ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη και στην απασχόληση. Στο τοπικό επίπεδο η ανάπτυξη μιας σειράς δημοτικών, νομαρχιακών και ιδιωτικών υπηρεσιών όχι μόνο θα συμβάλει στην αναπτυξιακή προσπάθεια, αλλά και θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των θέσεων εργασίας. Τομείς που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής είναι ο τουριστικός, ο πολιτιστικός, ο τομέας των τραπεζικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, το εμπόριο κ.λ.π.

- **Σημαντικό αριθμό θέσεων εργασίας μπορούν να δημιουργήσουν η ένταση της οικοδομικής δραστηριότητας και τα έργα υποδομής στο νομό** (προσωρινές κατά την διάρκεια της κατασκευής, και μόνιμες κατά την λειτουργία τους π.χ. εξυπηρέτηση Εγνατίας, λειτουργία λιμανιού και αεροδρομίου κ.λ.π.). Π.χ. η ανέγερση

εργατικών κατοικιών από τον ΟΕΚ, η ανέγερση των κατοικιών των παλιννοστούντων στην περιοχή του Ζυγού Καβάλας, η ιδιωτική οικονομική δραστηριότητα και η ενεργοποίηση οικοδομικών συνεταιρισμών μπορούν να αποτελέσουν σημαντική ενίσχυση συνολικά στην τοπική οικονομία. Στο πλαίσιο αυτό η νομαρχιακή και τοπική αυτοδιοίκηση πρέπει να εξετάσει την ένταξη στο κατασκευαστικό και κοινωνικό της πρόγραμμα μακροχρόνιων ανέργων ή ατόμων με ειδικά προβλήματα.

Επειδή οι ανθρώπινοι πόροι είναι από τους σημαντικότερους και πιο ευαίσθητους παραγωγικούς συντελεστές πρέπει να προστατεύονται σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. **Στόχος των προγραμμάτων προστασίας των ανθρώπινων πόρων πρέπει να είναι αφενός η διατήρηση των συνθηκών διαβίωσης και αναπαραγωγής του εργατικού δυναμικού και αφετέρου (με δεδομένη την έκταση των κοινωνικών προβλημάτων) η διατήρηση της ενεργού ζήτησης σε ένα επίπεδο που να επιτρέπει μια σχετικά ικανοποιητική κίνηση της τοπικής αγοράς.** Τα μέτρα αυτά αποτελούν εκδήλωση στοιχειώδους ευαισθησίας και κοινωνικής αλληλεγγύης και επιβεβαιώνουν τον ρόλο των θεσμών της τοπικής αυτοδιοίκησης στη δημιουργία ενός κοινωνικού κλίματος που να επιτρέπει την ανάπτυξη. Ήδη ο Δήμος Καβάλας υλοποιεί προγράμματα εκτάκτων οικονομικών ενισχύσεων σε διάφορες κατηγορίες του τοπικού πληθυσμού.

Τέλος ένα ζήτημα με σημαντικές κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές διαστάσεις είναι η ιδιαίτερα αυξημένη κατά τα τελευταία χρόνια εισροή ξένων εργαζομένων (κατά την πλειοψηφία τους παράνομοι) στην Ελλάδα, διαδικασία που μετέτρεψε την χώρα από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Αν και η συγκέντρωση ξένων μεταναστών διαφέρει έντονα από περιοχή σε περιοχή και ο νομός Καβάλας σε επίπεδο φορέων και πολιτικής πρέπει να λάβει υπόψιν του το πρόβλημα και να συμβάλει στην αντιμετώπισή του με κύριες συνισταμένες τον σεβασμό των ανθρωπίνων και κοινωνικών δικαιωμάτων. Κύριες χώρες από τις οποίες προέρχονται οι αλλοδαποί στην περιοχή της Καβάλας είναι η Αίγυπτος, η Βουλγαρία, η Αλβανία και η Μαυριτανία. Η συντριπτική πλειοψηφία τους εργάζεται ως ανειδίκευτη εργατική δύναμη στον πρωτογενή τομέα, εποχιακά, με χαμηλά μεροκάματα (2.000 δρχ. περίπου το 1992), ως και 15 ώρες την μέρα και οι περισσότεροι χωρίς ασφάλιση. Σε σχέση με τους ξένους μετανάστες στην περιοχή Καβάλας και όσον αφορά την εποχιακή εργασία το εργατικό κέντρο Καβάλας πρότεινε να υπάρξουν διακρατικές συμφωνίες όπως με τους Αιγυπτίους, ώστε να απολαμβάνουν οι αλλοδαποί εργαζόμενοι ίσα δικαιώματα με τους Έλληνες συναδέλφους τους (βλ. αναφορά του εργατικού κέντρου Καβάλας προς τη ΓΣΕΕ στον Ρυλμόν 1992).

4. Περιβάλλον - Ποιότητα ζωής

Η πολιτική που πρέπει να ακολουθηθεί στο θέμα του περιβάλλοντος και είναι η περισσότερο συμφέρουσα οικονομικά, πρέπει να βασίζεται στην αποτελεσματική και δραστήρια πρόληψη της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, στην καταπολέμηση της ρύπανσης στην πηγή της, στη χρήση όλων των αναγκαίων και σύγχρονων περιβαλλοντικών τεχνολογιών, στην εφαρμογή της αρχής <<ο ρυπαίνων πληρώνει>> και στον σχεδιασμό της διατήρησης και προφύλαξης ευαίσθητων οικολογικών συστημάτων.

Σ'αυτή την κατεύθυνση χρειάζεται να μελετηθεί και να εφαρμοστεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και προστασίας του περιβάλλοντος που θα προβλέπει τις ανάγκες και τα προβλήματα σε σχετικά μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα, και θα περιλαμβάνει:

- Λειτουργία μηχανισμών ελέγχου και επιτήρησης του περιβάλλοντος.
- Διαχείριση των υδάτινων πόρων.
- Διαχείριση των οικιακών και τοξικών αποβλήτων, με δείκτη αποχέτευσης και βιολογικούς καθαρισμούς σε πρώτη γραμμή στα παραλιακά αστικά κέντρα και οικισμούς.
- Σύστημα διαρκούς και λεπτομερούς επιτήρησης των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για οποιαδήποτε επένδυση και έργο στο νομό.
- Μέτρα περιορισμού της ηχορύπανσης στα αστικά κέντρα και τις τουριστικές περιοχές.
- Βελτίωση της ποιότητας του αέρα.
- Προστασία του θαλάσσιου και του ιδιαίτερα ευαίσθητου παράκτιου περιβάλλοντος.
- Διαχείριση των περιβαλλοντικών κινδύνων, με πρώτο ζήτημα την πρόληψη των πυρκαγιών.
- Προστασία του οικοσυστήματος του Νέστου.
- Αποκατάσταση του περιβάλλοντος στις λατομικές περιοχές Καβάλας και Θάσου.
- Προώθηση του έργου του κτηματολογίου σε τοπικό επίπεδο και των πολεοδομικών και των χωροταξικών σχεδίων σ'όλο τον νομό, ιδιαίτερα για τις ακτές και τις περιοχές όπου υπάρχουν αμφισβητούμενες χρήσεις γης.
- Έλεγχος της αυθαίρετης δόμησης και των συνεπειών της στο αστικό και φυσικό περιβάλλον.

Το σύστημα διαχείρισης πρέπει να στοχεύει στη διαμόρφωση ελέγχου ποιότητας του περιβάλλοντος, να κοστολογήσει τα έργα που είναι απαραίτητα να γίνουν άμεσα και μακροπρόθεσμα και να επιδιώξει να απορροφήσει χρηματοδοτικούς πόρους για καινοτόμες ενέργειές του από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σε σχέση με την υγεία και την κοινωνική πρόνοια, σε πρώτη γραμμή βρίσκεται το θέμα του νοσοκομείου Καβάλας που πρέπει να εξοπλιστεί πλήρως και να αποτελέσει μια μονάδα σημαντικών δυνατοτήτων περιφερειακής εμβέλειας. Είναι ανοικτό το ζήτημα αν όντως είναι σκόπιμο να γίνει νέο κτίριο του νοσοκομείου και θα χρειαστεί εξειδικευμένη μελέτη που θα δώσει μια βάση για την αντιμετώπιση του θέματος,

αφού λάβει υπόψη και της επιπτώσεις των νοσοκομείων Δράμας και Ξάνθης που φυσιολογικά θα περιορίσουν την προσέλευση ασθενών στο νοσοκομείο Καβάλας.

Ιδιαίτερα για το στεγαστικό πρόβλημα, που εξακολουθεί να αντιμετωπίζει ο νομός Καβάλας πρέπει ο ΟΕΚ να προχωρήσει με γρήγορους ρυθμούς στο πρόγραμμα κατασκευής εργατικών κατοικιών για εκατοντάδες οικογένειες που τις έχουν άμεση ανάγκη.

- Οι πολιτιστικές και αθλητικές υποδομές που έχει ανάγκη ο νομός πρέπει να επιδιωχθεί να συνδυάζονται και με τουριστικές ανάγκες, ενώ παράλληλα να είναι σε θέση να καλύπτουν τις αυξημένες ανάγκες του πληθυσμού για πολιτιστική δημιουργία, ψυχαγωγία και άθληση.

Στα πλαίσια της ολοκληρωμένης εκπόνησης του αναπτυξιακού σχεδίου του νομού πρέπει και σε τοπικό επίπεδο να αντιμετωπίζονται ζητήματα που αφορούν την προστασία του καταναλωτή, την νεολαία, την προώθηση της ισότητας των δύο φύλων και την ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών, πολιτιστικών και αθλητικών φορέων, στην ενεργοποίηση των πολιτών για συμμετοχή τους στην αναπτυξιακή προσπάθεια.

5. Προώθηση της <<εξωστρεφούς>> κατεύθυνσης της ανάπτυξης του νομού.

Το θέμα αυτό είναι ταυτόχρονα και κρίσιμο και δύσκολο στην αντιμετώπισή του. Ο όρος ενδογενής ανάπτυξη σε καμιά περίπτωση δεν σημαίνει εσωστρέφεια και αυτάρκεια, οι οποίες αποτελούν παρωχημένες και ξεπερασμένες στρατηγικές ιδιαίτερα στο σημερινό κόσμο του έντονου διεθνούς ανταγωνισμού. **Υπάρχουν δύο κεντρικά ζητήματα για τον νομό Καβάλας που πρέπει να αντιμετωπιστούν πολύ προσεκτικά:**

- Η δραστηριότητα που αναπτύσσεται από τους φορείς του νομού Καβάλας προς τις χώρες της Βαλκανικής και του Ευξείνου Πόντου είναι αναγκαίο να είναι συντονισμένη και να έχει στόχους σ'όλους τους τομείς. Να αφορά δηλαδή τόσο την προώθηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας όσο και την ανάπτυξη πολιτιστικών, εκπαιδευτικών, επιστημονικών και άλλων σχέσεων.

- Η προβολή και παρουσία του νομού σ'όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων που τον αφορούν πρέπει να είναι συστηματική και συνεχής.

Και τα δύο αυτά ζητήματα τα οποία συνδέονται αποφασιστικά μ'όλες τις διαστάσεις ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο δεν μπορούν να αντιμετωπίζονται ευκαιριακά, αλλά με μέθοδο, υπομονή και συστηματική προσπάθεια.

6. Άμεση τόνωση της τοπικής αγοράς και οικονομίας

Η εφαρμογή του αναπτυξιακού σχεδίου, επειδή είναι μια μεσομακροπρόθεσμη στρατηγική θα πρέπει να συνοδεύεται και από βραχυπρόθεσμη προώθηση πολιτικών που θα αντιμετωπίζουν, σε κάποιο βαθμό τα καυτά τοπικά καθημερινά προβλήματα όπως η ανεργία η ύφεση της αγοράς κ.λ.π. Είναι αναγκαία λοιπόν η άμεση εφαρμογή ενός βραχυπρόθεσμου προγράμματος τόνωσης της τοπικής

οικονομίας με επιλογή άμεσων ενεργειών που άπτονται σε μια σειρά από επείγοντα τοπικά προβλήματα (οικονομική δραστηριότητα, επιδότηση της ανεργίας, αξιοποίηση κοινοτικών προγραμμάτων, δραστηριότητες στον τριτογενή τομέα που δεν χρειάζονται επενδύσεις, υποδομή κ.λ.π.). Η διαχείριση του χρόνου είναι σημαντικός παράγοντας σε κάθε αναπτυξιακό πρόγραμμα καθώς βραχυπρόθεσμοι και μακροπρόθεσμοι στόχοι πρέπει να είναι αρμονικά συνδεδεμένοι μεταξύ τους, να μην αντιφάσκουν, και να λειτουργούν προς την ίδια κατεύθυνση.

7. Χρηματοδοτικές Πηγές

Μέχρι σήμερα οι αναγκαίοι πόροι για την ανάπτυξη του νομού προέρχονται από :

- Τις κοινοτικές πηγές και κυρίως από το ΚΠΣ, το ΠΕΠ, Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (π.χ. Βιομηχανίας, Ενέργειας, Σιδηροδρόμων κ.λ.π.) και το ταμείο Συνοχής.

- Τις κοινοτικές πρωτοβουλίες (Interreg, Leader, Now, Horizon, Urba, Adapt, Pesca, κ.λ.π.).

- Το χρηματοδοτικό μέσο για την αλιεία.

- Άλλα επιμέρους κοινοτικά προγράμματα.

- Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

- Τις κρατικές επιχορηγήσεις στους ΟΤΑ και τα περιορισμένα έσοδά τους.

- Από τους κατά καιρούς αναπτυξιακούς νόμους.

- Από ιδιωτικά κεφάλαια.

Και οι τρεις γενικές πηγές χρηματοδότησης, κοινοτικές, εθνικές, τοπικές, πρέπει να αξιοποιούνται ταυτόχρονα. Ιδιαίτερα οι τελευταίες μπορούν να επεκταθούν παραπέρα με την ουσιαστική μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από την κεντρική στην τοπική διοίκηση ώστε αυτή να αποκτήσει ουσιαστικό χαρακτήρα. Στην Ευρώπη έχουν χρησιμοποιηθεί και εναλλακτικοί μηχανισμοί χρηματοδότησης όπως τα συστήματα αμοιβαίας εγγύησης και οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί. Νέες μορφές χρηματοδοτήσεων χρησιμοποιούνται από το τραπεζικό σύστημα υπό την μορφή νέων τραπεζικών προϊόντων όπως η επιδότηση επιτοκίου, η χρηματοδοτική μίσθωση εξοπλισμού (Leasing), κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου κ.λ.π. Μηχανισμοί χρηματοδότησης αναπτύσσονται επίσης μέσω των συνεταιριστικών τραπεζών που ιδρύονται σε διάφορες περιοχές, ενώ δυνατότητες δανείων και χρηματοδότησης των ΜΜΕ υπάρχουν και από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων μέσω ενδιάμεσων οργανισμών και αφορούν κυρίως χαμηλότοκα δάνεια και επιδότηση θέσεων εργασίας.

Το κεντρικό πρόβλημα για την ανάπτυξη του νομού βρίσκεται στην υλοποίηση των δεσμεύσεων για την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων, στην απορρόφηση των πόρων του δεύτερου ΚΠΣ, του ΠΕΠ και των τομεακών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Επίσης έχει σημασία να επιδιωχθεί η μέγιστη

ωφέλεια από τα κοινοτικά προγράμματα που έχουν ανταγωνιστικό χαρακτήρα και από άλλα προγράμματα που αναφέρονται στην αυτοδιοίκηση και στις επιχειρήσεις. Στην πρώτη γραμμή πρέπει να βρίσκεται η προσπάθεια για βελτίωση του Αναπτυξιακού Νόμου για τα κίνητρα τουλάχιστον για τις επιχειρήσεις που εγκαθίστανται στη ΒΙΠΕ. Επίσης συγκεκριμένες προσπάθειες μπορούν να αναληφθούν για την προσέλκυση κεφαλαίων μεταναστών για συγκεκριμένες επενδυτικές ευκαιρίες στο νομό. Τέλος η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση πρέπει να διεκδικήσει νέους πόρους από πηγές που έχουν σχέση με την αξιοποίηση του πλούτου του νομού (π.χ. πετρέλαιο) και από την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας.

Γενικά, επιβάλλεται η διαχείριση των χρηματοδοτικών πόρων να γίνεται με συγκέντρωσή τους σε κρίσιμα σημεία του αναπτυξιακού σχεδίου ώστε να επιτυγχάνεται η πιο αποδοτική χρήση των διατιθέμενων κεφαλαίων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η εξειδίκευση των στόχων και των συγκεκριμένων βημάτων του αναπτυξιακού σχεδίου του νομού Καβάλας με συγκεκριμένη διερεύνηση της κάλυψης κάθε δαπάνης, με χρονικού στόχους και προγραμματισμούς και με λεπτομερή σχεδιασμό πρέπει να στηριχθεί από την συμμετοχή όλων των φορέων που έχουν λόγο στα θέματα της αναπτυξιακής διαδικασίας του νομού αλλά και των απλών πολιτών, ώστε η αναπτυξιακή προσπάθεια να είναι πραγματικά ενδογενής και να έχει ουσιαστικά αποτελέσματα. Καταλληλότερος φορέας για να συντονίσει την δραστηριότητα αυτή είναι η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση λόγω της φύσης και της θέσης του θεσμού. Πρακτικά θα χρειαστεί να βρεθεί η μορφή του συντονισμού και η συγκεκριμένοι τρόποι λειτουργίας του.

Για να υπάρξει ουσιαστικό αποτέλεσμα θα πρέπει ιδιαίτερο βάρος να δοθεί στην εκπόνηση συμπληρωματικών μεταξύ τους τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων που προβλέπεται να γίνουν από τα Συμβούλια Περιοχής. Οι διαδικασίες υλοποίησης της αναπτυξιακής στρατηγικής του νομού Καβάλας πρέπει να αρχίσουν άμεσα καθώς βρίσκονται σε εξέλιξη σημαντικές κοινοτικές πρωτοβουλίες και άλλα προγράμματα ενώ θα ήταν σκόπιμο ο επόμενος προϋπολογισμός της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης να είναι συμβατός με την βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή στρατηγική του νομού.

Ο νομός Καβάλας έχει τις δυνατότητες, την υλική και ανθρώπινη βάση για να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις προκλήσεις του μέλλοντος. Το αν θα το καταφέρει ή όχι εξαρτάται, κατά την γνώμη μας, αποκλειστικά από τον βαθμό κινητοποίησης όλων των τοπικών φορέων και του πληθυσμού και από τον βαθμό συνειδητοποίησης ότι η αναπτυξιακή προσπάθεια, υπό τον όρο ότι ωφελεί ισότιμα όλους, πρέπει να είναι και να γίνει υπόθεση όλων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

- Αγγελίδης, Μ. (1991): Χωροταξικός Σχεδιασμός. Αθήνα: Συμμετρία.
- BCS (1994): <<Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μακεδονίας - Θράκης>>. Θεσσαλονίκη: BCS.
- Coffey and Polese. Στο Vaquez Barquero (1991): Τοπική Ανάπτυξη - Μία στρατηγική για την δημιουργία απασχόλησης. Αθήνα: Παπαζήση.
- ΔΕΤΑΚ (1996) : Πληροφοριακό Υλικό. Καβάλα: ΔΕΤΑΚ.
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας (ΕΣΥΕ): Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού / Κατοικιών για τα έτη 1961,1971, 1981, 1991. Καβάλα: Νομαρχία Καβάλας.
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας (ΕΣΥΕ) (1988): Απογραφή Καταστημάτων, Βιομηχανίας και Εμπορίου. Καβάλα: Νομαρχία Καβάλας.
- Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ). (1996): <<Οικονομοτεχνική Μελέτη Σκοπιμότητας για την Ίδρυση Αναπτυξιακής Εταιρίας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Νομού Καβάλας>>. Αθήνα : ΕΕΤΑΑ.
- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ), (διάφορα έτη): Στοιχεία για την τουριστική κίνηση του νομού Καβάλας. Καβάλα : ΕΟΤ.
- Εμπορικό Επιμελητήριο Καβάλας (1996): Στοιχεία για την Εμποροοικονομική Διάρθρωση της Περιοχής. Καβάλα : Εμπορικό Επιμελητήριο Καβάλας.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1994): <<Οι Περιφέρειες της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση>>. Λουξεμβούργο : Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Ευρώπη 2000+ (1994): <<Συνεργασία για την Χωροταξία στην Ευρώπη>>. Λουξεμβούργο : Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Gore, C. Στο Παπαδασκαλόπουλος, Α. (1992): << Οικονομική περιφέρεια και αναπτυξιακή στρατηγική>>. Ι.Π.Α, Αθήνα : Επιστημονική Επετηρίδα.
- ΙΠΑ (1996): <<Μελέτη Περιφερειακής Ανάπτυξης και Χωροταξικής Οργάνωσης του Νομού Καβάλας>>. Αθήνα : ΙΠΑ.
- Ιωσηφίδης, Θ. (1994): <<Διερεύνηση των Επιπτώσεων στην Ευρύτερη Περιοχή από την Αξιοποίηση της Τύρφης Ν. Καβάλας και του Λιγνιτικού Κοιτάσματος Ν. Δράμας. Οικονομικές, Κοινωνικές και Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις>>. Διπλωματική Εργασία. Αθήνα : ΙΠΑ Παντείου Πανεπιστημίου.
- Καπέτης, Μ. (1996): << Διημερίδα: Αναπτυξιακό Συνέδριο Νομού Καβάλας>>. Καβάλα : Νομαρχία Καβάλας.

- Λαλιώτης, Κ. (1993): Συνέδριο : << Η Ελλάδα στην Ευρώπη : Χωροταξία και Περιφερειακή Πολιτική προς το 2000>> Αθήνα : ΤΕΕ.

- Λαμπριανίδης, Λ. (1992): Στοιχεία Οικονομικής Γεωγραφίας. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

- Λιμενικό Ταμείο Καβάλας (1994): Στοιχεία που αφορούν την εμπορική και επιβατική κίνηση καθώς και τεχνικά χαρακτηριστικά του Λιμανιού Καβάλας. Καβάλα : (αδημοσίευτα).

- Λουκάκης, Π. (1996) (επιστ. υπεύθυνος): Μελέτη Περιφερειακής Ανάπτυξης και Χωροταξικής Οργάνωσης του Νομού Καβάλας . Αθήνα : ΙΠΑ.

- Λυμπεράκη, Α. (1992): Η Πρόκληση της Ανάπτυξης σε Μικρή Κλίμακα : οικονομική ευελιξία και κοινωνικές δυσκαμψίες. Αθήνα : Παπαζήσης.

- Νομαρχία Καβάλας, Διεύθυνση Γεωργίας (διάφορα έτη): Στοιχεία που αναφέρονται στην διάρθρωση της γεωργίας στον Ν.Καβάλας. Καβάλα : Νομαρχία Καβάλας.

- Νομαρχία Καβάλας, Διεύθυνση Αλιείας (διάφορα έτη): Στοιχεία που αναφέρονται στον αλιευτικό πλούτο του Ν.Καβάλας. Καβάλα : Νομαρχία Καβάλας.

- Νομαρχία Καβάλας, Τμήμα Πυροπροστασίας και Ορυκτού Πλούτου (διάφορα έτη): Στοιχεία που αναφέρονται στον ορυκτό πλούτο του Ν.Καβάλας. Καβάλα : Νομαρχία Καβάλας.

- Ν.Α.Ρ.Σ. (εταιρία διαχείρισης του κοιτάσματος του Πρίνου) (1993): Στοιχεία που αφορούν το κοιτάσμα του Πρίνου. Καβάλα : Ν.Α.Ρ.Σ.

- Οικονόμου, Δ. (1994): << Αστική Ανάπτυξη και Χωροταξική Οργάνωση Οικιστικού Δικτύου >> στο Π. Γετίμης, Γ. Καυκαλάς και Ν. Μαραβέγιας (επιμ.) : Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πολιτική. Αθήνα: Θεμέλιο.

- Παπαδασκαλόπουλος, Α. (1992): << Οικονομική περιφέρεια και αναπτυξιακή στρατηγική>>. στο Ι.Π.Α. Αθήνα : Επιστημονική Επετηρίδα.

- Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, αχρονολόγητα: Ποικίλο ενημερωτικό υλικό.

- Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης (1993): <<Πρότυπο για την Περιφερειακή Ανάπτυξη>>. Καβάλα : ΠΑΜΘ, Τμήμα Καβάλας.

- Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης (1995): Στρατηγική Ανάπτυξης και Επενδυτικά Κίνητρα>>. Καβάλα : ΠΑΜΘ, Τμήμα Καβάλας.

- Πυργιώτης, Γ. (συντονιστής) (1993): Συνέδριο: << Η Ελλάδα στην Ευρώπη : Χωροταξία και Περιφερειακή Πολιτική προς το 2000>> Αθήνα : ΤΕΕ.

- Ρυλμόν, Π. Λ. (1992): Αλλοδαποί Εργαζόμενοι και Αγορά Εργασίας στην Ελλάδα. Αθήνα : Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ.

- Σταματογιαννόπουλος, Δ. και Γρατσίου, Μ. (1994): << Μελέτη Παρέμβασης στο Συγκοινωνιακό Δίκτυο Θράκης - Αξιολόγηση Εναλλακτικών Λύσεων και Επιπτώσεων στην Ανάπτυξη της ΠΑΜΘ>>. Αθήνα : Σταματογιαννόπουλος, Δ. και Γρατσίου, Μ.

- ΤΕΕ (1995): << Τα Έργα Υποδομής της Περιοχής Ανατολικής Μακεδονίας και η συμβολή τους στην Ανάπτυξη - Μια Πρόταση>>. Καβάλα : ΤΕΕ, Τμήμα Ανατολικής Μακεδονίας.

- Τμήμα Προγραμματισμού και Ανάπτυξης Νομαρχίας Καβάλας (1996): <<Διημερίδα: Αναπτυξιακό Συνέδριο Νομού Καβάλας>>. Καβάλα : Νομαρχία Καβάλας.

- Τουφεξής, Ν. (1993): << Οικονομοτεχνική Μελέτη Έργων Νέου Μείζονος Λιμένος Καβάλας>>. Καβάλα : Τουφεξής, Ν.

- Vaquez Barquero (1991): Τοπική Ανάπτυξη - Μία στρατηγική για την δημιουργία απασχόλησης. Παπαζήση., Αθήνα.

- Υπουργείο Γεωργίας (διάφορα έτη): Στοιχεία που αναφέρονται στην διάρθρωση των τριών τομέων της οικονομίας του νομού Καβάλας. Καβάλα: Νομαρχία Καβάλας.

- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (διάφορα έτη): Ετήσιες αναφορές για το ύψος των επενδύσεων στον νομό Καβάλας. Καβάλα : Νομαρχία Καβάλας.

- Χατζημιχάλης, Κ. (επιμ.) (1992): <<Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πολιτική>>. Αθήνα : Έξαντας.